

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ДЕРЖАВНОЇ ПОДАТКОВОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Є. Ю. Шара, О. М. Андрієнко, Л. І. Жидеєва

**БУХГАЛТЕРСЬКИЙ
ФІНАНСОВИЙ ТА ПОДАТКОВИЙ
ОБЛІК**

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

Київ
«Центр учбової літератури»
2011

УДК 657(075.8)
ББК 65.052я73
Ш 25

Рецензент:

Шевчук В.О. – доктор економічних наук, перший проректор, завідувач кафедри аудиту, професор Державної академії статистики обліку та аудиту Держкомстату України.

Автори:

Є. Ю. Шара – кандидат економічних наук, доцент;
О. М. Андрієнко – старший викладач;
Л. І. Жидєєва – кандидат економічних наук, доцент.

Шара Є. Ю., Андрієнко О. М., Жидєєва Л. І.

Ш 25 Бухгалтерський фінансовий та податковий облік. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 424 с.

ISBN 978-611-01-0256-8

Навчальний посібник написано відповідно до типових програм навчальних дисциплін „Фінансовий облік” та „Податковий облік” затверджених Міністерством освіти і науки України з врахуванням вимог національних стандартів бухгалтерського обліку, нового плану рахунків зі змінами та доповненнями до них, а також інших нормативних документів.

Посібник призначений для самостійної підготовки до комплексного державного екзамену з фахових дисциплін спеціальності „Облік і аудит”.

Для студентів вищих навчальних закладів, які здобувають освіту за спеціальністю „Облік і аудит”.

УДК 657(075.8)
ББК 65.052я73

ISBN 978-611-01-0256-8

© Шара Є. Ю., Андрієнко О. М.,
Жидєєва Л. І., 2011
© Центр учбової літератури, 2011.

ПЕРЕДМОВА

Навчальний посібник для самостійної підготовки студентів спеціальності «Облік і аудит» спеціалізації «Облік і аудит підприємницької діяльності» та «Облік в бюджетних установах» до комплексного державного екзамену з фахових дисциплін.

Слід зазначити, що дисципліни «Фінансовий облік 1 і 2» та «Податковий облік» є одними із спеціальних предметів циклу нормативних дисциплін, відповідно до діючого ОПП, з підготовки бакалаврів за всіма спеціальностями напряму «Економіка і підприємництво».

Посібник підготовлено з врахуванням вимог національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, плану рахунків, враховуючи останні зміни та доповнення, а також інших нормативних документів.

У навчальному посібнику враховані зміни, що відбулися в системі обліку та податковій системі України і дається нормативна база враховуючи останні зміни, в т.ч. які набрали чинності з 1 січня 2011 року.

Посібник дає можливість студентам оволодіти економічними знаннями щодо методики ведення фінансового (бухгалтерського) обліку та податкового обліку при підготовці до державного екзамену.

У посібнику систематизовано навчальний матеріал таким чином, щоб студенти могли засвоїти методику фінансового та податкового обліку з мінімальними витратами часу в умовах кредитно-модульної системи.

Навчальний посібник включає в себе майже всі компоненти методичного забезпечення дисциплін: перелік тем, стислий курс лекцій; контрольні запитання; завдання для самоконтролю знань у вигляді тестів; список рекомендованої літератури.

Навчальний посібник підготовлений для студентів вищих навчальних закладів, які здобувають освіту за спеціальністю «Облік і аудит».

Використання посібника дозволяє студентам систематизувати та упорядкувати знання, які вони отримали зі спеціальних дисциплін та підвищить рівень підготовки до державного іспиту.

ФІНАНСОВИЙ (БУХГАЛТЕРСЬКИЙ) ОБЛІК

1.1. ПЕРЕЛІК ТЕМ З КУРСУ «ФІНАНСОВИЙ (БУХГАЛТЕРСЬКИЙ) ОБЛІК»

1. Основи побудови фінансового обліку.
2. Облік грошових коштів.
3. Облік короткострокових фінансових інвестицій.
4. Облік довгострокових фінансових інвестицій.
5. Облік дебіторської заборгованості.
6. Облік основних засобів.
7. Облік інших необоротних матеріальних активів.
8. Облік нематеріальних активів.
9. Облік запасів.
10. Облік витрат виробництва та випуску готової продукції.
11. Облік зобов'язань за розрахунками з постачальниками.
12. Облік короткострокових зобов'язань за розрахунками з банками та іншими позиками.
13. Облік розрахунків з оплати праці та соціального страхування.
14. Облік розрахунків з бюджетом.
15. Облік зобов'язань за довгостроковими позиками та векселями.
16. Облік довгострокових зобов'язань за облігаціями та з фінансової оренди.
17. Облік доходів, витрат і фінансових результатів діяльності підприємства.
18. Облік формування і змін статутного капіталу.
19. Облік резервного капіталу, вилученого капіталу та нерозподіленого прибутку.

1.2. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ «ФІНАНСОВИЙ (БУХГАЛТЕРСЬКИЙ) ОБЛІК» ЗА ТЕМАМИ

Тема 1. Основи побудови фінансового обліку

Організація бухгалтерського обліку на підприємствах України. Поняття про бухгалтерський облік, його значення та завдання на сучасному етапі. Основне призначення та об'єкти фінансового обліку. Принципи побудови фінансового обліку.

Підприємство як основний об'єкт бухгалтерського обліку. Основні вимоги організації бухгалтерського обліку на підприємстві. Організація документообороту на підприємстві. Основні фактори визначення облікової політики відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні».

Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Стандарти бухгалтерського обліку і звітності, які регламентують порядок ведення бухгалтерського обліку. Інструкції, положення, методичні вказівки, які регулюють організацію бухгалтерського обліку безпосередньо на підприємстві.

Облікова політика України на сучасному етапі. Облікова політика в Україні та її зміст в умовах нових економічних відносин і ринкової економіки. Організація бухгалтерської служби в умовах нової облікової політики.

Основні нормативні документи, які регламентують облікову політику в Україні. Облікова політика та її роль у формуванні теоретичних, методологічних і організаційних аспектів бухгалтерського обліку в Україні. Реалізація облікової політики в Україні. Фактори, які впливають на побудову бухгалтерського обліку та їх характеристика: розмір підприємства, вид підприємницької діяльності, характер витрат, методика визначення фінансового результату, фінансова звітність, наявність (відсутність) управлінського обліку. Види підприємств. Залежність форм бухгалтерського обліку від виду підприємства. Відповідальність за ведення бухгалтерського обліку.

Тема 2. Облік грошових коштів

Економічна сутність грошового обігу і розрахунку. Загальний порядок ведення касових операцій. Оцінка грошових коштів. Документальне оформлення касових операцій. Характеристика рахунку 30 «Каса». Аналітичний і синтетичний облік касових операцій. Порядок заповнення журналу 1 і відомості 1.1. Облік касових операцій в системі рахунків бухгалтерського обліку. Порядок прове-

дення інвентаризації коштів. Методика і техніка складання касової книги і порядок здавання звіту касира. Порядок перевірки і обробки звіту касира бухгалтером. Облік грошових коштів в дорозі та грошових документів.

Основні форми безготівкових розрахунків. Порядок здійснення та відображення в обліку розрахунків платіжними дорученнями, розрахунковими чеками, вимогами, акредитивами. Поняття про поточні та бюджетні рахунки. Порядок відкриття рахунку в банку. Документи, які необхідно подати в кредитну установу для відкриття рахунку. Виписка банку, її зміст, структура, порядок одержання та обробки. Характеристика рахунку 31 «Рахунки в банках». Порядок ведення журналу 1 та відомості 1.2. Відображення руху грошових коштів на рахунках бухгалтерського обліку.

основні поняття з обліку грошових коштів на валютних рахунках. Порядок відкриття та закриття валютних рахунків. Документальне оформлення операцій на валютних рахунках. Синтетичний та аналітичний облік операцій на валютних рахунках. Порядок проведення перерахунку іноземної валюти. Облік курсових різниць. Облік операцій з купівлі та продажу валюти. Особливості ведення журналу 1 та відомості 1.2 з обліку грошових коштів на валютних рахунках.

Тема 3. Облік короткострокових фінансових інвестицій

Визнання та класифікація фінансових інвестицій. Еквіваленти грошових коштів. Облік цінних паперів. Особливості бухгалтерського обліку різних видів цінних паперів: облік акцій, облігацій. Основні бухгалтерські проводки з обліку руху акцій, облігацій. Облік поточних фінансових інвестицій. Придбання короткострокових фінансових інвестицій. Реалізація (продаж) поточних фінансових інвестицій. Документування господарських операцій з обліку поточних фінансових інвестицій. Характеристика рахунку 35 «Поточні фінансові інвестиції». Аналітичний облік короткострокових фінансових інвестицій. Синтетичний облік короткострокових фінансових інвестицій. Порядок ведення журналу 4 та відомості 4.2. Розкриття інформації про короткострокові фінансові інвестиції у фінансовій звітності. Узагальнення операцій з обліку короткострокових фінансових інвестицій у регістрах бухгалтерського обліку.

Тема 4. Облік довгострокових фінансових інвестицій

Первісна оцінка інвестицій.

Собівартість фінансових інвестицій, в залежності від способу придбання. Аналітичний облік інвестицій. Характеристика рахунку 14 «Інвестиції».

Облік фінансових інвестицій, що надають право власності. Відображення інвестицій за справедливою вартістю. Відображення інвестицій за методом обліку участі в капіталі. Відображення інвестицій за амортизованою собівартістю. Відображення інвестицій за собівартістю з урахуванням зменшення корисності.

Фінансові інвестиції у спільну діяльність із створенням юридичної особи. Фінансові інвестиції у спільну діяльність без створення юридичної особи. Розкриття інформації щодо фінансових інвестицій у Примітках до фінансової звітності. Узагальнення операцій з обліку інвестицій у регістрах бухгалтерського обліку.

Тема 5. Облік дебіторської заборгованості

Визнання довгострокової дебіторської заборгованості. Оцінка довгострокової дебіторської заборгованості. Класифікація дебіторської заборгованості. Види довгострокової дебіторської заборгованості. Характеристика рахунку 18 «Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи». Дебіторська заборгованість за майно, що передано у фінансову оренду. Характеристика субрахунку 181 «Заборгованість за майно, що передано у фінансову оренду». Довгострокові векселі одержані. Характеристика субрахунку 182 «Довгострокові векселі одержані.» Аналітичний облік довгострокової дебіторської заборгованості. Відображення господарських операцій на рахунках бухгалтерського обліку з обліку довгострокової дебіторської заборгованості. Узагальнення інформації про довгострокову дебіторську заборгованість в облікових регістрах.

Визначення основних понять поточної дебіторської заборгованості.

Визнання дебіторської заборгованості покупців і замовників. Оцінка дебіторської заборгованості покупців і замовників.

Характеристика рахунку 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» та 34 «Короткострокові векселі одержані». Документування господарських операцій з покупцями та замовниками. Види векселів: прості і переказні та їх коротка характеристика. Поняття про дисконтований вексель. Організація та документальне оформлення зберігання векселів на підприємстві та в банку. Дебіторська заборгованість забезпечена векселями. Відображення заборгованості покупців і замовників в облікових регістрах та фінансовій звітності. Порядок ведення журналу 3 та відомостей 3.1—3.6.

Сутність та види дебіторської заборгованості за нетоварними операціями. Документування та облік розрахунків за виданими авансами, з підзвітними особами, за нарахованими доходами, за претензіями, за відшкодування завданих збитків, за позиками чле-

нам кредитних спілок, з іншими дебіторами. Облік розрахунків за виданими авансами. Характеристика субрахунку 371 «Розрахунки за виданими авансами». Поняття про підзвітні особи. Порядок відображення в обліку господарських витрат здійснених підзвітними особами. Характеристика субрахунку 372 «Розрахунки з підзвітними особами». Аналітичний облік розрахунків з підзвітними особами. Порядок оформлення службового відрядження. Порядок видачі грошей у підзвіт. Правила і порядок оформлення та затвердження звіту про використання коштів наданих на відрядження або під звіт. Розміри відшкодувань витрат на службові відрядження. Порядок стягнення своєчасно неповернених підзвітних сум. Облік розрахунків за нарахованими доходами. Характеристика субрахунку 373 «Розрахунки за нарахованими доходами». Поняття дивідендів, роялті, відсотків. Документування операцій з обліку розрахунків за нарахованими доходами. Облік розрахунків за претензіями. Характеристика субрахунку 374 «Розрахунки за претензіями». Порядок оформлення претензії. Момент визнання претензій та відображення їх на бухгалтерських рахунках. Облік розрахунків за відшкодуванням завданих збитків. Характеристика субрахунку 375 «Розрахунки за відшкодуванням завданих збитків». Документування операцій з обліку розрахунків за відшкодуванням завданих збитків. Інвентаризація дебіторської заборгованості. Розкриття інформації про дебіторську заборгованість у фінансовій звітності. Облік розрахунків за позиками членам кредитних спілок. Характеристика субрахунку 376 «Розрахунки за позиками членам кредитних спілок». Документування операцій з обліку розрахунків за позиками членам кредитних спілок. Облік розрахунків з іншими дебіторами. Характеристика субрахунку 377 «Розрахунки з іншими дебіторами». Документування операцій з обліку розрахунків з іншими дебіторами. Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом, за виданими авансами, з нарахованих доходів, із внутрішніх розрахунків.

Економічна сутність резерву сумнівних боргів. Характеристика П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість». Визнання дебіторської заборгованості сумнівною. Облік резервів сумнівних боргів. Характеристика рахунку 38 «Резерв сумнівних боргів». Відображення операцій зі створення резерву сумнівних боргів на рахунках бухгалтерського обліку. Методи нарахування резерву сумнівних боргів виходячи з: платоспроможності окремих дебіторів, питомої ваги безнадійних боргів, класифікації дебіторської заборгованості. Списання безнадійної дебіторської заборгованості за рахунок створеного резерву сумнівних боргів.

Характеристика рахунку 39 «Витрати майбутніх періодів». Поняття, документування господарських операцій та розподіл витрат

майбутніх періодів. Відображення витрат майбутніх періодів на рахунках бухгалтерського обліку. Узагальнення інформації про дебіторську заборгованість у регістрах бухгалтерського обліку.

Тема 6. Облік основних засобів

Економічна суть необоротних активів та їх оцінка. Характеристика основних засобів. Структура П(С)БО 7 та основні терміни. Порівняльна характеристика П(С)БО та МСФЗ, які регламентують облік основних засобів.

Шляхи надходження необоротних активів та облік капітальних інвестицій: придбання основних засобів за грошові кошти, безоплатне отримання основних засобів, отримання основних засобів в рахунок внесків до статутного фонду, переведення оборотних активів до основних засобів, надходження основних засобів внаслідок обміну. Документування операцій з надходження основних засобів. Аналітичний облік надходження основних засобів. Характеристика рахунків 10 «Основні засоби», 13 «Знос (амортизація) необоротних активів», 15 «Капітальні інвестиції». Синтетичний облік основних засобів. Порядок ведення журналу 4. Облік капітального будівництва. Поняття про капітальні вкладення, їх класифікація та характеристика. Організація обліку фінансування, кредитування і розрахунків при капітальному будівництві. Облік затрат по капітальних вкладеннях, що здійснюється підрядним способом. Облік затрат по капітальних вкладеннях, що здійснюються господарським способом. Синтетичний та аналітичний облік затрат на фінансування капітальних вкладень. Характеристика субрахунку 151 «Капітальне будівництво». Реєстри з обліку капітальних вкладень (відомість обліку затрат по капітальних вкладеннях № 4.1). Порядок відображення затрат та фінансування капітальних вкладень у формах звітності.

Сутність, об'єкт та період амортизації. Методи амортизації необоротних активів у відповідності по П(С)БО 7 «Основні засоби». Облік амортизації. Перегляд строку корисного використання та методу амортизації необоротних активів. Поняття про амортизацію та необхідність її нарахування. Методи нарахування амортизації: метод рівномірного списання, виробничий, метод прискореного списання, кумулятивний метод, метод залишку, що зменшується. Документальне оформлення розрахунку амортизації. Порядок відображення в обліку нарахування амортизації. Поняття про знос, розміри нарахування зносу та порядок його відображення в обліку. Порядок відображення нарахування зносу та амортизації в податковому обліку. Порядок відображення розміру амортизаційного фонду та розміру зносу основних засобів у формах звітності.

Порядок відображення вибуття необоротних активів. Продаж та передача основних засобів; списання (ліквідація) необоротних активів. Розкриття інформації щодо основних засобів у примітках до фінансової звітності. Документування господарських операцій з обліку вибуття основних засобів. Аналітичний облік руху основних засобів. Інвентаризація основних засобів.

Структура П(С)БО 14 «Оренда». Поняття та види оренди. Поняття та види лізингу. Відображення орендних операцій в обліку та звітності орендаря. Відображення орендних операцій в обліку та звітності орендодавця. Переоцінка та зменшення корисності необоротних активів.

Відображення даних про основні засоби в облікових регістрах та розкриття інформації у фінансовій звітності.

Тема 7. Облік інших необоротних матеріальних активів

Поняття інших необоротних активів. Характеристика рахунків з обліку інших необоротних активів. Документування господарських операцій з обліку інших необоротних матеріальних активів. Облік бібліотечних фондів, малоцінних необоротних матеріальних активів, тимчасових (не титульних) споруд, природних ресурсів, предметів прокату та інших необоротних активів. Загальна характеристика рахунків 11 «Інші необоротні матеріальні активи», 18 «Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи» та субрахунків 112 «Малоцінні необоротні матеріальні активи», 113 «Тимчасові (не титульні) споруди та 114 «Природні ресурси». Розкриття інформації про інші необоротні активи в облікових регістрах і фінансовій звітності. Інвентаризація необоротних нематеріальних активів.

Строки корисного використання (експлуатації) інших необоротних матеріальних активів. Методи нарахування амортизації інших необоротних матеріальних активів. Характеристика рахунку 132 «Знос інших необоротних активів».

Тема 8. Облік нематеріальних активів

Економічна сутність та класифікація нематеріальних активів. Структура П(С)БО 8 та основні терміни. Порівняльна характеристика П(С)БО та МСФЗ, які регламентують облік нематеріальних активів. Характеристика рахунку 12 «Нематеріальні активи».

Придбання нематеріальних активів за грошові кошти, в обмін на інші активи, безоплатне отримання, як внесок до статутного капі-

талу. Синтетичний та аналітичний облік нематеріальних активів. Документація господарських операцій з обліку придбання нематеріальних активів.

Вибуття нематеріальних активів внаслідок продажу, безкоштовної передачі, ліквідації об'єкта нематеріальних активів, здійснення фінансових вкладень нематеріальними активами до статутного капіталу. Регістри аналітичного обліку нематеріальних активів, що вибули. Інвентаризація нематеріальних активів. Порядок ведення журналу 4 та відомості 4.3, призначеної для обліку нематеріальних активів.

Поняття про знос (амортизацію) нематеріальних активів. Методи її нарахування. Способи визначення строків корисного використання нематеріальних активів.

Особливості обліку гудвілу при придбанні. Характеристика рахунку 19 «Гудвіл при придбанні». Документування господарських операцій з обліку гудвілу при придбанні. Відображення даних про гудвіл в облікових регістрах та розкриття інформації у фінансовій звітності.

Тема 9. Облік запасів

Економічна сутність товарно-виробничих запасів та їх значення. Класифікація запасів. Структура П(С)БО 9 «Запаси». Оцінка запасів при їх надходженні. Порядок оформлення первісної вартості запасів придбаних за грошові кошти, виготовлених власними силами, внесених до статутного капіталу, одержаних безоплатно, придбаних в результаті обміну на подібні активи, придбаних в результаті обміну на неподібні активи. Оцінка вибуття запасів. Методи оцінки запасів при їх прибутті: ідентифікованої собівартості, середньозваженої собівартості, ФІФО, нормативних затрат, ціни продажу. Характеристика рахунків з обліку запасів. Відображення даних про запаси в облікових регістрах та розкриття інформації у фінансовій звітності.

Поняття і класифікація виробничих запасів. Документування господарських операцій з руху виробничих запасів. Характеристика рахунку 20 «Виробничі запаси». Характеристика субрахунків обліку виробничих запасів. Аналітичний облік виробничих запасів. Організація та порядок ведення складського обліку товарно-матеріальних цінностей. Порядок складання та представлення звіту про рух товарно-матеріальних цінностей завідуючими складами. Організація та порядок ведення аналітичного та синтетичного обліку ТМЦ у бухгалтерії. Поняття про сальдовий метод ТМЦ та його переваги. Порядок відображення залишків ТМЦ у формах звітності

підприємства. Синтетичний облік виробничих запасів. Контроль за використанням запасів у виробництві. Облік переоцінки виробничих запасів. Інвентаризація виробничих запасів. Порядок складання інвентаризаційних описів, порівняльних відомостей. Відображення результатів інвентаризації на рахунках бухгалтерського обліку. Відображення операцій з руху виробничих запасів на рахунках бухгалтерського обліку.

Поняття про МШП, їх характеристика та класифікація. Характеристика рахунку 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети» Особливості обліку МШП. Документування надходження та витрачання МШП. Аналітичний та синтетичний облік МШП. Бухгалтерське відображення операцій з руху МШП. Інвентаризація оборотних МШП.

Тема 10. Облік витрат виробництва та випуску готової продукції

Склад витрат виробництва та їх групування за різними ознаками. Мета та етапи обліку витрат виробництва. Характеристика основних методів калькулювання. Аналітичний облік витрат виробництва. Синтетичний облік прямих виробничих витрат. Інвентаризація незавершеного виробництва. Характеристика рахунку 23 «Виробництво». Відображення операцій з обліку витрат виробництва на рахунках бухгалтерського обліку. Облік виробничої собівартості продукції. Узагальнення витрат виробництва в облікових регістрах та у фінансовій звітності. Порядок ведення журналу 5 та журналу 5А.

Поняття браку у виробництві. Документування виявленого браку у виробництві. Аналітичний облік браку у виробництві. Відшкодування втрат від браку. Поняття напівфабрикату. Продаж напівфабрикатів. Контроль за рухом напівфабрикатів. Характеристика рахунку 24 «Брак у виробництві» та 25 «Напівфабрикати».

Поняття та класифікація готової продукції. Порядок формування первісної вартості готової продукції. Документування господарських операцій з руху готової продукції. Аналітичний облік готової продукції. Інвентаризація готової продукції. Характеристика рахунків обліку готової продукції. Характеристика рахунку 26 «Готова продукція», 27 «Продукція сільськогосподарського виробництва». Порядок організації аналітичного обліку готової продукції. Облік оприбуткування готової продукції. Порядок здійснення складського обліку готової продукції. Первинні документи з оприбуткування та відпуску готової продукції та порядок їх заповнення. Синтетичний облік готової продукції.

Порядок ведення журналу 3 та відомості 3.1. Порядок відображення вартості готової продукції у формах звітності підприємства.

Тема 11. Облік зобов'язань за розрахунками з постачальниками

Основні поняття поточної заборгованості. Визнання зобов'язань за придбані товарно-матеріальні та нематеріальні цінності, послуги. Поняття про постачальників, підрядників та промислово-фінансові групи (ПФГ). Порядок і форми розрахунків між постачальником та покупцем.

Облік кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги. Характеристика рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками». Документування господарських операцій з обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками. Відображення операцій з розрахунків з постачальниками та підрядниками на рахунках бухгалтерського обліку. Аналітичний облік операцій з постачальниками та підрядниками. Синтетичний облік операцій з постачальниками та підрядниками. Порядок складання журналу 3 та відомості 3.3. аналітичного обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками. Відображення зобов'язань за розрахунками з постачальниками у фінансовій звітності.

Форми розрахунків з постачальниками за придбані товарно-матеріальні цінності, виконані роботи, надані послуги по товарних та нетоварних операціях, готівкою та безготівковим шляхом. Порядок здійснення та відображення в обліку імпорتنих операцій: купівля імпорتنих товарів з попередньою оплатою рахунків постачальника із неофшорної зони; купівля імпорتنих товарів з попередньою оплатою рахунку постачальника, що знаходиться в офшорній зоні; купівля імпорتنих товарів з відстрочкою платежу тощо.

Тема 12. Облік короткострокових зобов'язань за розрахунками з банками та іншими позиками

Оцінка зобов'язань за короткостроковими позиками. Сутність та порядок отримання кредитів. Характеристика рахунку 60 «Короткострокові позики». Документування господарських операцій з обліку короткострокових кредитів. Синтетичний та аналітичний облік короткострокових кредитів. Відображення короткострокових кредитів в облікових регістрах та фінансовій звітності. Порядок складання журналу 2 (II та III розділу).

Характеристика рахунку 61 «Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями». Документування господарських операцій з обліку поточної заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями. Синтетичний та аналітичний облік. Відображення поточної заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями в облікових регістрах та фінансовій звітності. Порядок складання журналу 3, розділ II.

Характеристика рахунку 62 «Короткострокові векселі видані». Облік виданих короткострокових відсоткових векселів. Облік виданих короткострокових дисконтних векселів. Документування господарських операцій з короткостроковими векселями виданими. Синтетичний та аналітичний облік. Відображення операцій з короткостроковими векселями виданими в облікових регістрах та фінансовій звітності. Порядок складання журналу 3, розділ I, та відомості аналітичного обліку 3.4.

Тема 13. Облік розрахунків з оплати праці та соціального страхування

Поняття про оплату праці та заробітну плату. Поняття про основну, додаткову зарплату та інші заохочувальні та компенсаційні виплати. Форми і системи оплати праці, їх коротка характеристика: погодинна (проста погодинна, погодинно-преміальна); відрядна (пряма відрядна, відрядно-преміальна, акордна) тощо. Організація обліку особового складу в бухгалтерії та у відділі кадрів. Організація обліку робочого часу.

Порядок нарахування погодинної оплати праці та їх документальне оформлення. Документальне оформлення та порядок нарахування відрядної оплати праці. Порядок оплати роботи в понаднормовий час, у святкові та неробочі дні, оплата браку, часу простою, допущеного не з вини працівника, поєднання (суміщення) професій та посад, оплата роботи у нічні години та їх документальне оформлення.

Порядок нарахування чергових і додаткових відпусток або компенсацій за невикористані відпустки; порядок нарахування зарплати за виконання державних і громадських обов'язків; перебування у відрядженнях; вихідної доплати при звільненні; у всіх випадках тимчасової непрацездатності; інших передбачених законодавством випадках та їх документальне оформлення. Порядок створення резерву на виплату відпусток.

Визначення місячного сукупного оподатковуваного доходу. Порядок нарахування податку з доходу фізичних осіб. Види податкових соціальних пільг. Категорії працюючих, що користую-

ються податковими соціальними пільгами. Утримання до Пенсійного фонду, до фонду соціального страхування на випадок безробіття, до фонду соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням і похованням.

Види утримань із заробітної плати за рішенням держави чи судових органів (аліменти інші виконавчі листи); на користь підприємства за усною чи письмовою згодою працівника (відшкодування втрат, утримання підзвітних сум, утримання за допущений брак з вини працівника, простої тощо); утримання на користь третіх осіб (квартплата); за заявою працівника (утримання індивідуальних кредитів, внесків добровільного страхування тощо).

Методика розрахунку вище названих утримань та порядок їх відображення в обліку.

Організація аналітичного обліку заробітної плати. Характеристика рахунку 66 «Розрахунки за виплатами працівникам». Документування операцій з обліку розрахунків з оплати праці.

Розрахунково-платіжна відомість, її основні реквізити та порядок заповнення. Карточки — особові рахунки як реєстри аналітичного обліку розрахунків із робітниками і службовцями по заробітній платі та їх основні реквізити.

Поняття про депоновану заробітну плату та організація аналітичного обліку депонованої зарплати.

Платіжна відомість, її основні реквізити та порядок ведення. Організація синтетичного обліку розрахунків по заробітній платі. Відображення операцій з обліку розрахунків з оплати праці на рахунках бухгалтерського обліку. Порядок ведення журналу 5, 5А, розділ III. Відображення операцій за розрахунками з оплати праці у фінансовій звітності.

Облік розрахунків за страхуванням.

З 1 січня 2011 року збори до Пенсійного фонду та інших фондів соціального страхування замінив єдиний соціальний внесок.

Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 08.07.2010 р. № 2464-VI (далі — Закон № 2464) об'єднав чотири внески, що існують сьогодні: до Пенсійного фонду, Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, Фонду соціального страхування на випадок безробіття, Фонду соціального страхування від нещасних випадків. Цей Закон визначає правові та організаційні засади забезпечення збору та обліку єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, умови та порядок його нарахування і сплати та повноваження органу, що здійснює його збір та ведення обліку.

За визначенням цього Закону, під єдиним внеском необхідно розуміти консолідований внесок, збір якого здійснюється до системи загальнообов'язкового державного соціального страхування в обов'язковому порядку та на регулярній основі з метою забезпечення захисту прав застрахованих осіб і членів їх сімей на отримання страхових виплат (послуг) за діючими видами загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Єдиний соціальний внесок (далі — ЄСВ) не входить до системи оподаткування. Тому податкове законодавство не регулює порядок обчислення та сплати цього внеску. Як і раніше, страхувальниками за новим Законом у загальному випадку є роботодавці, а застрахованими особами — фізичні особи, які підлягають державному соціальному страхуванню і сплачують (або за яких сплачується) ЄСВ.

Єдиний внесок встановлюється у відсотках від суми нарахованої заробітної плати за видами виплат, які включають основну, додаткову заробітну плату та інші заохочувальні та компенсаційні виплати, в тому числі в натуральній формі, відповідно до класів професійного ризику виробництва, до яких віднесено платників ЄСВ з урахуванням видів їх економічної діяльності, Класів професійного ризику виробництва є 67, а розмір ЄСВ складає від 36,76 % до 49,7 % від об'єкта оподаткування.

Спеціального рахунку для обліку ЄСВ не ввели. Тому для обліку ЄСВ можна відкрити окремий субрахунок в складі рахунка 65 «Розрахунки за страхуванням», субрахунок 657 «За єдиним внеском на соціальне страхування». По кредиту субрахунка 657 відображують нарахування ЄСВ а по дебету перерахування до бюджету нарахованих та утриманих внесків.

Синтетичний облік (кредит рахунку 65 «Розрахунки за страхуванням») ведеться у Журналі 5 — витрати діяльності, або 5А — витрати за елементами.

Документування операцій з обліку розрахунків за страхуванням. Синтетичний облік розрахунків зі страхування. Порядок ведення журналу 5, 5А, розділ III. Відображення операцій з обліку розрахунків зі страхування на рахунках обліку, облікових регістрах та фінансовій звітності.

Тема 14. Облік розрахунків з бюджетом та по інших операціях

Загальна характеристика П(С)БО 17 «Податок на прибуток». Класифікація податків і зборів. Джерела сплати податків підприємствами. Податкове зобов'язання та податковий кредит. Синтетичний та аналітичний облік податків. Характеристика рахунку 64 «Розрахунки за податками й платежами». Документування опера-

цій з обліку розрахунків з бюджетом. Відображення операцій з обліку розрахунків з бюджетом на рахунках обліку, в облікових регістрах та у фінансовій звітності. Порядок складання журналу 3 та відомості аналітичного обліку розрахунків з бюджетом 3.6..

Економічна сутність, визначення і види дивідендів. Проміжні дивіденди, кінцеві дивіденди. Характеристика рахунку 67 «Розрахунки з учасниками». Документування операцій з обліку розрахунків з учасниками. Відображення операцій з обліку розрахунків з учасниками на рахунках бухгалтерського обліку, у облікових регістрах та фінансовій звітності. Порядок складання журналу 3, в частині розрахунків з учасниками Кт рахунку 67.

Поняття про філії, представництва, дочірні підприємства. Характеристика рахунку 68 «Розрахунки за іншими операціями». Документування операцій з обліку розрахунків по інших операціях. Відображення в обліку розрахунків з дочірніми підприємствами та з іншими кредиторами. Відображення розрахунків по інших операціях, в облікових регістрах та фінансовій звітності. Порядок складання журналу 3 та відомості 3.5 аналітичного обліку розрахунків по інших операціях.

Поняття доходів майбутніх періодів. Характеристика рахунку 69 «Доходи майбутніх періодів». Документування операцій з обліку доходів майбутніх періодів. Відображення на рахунках бухгалтерського обліку доходів майбутніх періодів. Відображення обліку доходів майбутніх періодів в облікових регістрах та фінансовій звітності. Порядок складання журналу 3.

Тема 15. Облік зобов'язань за довгостроковими позиками та векселями

Поняття довгострокових зобов'язань. Поняття та класифікація кредитів. Перелік документів, що надаються для отримання довгострокового кредиту. Порядок укладання кредитної угоди. Відмінності між договором позики та кредитним договором. Варіанти надання банківського кредиту. Характеристика рахунку 50 «Довгострокові позики». Документування операцій з обліку довгострокових позик. Відображення операцій з обліку довгострокових позик на рахунках бухгалтерського обліку, в облікових регістрах та фінансовій звітності. Порядок складання журналу 2.

Поняття векселя. Види та класифікація векселів. Прості (соло), переказні (тратта), відсоткові та безвідсоткові векселі. Характеристика рахунку 51 «Довгострокові векселі видані». Документальне оформлення операцій з векселями. Відображення операцій з обліку довгострокових векселів виданих на рахунках бухгалтерського об-

ліку, в облікових регістрах та фінансовій звітності. Порядок складання журналу 3 та відомості 3.4. аналітичного обліку довгострокових векселів виданих.

Порядок придбання короткострокових прав, деривативів, інших фінансових інструментів. Фондові, валютні і товарні деривативи. Поняття та визначення форвардних контрактів, ф'ючерсних контрактів та опціонів.

Тема 16. Облік довгострокових зобов'язань за облігаціями та з фінансової оренди

Суть та тлумачення облігацій. Облік облігацій, випущених за дисконтом. Відображення в обліку облігацій, випущених між датами виплати відсотків. Характеристика рахунку 52 «Довгострокові зобов'язання за облігаціями». Документування операцій з обліку довгострокових зобов'язань по облігаціях на рахунках бухгалтерського обліку, в облікових регістрах та фінансовій звітності. Порядок складання журналу 3.

Види оренди та умови договорів оренди. Характеристика рахунку 53 «Довгострокові зобов'язання з оренди». Документування операцій з обліку довгострокових зобов'язань з оренди на рахунках бухгалтерського обліку, в облікових регістрах та фінансовій звітності. Порядок заповнення журналу 3 в частині Кт рахунку 53 «Довгострокові зобов'язання з оренди».

Відстрочені податкові зобов'язання. Відстрочені податкові активи. Загальна характеристика рахунків 17 «Відстрочені податкові активи» та 54 «Відстрочені податкові зобов'язання». Документування операцій з обліку відстрочених податкових активів та відстрочених податкових зобов'язань. Відображення операцій з обліку відстрочених податкових активів і відстрочених податкових зобов'язань на рахунках бухгалтерського обліку, в облікових регістрах та фінансовій звітності.

Загальна характеристика рахунку 55 «Інші довгострокові зобов'язання». Документування операцій з обліку інших довгострокових зобов'язань. Відображення операцій з обліку інших довгострокових зобов'язань на рахунках бухгалтерського обліку, в облікових регістрах та фінансовій звітності.

Тема 17. Облік доходів, витрат і фінансових результатів діяльності підприємства

Економічна сутність доходів і фінансових результатів. Структура П(С)БО 15 «Дохід» та основні терміни. Визнання, склад і оцінка

доходів. Порівняльна характеристика П(С)БО та МСФЗ, які регламентують облік доходів і фінансових результатів. Характеристика рахунків з обліку доходів і фінансових результатів. Відображення даних про доходи та фінансові результати в облікових регістрах та розкриття інформації у фінансовій звітності.

Поняття та класифікація доходів і фінансових результатів. Облік доходів від звичайної діяльності: облік доходів від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), облік інших операційних доходів, облік доходів від фінансової діяльності, облік доходів, які виникають в ході інвестиційної діяльності. Облік доходів від надзвичайної діяльності. Характеристика рахунку 70 «Доходи від реалізації», 71 «Інший операційний дохід», 73 «Інші фінансові доходи», 74 «Інші доходи», 75 «Надзвичайні доходи» та 76 «Страхові платежі». Порядок закриття рахунків з обліку доходів. Облік фінансових результатів діяльності. Загальна характеристика рахунку 79 «Фінансові результати». Облік результатів звичайної діяльності. Облік використання прибутку підприємства. Документування операцій з обліку доходів і фінансових результатів за видами діяльності. Характеристика субрахунків з обліку доходів і фінансових результатів за видами діяльності. Відображення операцій з обліку доходів і фінансових результатів за видами діяльності на рахунках бухгалтерського обліку, в облікових регістрах та розкриття інформації у фінансовій звітності.

Економічна сутність та класифікація витрат. Структура П(С)БО 16 «Витрати» та основні терміни. Порівняльна характеристика П(С)БО та МСФЗ, які регламентують облік витрат. Загальна характеристика рахунків з обліку витрат. Відображення даних про витрати в облікових регістрах та розкриття інформації у фінансовій звітності.

Класифікація витрат за елементами. Групування витрат за економічними елементами. Взаємозв'язок елементів витрат та статей калькуляції. Облік витрат операційної діяльності на рахунках класу 8. Характеристика рахунків класу 8. Облік матеріальних витрат, характеристика субрахунків рахунку 80 «Матеріальні витрати». Облік витрат на оплату праці. Характеристика субрахунків рахунку 81 «Витрати на оплату праці», облік відрахувань на соціальні заходи: характеристика субрахунків рахунку 82 «Відрахування на соціальні заходи»; облік амортизації: характеристика субрахунків рахунку 83 «Амортизація», облік інших операційних витрат, характеристика рахунку 84 «Інші операційні витрати», особливості обліку інших витрат, характеристика рахунку 85 «Інші затрати». Відображення операційних витрат у фінансовій звітності. Формування II розділу Звіту про фінансові результати — 2 «Елементи

операційних витрат». Класифікація витрат відповідно до П(С)БО 16 «Витрати». Основні та накладні витрати; одноелементні та комплексні витрати; поточні та витрати майбутнього періоду; продуктивні та непродуктивні витрати.

Формування та облік собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг). Принцип історичної собівартості. Розкриття інформації про витрати у примітках до фінансової звітності про: склад і суму витрат відображених у статтях «Інші операційні витрати», «Інші витрати» «Звіту про фінансові результати»; склад і суму доходів і витрат за кожною надзвичайною подією; склад і суму витрат, які не включені до статей витрат «Звіту про фінансові результати», а відображені у складі власного капіталу.

Характеристика рахунку 90 «Собівартість реалізації». Склад собівартості реалізованої продукції. Поняття та склад загальновиробничих витрат. Характеристика рахунку 91 «Загальновиробничі витрати». Первинні документи при відображенні накопичення загальновиробничих витрат. Розподіл загальновиробничих витрат. Постійні та змінні загальновиробничі витрати. Вибір бази розподілу, визначення нормальної потужності. Склад загальновиробничих витрат: утримання апарату управління цеху, утримання іншого цехового персоналу, амортизація будівель, споруд та інвентаря, тощо; випробування, досліді, винахідництво; охорона праці, їх облік та характеристика.

Поняття витрат звітного періоду. Облік адміністративних витрат. Характеристика рахунку 92 «Адміністративні витрати». Документування та порядок списання адміністративних витрат. Склад адміністративних витрат: витрати на управління підприємством; збори і відрахування, загальнозаводські невиробничі витрати тощо, їх облік та характеристика. Порядок ведення аналітичного обліку витрат та його залежність від характеру виробництва та системи калькулювання продукції. Склад витрат на збут. Характеристика рахунку 93 «Витрати на збут». Первинні документи при накопиченні витрат на збут. Склад витрат на збут: витрати пакувальних матеріалів для затарювання готової продукції на складах готової продукції, витрати на ремонт тари, оплату праці та комісійні винагороди продавцям, торговим агентам, що забезпечують збут, витрати на рекламу та маркетинг, витрати на відрядження працівників, зайнятих збутом, витрати на утримання основних засобів, інших матеріальних необоротних активів, пов'язаних із збутом продукції (оперативна оренда, страхування, амортизація, ремонт, охорона), витрати на транспортування, інші витрати. Склад інших операційних витрат. Характеристика рахунку 94 «Інші витрати операційної діяльності». Первинні документи при накопиченні інших витрат

операційної діяльності. Порядок списання інших витрат операційної діяльності. Склад інших операційних витрат, витрати на дослідження і розробки, собівартість реалізованої іноземної валюти, собівартість реалізованих виробничих запасів, сума безнадійної дебіторської заборгованості, втрати від операційної курсової різниці, втрати від знецінення запасів, від псування цінностей, визнані штрафи, пені, неустойки, інші витрати операційної діяльності. Поняття та склад фінансових витрат та втрат від участі в капіталі. Характеристика рахунку 95 «Фінансові витрати», 96 «Витрати від участі в капіталі» та 97 «Інші витрати».

Облік витрат на запобігання надзвичайним подіям і ліквідацію їх наслідків та облік належної за даними бухгалтерського обліку суми податку на прибуток від звичайної діяльності та надзвичайних подій. Характеристика рахунків 98 «Податок на прибуток» та 99 «Надзвичайні витрати». Реєстри аналітичного та синтетичного обліку непрямих витрат, їх зміст та порядок ведення. Способи узагальнення витрат та їх характеристика. Узагальнення витрат виробництва в умовах використання сучасних засобів обчислювальної техніки. Характеристика реєстрів аналітичного обліку: карток, відомостей, вільних листків та порядок їх ведення. Характеристика, структура та основне призначення журналу № 5 № 5А. Порядок ведення журналів № 5 і 5А та їх взаємозв'язок з Головною книгою.

Тема 18. Облік формування та змін статутного капіталу

Економічна сутність капіталу. Елементи власного капіталу. Порядок формування та зміни статутного капіталу. Статутний капітал акціонерного товариства. Акції, їх типи та категорії. Роздрібнення та консолідація акцій. Продаж акцій (підписка на акції). Додатковий випуск акцій; збільшення номінальної вартості акцій. Реінвестування дивідендів. Збільшення статутного капіталу за рахунок індексації балансової вартості основних засобів. Конвертація облігацій в акції. Шляхи зменшення статутного капіталу; анулювання викуплених акцій, зменшення номінальної вартості акцій. Загальна характеристика рахунку 40 «Статутний капітал». Документування операцій з обліку формування та змін статутного капіталу. Відображення операцій з обліку формування та змін статутного капіталу на рахунках бухгалтерського обліку, в облікових реєстрах та розкриття інформації у формах фінансової звітності. Інвентаризація статутного капіталу.

Облік пайового капіталу. Загальна характеристика рахунку 41 «Пайовий капітал». Облік додаткового капіталу. Загальна характеристика рахунку 42 «Додатковий капітал». Облік неоплаченого ка-

піталу. Загальна характеристика рахунку 46 «Неоплачений капітал». Документування операцій з обліку пайового, додаткового та неоплаченого капіталу, на рахунках обліку, в облікових регістрах та розкриття інформації у фінансовій звітності.

Умови і порядок зміни величини статутного капіталу на державних підприємствах. Поняття про приватизацію державних підприємств. Поняття про єдину систему органів приватизації в Україні. Порядок проведення інвентаризації майна державних підприємств, що приватизуються. Порядок проведення експертної оцінки державного майна при приватизації. Послідовність оцінки майна цілісних майнових комплексів. Особливості оцінки вартості орендованого майна.

Тема 19. Облік резервного капіталу, вилученого капіталу та нерозподіленого прибутку

Порядок створення резервного капіталу у товаристві. Аналітичний облік резервного капіталу. Загальна характеристика рахунку 43 «Резервний капітал». Облік вилученого капіталу. Загальна характеристика рахунку 45 «Вилучений капітал». Облік нерозподілених прибутків (непокритих збитків). Загальна характеристика рахунку 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)». Документування господарських операцій з обліку резервного капіталу, вилученого капіталу та нерозподіленого прибутку (непокритих збитків). Відображення даних на рахунках бухгалтерського обліку, в облікових регістрах та розкриття інформації у фінансовій звітності.

Поняття та класифікація забезпечень у бухгалтерському обліку. Порівняльна характеристика П(С)БО та МСФЗ, які регламентують облік забезпечень зобов'язань. Облік забезпечення майбутніх витрат і платежів. Характеристика рахунку 47 «Забезпечення майбутніх витрат і платежів». Облік цільового фінансування та цільових надходжень. Характеристика рахунку 48 «Цільові фінансування та цільові надходження». Облік цільових резервів. Характеристика рахунку 49 «Страхові резерви». Інвентаризація забезпечень зобов'язань. Документування господарських операцій з обліку забезпечень зобов'язань. Відображення даних з обліку забезпечень зобов'язань на рахунках бухгалтерського обліку, в облікових регістрах та розкриття інформації у фінансовій звітності.

Поняття страхових резервів та порядок їх формування. Інвентаризація власного капіталу. Структура журналу 7. фактори, що впливають на власний капітал підприємств. Розкриття інформації про забезпечення зобов'язань у примітках до річної фінансової звітності.

1.3. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ З КУРСУ «ФІНАНСОВИЙ (БУХГАЛТЕРСЬКИЙ) ОБЛІК»

1. Сутність бухгалтерського обліку, його види та користувачі бухгалтерської інформації. Регулювання бухгалтерського обліку та звітності в Україні

2. Облікова політика підприємства та порядок її формування (сутність облікової політики, порядок формування облікової політики, порядок формування наказу про облікову політику, розкриття облікової політики у Примітках до фінансової звітності)

3. Облік касових операцій (порядок ведення, документальне оформлення, аналітичний і синтетичний облік)

4. Облік грошових документів та коштів в дорозі (економічна сутність, документальне оформлення, аналітичний та синтетичний облік)

5. Облік операцій на рахунках в банках (порядок відкриття та закриття поточних рахунків, документальне оформлення, синтетичний і аналітичний облік)

6. Облік операцій на валютних рахунках (порядок перерахунку іноземної валюти у гривні, облік курсових різниць, документальне оформлення, синтетичний і аналітичний облік)

7. Облік довгострокових фінансових інвестицій (сутність, види, оцінка інвестицій при придбанні на дату балансу: за справедливою вартістю, за амортизованою та за методом участі в капіталі, аналітичний та синтетичний облік довгострокових фінансових інвестицій)

8. Облік поточних фінансових інвестицій (сутність, види, оцінка, аналітичний та синтетичний облік поточних фінансових інвестицій)

9. Облік довгострокової дебіторської заборгованості (сутність та види заборгованості, документальне оформлення, аналітичний і синтетичний облік)

10. Облік розрахунків з покупцями і замовниками та облік операцій з короткостроковими векселями одержаними (характеристика рахунків, документальне оформлення, аналітичний і синтетичний облік)

11. Облік резервів сумнівних боргів (порядок створення, аналітичний і синтетичний облік)

12. Облік витрат майбутніх періодів (порядок формування та віднесення на витрати періоду, документальне оформлення, аналітичний і синтетичний облік)

13. Облік розрахунків з підзвітними особами (нормативно-законодавче регулювання документальне оформлення, аналітичний і синтетичний облік)

14. Облік розрахунків за відшкодуванням завданих збитків (нормативно-законодавче регулювання документальне оформлення, аналітичний і синтетичний облік)

15. Облік розрахунків за претензіями та за нарахованими доходами (характеристика рахунків, документальне оформлення, аналітичний і синтетичний облік)

16. Визнання, класифікація та оцінка основних засобів

17. Облік капітальних інвестицій (порядок здійснення капітальних інвестицій на придбання та виготовлення необоротних активів, документальне оформлення, аналітичний і синтетичний облік)

18. Облік основних засобів (документальне оформлення руху основних засобів, шляхи вибуття основних засобів, аналітичний і синтетичний облік)

19. Облік зносу (амортизації) основних засобів (економічна сутність зносу (амортизації) основних засобів, характеристика методів нарахування амортизації, аналітичний і синтетичний облік)

20. Облік оренди (лізингу) основних засобів та розрахунків з орендодавачами (характеристика орендних операцій, порядок відображення в обліку операцій, пов'язаних з фінансовою та операційною орендою)

21. Облік інших необоротних матеріальних активів (сутність інших необоротних матеріальних активів, документальне оформлення, аналітичний і синтетичний облік наявності та руху)

22. Облік нематеріальних активів (сутність, визнання, оцінка нематеріальних активів, документальне оформлення, аналітичний і синтетичний облік)

23. Облік зносу (амортизації) нематеріальних активів (економічна сутність зносу (амортизації), порядок нарахування (амортизації) нематеріальних активів та відображення в аналітичному і синтетичному обліку)

24. Визнання, класифікація та оцінка запасів (формування первісної вартості запасів, методи оцінки запасів при їх вибутті)

25. Облік надходження виробничих запасів та транспортно-заготівельних витрат (документальне оформлення, аналітичний і синтетичний облік, шляхи надходження)

26. Облік вибуття виробничих запасів (шляхи вибуття, документальне оформлення, аналітичний і синтетичний облік вибуття виробничих запасів)

27. Облік оборотних малоцінних та швидкозношуваних предметів (документальне оформлення, аналітичний і синтетичний облік та оперативний в місцях експлуатації)

28. Склад витрат виробництва та їх групування за різними ознаками. Характеристика етапів обліку витрат виробництва

29. Оцінка та облік незавершеного виробництва (характеристика незавершеного виробництва, інвентаризація, оцінка, аналітичний і синтетичний облік)

30. Облік браку у виробництві та напівфабрикатів власного виробництва (документальне оформлення, порядок оцінки, порядок списання витрат від браку, аналітичний і синтетичний облік)

31. Облік готової продукції (поняття, класифікація та формування первісної вартості готової продукції, документальне оформлення, аналітичний і синтетичний облік)

32. Облік зобов'язань за розрахунками з постачальниками і підрядниками (характеристика розрахунків, документальне оформлення, аналітичний і синтетичний облік)

33. Облік короткострокових зобов'язань за розрахунками з банками та іншими позиками (порядок отримання та погашення позик, документальне оформлення, аналітичний і синтетичний облік)

34. Облік операцій з довгостроковими та короткостроковими вексями виданими (сутність, види, аналітичний та синтетичний облік векселів виданих)

35. Заробітна плата: поняття, види та форми. Облік особового складу, використання робочого часу та виробітку

36. Облік розрахунків з оплати праці (порядок нарахування погодинної та відрядної оплати праці, види утримань із заробітної плати, документальне оформлення, аналітичний і синтетичний облік)

37. Облік нарахування виплат, що проводяться на основі середнього заробітку: нарахування відпускних, лікарняних та інших виплат (нормативно-законодавче регулювання, документальне оформлення, аналітичний і синтетичний облік)

38. Облік розрахунків за страхуванням (порядок нарахування єдиного соціального внеску, документальне оформлення, аналітичний і синтетичний облік)

39. Облік зобов'язань за податками, зборами, обов'язковими платежами (підстави для нарахування та порядок погашення, аналітичний і синтетичний облік)

40. Облік розрахунків з учасниками (порядок нарахування та виплати дивідендів, документальне оформлення, аналітичний і синтетичний облік розрахунків з учасниками)

41. Облік доходів майбутніх періодів (порядок формування та віднесення на доходи періоду, документальне оформлення, аналітичний і синтетичний облік)

42. Облік довгострокових зобов'язань за облігаціями та з фінансової оренди (характеристика рахунків, документальне оформлення, аналітичний і синтетичний облік)

43. Класифікація та облік витрат за елементами (на рахунках класу 8) (характеристика елементів витрат, загальний порядок обліку витрат за елементами з використанням рахунку 8 класу)

44. Облік собівартості реалізованої продукції (робіт, послуг) (характеристика рахунку, склад собівартості реалізованої продукції, синтетичний і аналітичний облік)

45. Облік загальновиробничих витрат (сутність, порядок накопичення та розподілу, аналітичний і синтетичний облік)

46. Облік адміністративних витрат (склад адміністративних витрат, аналітичний і синтетичний облік)

47. Облік витрат на збут (склад витрат на збут та порядок їх виникнення, аналітичний і синтетичний облік)

48. Облік витрат від іншої діяльності (склад витрат від іншої операційної діяльності, аналітичний і синтетичний облік)

49. Облік фінансових витрат та витрат від інвестиційної діяльності (склад фінансових витрат та витрат від інвестиційної діяльності, порядок їх визнання, аналітичний і синтетичний облік)

50. Облік надзвичайних витрат та доходів (сутність, порядок визнання надзвичайних витрат та доходів, аналітичний і синтетичний облік)

51. Доходи підприємства: визнання, класифікація та оцінка.

52. Облік доходів від операційної діяльності (склад доходів від операційної діяльності та порядок їх визнання, аналітичний і синтетичний облік)

53. Облік доходів від участі в капіталі та інших фінансових доходів (склад доходів від участі в капіталі та інших фінансових доходів, порядок їх визнання, аналітичний і синтетичний облік)

54. Облік фінансових результатів (поняття фінансових результатів, порядок їх формування та відображення на рахунках обліку)

55. Облік податку на прибуток від звичайної діяльності та надзвичайних подій. Облік відстрочених податкових активів та зобов'язань

56. Облік статутного капіталу, неоплаченого та вилученого капіталу (порядок формування статутного капіталу та його зміни, аналітичний і синтетичний облік)

57. Облік прибутків і збитків та облік резервного капіталу (сутність та види резервного капіталу, порядок його формування та відображення в обліку, формування та використання прибутку підприємства)

58. Облік цільового фінансування та цільових надходжень та облік забезпечень витрат (сутність цільового фінансування та цільових надходжень, документальне оформлення, аналітичний і си-

нтетичний облік, надходження і використання коштів цільового фінансування та цільових надходжень)

59. Облік на позабалансових рахунках (характеристика позабалансових рахунків, методика відображення інформації на позабалансових рахунках)

1.4 ВІДПОВІДІ НА ПИТАННЯ З КУРСУ «ФІНАНСОВИЙ (БУХГАЛТЕРСЬКИЙ) ОБЛІК»

1. Сутність бухгалтерського обліку, його види та користувачі бухгалтерської інформації. Регулювання бухгалтерського обліку та звітності в Україні

Господарська діяльність — це будь-яка діяльність, пов'язана з виробництвом, обміном і споживанням матеріальних та нематеріальних благ. Господарська діяльність, що здійснюється з метою отримання прибутку, є підприємницькою діяльністю (підприємництвом).

Суб'єктами господарської діяльності є фізичні та юридичні особи.

Суб'єктами підприємницької діяльності можуть бути:

- громадяни України, інших держав, не обмежені законом у правоздатності або дієздатності;
- юридичні особи всіх форм власності.

Бухгалтерський облік — це процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі Інформації про господарську діяльність підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень.

Господарська операція — це дія або подія, що викликає зміни у структурі активів, зобов'язань та власному капіталі підприємства. Більшість господарських операцій є наслідком вольових дій юридичних або фізичних осіб, які укладають угоди, здійснюють технологічні операції.

Поряд з тим, господарські операції можуть здійснюватися в результаті певних подій, тобто явищ реальної діяльності, що відбуваються незалежно від волі людини.

Фінансова звітність — це бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період.

Фінансова звітність задовольняє інформаційні потреби користувачів щодо:

- придбання, продажу та володіння цінними паперами;
- участі в капіталі підприємства;
- оцінки якості управління;

- оцінки здатності підприємства своєчасно виконувати свої зобов'язання;
- забезпеченості зобов'язань підприємства;
- визначення суми дивідендів, що підлягають розподілу;
- регулювання діяльності підприємства;
- інших рішень.

Таблиця

Користувачі	Інформаційні потреби
Інвестори	Здатність підприємства сплачувати дивіденди. Для прийняття рішень щодо придбання, утримання або продажу інвестицій
Працівники	Стабільність і прибутковість підприємства. Збереження робочих місць, оплата праці та пенсійне забезпечення
Банки	Своєчасність повернення позики та отримання відсотків
Постачальники та інші кредитори	Своєчасність оплати рахунків
Клієнти (замовники)	Можливість отримання необхідних товарів і послуг
Уряд	Своєчасність і повнота сплати податків. Для визначення національного доходу, розподілу ресурсів
Громадськість	Вплив діяльності підприємства на добробут суспільства (зайнятність, екологію тощо)

У бухгалтерському обліку відображаються господарські операції, що є наслідком рішень користувачів, а бухгалтерська звітність забезпечує зворотний зв'язок з користувачами.

Головною метою ведення бухгалтерського обліку та фінансової звітності є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства.

2. Облікова політика підприємства та порядок її формування (сутність облікової політики, порядок формування облікової політики, порядок формування наказу про облікову політику, розкриття облікової політики у Примітках до фінансової звітності)

Облікова політика підприємства — це сукупність принципів, методів, процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності.

Облікова політика визначає форми і методи бухгалтерського обліку, формується керівником, головним бухгалтером, виходячи із загальних принципів методології та організації обліку й конкретних умов діяльності підприємства.

Теорія облікової політики включає принципи обліку, наукові положення конструювання інформаційної системи підприємства, визначення предмета обліку, методів збору й обробки даних, правила складання документів, реєстрів, форм звітності.

Методологія обліку передбачає процедури отримання первинних даних, оцінки ресурсів, ведення рахунків синтетичного та аналітичного обліку, критерії розмежування основних засобів та малоцінних і швидкозношуваних предметів, а також порядок нарахування амортизації, обліку ремонтів, визначення обсягу реалізації, доходів, фінансових результатів та інші питання.

Технологія обробки даних включає такі елементи:

- план рахунків бухгалтерського обліку;
- форми бухгалтерського обліку;
- послідовність проходження документів (від заповнення до здачі в архів);
- організацію внутрішнього контролю, що полягає у внутрішньому впливі на фінансову, господарську і комерційну політику підприємства з метою отримання вигоди від його діяльності;
- складання групувальних, нагромаджувальних та розробничих таблиць і реєстрів обліку;
- проведення Інвентаризації майна та зобов'язань;
- складання звітів про використання ресурсів. Організація бухгалтерського обліку передбачає визначення структури бухгалтерії, централізовану систему обробки даних» (обробку робочих інструкцій для працівників бухгалтерії, графіки документообороту, внутрішніх стандартів, способів ведення обліку.

Облікова політика затверджується наказом керівника і містить додаток, в якому детально описується теорія, методологія, технологія і організація обліку за такою формою:

1. Відомість про підприємство.
2. Організація ведення обліку.
3. Структура видів діяльності.
4. Детальний опис форми.
5. Робочий план рахунків обліку.
6. Методика оцінки та обліку.
7. Принципи, на яких будується облікова політика.
8. Перелік відповідальних осіб та порядок їх звітування перед бухгалтерією.
9. Інвентаризація.

10. Графіки документообороту.
11. Технологія обробки даних у бухгалтерії.
12. Організація управлінського обліку.
13. Організація контролю.
14. Перелік реєстрів синтетичного й аналітичного обліку та інформація, що в них відображається.
15. Організація матеріальної відповідальності.
16. Відповідальність за складання звітності.
17. Відповідальність керівника за облікову політику.
18. Відповідальність головного бухгалтера за облікову політику.
19. Відповідальність за збереження комерційної таємниці.
20. Відповідальність за порушення встановленого порядку складання документів та реєстрів обліку.
21. Порядок використання чистого прибутку.
22. Організація економічного аналізу та використання його даних для управління.
23. Внесення змін в облікову політику.
24. Відображення інших питань, важливих для формування облікової політики.

В обліковій політиці підприємства мають бути відображені всі принципи питання організації бухгалтерського обліку на підприємстві, адже від вибору облікових оцінок підприємства залежить фінансовий результат та об'єктивність і точність розкриття інформації у фінансовій звітності.

3. Облік касових операцій (порядок ведення, документальне оформлення, аналітичний і синтетичний облік)

Операції з оприбуткування готівки в касу та видачі з каси оформляються відповідно до Положення про ведення касових операцій у національній валюті України, остання редакція якого затверджена постановою Правління Національного банку України від 15 лютого 2004 р. №-637.

Положення складається з таких розділів:

- 1) загальні положення;
- 2) порядок організації готівкових розрахунків;
- 3) порядок оформлення касових операцій;
- 4) порядок ведення касових операцій та обов'язки касира;
- 5) контроль за дотриманням порядку ведення касових операцій.

Касові операції оформляються *прибутковими та видатковими* касовими ордерами.

Приймання касами підприємств готівки, у тому числі й одержаних із банку, проводиться за прибутковими касовими ордерами, під-

писаних головним бухгалтером або особою, уповноваженою керівником підприємства. При прийманні готівки видається квитанція за підписами головного бухгалтера або особи, уповноваженої керівником підприємства, і касира, засвідчена печаткою підприємства.

Видача готівки з кас підприємств проводиться за видатковими касовими ордерами або належно оформленими платіжними відомостями. Документи на видачу готівки мають підписувати: керівник і головний бухгалтер або особи, які на це уповноважені. До видаткових ордерів можуть додаватися заява на видачу готівки, розрахунки тощо. Якщо на доданих до видаткових касових ордерів документах, заявах, рахунках тощо є дозвільний напис керівника, то підпис керівника на видаткових касових ордерах не обов'язковий.

Під час одержання прибуткових та видаткових касових ордерів або видаткових документів касир зобов'язаний перевірити:

- наявність і справжність на документах підписи головного бухгалтера, а на видатковому документі дозвільного напису керівника підприємства або осіб, які ним уповноважені;
- правильність оформлення документів, наявність усіх реквізитів;
- наявність перелічених реквізитів у документах.

Прибуткові касові ордери або видаткові документи до передавання в касу реєструються бухгалтерією в журналі реєстрації прибуткових і видаткових касових документів. Видаткові касові ордери, що оформлені на підставі платіжних відомостей на виплати, пов'язані з оплатою праці, реєструються після їх видачі.

Усі надходження й видачу готівки в національній валюті підприємства відображають у касовій книзі. Кожне підприємство, є юридичною особою і має касу, веде одну касову книгу для обліку операцій з готівкою в національній валюті.

Аркуші касової книги мають бути пронумеровані, прошнуровані та скріплені печаткою підприємства юридичної особи. Кількість аркушів у касовій книзі засвідчується підписами керівника і головного бухгалтера підприємства-юридичної особи (типова форма № КО-4).

Записи у касовій книзі здійснюються у двох примірниках чорнилом темного кольору кульковою або чорнильною ручкою. Записи в касовій книзі здійснюються у двох примірниках (другий примірник є звітом касира). Наприкінці робочого дня касир підбиває підсумки оборотів за надходженням і видачею грошей та виводить залишки на наступний день. Перші відривні аркуші, що є звітом касира, разом з прибутковими і видатковими ордерами і доданими до них виправдовуваними документами касир передає до бухгалтерії. Бухгалтер перевіряє правильність оформлення касових ордерів і проти кожної суми проставляє шифр кореспондуючих рахунків. На

підставі звітів касира бухгалтер складає журнал № 1 (Кт-рах.30) та Відомість 1.1(Дт-рах.30). Синтетичний облік касових операцій ведеться на рахунку 30 «Каса», який має такі субрахунки:

301 «Каса в національній валюті»;

302 «Каса в іноземній валюті».

По дебету рахунку 30 «Каса» відображають надходження готівки в касу, а по кредиту — видача готівки. Основні господарські операції з обліку касових операцій наведені в таблиці.

4. Облік грошових документів та коштів в дорозі (економічна сутність, документальне оформлення, аналітичний та синтетичний облік)

Бухгалтерський облік інших грошових коштів здійснюють на активному рахунку № 33 «Інші кошти», на якому ведеться узагальнення інформації про наявність та рух грошових коштів (у національній та іноземній валюті), що знаходяться в касі підприємства (поштових марок, марок гербового збору, оплачених путівок до санаторіїв, пансіонатів, будинків відпочинку тощо), та кошти в дорозі, тобто грошові суми, внесені до кас банків, ощадних кас або поштових відділень для подальшого їх зарахування на рахунках підприємства в банках.

Рахунок № 33 «Інші кошти» має такі субрахунки:

№ 331 «Грошові документи в національній валюті»;

№ 332 «Грошові документи в іноземній валюті»;

№ 333 «Грошові кошти в дорозі в національній валюті»;

№ 334 «Грошові кошти в дорозі в іноземній валюті».

За дебетом рахунка № 33 «Інші кошти» відображається надходження грошових документів до каси підприємства та коштів у дорозі, за кредитом вибуття грошових документів та списання коштів у дорозі після їх зарахування на відповідні рахунки.

Аналітичний облік грошових документів ведеться за їх видами. До коштів, що вважаються коштами в дорозі, належать: виручка, одержана підприємствами за послуги, реалізовану продукцію, виконані роботи і внесена до банку, відділку Ощадбанку, каси поштового відділку зв'язку для зарахування на поточний рахунок.

На субрахунку № 331 «Грошові документи в національній валюті» ведеться облік грошових документів за їх номінальною вартістю, які зберігаються в касі підприємства: векселі, облігації і грошові квитки, поштові марки й інші грошові документи. Аналітичний облік грошових документів організується за їх видами.

Для обліку грошових коштів в іноземній валюті за телеграфним повідомленням іноземного банку про господарський платіж за ра-

хунок акредитива, відповідно до виправданих документів — рахунків-фактур, актів та ін., що вважаються в бухгалтерському обліку грошовими коштами в дорозі, використовують субрахунок № 334 «Грошові кошти в дорозі в іноземній валюті».

5. Облік операцій на рахунках в банках (порядок відкриття та закриття поточних рахунків, документальне оформлення, синтетичний і аналітичний облік)

Підприємства зберігають свої грошові кошти на поточних рахунках у банках України на договірних засадах. Розрахунки здійснюються у безготівковій або готівковій формах у порядку, визначеному нормативними актами Національного банку України.

Для відкриття поточних та поточних бюджетних рахунків підприємства подають установам банків такі документи:

— заяву на відкриття рахунка встановленого зразка (взірця) за підписом керівника та головного бухгалтера підприємства;

— копію документа про створення підприємства (засновницької угоди), засвідчену нотаріально;

— копію свідоцтва про додержану реєстрацію в органі державної виконавчої влади, іншому органі, уповноваженому здійснювати державну реєстрацію, засвідчену нотаріально чи органом, що видав свідоцтво про державну реєстрацію;

— копію належним чином зареєстрованого статуту (положення), засвідчену нотаріально чи органом, що реєструє;

— копію документа, що підтверджує взяття підприємства на податковий облік;

— картку із зразками підписів осіб, яким відповідно до чинного законодавства чи установчих документів підприємства надано право розпорядження рахунком та підписання розрахункових документів (у картку включається також зразок відбитка печатки підприємства);

— довідку про реєстрацію в органах Пенсійного фонду України.

Поточні рахунки закриваються в установах банку на підставі:

— заяви власника рахунка;

— рішення органу, на який законом покладено функції щодо ліквідації або реорганізації підприємства;

— рішення суду або господарського суду про ліквідацію підприємства;

— в інших випадках, передбачених чинним законодавством України чи договором між установою банку та власником рахунка.

У банківській практиці використовують різноманітні види рахунків:

- поточні в національній валюті;
- поточні в іноземній валюті;
- інші рахунки для організацій та установ, що не займаються виробничою, науково-дослідною та іншою комерційною діяльністю з метою отримання прибутку, мають основні й оборотні кошти та складають самостійний баланс (бюджетні організації, громадські фонди тощо);
- поточні бюджетні;
- позикові для зарахування наданих позик;
- депозитні для зарахування коштів підприємств на зберігання й отримання відсотків від установ банку;
- рахунки для акумуляції коштів для виїзду за кордон, для лікування громадян;
- субрахунки для підприємств і організацій, що мають філії, представництва, відділи та інші відособлені підрозділи, виділені на самостійний баланс.

Документування операцій із зарахування або списання коштів із рахунків у банках здійснюється за типовими формами розрахунків І документів.

Розрахункові документи — це складені за встановленою формою документи, що подаються до банку юридичними та фізичними особами і містять письмове доручення про перерахування певної суми грошей у безготівковій формі за отримані товари, роботи, послуги та різні платежі (до бюджету, фондів та ін.)

Розрахункові документи повинні вміщувати такі реквізити:

- назву документа;
- номер документа, число, місяць, рік його виписки;
- назви платника й одержувача коштів, їх ідентифікаційні коди, номери рахунків в установах банків;
- назви банків платника та одержувача, їх місцезнаходження та умовні номери за МФО (код банку);
- суму платежу цифрами та літерами;
- призначення платежу;
- на першому примірнику — відбиток печатки та підписи осіб платника або одержувача коштів;
- підрозділи бюджетної класифікації та строк настання платежу (у разі перерахування коштів до бюджету);
- суму податку на додану вартість або напис «без податку на додану вартість».

Для обліку наявності та руху грошових коштів, що знаходяться на рахунках у банку та можуть бути використані на поточні опера-

ції, призначено рахунок 31 «Рахунки в банках», що має такі субрахунки:

- 311 «Поточні рахунки в національній валюті»;
- 312 «Поточні рахунки в іноземній валюті»;
- 313 «Інші рахунки в банку в національній валюті»;
- 314 «Інші рахунки в банку в іноземній валюті».

За дебетом рахунка 31 «Рахунки в банках» відображається надходження грошових коштів, за кредитом — їх використання.

Господарські операції на рахунку 31 «Рахунки в банках» відображаються на підставі виписок банку і первинних документів, наданих до них. Аналітичний облік здійснюється за виписками банку.

При обробці виписок необхідно пам'ятати, що для банків їх клієнти є кредиторами, тобто банки виступають боржниками клієнтів, зараховуючи та зберігаючи їх гроші. Зараховуючи гроші від покупців на поточні рахунки, банк кредитує поточні рахунки, а списуючи дебетує.

Синтетичний та аналітичний облік операцій у національній валюті на поточних рахунках ведеться на рахунок 311 «Поточні рахунки в національній валюті» у журналі 1 розділі 3 за кредитом рахунка 31 та у відомості 1.2 розділі 4 (записи роблять подібно до касових операцій, наведених у таблиці).

Основними платіжними документами є:

- об'ява на внесення готівки;
- грошові та розрахункові чеки;
- платіжні доручення;
- платіжні вимоги-доручення;
- акредитив;
- інші документи (авізо, ордери, тощо).

Платіжне доручення — документ, який є письмово оформленим дорученням клієнта банку, що його обслуговує, на перерахування визначеної суми коштів із свого рахунка.

Розрахунки дорученнями можуть здійснюватись:

— за фактично відвантаженою продукцією (виконані роботи, надані послуги);

— в порядку попередньої оплати;

— для завершення розрахунків за актами звірки взаємної заборгованості підприємств;

— для перерахування підприємствами сум, які належать фізичним особам (заробітна плата, пенсії, грошові доходи тощо), на їх рахунки, відкриті в установах банків;

— в інших випадках за згодою сторін;

Доручення приймаються до виконання від платника протягом 10-ти календарних днів. День заповнення доручення не враховується.

Платіжна вимога–доручення — це комбінований розрахунковий документ, який складається з двох частин:

— верхня — вимога постачальника безпосередньо до покупця сплатити вартість поставленої йому за договором продукції;

— нижня — доручення платника своєму банку перерахувати з його рахунка сума постачальникові.

Вимога-доручення заповнюється одержувачем коштів і надсилається безпосередньо платникові. Доставку платіжних вимог-доручень може здійснювати банк одержувача через банк платника.

Чек — це документ, що містить письмове розпорядження власника рахунка (чекодавця) установі банку (банку-емітенту), яка веде його рахунок, списує чек отримувача зазначену в чеку суму коштів.

Акредитив — це форма розрахунків, при якій банк-емітент за дорученням свого клієнта зобов'язаний:

— виконати платіж третій особі (бенефіціару) за поставлені товари, виконані роботи й надані послуги;

— надати повноваження іншому (виконуючому) банку здійснити цю оплату;

При розрахунках акредитивами виникають економічні відносини між чотирма суб'єктами:

— заявник акредитива — платник, який звернувся до банку, що його обслуговує, для відкриття акредитива;

— банк-емітент — банк платника, що відкриває акредитив своєму клієнтові;

— бенефіціар — юридична особа, на користь якої виставлений акредитив;

— виконуючий банк — банк бенефіціара або інший банк, що за дорученням банку-емітента виконує акредитив.

6. Облік операцій на валютних рахунках (порядок перерахунку іноземної валюти у гривні, облік курсових різниць, документальне оформлення, синтетичний і аналітичний облік)

Валютні рахунки в банках відкриваються підприємствами, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність. Іноземна валюта використовується як засіб платежу в розрахунках між резидентами і нерезидентами. Кошти в іноземній валюті облічуються окремо по кожній валюті, яка перераховується в національну валюту України. Банк надає підприємству виписки у валюті та гривнях, на підставі яких здійснюються записи у бухгалтерському обліку та доданих до них розрахунково-платіжних документів:

— технічної документації — паспортів на машини й устаткування, інструкцій з монтажу;

— товарно-супровідної документації — сертифікатів якості, пакувальних листів, комплектуючих відомостей;

— транспортної, експедиторської та страхової документації — залізничних накладних, коносаментів, накладних повітряного, морського, авіаційного та автомобільного транспорту, страхових полісів;

— складської документації — приймальних актів порту, докових розписок про приймання товарів тощо;

— митної декларації — вантажно митних декларацій, довідок про сплату мита і зборів, податку на додану вартість;

— розрахункової документації — рахунків-фактур, розрахункових специфікацій, перевідних векселів, банківської документації — доручення на оплату, відкриття акредитивів, чекових книжок тощо.

Для обліку іноземної валюти на рахунках у банку є доцільним відкрити до субрахунку 321 «Поточний рахунок в іноземній валюті» такі аналітичні рахунки:

3121 «Валютний рахунок у країні»

3122 «Валютний рахунок за кордоном»

3123 «Транзитний валютний рахунок»

Методологічні засади обліку операцій в іноземних валютах визначені П(В)БО 21 «Вплив змін валютних курсів». Згідно П(В)БО 21 операції в іноземній валюті відображують при їх первісному визнанні у грошовій одиниці України шляхом перерахунку суми в іноземній валюті із застосуванням валютного курсу на дату здійснення операції. Валютним курсом є встановлений НБУ курс грошової одиниці України до грошової одиниці іншої країни. Внаслідок зміни валютних курсів виникає курсова різниця. Курсова різниця — це різниця між оцінками однакової кількості одиниць іноземної валюти при різних валютних курсах. Курсові різниці відображуються в обліку на дату розрахунку із застосуванням монетарних статей на дату балансу. Курсові різниці виникають й обліковуються у випадках зміни курсу валют у період між:

— відвантаженням продукції та отриманням платежу;

— отримання запасів і датою погашення заборгованості постачальнику;

— отримання позик та їх погашення;

— отримання векселя та його оплатою;

— видачею коштів на відрядження та отримання авансового звіту;

— оцінкою окремих видів отриманого майна на дату реєстрації в обліку та оцінкою на дату складання балансу.

Монетарні статті — це статті грошових коштів, а також інших активів та зобов'язань, які будуть отримані або сплачені у фіксованій сумі грошей або їх еквівалентів.

У бухгалтерському обліку нарахування курсової різниці при збільшенні курсу відображають таким чином:

1. По рахунках активів:

Дт 16,302,312,362

Кт 714 «Дохід від операційної курсової різниці», 744 «Дохід від не операційної курсової різниці»

2. По рахунках зобов'язань

Дт 945 «Втрати від операційної курсової різниці», 974 «Втрати від не операційної курсової різниці»

Кт 502 «Довгострокові кредити банків в іноземній валюті», 602 «Короткострокові кредити банків в іноземній валюті», 632 «Розрахунки з іноземними постачальниками»

Зменшення курсу іноземної валюти відображують зворотними проводками:

1. Для рахунків активів — з використанням субрахунку 945 «Втрати від операційної курсової різниці»;

2. Для рахунків зобов'язань — із використанням субрахунку 714 «Дохід від операційної курсової різниці».

Для відображення операцій, здійснених в іноземній валюті, використовуються журнал 1 і відомість до нього, які заповнюються у валюті здійснення операцій. Для кожної іноземної валюти ведеться журнал 1 і відповідні відомості до його, в яких зазначається назва іноземної валюти. Аналітичний облік в іноземній валюті ведеться у гривнях, одночасно, у тій валюті, в якій здійснюється операція.

Записи в журналі 1 і відомості можуть здійснюватися за 2-3 дні в хронологічному порядку на основі нагромаджувальних допоміжних відомостей з наступним перенесенням підсумків оборотів до журналу 1 і відомостей.

Основою для записів у реєстри синтетичного й аналітичного обліку є оброблені виписки банку, в яких за кожною господарською операцією визначається кореспондуючий рахунок.

На субрахунку 313 «Інші рахунки в банках у національній валюті» та 314 «Інші рахунки в банках в іноземній валюті» відображують наявність та рух коштів підприємства, що знаходиться на особливих рахунках, в акредитивах, ощадні сертифікати, приватизаційні папери, компенсаційні сертифікати тощо.

7. Облік інвестицій (сутність, види, оцінка інвестицій при придбанні на дату балансу: за справедливою вартістю, за амортизованою та за методом участі в капіталі,

аналітичний та синтетичний облік довгострокових фінансових інвестицій)

Інвестиції — активи, які утримуються підприємством з метою збільшення прибутку (відсотків, дивідендів тощо), зростання вартості капіталу або інших вигод для інвестора строком більше одного року.

Облік операцій з інвестиціями відображається на рахунку 14 «Інвестиції», який призначений для узагальнення інформації про наявність та рух інвестицій (вкладень) у цінні папери інших підприємств, облігацій державних та місцевих позик, статутний капітал інших підприємств, створених на території країни та за кордоном, тощо.

Рахунок 14 «Інвестиції» має такі субрахунки:

141 «Інвестиції пов'язаним сторонам за методом обліку участі в капіталі»;

142 «Інші інвестиції пов'язаним сторонам»;

143 «Інвестиції непов'язаним сторонам».

За дебетом рахунка 14 «Інвестиції» відображається вартість інвестицій, за кредитом їх вибуття (списання) чи зменшення вартості, а також одержання дивідендів від об'єкта інвестування, якщо облік інвестицій ведеться за методом участі в капіталі.

Аналітичний облік за рахунком 14 «Інвестиції» ведеться за видами фінансових вкладень та об'єктами інвестування. При цьому побудова аналітичного обліку повинна забезпечити можливість отримання інформації про фінансові вкладення в об'єкти як на території країни, так і за кордоном.

При придбанні, перепродажу цінних паперів з каси або поточного рахунка підставою для здійснення записів у бухгалтерському обліку є ПКО чи виписка банку.

Сплата за придбані акції може проводитись не тільки шляхом перерахування грошових коштів, а й матеріальними цінностями, нематеріальними активами, основними засобами, що має бути обумовлено в договорі. Підставою для здійснення відповідних записів є документи, які підтверджують факт передачі об'єктів інвестором (акт приймання-передачі основних засобів, накладна на відпуск матеріалів на сторону тощо).

Підставою для оприбуткування депозитних сертифікатів і отримання відсотків є виписка банку з рахунків у банку з доданням вірних документів.

Облік інвестицій за методом участі в капіталі

Для відображення в бухгалтерському обліку операцій, пов'язаних із застосуванням методу участі в капіталі, призначено спеціальні рахунки (субрахунки), а саме:

141 «Інвестиції пов'язаним сторонам за методом участі в капіталі»;

72 «Дохід від участі в капіталі»;

96 «Втрати від участі в капіталі»;

42 «Додатковий капітал».

Рахунок 141 призначено для узагальнення інформації про наявність і рух довгострокових інвестицій (вкладень) у цінні папери (статутний капітал) підприємств — пов'язаних осіб, створених на території країни та за кордоном. На рахунку 72 слід узагальнювати інформацію про доходи, пов'язані зі збільшенням частки інвестора в чистих активах об'єкта інвестування внаслідок отриманих інвестованими підприємствами прибутків. На рахунку 42 відображається інформація про доходи, пов'язані зі збільшенням частки інвестора в чистих активах об'єкта інвестування завдяки збільшенню інвестованим підприємством свого додаткового капіталу. На рахунку 96 ведуть облік втрат, пов'язаних із зменшенням означеної частки інвестора внаслідок зазнаних інвестованими підприємствами збитків або зменшення їхнього власного капіталу через інші події.

На рахунках 72 та 96 запис здійснюється за субрахунком, що відповідає статусу інвестованого підприємства: асоційоване (1), спільне (2) або дочірнє (3).

На рахунку 42 запис здійснюється за субрахунком, що відповідає статті додаткового капіталу інвестованого підприємства, з якої відбувалося збільшення.

Таблиця

**ТИПОВА КОРЕСПОНДЕНЦІЯ
ЗА ДЕБЕТОМ ТА КРЕДИТОМ РАХУНКА 141 «ІНВЕСТИЦІЇ
ПОВ'ЯЗАНИМ СТОРОНАМ ЗА МЕТОДОМ УЧАСТІ В КАПІТАЛІ»**

№	Зміст операцій	Дт	Кт
1	Придбання контрольного (блокувального) пакета акцій за кошти, або спрямування інвестицій в спільне підприємство у грошовій формі, достатніх, щоб справляти істотний вплив на його діяльність	141	311
2	Збільшення частки інвестора в капіталі об'єкта інвестування внаслідок приросту за звітний період іншого вкладеного капіталу	141	421

Закінчення табл.

№	Зміст операцій	Дт	Кт
3	Збільшення частки інвестора в капіталі об'єкта інвестування внаслідок приросту за звітний період іншого вкладеного капіталу	141	422
4	Збільшення частки інвестора в капіталі об'єкта інвестування внаслідок приросту за звітний період суми дооцінки активів, що належать об'єкту інвестування	141	423
5	Збільшення частки інвестора в капіталі об'єкта інвестування в частині, еквівалентній вартості безоплатно отриманих необоротних активів	141	424
6	Збільшення частки інвестора в капіталі об'єкта інвестування внаслідок приросту за звітний період іншого додаткового капіталу	141	425
7	Витрати на оплату послуг сторонніх організацій, якими супроводжується придбання контрольного або блокувального пакета акцій, додаються до вартості інвестицій	141	685
8	Частка чистого прибутку асоційованого підприємства, зароблена ним у звітному періоді, збільшує вартість інвестицій	141	721
9	Частка чистого прибутку спільного підприємства, зароблена ним у звітному періоді, збільшує вартість інвестицій	141	722
10	Частка чистого прибутку дочірнього підприємства, зароблена ним у звітному періоді, збільшує вартість інвестицій	141	723
11	До наявного пакета акцій іншого підприємства, додається ще певна кількість акцій цього самого підприємства достатня для того, щоб в сумі ці інвестиції були блокувальним пакетом. Таким чином, об'єкт інвестування перетворюється з непов'язаної сторони на пов'язану	141	143
12	Зниження частки інвестора в капіталі об'єкта інвестування настільки, що частка, яка залишилася не являє собою контрольний (блокувальний) пакет. Таким чином, об'єкт інвестування перетворюється з пов'язаної сторони на непов'язану	143	141
13	Нарахування доходів до отримання (наприклад, дивідендів або доходів від участі чистого прибутку об'єкта інвестування)	373	141
14	Частка збитків, належних інвестору за звітний період, зменшує суму інвестицій у дочірнє, асоційоване або спільне підприємство	96	141

Облік фінансових інвестицій за амортизованою собівартістю

Метод оцінки фінансових інвестицій за амортизованою собівартістю застосовують до інвестицій, які утримують на підприємстві до їх погашення. Такі інвестиції здійснюються, як правило, способом придбання цінних паперів — облігацій, казначейських зобов'язань та ощадних сертифікатів банку. Після закінчення терміну обігу інвестору буде повернута номінальна вартість придбаного цінного папера.

Отже, амортизована вартість інвестицій — це теперішня вартість боргових цінних паперів на момент їх погашення, приведена до номіналу.

У міжнародній практиці передбачено два методи амортизації — прямолінійний та метод ефективної ставки відсотків.

У нашій країні перевага віддається останньому, як більш точному й методологічно правильному.

Амортизована собівартість фінансових інвестицій (АСФІ) — собівартість фінансових інвестицій з урахуванням часткового їх списання внаслідок зменшення корисності, яка збільшена (зменшена) на суму накопиченої амортизації дисконту (премії):

АСФІ = первісна собівартість + (–) накопичена сума амортизації дисконту (премії).

Таким чином, амортизована собівартість визначається способом коригування первісної вартості на суму накопиченої амортизації дисконту (премії).

Як зазначалося вище, дисконт (премія) виникають у разі відхилення ринкової вартості облігації від номіналу. Якщо інвестор сплачує більше номіналу, вважається, що боргові зобов'язання придбані з премією, якщо менше — з дисконтом.

Дисконт і премія амортизуються інвестором протягом періоду з дати придбання до дати погашення за методом ефективної ставки відсотка.

Сума амортизації дисконту або премії нараховується одночасно з нарахуванням відсотка, що підлягає отриманню.

Нарахування й отримання відсотків за придбаними облігаціями відображається в обліку власником таким чином:

1. Д-т 373 «Розрахунки за нарахованими доходами»

К-т 732 «Відсотки одержані» — нарахування відсотків;

2. Д-т 311 «Поточні рахунки в національній валюті»

К-т 373 «Розрахунки за нарахованими доходами» — отримання відсотків.

Рахунок 142 «Інші інвестиції пов'язаним сторонам» — це рахунок бухгалтерського обліку довгострокових позик і боргових цінних паперів підприємств, які завдяки основним (пайовим) вкладен-

ням інвестор контролює або на діяльність яких справляє істотний вплив. За дебетом рахунка 142 відображається вартість придбаних у пов'язаних осіб довгострокових облігацій, а також надання їм необлігаційних позик у кореспонденції з рахунками коштів або розрахунків, за кредитом — їх вибуття, зниження вартості чи зменшення заборгованості, в кореспонденції з рахунками розрахунків. Довгострокові фінансові інвестиції на рахунку 142 обліковуються за собівартістю або справедливою вартістю, а облігації — за амортизованою собівартістю.

Рахунок 143 «Інвестиції непов'язаним сторонам» — це рахунок бухгалтерського обліку довгострокових позик і боргових цінних паперів підприємств, які не є стосовно інвестора дочірніми, асоційованими або спільними. Тобто боргові цінні папери виражають позичання грошей. До них належать: комерційні (товарні) векселі, грошові й ощадні сертифікати, довгострокові та інші документально оформлені зобов'язання з терміном виконання понад один рік. Довгострокові фінансові інвестиції на рахунку 143 обліковуються за собівартістю або справедливою вартістю, а векселі та облігації — за амортизованою собівартістю.

Таблиця

**ТИПОВА КОРЕСПОНДЕНЦІЯ ЗА ДЕБЕТОМ ТА КРЕДИТОМ
РАХУНКА 142 «ІНШІ ІНВЕСТИЦІЇ ПОВ'ЯЗАНИМ СТОРОНАМ»
ТА 143 «ІНВЕСТИЦІЇ НЕПОВ'ЯЗАНИМ СТОРОНАМ»**

№	Зміст операцій	Дт	Кт
1	Придбання довгострокових боргових цінних паперів або надання довгострокової грошової позики за договором позики	142	311
2	Включення до первісної вартості фінансових інвестицій податків або обов'язкових платежів, обкладенням якими супроводжується придбання цінних паперів або укладення договорів позики. Проведення можливе лише у випадках, коли ці податки та платежі не підлягають відшкодуванню	142	64
3	Нарахування амортизації дисконту (на балансі утримувача облігацій), зарахування збільшеної таким чином вартості цінних паперів до складу фінансових доходів	142	733
4	Погашення довгострокових облігацій або наданих позик. Проведення можливе в разі, якщо зазначені інвестиції знаходилися в складі довгострокових до моменту погашення	311	142
5	Нарахування амортизації премії (на балансі утримувача облігацій), зарахування суми зниження вартості цінних паперів до складу фінансових витрат	952	142

№	Зміст операцій	Дт	Кт
6	Списання довгострокових цінних паперів, а також інших довгострокових вкладень (крім позик) унаслідок їх продажу	971	142
7	Втрата фінансових інвестицій унаслідок надзвичайних подій	99	142
8	Придбання довгострокових цінних паперів або надання довгострокової грошової позики за договором позики	143	311
9	Отримання довгострокового кредиту або позики довгостроковими борговими цінними паперами	143	50
10	Отримання короткострокового кредиту або позики у вигляді довгострокових боргових цінних паперів	143	60
11	Включення до первісної вартості фінансових інвестицій податків або обов'язкових платежів, обкладенням якими супроводжується придбання цінних паперів або укладення договорів позики. Проведення можливе у разі, коли ці податки та платежі не підлягають відшкодуванню	143	64
12	Нарахування амортизації дисконту (на балансі утримувача облігацій), зарахування збільшеної таким чином вартості цінних паперів до складу фінансових доходів	143	733
13	Погашення довгострокових облігацій, векселів, наданих позик і повернення коштів з депозиту	311	143
14	Нарахування амортизації премії (на балансі власника облігацій), зарахування суми зниження вартості цінних паперів до складу фінансових витрат	952	143
15	Списання довгострокових цінних паперів, а також інших довгострокових вкладень (крім позик) унаслідок їх продажу	971	143
16	Втрата фінансових інвестицій унаслідок надзвичайних подій	99	143

8. Облік поточних фінансових інвестицій (сутність, види, оцінка, аналітичний та синтетичний облік поточних фінансових інвестицій)

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про фінансові інвестиції та її розкриття у фінансовій звітності визначає П(В)БО 12 «Фінансові інвестиції».

Фінансові інвестиції — це активи, які утримуються підприємством із метою збільшення прибутку за рахунок відсотків, дивіден-

дів тощо, зростання вартості капіталу або отримання інших вигод для інвестора.

До фінансових інвестицій відносяться інвестиції у:

- акції;
- облігації;
- депозитні сертифікати;
- казначейські зобов'язання;
- інші цінні папери;
- капітал інших підприємств.

Розрізняють довгострокові та поточні фінансові інвестиції.

Поточні фінансові інвестиції — це інвестиції на строк, що не перевищує одного року, та які можуть бути вільно реалізовані в будь-який момент.

Серед поточних фінансових інвестицій виділяють фінансові інвестиції, які для цілей фінансової звітності, визначаються еквівалентами грошових коштів.

Бухгалтерський облік наявності та руху поточних фінансових інвестицій та еквівалентів грошових коштів, у тому числі депозитних сертифікатів, ведеться на рахунку 35 «Поточні фінансові інвестиції». За дебетом рахунка 35 «Поточні фінансові інвестиції» відображається придбання (надходження) еквівалентів грошових коштів та поточних фінансових інвестицій, за кредитом — зменшення їх вартості та вибуття.

Рахунок 35 «Поточні фінансові інвестиції» має субрахунки:

351 «Еквіваленти грошових коштів»

352 «Інші поточні фінансові інвестиції».

Для обліку операцій за рахунком 35 призначений Журнал 4 (розділ II) і Відомість 4.2.

Витрати, понесені при придбанні фінансових інвестицій (сплата комісійних, податків, зборів, інші витрати безпосередньо пов'язані з придбанням фінансової інвестиції), які включаються до первісної вартості цих інвестицій, відображаються за дебетом рахунка 35 та кредитом відповідних рахунків (розрахунків із кредиторами, бюджетом, тощо).

Сума зменшення балансової вартості фінансових інвестицій справедливою вартістю яких достовірно визначити неможливо, за рахунок зменшення корисності відображається у складі інших витрат. Сума збільшення балансової вартості фінансових інвестицій, які відображаються за справедливою вартістю, відносяться до інших доходів: Дт 35; Кт 746 — на суму до оцінки; зменшення — у складі інших витрат:

Дт 975; Кт 35 — на різницю між первісною й справедливою вартістю. Погашення фінансових інвестицій грошовими коштами відображають записом: Дт 35; Кт 30,31.

9. Облік довгострокової дебіторської заборгованості (сутність та види заборгованості, документальне оформлення, аналітичний і синтетичний облік)

Згідно П(В)БО 10 «Дебіторська заборгованість» визнається активом, якщо існує імовірність отримання підприємством майбутніх економічних вигод і її сума може бути достовірно визначена (майбутня економічна вигода — це потенціал, який може сприяти надходженню, прямо або непрямо, грошових коштів або їх еквівалентів на підприємство).

Частина довгострокової дебіторської заборгованості, яка підлягає погашенню протягом дванадцяти місяців з дати балансу, повинна визнаватись поточною і відображатись на ту саму дату в складі поточної дебіторської заборгованості.

Достовірна оцінка довгострокової дебіторської заборгованості має суттєвий вплив на правильне відображення інформації в облікових регістрах і звітності. Важливу роль при цьому відіграє принцип обачності, який передбачає застосування в бухгалтерському обліку таких методів оцінки дебіторської заборгованості, які будуть запобігати завищенню оцінки активів. П(С)БО 10 визначає методи оцінки дебіторської заборгованості при зарахуванні її на баланс, на дату складання звітності та при списанні з балансу як безнадійної.

Довгострокова дебіторська заборгованість, на яку нараховуються відсотки, відображається в балансі за її теперішньою вартістю. Визначення теперішньої вартості залежить від виду заборгованості та умов її погашення.

Теперішня вартість — це грошова вартість майбутніх доходів на теперішній час. Розрахунок теперішньої вартості здійснюється за допомогою дисконтування, тобто довгострокова дебіторська заборгованість оцінюється за дисконтованою вартістю майбутніх платежів, які очікуються для погашення цієї заборгованості.

Заборгованість за фінансовою орендою відображається в балансі орендодавця в сумі чистих інвестицій в оренду.

Для обліку довгострокової дебіторської заборгованості Планом рахунків передбачений рахунок 18 «Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи».

Даний рахунок має наступні субрахунки:

181 «Заборгованість за майно, що передано у фінансову оренду» відображаються чисті інвестиції орендодавця у фінансову оренду,

визначені згідно Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 14 «Оренда»;

182 «Довгострокові векселі одержані» — призначений для обліку векселів, одержаних у забезпечення довгострокової дебіторської заборгованості;

183 «Інша дебіторська заборгованість» — призначений для обліку довгострокової дебіторської заборгованості, яка не відображається на інших субрахунках рахунку 18 «Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи», зокрема розрахунки з працівниками за виданими довгостроковими позиками, інші види розрахунків.

Аналітичний облік довгострокової дебіторської заборгованості ведеться за кожним дебітором, за видами заборгованості, термінами її виникнення й погашення. Регістром аналітичного обліку розрахунків з дебіторами є реєстр дебіторів.

10. Облік розрахунків з покупцями і замовниками та облік операцій з короткостроковими векселями одержаними (характеристика рахунків, документальне оформлення, аналітичний і синтетичний облік)

Основними джерелами інформації для контролю розрахункових відносин з покупцями і замовниками слугують первинні документи з обліку розрахунків:

Таблиця

ДОКУМЕНТУВАННЯ РОЗРАХУНКІВ З ПОКУПЦЯМИ ТА ЗАМОВНИКАМИ

<i>Розрахунки з вітчизняними покупцями</i>	<i>Розрахунки з іноземними покупцями</i>
<i>Виникнення заборгованості</i>	
<ul style="list-style-type: none"> • накладні • рахунки-фактури • рахунки • акт прийняття робіт, послуг • податкові накладні • товарно-транспортні накладні (ТМ-1) • товарні накладні 	<ul style="list-style-type: none"> • комерційні документи (рахунки-фактури) • транспортні накладні • платіжні документи на перерахування сум митних платежів та інших податків на рахунки митних установ • розрахунки бухгалтерії про наявність курсових різниць
<i>Погашення заборгованості</i>	
Виписки банку, ПКО, векселі	Виписки банку, векселі

При здійсненні товарообмінних (бартерних) операцій сторони укладають договори, в яких визначають строки взаємних поставок

товарів, обов'язки сторін з виконання умов договору та відповідальність сторін у випадку порушення прийнятих зобов'язань.

При відвантаженні товару (виконанні робіт, наданні послуг) за бартерним обміном в обов'язковому порядку складають рахунки-фактури, накладні, акти тощо, в яких зазначається окремим рядком сума податку на додану вартість, дата складання, найменування і адреса постачальника та покупця.

Для обліку дебіторської заборгованості покупців і замовників використовується рахунок 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками».

Рахунок 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» призначений для обліку розрахунків з покупцями та замовниками за відвантажену продукцію, товари, виконані роботи та надані послуги, окрім заборгованості, забезпеченої векселем, а також узагальнюється інформація про розрахунки з учасниками промислово-фінансових груп.

За дебетом рахунку 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» відображається продажна вартість реалізованої продукції, товарів, виконаних робіт, наданих послуг (у тому числі на виконання бартерних контрактів), яка включає податок на додану вартість, акцизи та інші податки, збори (обов'язкові платежі), що підлягають перерахуванню до бюджетів та позабюджетних фондів і включені до вартості реалізації; за кредитом — сума платежів, які надійшли на рахунки підприємства в банківських установах, в касу та інші види розрахунків.

До рахунку 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками» відкриваються наступні субрахунки:

361»Розрахунки з вітчизняними покупцями» — для обліку розрахунків з покупцями і замовниками, що знаходяться на митній території України;

362»Розрахунки з іноземними покупцями» — для обліку розрахунків з іноземними покупцями і замовниками з експортних операцій. На ньому ведеться облік сум, аналогічних тим, що обліковуються на субрахунку 361;

363 «Розрахунки з учасниками ПФГ» — для обліку операцій з учасниками промислово — фінансових груп.

Аналітичний облік розрахунків з покупцями та замовниками ведеться за кожним покупцем і замовником, за кожним пред'явленням до сплати рахунком, за кожною операцією. З цією метою підприємство може вести картки аналітичного обліку на кожного дебітора або накопичувальну відомість довільної форми. Синтетичний облік ведуть у 3 журналі.

Вексель — це цінний папір, який засвідчує безумовне грошове зобов'язання векселедавця (боржника) сплатити після настання

строку платежу певну суму грошей власнику векселя (векселетримачу).

Особливостями векселя є: відсутність у ньому причин виникнення боргу; безперечність оплати у визначений строк.

Векселі бувають прості й переказні. Звичайний (простий) вексель виписує й підписує боржник, а переказний (тратту) кредитор (трасант). Вексель є наказом боржникові (трасату) оплатити у визначений строк певну суму третій особі. Для того, щоби наказ кредитора-трасанта мав силу, боржник-трасат повинен підтвердити свою згоду здійснити платіж у певний строк. Така згода у письмовій формі на титульній стороні векселя називається акцептом. Акцептант переказного векселя, як і векселедавець звичайного, є головним вексельним боржником, або «боржником першого порядку».

Вексельний бланк має розмір 105x297 мм і виготовляється методом Офсетного або високого друку; скріпляється у блоки по 25 або 50 примірників. Після виписки векселя він засвідчується керівником і головним бухгалтером юридичної особи і завіряється печаткою. На відміну від звичайного векселя, переказний обов'язково акцептується.

Будь-який вексель можна передати шляхом передавального напису-індосаменту на зворотному боці векселя. Наприклад: «замість мене заплатити комерційному банку..., що розміщений за адресою...», «замість мене заплатити пред'явникові цього векселя» та ін.

Платіж за переказним векселем можна гарантувати за допомогою авалю. «Аваль» — це вексельна записка, на підставі якої аваліст (як, правило ~ банк) гарантує оплату в строк методом запису на векселі. Вексель може видаватися на різні строки: до пред'явлення, на конкретний день після пред'явлення, на відповідний день після виписки, на конкретну дату. При відмові заплатити в обумовлений строк векселетримач повинен заявити протест, що означає офіційне засвідчення факту відмови від оплати.

Перевага вексельної форми розрахунків перед іншими полягає в тому, що посилюється мобільність і гнучкість грошового обороту, розширюється можливість кредитування шляхом комерційного кредиту.

Облік короткострокових векселів одержаних ведуть на рахунок 34 «Короткострокові векселі одержані», на якому узагальнюється інформація щодо заборгованості покупців, замовників та інших дебіторів за відвантажену продукцію, виконані роботи, надані послуги та за іншими операціями, забезпеченими векселями. Рахунок 34 має такі субрахунки:

341 «Короткострокові векселі, одержані в національній валюті»;

342 «Короткострокові векселі, одержані в іноземній валюті».

За дебетом рахунка 34 відображується отримання векселя за продані товари, (роботи, послуги) та за іншими операціями; за кредитом — отримання коштів у погашення векселів, погашення отриманим векселем кредиторської заборгованості, продаж векселя третій стороні, тощо.

Синтетичний облік за рахунком 34 ведуть у Журналі 3 і відомості 3.1.

При отриманні векселів на відвантажену продукцію (товари), виконані роботи і послуги в обліку робляться такі записи:

Д 34 «Короткострокові векселі одержані»;

К 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками».

Одночасно списується фактична собівартість реалізації готової продукції, товарів, робіт чи послуг:

Д 90 «Собівартість реалізації»;

К 28 «Товари»;

К 26 «Готова продукція»;

К 23 «Виробництво» (на вартість робіт чи послуг та ін.).

Сума процентів за відстрочку продавцем платежу відображається записом:

Д 34 «Короткострокові векселі одержані»;

К 69 «Доходи майбутніх періодів».

11. Облік резервів сумнівних боргів (порядок створення, аналітичний і синтетичний облік)

Сумнівний борг — це поточна дебіторська заборгованість за продукцію, товари, щодо якої існує невпевненість її погашення боржником.

Сумнівні борги завищують реальний результат від реалізації, тому, згідно з принципом обачності, підприємство повинне визнати можливі втрати від неповернення частини боргів покупцями у момент визнання доходу від реалізації, а не в тому періоді, коли покупці не змогли оплатити товар.

Чиста реалізаційна вартість дебіторської заборгованості — це сума поточної дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги з вирахуванням резерву сумнівних боргів. За чистою реалізаційною вартістю поточна дебіторська заборгованість включається до підсумку Балансу.

Визначення чистої реалізаційної вартості дебіторської заборгованості здійснюється шляхом нарахування резерву сумнівних боргів.

П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» передбачає три методи нарахування резерву сумнівних боргів:

- 1) виходячи із платоспроможності окремих дебіторів;
- 2) на основі класифікації дебіторської заборгованості;
- 3) питомої ваги безнадійних боргів у чистому доході від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) на умовах наступної оплати.

При використанні першого методу передбачає аналіз платоспроможності кожного дебітора.

При використанні методу класифікації дебіторська заборгованість групується за строками її погашення. Якщо покупець прострочив строк оплати, то є ймовірність того, що заборгованість може бути не погашена. Чим більший строк несплати, тим більша вірогідність несплати. Для кожної групи встановлюється прогнозний коефіцієнт сумнівності.

Коефіцієнт сумнівності — це відсоток сумнівних боргів від загальної суми дебіторської заборгованості встановленої групи. Коефіцієнт сумнівності встановлюється підприємством, виходячи з фактичної суми безнадійної дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботу, послуги за попередні періоди. Як правило коефіцієнт зростає зі збільшенням строків не погашення дебіторської заборгованості.

У Примітках до фінансової звітності повинна розкриватись така інформація щодо дебіторської заборгованості:

- 1) перелік дебіторів і сума довгострокової дебіторської заборгованості;
- 2) перелік дебіторів і сума дебіторської заборгованості пов'язаних сторін, із виділенням внутрішньо групового сальдо дебіторської заборгованості;
- 3) склад і сума статті Балансу «Інша дебіторська заборгованість»;
- 4) метод визначення величини резерву сумнівних боргів;
- 5) сума поточної дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги в розрізі її класифікації за строками непогашення.

Документами, які підтверджують визнання заборгованості безнадійною і її списання можуть бути: виписка з Єдиного державного реєстру або довідка податкового органу про ліквідацію боржника; повідомлення ліквідаційної комісії або рішення суду про відмову в задоволенні вимог із стягнення відповідної заборгованості через недостатність майна ліквідованого підприємства — боржника; акт судового виконавця про неможливість стягнення заборгованості з боржника.

Облік резервів за сумнівною дебіторською заборгованістю, щодо якої існує ризик неповернення, ведеться на рахунок 38» Резерв

сумнівних боргів». Даний рахунок є контрактивним, балансовим, регулюючим і застосовується для уточнення оцінки поточної дебіторської заборгованості. За кредитом рахунку 38» Резерв сумнівних боргів» у кореспонденції з рахунками обліку витрат відображається створення резерву сумнівних боргів, за дебетом у кореспонденції з рахунком обліку дебіторської заборгованості — списання сумнівної заборгованості, та в кореспонденції з рахунками обліку доходів — зменшення нарахованого резерву. Рахунок не закривається в кінці звітної періоду, його сальдо є сумою потенційної безнадійної дебіторської заборгованості.

Аналітичний облік за рахунком 38» Резерв сумнівних боргів» ведеться в розрізі боржників або за строками непогашення дебіторської заборгованості залежно від того, за яким методом здійснюється нарахування резерву сумнівних боргів. На підприємстві на кожного дебітора відкривають картку довільної форми, в якій зазначається найменування покупця, зміст операції, дата оплати за договором, дата фактичної оплати, сума створеного резерву сумнівних боргів.

12. Облік витрат майбутніх періодів (порядок формування та віднесення на витрати періоду, документальне оформлення, аналітичний і синтетичний облік)

Витрати майбутніх періодів — це витрати, які здійснені у звітному періоді, але відносяться до наступного (або наступних) облікових періодів.

До витрат майбутніх періодів відносяться:

- витрати, пов'язані з підготовчими до виробництва роботами в сезонних галузях промисловості;
- з освоєнням нових виробництв та агрегатів;
- сплачена авансом орендна плата;
- наперед сплачена страховка;
- рекламні послуги;
- передплата на газети, журнали, періодичні та довідкові видання тощо.

Для узагальнення інформації щодо здійснених витрат у звітному періоді, які підлягають віднесенню на витрати в майбутніх звітних періодах, використовується рахунок 39 «Витрати майбутніх періодів».

За дебетом рахунка 39 «Витрати майбутніх періодів» відображаються понесені витрати майбутніх періодів, за кредитом — їх списання (розподіл) та включення до складу відповідних витрат звітної періоду.

Списання частини витрат майбутніх періодів оформляється розрахунком бухгалтерії, в якому зазначається сума таких витрат, що відносяться на витрати звітного періоду, а також назва, № документа, на підставі якого було здійснено віднесення таких витрат до витрат звітного періоду. Обліковим регістром з обліку витрат майбутніх періодів є Журнал 5 (розділ III).

13. Облік розрахунків з підзвітними особами (нормативно-законодавче регулювання документальне оформлення, аналітичний і синтетичний облік)

Субрахунок 372 «Розрахунки з підзвітними особами» призначений для відображення операцій, пов'язаних із наданням готівки фізичним особам даного підприємства для виконання завдань під час відрядження, а також із видачею грошей на господарські потреби або закупівлю дрібним оптом матеріальних цінностей.

Порядок видачі коштів під звіт і звітування за їх використання регламентується Інструкцією про службові відрядження в межах України і за кордоном, затвердженою наказом Міністерства фінансів України від 13.03.1998 р. № 59, та змінами до неї від 10.06.1999 р. № 146.

Службовим відрядженням вважається поїздка працівника за розпорядженням керівника підприємства на певний строк в інший населений пункт для виконання службового доручення не за місцем його постійної роботи.

Направлення працівника у відрядження оформляється наказом керівника підприємства на строк до 30-ти календарних днів у межах України та 60-ти — за кордоном.

Витрати на відрядження відшкодовуються на основі авансового звіту, який повинна скласти особа, повернувшись із відрядження, у такі строки:

- протягом 3-х робочих днів при відрядженні;
- протягом 10-ти робочих днів при видачі грошей на закупівлю сільгосппродукції та вторинної сировини (крім металобрухту);
- на наступний день при видачі грошей на господарські потреби.

Розмір добових у межах України складе 30 грн.

У випадках харчування в готелях і включення його в оплату за проживання добові оплачуються в пониженому розмірі від норми:

- при одноразовому харчуванні — 80 % (20,0 грн.);
- при дворазовому — 60 % (15,0 грн.);
- при триразовому — 40 % (10,0 грн.).

Облік розрахунків з підзвітними особами ведеться на рахунку 372 в розрізі фізичних осіб, яким видано гроші під звіт. Дебетове

сальдо показує суму заборгованості, за якою не подано в бухгалтерію авансового звіту або не внесено невикористаної суми в касу підприємства.

Аналітичний облік розрахунків із підзвітними особами ведеться у відомості 3.2, з якої загальна сума переноситься як кредитовий оборот рахунка 37 «Розрахунки з різними дебіторами» у журнал 3.

Записи у відомості 3.2 відображаються на підставі звітів касира (дебет субрахунку 372) та авансових звітів (кредит 372). Сальдо на кінець місяця виводиться за алгоритмом — сальдо на початок дебетове плюс оборот дебетовий мінус оборот кредитовий, у випадку, якщо сальдо буде дебетовим, або сальдо на початок кредитове плюс кредитовий оборот мінус дебетовий оборот. Сальдо за субрахунком 372 може бути як дебетовим, так і кредитовим, тому в балансі його треба відображати окремо в активі (дебетове) і пасиві (кредитове).

Синтетичний облік розрахунків із підзвітними особами ведуть у журналі 3.

14. Облік розрахунків за відшкодуванням завданих збитків (нормативно-законодавче регулювання документальне оформлення, аналітичний і синтетичний облік)

Підприємства ведуть розрахунки зі своїми працівниками з відшкодування матеріальних збитків, завданих ними в результаті недостач і розкрадань грошових і товарно-матеріальних цінностей, виявлених втрат від псування майна та матеріалів, допущеного браку, а також інших видів шкоди.

Збитки — це виражена в грошовій формі шкода, завдана одній особі протиправної діями іншої. Збиток, завданий підприємству, належить до відшкодування особою, яка завдала збиток, у повному обсязі, за винятком випадків, передбачених законодавством.

Економічна сутність відшкодування збитку полягає не в тому, що винна особа компенсує підприємству облікову вартість, наприклад, викраденого активу, а в тому, що вона покриває витрати на його оновлення. Тому при розрахунку суми відшкодування збитку, нанесеного навмисними діями, використовують коефіцієнт кратності, а розмір збитків може у кілька разів перевищувати розмір прямої дійсної шкоди.

Для обліку розрахунків за відшкодування підприємству завданих збитків у результаті недостач і розкрадання грошових коштів, якщо винуватця виявлено, призначено рахунок 375 «Розрахунки за відшкодування завданих збитків».

Покриття працівниками шкоди в розмірі, що не перевищує середнього місячного заробітку, відбувається за розпорядженням власника як уповноваженої ним особи, а в інших випадках — шляхом подання власником позову до районного (міського) суду. Тому підставами записів сум за дебетом рахунку будуть наказ керівника або відповідне рішення суду, а їх списання з кредиту — документи, що підтверджують погашення заборгованості або утримання сум із заробітної плати. Основні господарські операції обліку розрахунків по відшкодуванням завданих збитків наведено в таблиці, наприклад:

Таблиця

**ОБЛІК РОЗРАХУНКІВ ПО ВІДШКОДУВАННЮ
ЗАВДАНИХ ЗБИТКІВ ВИНУВАТЦЯМИ**

№ п/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дт	Кт
1	Віднесено на винну особу фактичну недостачу, що підлягає відшкодуванню	375	716
2	Відображено різницю між сумою до відшкодування, розрахованої згідно діючого порядку, та фактичною недостачею	375	719
3	Погашено заборгованість винною особою — грошовими коштами — матеріальними цінностями	30 31 20	375
4	Утримано суму недостачі із заробітної плати	66	375

Аналітичний облік на рахунку ведеться за кожною винною особою.

15. Облік розрахунків за претензіями та за нарахованими доходами (характеристика рахунків, документальне оформлення, аналітичний і синтетичний облік)

Субрахунок 373 «Розрахунки за нарахованими доходами» (рахунок призначений для відображення нарахованих дивідендів, процентів, роялті, які слід отримати підприємству від спільної діяльності та володіння корпоративними правами).

Дивіденди — це доходи, що отримують за корпоративними правами у вигляді частини прибутку, включаючи доходи, нарахо-

вані як відсотки на акції, придбані у юридичних осіб, чи на внески до їх статутних капіталів.

Відсотки — це доходи, пов'язані з платежами позичальника на користь кредитора у вигляді плати за використання залучених ним на певний термін коштів чи майна. До відсотків належать платежі за:

— використання коштів або товарів, отриманих у кредит на умовах комерційного кредиту;

— використання коштів, залучених на депозит;

— придбання населенням товарів у кредит;

— використання майна, зданого в оренду (лізинг, рента);

— придбані акції, облігації, ощадні сертифікати тощо.

Роялті — це періодичні відрахування продавцеві (ліцензіарові), що згідно з ліцензійною угодою сплачує ліцензіат за право користуватися предметом ліцензійної угоди-винаходом, патентом, записом на різних носіях інформації, товарним знаком, правом на промислові та наукові зразки, видання книги, прокатом кінофільму, постановки п'єси, виконанням авторської музики тощо.

Дивіденди підприємство отримує у вигляді доходів від інвестицій:

— у спільні підприємства;

— в асоційовані підприємства;

— в дочірні підприємства.

Субрахунок 374 «Розрахунки за претензіями» служить для контролю за договірною дисципліною та відшкодуванням витрат при доставці вантажів й порушенні умов договорів поставок.

На субрахунку 374 обліковуються претензії, які висуває підприємство постачальникам, підрядникам, транспортним організаціям, що визнані винними юридичними особами чи господарським судом.

На субрахунку 374 ведеться облік претензій за:

- завищення цін на виробничі запаси й інші цінності;
- арифметичні помилки при підрахунках сум у документах;
- невідповідність якості поставлених цінностей умов договору;
- нестачу вантажів при прийманні на залізниці, на складі;
- браковану продукцію;
- оплату простоїв з вини постачальника;
- помилково списані чи зараховані на поточні рахунки суми з вини працівників банку;
- нестачі вантажів при їх перевезенні;
- пені, штрафи, неустойки за порушення умов договору;
- інші причини.

У претензії обов'язково повинні відображатися такі пункти:

- повне найменування заявника та відповідача, їх місцезнаходження;

- дата номер претензії;
- обставини пред'явлення претензії, вимоги заявника;
- розрахунок суми;
- платіжні реквізити заявника;
- перелік документів, що додаються до претензії;
- підпис керівника підприємства чи його заступника.

Претензія розглядається у місячний термін із дня її отримання.

Про результати розгляду заявникові повідомляється письмово.

За дебетом субрахунку 374 «Розрахунки за претензіями» відображаються:

1) розрахунки за претензіями до постачальників та підрядників, транспортних організацій по виявлених розбіжностях цін, тарифів, які були застережені в договорах, помилки у розрахунках;

2) розрахунки за претензіями до постачальників матеріалів, товарів щодо якості поставлених запасів, яка не відповідає вимогам договору;

3) розрахунки щодо нестач при постачанні;

4) втрат від простоїв автотранспорту та браку з вини постачальників.

Усі вище зазначені події відображаються в бухгалтерському обліку таким записом:

Дебет 374 «Розрахунки за претензіями»

Кредит 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»

5) Розрахунки по штрафам, пенях та неустойках, які стягуються з постачальників та замовників за невиконання договірних зобов'язань, у розмірах, обумовлених договором або присуджених арбітражним судом.

Дебет 374 «Розрахунки за претензіями»

Кредит 715 «Одержанні штрафи пені неустойки».

6) розрахунки за претензіями щодо помилково списаних грошових коштів з розрахункових рахунків підприємства установами банків. Відображають записом:

Дебет 374 «Розрахунки за претензіями»

Кредит 31 «Рахунки в банках»

7) розрахунки за претензіями щодо виданих авансів при порушенні умов договорів поставок та інше:

Дебет 374 «Розрахунки за претензіями»

Кредит 371 «Розрахунки за виданими авансами»

За кредитом субрахунку 374 «Розрахунки за претензіями» відображаються:

1) грошових коштів — при зарахуванні претензійних сум:

Дебет 30 «Каса»;

31 «рахунки в банках»;

Кредит 374 «Розрахунки за претензіями».

2) витрат — якщо постачальники відмовляються від претензійних сум або суд відхиляє претензії

Дебет 949 «інші витрати операційної діяльності»;

Кредит 374 «Розрахунки за претензіями».

Суми претензій, які відхиляються арбітражним судом та не будуть відшкодовані, повертаються на рахунки, з яких вони були списані.

Аналітичний облік розрахунків за претензіями ведеться за кожним дебітором окремо.

16. Визнання, класифікація та оцінка основних засобів

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про основні засоби визначено в П(В)БО 7 «Основні засоби». Норми цього положення застосовуються підприємствами, організаціями та іншими юридичними особами всіх форм власності (крім бюджетних установ).

Згідно з ПБО 7 **основні засоби** — матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік).

Об'єкт основних засобів — це закінчений пристрій з усіма пристосуваннями і приладдям до нього або окремих конструктивно відокремлених предметів, призначений для виконання певних самостійних функцій, чи відокремлений комплекс конструктивно з'єднаних предметів одного або різного призначення, що мають для їх обслуговування загальні пристосування, приладдя, керування та єдиний фундамент, внаслідок чого кожен предмет може виконувати свої функції, а комплекс — певну роботу тільки, у складі комплексу, а не самостійно.

Критерії визнання основних засобів аналогічні критеріям визнання, які застосовуються для всіх активів, а саме:

Об'єкт основних засобів визнається активом, коли:

— існує ймовірність того, що підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди, пов'язані з використанням цього об'єкта;

— його вартість може бути достовірно визначена.

Крім того, у визначенні основних засобів наведені такі критерії їх визнання, як:

- матеріальність (мають матеріальну форму);
- призначення (утримуються з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій);
- термін корисного використання (більше року або операційного циклу, якщо він довший за рік).

Залежно від характеру, стану основних засобів, часу оцінки розрізняють такі види вартості (за Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби») № 92 від 27.04.2000 р.:

- первісна вартість;
- переоцінена вартість;
- залишкова вартість;
- справедлива вартість;
- вартість, яка амортизується;
- ліквідаційна вартість.

Первісна вартість — історична (фактична) собівартість необоротних активів у сумі грошових коштів або справедливої вартості інших активів, сплачених (переданих), витрачених для придбання (створення) необоротних активів.

Переоцінена вартість — вартість необоротних активів після їх переоцінки.

Залишкова вартість — різниця між первісною (переоціненою) вартістю та сумою зносу основних засобів.

Справедлива вартість — ринкова вартість, визначена шляхом експертної оцінки, яку, як правило, визначають професійні оцінювачі.

Вартість, яка амортизується, — первісна або переоцінена вартість необоротних активів за вирахуванням їх ліквідаційної вартості.

Ліквідаційна вартість — сума коштів або вартість інших активів, яку підприємство очікує отримати від реалізації (ліквідації) необоротних активів після закінчення строку їх використання (експлуатації), за вирахуванням витрат, пов'язаних з продажем (ліквідацією).

Балансова вартість (відповідно до П(В)БО 7 «Основні засоби») — це сума, за якою актив включається до Балансу після вирахування будь-якої суми нарахованого зносу (амортизації).

Придбані (створені) основні засоби зараховуються на баланс підприємства за **первісною** вартістю.

17. Облік капітальних інвестицій (порядок здійснення капітальних інвестицій на придбання та виготовлення необоротних активів, документальне оформлення, аналітичний і синтетичний облік)

Надходження основних засобів на підприємство здійснюється за такими способами:

- 1) створення за допомогою будівництва (підрядним або господарським способом) і виготовлення власними силами;
- 2) придбання за грошові кошти;
- 3) одержання внесків у статутний капітал:
  - від резидентів,
  - від нерезидентів;
- 4) переведення з оборотних активів (товарів, готової продукції тощо);
- 5) безоплатного отримання;
- 6) одержання в обмін на подібні та неподібні об'єкти;
- 7) оприбуткування раніше не облікованих на балансі;
- 8) переведення неправильно зарахованих раніше до складу малоцінних і швидкозношуваних предметів.

Створені та куплені основні засоби зараховуються на баланс підприємства за первісною вартістю, що являє собою фактичну вартість їх створення чи придбання або справедливу вартість за іншими надходженнями, крім переведення з малоцінних предметів. Справедлива вартість визначається на підставі цін ринків України чи цін міжнародних ринків залежно від того, звідки одержано об'єкт основних засобів. Первісна вартість такого об'єкта згідно з пунктом 8, П(В)БО 7 складається з таких витрат:

- суми, що сплачують постачальникам активів і підрядникам за виконання будівельно-монтажних робіт (без непрямих податків);
- реєстраційні збори, державне мито та аналогічні платежі, що здійснюються у зв'язку з придбанням (отриманням) прав на об'єкт основних засобів;
- суми ввізного мита;
- суми непрямих податків у зв'язку з придбанням (створенням) основних засобів (якщо вони не відшкодовуються підприємству);
- витрати зі страхування ризиків доставки основних засобів;
- витрати на установку, монтаж, налагодження основних засобів;
- інші витрати, безпосередньо пов'язані з доведенням основних засобів до стану, в якому вони придатні для використання з запланованою метою (транспортно-заготівельні тощо).

Витрати на оплату відсотків за користування кредитом не включаються до первинної вартості основних засобів, придбаних (створених) повністю або частково за рахунок позикового капіталу.

Первісна вартість об'єктів основних засобів, зобов'язання, за які визначені загальною сумою, розраховується розподілом цієї суми пропорційно до справедливої вартості окремого об'єкта основних засобів.

Первісна вартість об'єктів, переведених до основних засобів з оборотних активів, товарів, готової продукції тощо дорівнює їхній собівартості, яка визначається згідно з положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» та 16 «Витрати».

Введення в експлуатацію придбаних і створених і зарахування іншого надходження основних засобів проводиться згідно з Актом приймання-передання основних засобів типової форми № 03-1, що складається комісією, призначеною наказом керівника підприємства.

В Акті вказуються первинна вартість об'єкта, коротка технічна характеристика, місце експлуатації. До нього додається технічна документація об'єкта. Кожному об'єкту основних засобів присвоюється інвентарний номер і відкривається інвентарна картка типової форми № 03-6. Вона є реєстром аналітичного обліку.

На однотипні об'єкти невеликої вартості (інструменти, виробничий і господарський інвентар тощо), що надійшли на підприємство в одному місяці та будуть експлуатуватися в одному підрозділі, а також мають однаковий строк корисного використання, доцільно відкривати одну загальну інвентарну картку.

Картки основних засобів систематизуються за їхніми класифікаційними групами та місцями експлуатації. Для забезпечення збереження інвентарні картки реєструються в спеціальних описах (ф. № 03-7).

Як уже зазначалося, за місцями використання (знаходження) облік основних засобів ведеться в інвентарних списках (ф. № 03-9). Щомісячно підсумкові дані інвентарних карток на об'єкти основних засобів, що надійшли на підприємство, заносяться в картки обліку основних засобів (ф. № 03-8), які ведуться в розрізі груп останніх. Ці картки замінюють аналітичні відомості за рахунком 10 «Основні засоби». Тому їхній загальний підсумок щомісячно зіставляється з підсумком синтетичного обліку даного рахунка. Контроль за збереженням основних засобів забезпечують матеріально відповідальні особи, які ведуть їх облік за інвентарними об'єктами, місцем використання або зберігання.

Витрати на придбання та на створення основних засобів є капітальними інвестиціями та обліковуються на рахунку 15 «Капітальні інвестиції» — на відповідних субрахунках: 151 — «Капітальне бу-

дівництво», 152 — «Придбання (виготовлення) основних засобів» та 155 — «Формування основного стада», на яких формується первісна вартість об'єкта.

У випадках, якщо інші надходження основних засобів (безоплатно, внески в статутний капітал, не облікованих, переведення з оборотних активів) не вимагають додаткових витрат з доведенням їх до стану, в якому вони придатні для використання, вони не є капітальними інвестиціями й одразу зараховуються на рахунок 10 «Основні засоби» на відповідні субрахунки.

Синтетичний облік ведеться на рахунку 10 «Основні засоби». Перелік груп основних засобів та інших необоротних матеріальних активів установлений П(В)БО 7 «Основні засоби» та визначає субрахунки до рахунків 10 «Основні засоби».

Рахунок 10 «Основні засоби» активний. Дебетове сальдо означає первісну вартість основних засобів, які перебувають у розпорядженні підприємства.

Обороти за дебетом — це надходження основних засобів на баланс підприємства (придбаних, створених, безоплатно отриманих), сума витрат, яка пов'язана з поліпшенням об'єкта (модернізація, модифікація, добудова, дообладнання, реконструкція тощо), що приводить до збільшення майбутніх економічних вигод, первісне очікуваних від використання об'єкта; сума дооцінки об'єкта основних засобів.

Обороти за кредитом — це вибуття основних засобів внаслідок продажу, безоплатної передачі або невідповідності критеріям визнання активом, а також у разі часткової ліквідації об'єкта основних засобів, сума уцінки основних засобів.

18. Облік основних засобів (документальне оформлення руху основних засобів, шляхи вибуття основних засобів, аналітичний і синтетичний облік)

Відповідно до П(С)БО 7 об'єкт основних засобів вилучається з активів (списується з балансу) у випадку його вибуття внаслідок (рис).

При вибутті об'єктів основних засобів, які раніше були переоцінені, перевищення сум попередніх дооцінок над сумою попередніх оцінок залишкові вартості цього об'єкта основних засобів включаються до складу нерозподіленого прибутку з одночасним зменшенням додаткового капіталу.

Вибуття основних засобів оформляється Актом на списання основних засобів (ф. № 03-3), в якому відображаються первинна вар-

тість об'єкта, що вибуває, сума нарахованого зносу, залишкова вартість, причина вибуття об'єкта (реалізація, ліквідація, безоплатна передача тощо), витрати, пов'язані з вибуттям, а також результат від списання об'єкта. На основі акту здійснюються відповідні записи в інвентарних картках та інвентарному списку.

Вибуття основних засобів	
▶	продаж за плату в порядку реалізації майна
▶	передача за договором дарування стороннім юридичним та фізичним особам
▶	списання внаслідок морального або фізичного зносу
▶	ліквідація при аваріях, стихійних лихах та інших надзвичайних ситуаціях, викликаних екстремальними умовами
▶	в зв'язку з реконструкцією та новим будівництвом
▶	передача у вигляді внеску до статутного капіталу інших підприємств
▶	з інших причин

Рис. Вибуття основних засобів

Регістри аналітичного обліку (інвентарні картки) реалізованих основних засобів додаються до документів, якими оформлені факти вибуття таких активів.

У процесі реалізації об'єктів основних засобів за грошові кошти в бухгалтерському обліку на відповідних рахунках відображаються:

- дохід від реалізації в сумі продажної вартості об'єктів;
- податкові зобов'язання з ПДВ;
- списання суми нарахованого зносу й залишкової вартості проданих об'єктів;
- списання витрат, пов'язаних із продажем основних засобів;
- розрахунки з покупцем;
- фінансовий результат, пов'язаний із продажем об'єкта основних засобів.

Базою оподаткування ПДВ операцій із продажу основних засобів є їхня договірна (контрактна) вартість з урахуванням акцизного збору, ввізного мита, інших загальнодержавних податків і зборів за винятком податку на додану вартість. Податкове зобов'язання та право на податковий кредит в операціях купівлі-продажу основних засобів виникають тільки у платників ПДВ.

Переміщення основних засобів усередині підприємства (організації): з цеху в цех, із відділу в цех і навпаки — оформляється виписуванням накладної типової форми на внутрішнє переміщення

основних засобів. Екземпляр накладної з розписками одержувача й того, хто здав, передається в бухгалтерію підприємства.

Бухгалтерія підприємства (організації) відмічає у відповідних інвентарних картках передані об'єкти і розміщує їх у картотеці за новим місцезнаходженням. Необхідні записи (відмітки) здійснюються в інвентарних списках об'єктів.

У разі внутрішнього переміщення частини основних засобів, що обліковуються на одній інвентарній картці, бухгалтерія підприємства (організації) здійснює про це відповідну відмітку в екземплярі картки, а також в описі інвентарних карток і одночасно виписує на передані об'єкти додаткові екземпляри інвентарних карток, які розміщуються в картотеці за новим місцезнаходженням переданих основних засобів. Відповідні записи здійснюються в інвентарних картках об'єктів за місцем їх знаходження.

Списання з балансів підприємств (організацій) об'єктів основних засобів, що ліквідуються, здійснюється згідно з Інструкцією про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затвердженою наказом Міністерства фінансів України 30.11.99 р. № 291, та Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби».

Ліквідація об'єкта основних засобів оформлюється актами на списання типової форми (03-3 «Акт на списання основних засобів» і 03-4 «Акт на списання автотранспортних засобів», затверджених Міністерством статистики України від 29.12.95 р. № 352), які складаються комісією та затверджуються керівником підприємства.

Оформлений акт на ліквідацію основних засобів передається в бухгалтерію підприємства (організації), яка здійснює відмітку про вибуття об'єкта в інвентарній картці, а також в опису інвентарних карток. Відповідні записи здійснюються в інвентарному списку основних засобів за місцем їх знаходження.

Якщо на одній картці обліковується кілька інвентарних об'єктів, частина з яких ліквідується, бухгалтерія відмічає вибуття об'єктів у картці, в описі інвентарних карток і в інвентарному списку.

Ліквідація окремих пристроїв, що входять до складу інвентарного об'єкта, тобто його часткова ліквідація, оформляється за загальними правилами.

Фінансовий результат від ліквідації об'єктів основних засобів внаслідок фізичного або морального зносу визначається як різниця між доходом від вибуття (за вирахуванням непрямих податків) та залишковою вартістю об'єкта й витратами, пов'язаними з його ліквідацією.

Якщо об'єкт основних засобів ліквідується внаслідок надзвичайних подій (пожежі, повені, землетрусу тощо), то фінансовий результат визначається як різниця між величиною втрат (залишкова вартість об'єкта плюс витрати на остаточну ліквідацію) і величиною доходу у вигляді оприбуткованих матеріалів і страхового відшкодування.

Аналітичний облік основних засобів та зносу по них (крім інструментів, приладів та інвентарю, малоцінних необоротних матеріальних активів, інвентарної тари, інших необоротних матеріальних активів) ведеться за кожним об'єктом окремо. Крім того, в картках обліку позначається, до якого виду відноситься об'єкт основних засобів:

- власні та отримані на умовах фінансової оренди;
- виробничі та невиробничі.

Для узагальнення інформації про наявність та рух основних засобів, нарахування зносу та для відображення капітальних інвестицій призначений Журнал 4, який складається з двох розділів:

- розділ I. Облік основних засобів, інших необоротних матеріальних активів, нематеріальних активів та зносу необоротних активів (за кредитом рахунків 10, 11, 12, 13, 19);
- розділ II. Облік капітальних та фінансових інвестицій та інших необоротних активів (за кредитом рахунків 14, 15, 18, 35).

Записи у Журнал 4 здійснюються на підставі первинних та зведених облікових документів:

- акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів;
- акт списання основних засобів;
- розрахунок амортизації тощо.

У першому розділі Журналу 4 відображається:

- вибуття основних засобів внаслідок їх продажу, безоплатної передачі, невідповідності критеріям визнання активом;
- сума уцінки, яка відображається за кредитом відповідних рахунків основних засобів;
- сума нарахованої амортизації;
- сума збільшення зносу основних засобів внаслідок їх дооцінки та зменшення корисності.

У другому розділі Журналу 4 відображаються капітальні інвестиції (введення в дію основних засобів, вибуття капітальних інвестицій внаслідок продажу, уцінка тощо).

Для аналітичного обліку капітальних інвестицій призначена відомість аналітичного обліку капітальних інвестицій, яка ведеться у розрізі:

- витрат капітального характеру (будівельні, монтажні, проектні роботи, вартість придбаного устаткування, що потребує і не потребує монтажу);

- затрати на придбання (виготовлення, спорудження) необоротних матеріальних активів;
- фінансова оренда;
- інших інвестицій у капітальне будівництво, що виконано підрядним і господарським способом.

19. Облік зносу (амортизації) основних засобів (економічна сутність зносу (амортизації) основних засобів, характеристика методів нарахування амортизації, аналітичний і синтетичний облік)

Амортизація є систематичним розподілом первинної чи переоціненої вартості необоротних активів за мінусом їх ліквідаційної вартості протягом строку корисного їх використання (амортизації). Знос є сумою, що нагромаджується з початку корисного використання необоротних активів.

Знос і амортизація — взаємообумовлені категорії обліку. Якщо знос показує, наскільки змінилась вартість основних засобів у результаті їх участі у виробничому процесі, то амортизація — яка вартість включена у витрати за певний звітний період. Сума зносу завжди визначається в сумі амортизаційних відрахувань. Для визначення останньої використовуються різні методи розрахунків.

Розмір амортизаційних відрахувань визначається в процентах до інвентарної (балансової) вартості окремих видів основних засобів і називається нормою амортизаційних відрахувань.

Амортизаційні відрахування — це вартісне вираження зносу основних засобів, яке включається в собівартість продукції, виконаних робіт і послуг.

П(в)БО 7 «Основні засоби» передбачає такі методи нарахування амортизації у бухгалтерському обліку:

1. Прямолінійний, за яким річна сума амортизації визначається діленням первісної вартості об'єкта на очікуваний термін корисного використання;

2. Зменшення залишкової вартості, за яким річна сума амортизації визначається множенням відсотка амортизації на залишкову вартість об'єкта.

3. Прискорений метод, за яким річна сума амортизації визначається множенням залишкової вартості об'єкта на початок звітного року та річної норми амортизації (яка обчислюється, виходячи зі строку корисного використання об'єкта), що подвоюється;

4. Кумулятивний метод, за яким річна сума амортизації визначається множенням первісної вартості об'єкта (за мінусом ліквідаційної) на кумулятивний коефіцієнт, який розраховується діленням

кількості років, що залишаються до кінця очікуваного терміну використання об'єкта, на суму років його корисного використання;

5. Виробничий метод, за яким місячна сума амортизації визначається множенням фактичного місячного обсягу продукції (робіт, послуг) та виробничої ставки амортизації. Вона обчислюється діленням первісної вартості (за вирахуванням ліквідаційної) на загальний обсяг продукції (робіт, послуг), який підприємство очікує виробити (виконати) з використанням об'єкта основних засобів.

У випадку, якщо окремі компоненти основних засобів мають строк корисного використання, який відрізняється від строку корисного використання всього об'єкта, вони амортизуються окремо від нього за іншими методами амортизації (наприклад, зернозбиральний комбайн і двигун).

Нарахування амортизації основних засобів проводиться щомісячно. Підприємства із сезонним характером виробництва річну суму амортизації нараховують протягом періоду роботи підприємства у звітному році. Місячна сума амортизації при застосуванні всіх методів, крім виробничого, визначається діленням річної суми амортизації на 12.

У разі переоцінки (дооцінки, уцінки) і зменшення корисності об'єкта основних засобів здійснюється перерахунок річної та місячної суми нарахування амортизації.

Якщо об'єкт основних засобів має 100 % знос і продовжує експлуатуватися, його переоцінюють визначенням нової сучасної справедливої вартості (ринкової або відновлювальної) такого об'єкта. У бухгалтерському обліку вона відображається записом:

Д-т 10 «Основні засоби» (відповідний субрахунок)

К-т 42 «Додатковий капітал», субрахунок 423 «Дооцінка активів».

З нової вартості і буде продовжуватися нарахування амортизації, починаючи з наступного за переоцінкою місяця.

Нарахування амортизації на інші необоротні матеріальні активи здійснюється двома методами (крім малоцінних необоротних активів та бібліотечних фондів):

- прямолінійним;
- виробничим.

Амортизація малоцінних необоротних матеріальних активів і бібліотечних фондів нараховується також двома методами:

● у першому місяці використання об'єкта нараховується 50 % вартості, а решта 50 % вартості — у місяці їх виключення зі складу активів;

- у першому місяці нараховується 100 % вартості об'єктів.

Сума амортизаційних відрахувань звітного періоду визначається як сума амортизаційних відрахувань, нарахованих для кожного з календарних кварталів, що входять до такого звітного періоду.

Бухгалтерський облік зносу (амортизації) необоротних активів ведеться на пасивному рахунку № 13 «Знос (амортизація) необоротних активів», на якому відкрито субрахунки:

№ 131 «Знос (амортизація) основних засобів»;

№ 132 «Знос (амортизація) необоротних матеріальних активів»;

№ 133 «Знос (накопичена амортизація) нематеріальних активів».

Нарахування амортизації здійснюється за рахунок витрат виробництва (витрат обігу у торгівлі). Для визначення суми амортизації основних засобів, що належить до нарахування у звітному місяці застосовується «Розрахунок амортизації основних засобів» (ф. № ОЗ-14, ОЗ-15, ОЗ-16).

Суми амортизаційних відрахувань при журнально-ордерній формі обліку ведуть у ж.№ 4. при нарахуванні амортизації основних засобів в бухгалтерському обліку здійснюються такі бухгалтерські записи: Д-т 23, 91, 92, 93 К-т 131.

20. Облік оренди (лізингу) основних засобів та розрахунків з орендодавачами (характеристика орендних операцій, порядок відображення в обліку операцій, пов'язаних з фінансовою та операційною орендою)

Методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про оренду необоротних активів та її розкриття у фінансовій звітності визначає П(С)БО 14 «Оренда».

За П(С)БО 14 «Оренда» під орендою розуміють угоду, за якою орендодавець передає орендарю право користування активом протягом погодженого строку за платіж (або ряд платежів).

Зазначені угоди поділяють перш за все на операційні та фінансові.

Фінансова — передбачає передачу орендарю всіх ризиків та вигод, пов'язаних з правом користування та володіння активом.

Операційна — будь-яка інша оренда крім фінансової.

П(С)БО 14 «Оренда» передбачено, що орендований актив та витрати, пов'язані з орендою в обліку орендаря, відображаються таким чином:

- вартість активу, отриманого на умовах операційної оренди, обліковується поза балансом (на позабалансовому рахунку 01 «Орендовані необоротні активи») за вартістю, вказаною в угоді про оренду;

- орендні платежі, які підлягають сплаті, відображаються у складі витрат періоду. Сума витрат визначається на систематичній основі з урахуванням способу одержання економічних вигод, пов'язаних з використанням орендованого активу;

- витрати на підтримання орендованого активу в робочому стані обліковуються у складі витрат звітного періоду;
- затрати орендаря на поліпшення об'єкта операційної оренди (модернізація, модифікація, добудова, дообладнання, реконструкція тощо), що приводять до збільшення майбутніх економічних вигод, які первісно очікувалися від його використання, відображаються орендарем як капітальні інвестиції у створення (будівництво) інших необоротних матеріальних активів.

Відображення в обліку операційної оренди

ОРЕНДАР						
Актив, отриманий (переданий) на умовах операційної оренди				Витрати на укладання угоди	Орендна плата	
Вартість	Амортизація	Витрати на підтримання в робочому стані	Витрати на поліпшення		Нарахована (сплачена після надання послуг)	Сплачена наперед
Поза балансом на рахунку 01 «Орендовані необоротні активи»	—	У складі витрат звітного періоду	На балансі протягом строку орендної угоди незалежно від згоди на відшкодування витрат	—	У складі витрат звітного періоду	У складі витрат майбутніх періодів (рахунок 39) з поступовим включенням до витрат звітного періоду
ОРЕНДОДАВЕЦЬ						
На балансі На рахунку 10 «Основні засоби»	Нараховується	—	На балансі за умови згоди на їх відшкодування	У складі витрат звітного періоду	У складі доходів звітного періоду (рахунок 713 «Доходи від операційної оренди активів»)	У складі доходів майбутніх періодів (рахунок 69) з поступовим включенням до доходів звітного періоду (рахунок 713)

Регістром аналітичного обліку активів, отриманих у операційну оренду, є копія інвентарної картки, яку орендодавець додає до акта приймання-передачі орендованих об'єктів. При поверненні об'єкта оренди орендодавцю, орендар списує об'єкт з позабалансового рахунку і вилучає з картотеки відповідну інвентарну картку (витяг) і зберігає її разом з актом приймання-передачі.

У разі фінансової оренди в обліку і звітності орендаря відображаються:

- вартість отриманих в оренду активів, хоча юридичне право власності лишається за орендодавцем;
- пов'язані з орендою зобов'язання;

- фінансові витрати орендаря;
- витрати на підтримання активу в робочому стані;
- затрати на поліпшення активу, що приводять до збільшення майбутніх економічних вигод, які первісно очікувалися від його використання;
- амортизація орендованих активів.

Одержаний у фінансову оренду актив оприбутковується як надходження необоротних активів внаслідок здійснення капітальних вкладень. Первісна вартість визначається за найменшою на початок строку оренди оцінкою: справедливою вартістю активу або теперішньою вартістю суми мінімальних орендних платежів. Одночасно визнаються зобов'язання з фінансової оренди.

Різниця між сумою мінімальних орендних платежів та вартістю об'єкта фінансової оренди, за якою він був відображений у бухгалтерському обліку орендаря на початку строку фінансової оренди, є фінансовими витратами орендаря.

Відображення в обліку операцій з фінансової оренди

орендар						
Актив, отриманий на умовах фінансової оренди				Витрати на укладання угоди	Зобов'язання з фінансової оренди — в сумі	
Вартість	Амортизація	Витрати на			Первісної вартості об'єкта фінансової оренди	Фінансових витрат
		Підтримання в робочому стані	Поліпшення			
На балансі (на рахунок 10 «Основні засоби»)	Нараховується	у складі витрат звітного періоду	На балансі протягом строку орендної угоди незалежно від згоди орендодавця на відшкодування витрат	—	У складі довгострокового зобов'язання з фінансової оренди та його поточної частини	У складі інших фінансових витрат (рахунок 952 «Інші фінансові витрати»)
Орендодавець						
—	—	—	На балансі після закінчення строку угоди за умови згоди на їх відшкодування та повернення активу орендодавцеві	У складі витрат звітного періоду	Дебіторська заборгованість	
					У складі доходів звітного періоду (рахунок 742 «Дохід від реалізації необоротних активів»)	У складі фінансових доходів (рахунок 732 «Відсотки одержані»)

21. Облік інших необоротних матеріальних активів (сутність інших необоротних матеріальних активів, документальне оформлення, аналітичний і синтетичний облік наявності та руху)

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про матеріальні необоротні активи і розкриття їх у фінансовій звітності визначає П(В)БО 7 «Основні засоби». Виходячи з цього документа, інші необоротні матеріальні активи (як і основні засоби) — це активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання яких більший ніж один рік (або операційного циклу, якщо він довший за рік). Зазначимо, що строк корисного використання (експлуатації) — це очікуваний період часу, протягом якого необоротні активи будуть використовуватися підприємством або з їх використанням буде виготовлено (виконано) очікуваний підприємством обсяг продукції (робіт, послуг).

Для цілей бухгалтерського обліку згідно з П(В)БО 7 інші необоротні матеріальні активи класифікуються за такими групами:

- бібліотечні фонди;
- малоцінні необоротні матеріальні активи;
- тимчасові (нетитульні) споруди;
- природні ресурси;
- інвентарна тара;
- предмет прокату;
- Інші необоротні матеріальні активи.

Облік інших необоротних матеріальних активів ведеться на рахунку 11 «Інші необоротні матеріальні активи». Він призначений для обліку та узагальнення інформації про наявність та рух інших необоротних матеріальних активів, до яких належать групи основних засобів, що не обліковуються на рахунку 10 «Основні засоби». Рахунок активний.

За дебетом рахунка 11 відображаються:

— надходження придбаних, створених, безоплатно отриманих інших необоротних матеріальних активів на підприємство (за первісною вартістю);

— сума витрат, пов'язана з поліпшенням об'єкта (реконструкція, модернізація), що приводить до збільшення майбутніх економічних вигод, первісне очікуваних від використання об'єкта;

— сума дооцінки вартості об'єкта необоротних матеріальних активів.

За кредитом рахунка 11 відображається вибуття інших необоротних матеріальних активів внаслідок продажу, безоплатної передачі або невідповідності критеріям визнання активом, а також у разі часткової ліквідації об'єкта та сума їх уцінки.

За цим рахунком ведуться такі субрахунки:

111 «Бібліотечні фонди» — на цьому субрахунку ведеться облік наявності та руху бібліотечних фондів;

112 «Малоцінні необоротні матеріальні активи» — тут відображається вартість предметів, строк корисного використання яких більший ніж один рік, зокрема спеціальних інструментів і пристосування, вартість яких погашається нарахуванням зносу за встановленою підприємством ставкою (нормою) з урахуванням очікуваного способу використання таких об'єктів;

113 «Тимчасові (нетитульні) споруди» — ведеться облік експлуатаційних тимчасових (нетитульних) споруд;

114 «Природні ресурси» — на цьому субрахунку ведеться облік наявності та руху придбаних природних ресурсів для видобутку (нафти, газу тощо);

115 «Інвентарна тара» — ведеться облік наявності та руху інвентарної тари;

116 «Предмети прокату» — ведеться облік наявності та руху активів, призначених для видачі напрокат;

117 «Інші необоротні матеріальні активи» — ведеться облік наявності та руху активів, які не обліковуються на попередніх субрахунках.

Облік бібліотечних фондів ведеться на рахунку 111 «Бібліотечні фонди». До бібліотечних фондів належать: книги, журнали, підшивки газет, які зберігаються в технічній бібліотеці підприємства і в поточному архіві. Аналітичний облік бібліотечних фондів ведеться за тематичним, алфавітним чи лінгвістичним принципом.

Підприємство зобов'язане вести облік книг, що надходять до бібліотечного фонду і вибувають, у встановлених одиницях. Облік має бути сумарним та індивідуальним.

Одиницею обліку бібліотечних фондів є примірник — кожна окрема одиниця книги. Додатковою одиницею є річний комплект — сукупність номерів періодичних видань за рік, що приймається за одну облікову одиницю фонду, а також переплетена одиниця (підшивка) — сукупність номерів періодичних видань, зшитих, переплетених або закріплених іншим способом в одне ціле, які приймаються за одну облікову одиницю.

Формою сумарного обліку є книга, що містить відомості про надходження та вибуття з фонду. Підставою для внесення періодичних видань до Книги сумарного обліку бібліотечного фонду є акт,

який складається в міру завершення надходжень періодичних видань поточного року. Вибуття окремих одиниць бібліотечного фонду відображається в книзі сумарного обліку та оформляється актом про виключення окремої одиниці з бібліотечного фонду.

Індивідуальний облік кожного примірника може вестися шляхом присвоєння одиниці обліку бібліотечного фонду інвентарного номера чи шляхом реєстрації без присвоєння інвентарного номера. Витрати на придбання періодичних видань збираються на рахунок 153 «Придбання (виготовлення) інших необоротних активів» та списуються в дебет рахунка 111 «Бібліотечні фонди». Якщо підприємство передплатило періодичні видання, понесені витрати слід обліковувати на рахунок 39 «Витрати майбутніх періодів» із подальшим списанням у дебет рахунка 92 «Адміністративні витрати».

Введення в експлуатацію бібліотечних фондів відображається проводкою:

Д-т 111 «Бібліотечні фонди»

К-т 153 «Придбання (виготовлення) інших необоротних матеріальних активів»

Облік малоцінних необоротних матеріальних активів ведеться на рахунок 112 «Малоцінні необоротні матеріальні активи». На цьому рахунку відображаються вартість предметів, строк корисного використання яких більший за один рік, зокрема спеціальних інструментів і спеціальних пристосувань. Вартість таких активів погашається шляхом нарахування зносу за встановленою нормою, що визначається підприємством самостійно, з урахуванням очікуваної методу використання цих об'єктів.

Аналітичний облік необоротних матеріальних активів ведеться за кожним інвентарним об'єктом (табл.).

Облік тимчасових (не титульних) споруд ведеться на рахунок 113 «Тимчасові (не титульні) споруди». До них належать дрібні об'єкти допоміжного характеру, які використовуються для потреб будівництва і не включені до титулу: паркани та огорожі (за винятком спеціальних, архітектурно оформлених), необхідні для виробництва робіт, огорожі майданчиків, ділянок тощо; перенесення з креслень на натуру контурів майбутніх об'єктів при розбивці будівель і споруд; пристосування з техніки безпеки;

складські приміщення (комори) і навіси при об'єктах будівництва; приміщення для обігріву робітників; перехідні містки, ходові дошки; настили, драбини, сходи; тимчасові розводки в межах робочої зони від магістральних і розвідних мереж електроенергії, води, газу і повітря; тачки, лавки та інший дрібний інвентар для монтажних і такелажних робіт тощо.

**ВІДОБРАЖЕННЯ В ОБЛІКУ ОПЕРАЦІЙ
З ПРИДБАННЯ ОФІСНИХ МЕБЛІВ**

№	Зміст господарської операції	Сума, грн.	Дт	Кт
1	Оприбутковано офісні меблі	1500	153	631
2	Відображено суму ПДВ	300	641	631
3	Оплачено рахунок постачальника	1800	631	311
4	Оплачено рахунок транспортної організації: — відображена вартість перевезення меблів — відображено суму ПДВ	12010020	631153641	311631631
5	Введено в експлуатацію офісні меблі	1600	112	153

Витрати на спорудження тимчасових споруд відображаються за дебетом рахунка 153 «Придбання (виготовлення) інших необоротних матеріальних активів» у кореспонденції з рахунками 20, 23, 65, 66 та ін. Понесені витрати списуються з кредиту рахунка 153 в дебет рахунка 113 «Тимчасові (не титульні) споруди».

Введення в експлуатацію тимчасових (не титульних) споруд оформляється актом за формою 8-кб, де зазначають дату будівництва і найменування прийнятого в експлуатацію об'єкта, обліковий код, площу чи об'єм, фактичну собівартість, очікуване повернення матеріалів і витрати за розбирання, строк експлуатації, суму щорічного погашення об'єкта і особу, відповідальну за повернення матеріалів.

Аналітичний облік тимчасових (не титульних) споруд ведеться у відповідних регістрах обраної форми обліку. Вартість таких споруд погашається шляхом нарахування зносу.

Наприклад

Будівельна організація уклала договір підряду на будівництво магазину.

Нормативний термін будівництва — 5 місяців. У перший місяць було споруджено приміщення для обігріву робітників на суму 5050 грн, оскільки роботи проходили зимою. При цьому було понесене такі витрати:

- 1) матеріали — 3500 грн;
- 2) заробітна плата робітникам — 1000 грн;
- 3) на соціальні заходи — 400 грн;

- 4) транспортні послуги — 100 грн;
 5) інші витрати на будівництво приміщення для обігріву — 50 грн.

Таблиця

ВІДОБРАЖЕННЯ В ОБЛІКУ ТИМЧАСОВИХ СПОРУД

№	Зміст господарської операції	Сума, грн.	Д-т	К-т
1	Відображено вартість витрачених матеріалів	3500	153	201
2	Нараховано заробітну плату робітникам	1000	153	661
3	Відраховано на соціальні заходи	400	153	65
4	Відображено вартість транспортних послуг	100	153	685
5	Відображено суму ПДВ	20	641	685
6	Відображено інші витрати на будівництво приміщення для обігріву робітників	50	153	23
7	Введено в експлуатації приміщення для обігріву робітників	5050	113	153

Вартість придбаних підприємством природних ресурсів відображається на рахунку 153 «Придбання (виготовлення) інших необоротних матеріальних активів» згідно з оплаченими чи акцептованими рахунками продавців після їх оприбуткування. Аналітичний облік природних ресурсів ведеться в таких розрізах:

«Лісові угіддя», «Запаси нафти та газу» тощо.

Природні ресурси обліковуються на рахунку 114 «Природні ресурси». Сюди належать будівельний ліс, родовища нафти та газу, джерела мінеральної сировини, що належать до вичерпних активів. Особливістю їх є те, що вони при добуванні перетворюються на матеріальні запаси.

Облік інвентарної тари здійснюється на рахунку 115. Інвентарною тарою називається тара, яка не передається (продається, купується) разом із продукцією. Вона може використовуватись для внутрішнього перевезення вантажів і для доставки продукції (товарів) споживачам (покупцям). Але при цьому тара зберігає свою основну властивість: вона не передається споживачам, а залишається на балансі підприємства з терміном використання більший за один рік.

Облік тари ведеться в натурально-вартісному виразі. Аналітичний облік ведеться за кожним об'єктом з групуванням за видами

тари: тара з деревини, тара з картону та паперу, тара з металу, тара з пластмаси, тара зі скла, тара з тканини та нетканих матеріалів. За тараю, що обліковується у складі інших необоротних матеріальних активів, щомісячно нараховується знос за встановленими нормами амортизації до повного перенесення вартості на новий продукт. Якщо тара реалізується іншому підприємству, то ця операція відображається як реалізація майна підприємства.

Предмети прокату обліковують на рахунку 116 «Предмети прокату». Предметами прокату є об'єкти, що передаються громадянам у строкове платне користування (прокат). Отримання та прокат майна оформляються бланками за формою ПО-П1 та ПО-П2, які є документами суворого обліку.

Форма ПО-П1 (замовлення-зобов'язання, копія замовлення-зобов'язання) заповнюється у двох примірниках, другий видається замовнику. У цій формі зазначають дані про отримання предметів на прокат, їх стан, кількість та вартість.

Форма ПО-П2 (квитанція, копія квитанції) заповнюється аналогічно до замовлення-зобов'язання. Вона призначена для приймання грошових коштів за прокат, за продовження строків прокату, повернення предметів прокату. Облік інших необоротних матеріальних активів здійснюється на рахунку 117 «Інші необоротні матеріальні активи».

22. Облік нематеріальних активів (сутність, визнання, оцінка нематеріальних активів, документальне оформлення, аналітичний і синтетичний облік)

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про нематеріальні активи та її розкриття у фінансовій звітності регламентуються П(С)БО 8 «Нематеріальні активи».

Норми П(С)БО 8 застосовуються підприємствами, організаціями та іншими юридичними особами усіх форм власності (крім бюджетних установ).

Відповідно до П(С)БО 8 нематеріальними вважаються немонетарні активи, які:

- не мають матеріальної форми;
- можуть бути ідентифіковані;
- утримуються підприємством із метою використання протягом періоду більше одного року (або одного операційного циклу, якщо він перевищує один рік) для виробництва, постачання товарів або послуг, в адміністративних цілях або для надання в оренду іншим особам.

Згідно з П(С)БО 8 придбаний нематеріальний актив визнається як актив, тобто відображається в балансі, якщо:

- існує імовірність того, що підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди, пов'язані з використанням такого активу;
- можна достовірно визначити його вартість.

Придбаний або отриманий нематеріальний актив відображається в балансі тоді, коли його можна:

- використати окремо або разом з іншими активами у виробництві товарів або наданні послуг, призначених для реалізації;
- обміняти на інші активи;
- використати на погашення заборгованості;
- розподілити між власниками підприємства;
- використовувати в господарській діяльності підприємства, спрямованій на отримання прибутку.

Облік капітальних інвестицій в придбання (створення) нематеріальних активів

Групою нематеріальних активів є сукупність однотипних за призначенням і умовами використання нематеріальних активів.

Їх синтетичний облік ведеться на рахунку 12 «Нематеріальні активи за окремими субрахунками, які визначені для обліку окремих груп нематеріальних активів». По дебету рахунку 12 Нематеріальні активи відображають надходження нематеріальних активів, а по кредиту їх вибуття в наслідок продажу, ліквідації, безкоштовної передачі тощо. Такими групами є:

1. Субрахунок 121 «Права користування природними ресурсами» (права на користування кадрами, у тому числі на розробку родовищ, корисних копалин; права на користування геологічною та іншою інформацією про стан та можливості господарського використання природного середовища в цілому або його елементів, яка міститься у звітах, картах і інших матеріалах; права на використання водних, біологічних і інших ресурсів, яке впливає на життєдіяльність підприємства (населеного пункту, регіону).

2. Субрахунок 122 «Права користування майном» (право покупця на подальше господарське або інше використання земельної ділянки, будівель чи інших необоротних матеріальних активів; право на оренду землі, приміщень тощо).

При цьому не слід ототожнювати плату за право на оренду майна та орендні платежі. Платіж за право на оренду є платою за право на можливе використання об'єкта оренди.

3. Субрахунок 123 «Права на комерційні позначення» (засвідчені свідоцтвом права на позначення, за якими товари й послуги одних осіб відрізняються від однорідних товарів і послуг інших осіб: товарні знаки, торгові марки, фірмові назви тощо).

4. Субрахунок 124 «Права на об'єкти промислової власності» (винаходи, промислові зразки, корисні моделі, сорт рослин, породи тварин, ноу-хау, захист від недобросовісної конкуренції тощо).

5. Субрахунок 125 «Авторське право та суміжні з ним права» (облік прав на обнародувані та необнародувані твори в галузі науки, літератури й мистецтва, виражені в усній, письмовій чи будь-якій іншій формі, а також права на програми для ЕОМ, бази даних тощо).

6. Субрахунок 127 «Інші нематеріальні активи» (облік об'єктів права користування економічними, організаційними та іншими вигодами, зокрема: право на місце на товарній, фондовій біржі; право на здійснення певної діяльності (витрати на отримання ліцензій та інших спеціальних дозволів); право на економічні вигоди від користування монопольним становищем на ринку; право на користування податковими господарськими та іншими привілеями). Аналітичний облік нематеріальних активів і їх зносу ведеться у Відомості обліку нематеріальних активів, нарахування амортизації (зносу) (форма № ВНА-1). Методологія обліку операцій із придбання нематеріальних активів залежить від способу їх придбання або отримання.

Незалежно від способу придбання нематеріального активу він повинен бути оприбуткований на підставі первинного документа. В останньому має бути наведена детальна характеристика об'єкта, його первісна вартість, строк корисного використання, норма амортизації (зносу), підрозділ, у якому використовуватиметься об'єкт, підписи осіб, які прийняли об'єкт. До первинного документа додаються такі, що містять інформацію про самий об'єкт або порядок його використання, а також документи, що підтверджують ті чи інші майнові права підприємства (свідоцтва). Такими первинними документами можуть бути акти, аналогічні типовим актам приймання-передачі основних засобів (типова форма № 03-1).

Основною ознакою нематеріального активу є відсутність матеріальної форми об'єкта, проте, повинні бути документи, які підтверджують існування цього об'єкту та права підприємства на його використання (табл.).

Зарахування нематеріального активу на баланс відбувається на підставі акту про його отримання, який складається після оформлення картки обліку нематеріальних активів, що ведуться за кожним об'єктом нематеріального активу. До таких документів відносяться, насамперед, документи, що описують нематеріальний актив або порядок його використання, а також документи, що підтверджують ті чи інші майнові права підприємства.

ДОКУМЕНТУВАННЯ ОПЕРАЦІЙ З НЕМАТЕРІАЛЬНИМИ АКТИВАМИ

Вид нематеріального активу	Документ
Право користування землею	Оформлена відповідно до встановленого законодавством порядку документація, що підтверджує право підприємства на земельну ділянку
Право на винахід, корисні моделі, промислові зразки	Патенти на ліцензійні договори
Ноу-хау	Повний вербальний або винахідний опис
Право на торговий знак	Свідоцтво або договір уступки, зареєстрований належним чином
Геологічна та інша інформація про надра	Геологічні звіти, карти та інші матеріали
Авторські права	Юридичне оформлений та такий, що набрав чинності, договір із юридичною особою-продавцем авторських прав

Придбання (виготовлення) нематеріального активу обліковується як капітальні інвестиції з використанням субрахунку 154 «Придбання (створення) нематеріальних активів».

Придбаючи нематеріальний актив за грошові кошти, підприємство включає до його первісної вартості ціну придбання, сплачену постачальнику, за вирахуванням непрямих податків (ПДВ), що відшкодовуються підприємству, та інші витрати, безпосередньо пов'язані з його придбанням і доведенням до стану його можливого використання за призначенням.

Нематеріальні активи можуть бути виготовлені силами підприємства (господарським способом). У даному разі всі фактичні витрати на підставі первинних документів відображаються за дебетом субрахунку 154 «Придбання (створення) нематеріальних активів» і кредиту різних рахунків: 20, 66, 65 та інших, — а потім на фактичну собівартість таких об'єктів дебетується рахунок 12 і кредитується рахунок 154.

Придбання нематеріальних активів може здійснюватись у результаті обміну на подібні й неподібні об'єкти.

При обміні нематеріального активу на подібні об'єкти первісна вартість такого активу дорівнює залишковій вартості переданого нематеріального активу, яка визначається як різниця між первісною вартістю переданого нематеріального активу та сумою нараховано-

го зносу. Якщо залишкова вартість переданого об'єкта перевищує його справедливу вартість, то в цьому випадку первісна вартість отриманого нематеріального активу дорівнює справедливій вартості переданого активу. Різниця між справедливою й залишковою вартістю нематеріального активу буде включена до фінансових результатів (витрат) звітного періоду.

Первісна вартість нематеріального активу, отриманого в обмін (або частковий обмін) на неподібний об'єкт, дорівнює справедливій вартості переданого нематеріального активу, збільшеній (зменшеній) на суму грошових коштів або їх еквівалентів, передану (отриману) при обміні.

Нематеріальні активи, отримані безоплатно, оцінюються за первісною вартістю, яка дорівнює справедливій вартості на дату отримання цих активів.

Первісною вартістю нематеріальних активів, що внесені до статутного капіталу визнається узгоджена засновниками (учасниками) підприємства справедлива вартість.

23. Облік зносу (амортизації) нематеріальних активів (економічна сутність зносу (амортизації), порядок нарахування (амортизації) нематеріальних активів та відображення в аналітичному і синтетичному обліку)

За П(С)БО 8, усі без виключення нематеріальні активи підлягають амортизації.

Нарахування амортизації нематеріальних активів здійснюється протягом строку їх корисного використання.

Строк корисного використання об'єкта нематеріальних активів встановлюється підприємством самостійно при визнанні цього об'єкта активом.

Строк корисного використання нематеріального активу не повинен перевищувати 20 років і при його визначенні слід урахувувати:

- строк корисного використання подібних активів;
- моральний знос, що передбачається;
- правові або інші подібні обмеження щодо строків його використання та, інші фактори.

Методи нарахування амортизації визначені у П(С)БО 7:

- 1) прямолінійний;
- 2) зменшення залишкової вартості;
- 3) прискореного зменшення залишкової вартості;
- 4) кумулятивний;
- 5) виробничий.

При розрахунку вартості, яка амортизується, ліквідаційна вартість нематеріальних активів прирівнюється до нуля, крім випадків:

- якщо існує невідмовне зобов'язання іншої особи щодо придбання цього об'єкта наприкінці строку його корисного використання;

- якщо ліквідаційна вартість може бути визначена на підставі інформації існуючого активного ринку і очікується, що такий ринок — існуватиме наприкінці строку корисного використання.

Нарахування амортизації починається з місяця, наступного за місяцем, у якому нематеріальний актив став придатним для використання, і припиняється, починаючи з місяця, наступного за місяцем вибуття нематеріального активу.

Бухгалтерські записи з нарахування амортизації є такі:

Віднесення витрат на амортизацію до певної статті витрат відповідно до сфери використання нематеріального активу (уразі застосування тільки рахунків класу 9):

Дебет 23; 91; 92; 93; 94; 97; 99

Дебет 99 «Надзвичайні витрати»

Кредит 133 «Накопичена амортизація нематеріальних активів»

При застосуванні рахунків класу 8 запис з нарахування амортизації матиме вигляд:

Дебет 833 «Амортизація нематеріальних активів»

Кредит 133 «Накопичена амортизація нематеріальних активів»

Дебет 23; 91; 92; 93; 94; 97; 99

Кредит 833 «Амортизація нематеріальних активів»

24. Визнання, класифікація та оцінка запасів (формування первісної вартості запасів, методи оцінки запасів при їх вибутті)

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про запаси підприємства та її розкриття у фінансовій звітності визначаються Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 9 «Запаси».

Запаси визнаються активами, якщо вони відповідають критеріям визнання активу:

- існує ймовірність того, що підприємство отримає у майбутньому економічні вигоди, пов'язані з їх використанням,

- їх вартість може бути достовірно оцінена.

Згідно з П(С)БО 9 запаси — це активи, які:

- утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності;

— перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва;

— утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством.

За визначенням, запаси — це оборотні активи, тобто вони не повинні бути обмежені у використанні та призначені для реалізації або використання протягом року чи операційного циклу, якщо він довший за рік.

Для накопичення інформації про запаси та відображення операцій по них у Плані рахунків передбачено другий клас рахунків «Запаси».

Облік запасів, які не є власністю підприємства і не можуть бути включені у його баланс, але знаходяться на підприємстві для переробки, на комісії або на відповідальному зберіганні, ведеться на рахунках класу 0 «Позабалансові рахунки».

Згідно з П(С)БО 9 оцінку запасів за їх окремими видами розглядають за етапами їх руху:

- при надходженні;
- при вибутті;
- на дату складання звітності

Придбані, отримані або вироблені запаси зараховуються на баланс підприємства за первісною вартістю (П(С)БО 9 «Запаси»). Визначення первісної вартості запасів залежить від способу їх надходження на підприємство. П(С)БО 9 розглядає такі способи надходження запасів на підприємство: придбані за плату; виготовлені на підприємстві; внесені до статутного фонду; — одержані безоплатно; придбані в результаті обміну.

Первісна вартість запасів, придбаних за плату, — це собівартість запасів, яка складається з таких фактичних витрат: суми, що сплачується згідно з договором постачальнику (продавцю) за вирахуванням непрямих податків; суми ввізного мита; суми непрямих податків у зв'язку з придбанням запасів, які не відшкодовуються підприємству; транспортно-заготівельні витрати (затрати на заготівлю запасів, оплата тарифів (фрахту) за вантажно-розвантажувальні роботи і транспортування запасів усіма видами транспорту до місця їх використання, включаючи витрати зі страхування ризиків транспортування запасів); інші витрати, безпосередньо пов'язані з придбанням запасів і доведенням їх до стану, в якому вони придатні для використання у запланованих цілях. До таких витрат, зокрема, належать: прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці, інші прямі витрати на доопрацювання і підвищення якісно технічних характеристик запасів.

До витрат на придбання запасів не включаються отримані торговельні знижки, інші знижки та повернення товарів.

До первісної вартості запасів не включаються такі види витрат: понаднормові втрати і нестачі запасів; проценти за користування позиками; витрати на збут; загальногосподарські та інші подібні витрати, які безпосередньо не пов'язані з придбанням і доставкою запасів та приведенням їх до стану, в якому вони придатні для використання у запланованих цілях.

Всі ці витрати включаються до витрат того періоду, в якому вони були здійснені (встановлені).

Первісною вартістю запасів, що виготовляються власними силами підприємства, визнається собівартість їх виробництва, яка визначається за П(С)БО 16 «Витрати».

До виробничої собівартості продукції (робіт, послуг) включаються:

прямі матеріальні витрати;

прямі витрати на оплату праці;

інші прямі витрати;

змінні загально-виробничі витрати та постійні розподілені загально-виробничі витрати.

Первісною вартістю запасів, що внесені до статутного капіталу підприємства, є погоджена із засновниками (учасниками) підприємства їх справедлива вартість.

Таким чином, справедлива вартість запасів буде зафіксована в установчих документах підприємства.

Первісною вартістю запасів, одержаних підприємством безоплатно, визнається їх справедлива вартість.

Первісною вартістю одиниці запасів, придбаних у результаті обміну на подібні запаси, дорівнює балансовій вартості переданих запасів. Якщо балансова вартість, переданих запасів перевищує їх справедливу вартість, то первісною вартістю отриманих запасів є їх справедлива вартість. Різниця між балансовою і справедливою вартістю переданих запасів включається до складу витрат звітного періоду (рахунок 946 «Втрати від знецінення запасів»).

Первісною вартістю запасів, придбаних в обмін на неподібні запаси, визнається справедлива вартість отриманих запасів.

Подібними запасами є запаси, призначення яких співпадає та які мають однакову справедливу вартість. Всі інші запаси є неподібними.

Згідно з П(С)БО 19 справедливою вартістю запасів є сума, за якою може бути здійснений обмін активу, або оплата зобов'язання в результаті операції між обізнаними, зацікавленими та незалежними сторонами.

Таким чином, для визначення справедливої вартості виробничих запасів підприємство може використовувати інформацію прайс-листів та інших подібних документів або скористатися послугами експерта.

Оцінка відпуску у виробництво, продаж та іншому вибутті здійснюється одним із таких методів:

- ідентифікованої собівартості відповідної одиниці запасів;
- середньозваженої собівартості;
- собівартості перших за часом надходження запасів (ФІФО);
- нормативних затрат;
- ціни продажу.

Метод ідентифікованої собівартості відповідної одиниці запасів

Запаси, які відпускаються для виконання спеціальних замовлень і проектів, а також запаси, які не замінюють один одного, оцінюються за ідентифікованою собівартістю.

Цей метод може застосовуватися за умов незначної номенклатури матеріалів чи товарів, що використовуються на підприємстві. Облік надходження матеріалів, їх відпуску та залишків здійснюється по конкретних партіях.

Такий метод звичайно застосовують при виробництві кораблів, літаків,

виконанні індивідуальних замовлень або при торгівлі нерухомістю, автомобілями, коштовностями тощо.

У разі використання, реалізації (іншого вибуття) великої кількості одиниць запасів, які є взаємозамінними, звичайно використовується один з наступних методів для визначення собівартості запасів.

Метод середньозваженої собівартості

Оцінка за середньозваженою собівартістю проводиться по кожній одиниці запасів діленням сумарної вартості залишку таких запасів на початок звітного місяця і вартості одержаних у звітному місяці запасів на сумарну кількість запасів на початок звітного місяця і одержаних у звітному місяці запасів.

Метод собівартості перших за часом надходження запасів (ФІФО)

Оцінка запасів за методом ФІФО базується на припущенні, що запаси використовуються у тій послідовності, в якій вони надходили на підприємство (відображені у бухгалтерському обліку), тобто запаси, які першими відпускаються у виробництво (продаж та інше вибуття), при вибутті оцінюються за собівартістю перших за часом надходження запасів.

Використання методу ФІФО максимально наближає вартість запасів до поточної ринкової вартості.

Метод нормативних затрат

Оцінка за нормативними затратами полягає у застосуванні норм витрат на одиницю продукції (робіт, послуг), які встановлені підприємством з урахуванням нормальних рівнів використання запасів, праці, виробничих потужностей і діючих цін.

Застосування нормативних затрат для оцінки запасів у бухгалтерському обліку та; звітності допускається лише тоді, якщо результати такої оцінки запасів приблизно дорівнюють їх собівартості. Для забезпечення максимального наближення нормативних затрат до фактичних, норми затрат і ціни у нормативній базі повинні регулярно перевірятися й переглядатися.

Метод ціни продажу

Оцінка за цінами продажу заснована на застосуванні підприємствами роздрібною торгівлі середнього відсотку торговельної націнки товарів. Цей метод можуть застосовувати підприємства, що мають значну й змінну номенклатуру товарів із приблизно однакою рівнем торговельної націнки. Собівартість реалізованих товарів визначається як різниця між продажною (роздрібною) вартістю реалізованих товарів і сумою торговельної націнки на реалізовані товари. Сума торговельної націнки на товари визначається як добуток продажною (роздрібною) вартості реалізованих товарів і середнього відсотка торговельної націнки. Середній відсоток торговельної націнки визначається діленням суми залишку торговельних націнок на початок звітного місяця, торговельних націнок у продажній вартості одержаних у звітному місяці товарів на суму продажною (роздрібною) вартості залишку товарів на початок звітного місяця та продажною (роздрібною) вартості одержаних у звітному місяці товарів.

25. Облік надходження виробничих запасів та транспортно-заготівельних витрат (документальне оформлення, аналітичний і синтетичний облік, шляхи надходження)

Для узагальнення інформації про наявність і рух належних підприємству запасів призначено рахунок 20 «Виробничі запаси». По дебету рахунку 20 відображують надходження виробничих запасів, а по кредиту їх вибуття. До цього рахунку Планом рахунку передбачено відкриття наступних субрахунків:

201 «Сировина й матеріали» — призначений для відображення наявності та руху сировини й основних матеріалів, які входять до складу продукції, що виготовляється, або є необхідними компонентами при її виготовленні.

202 «Купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби» — призначений для відображення та руху купівельних напівфабрикатів, готових комплектуючих виробів, придбані для комплектування продукції, що випускається, які потребують додаткових витрат праці для їх обробки або збирання.

203 «Паливо» — призначений для обліку наявності та руху палива, що купується чи заготовлюється для технологічних потреб виробництва, експлуатації транспортних засобів, а також для вироблення енергії та опалення будівель. Тут також обліковуються оплачені талони на бензин, дизельне паливо, газ і маслильні матеріали.

204 «Тара й тарні матеріали» — призначений для відображення наявності та руху всіх видів тари, крім тари, яка використовується як господарський інвентар, а також матеріали й деталі, які використовують для виготовлення тари та її ремонту.

205 «Будівельні матеріали» — на даному субрахунку не враховуються обладнання, яке не потребує монтажу: транспортні засоби, верстати, будівельні механізми, сільськогосподарські машини, виробничий інструмент, вимірювальні та інші прилади, виробничий інвентар, тощо. Витрати на придбання такого обладнання, що не потребує монтажу, відображаються безпосередньо на рахунку 15 «Капітальні інвестиції» при надходженні їх склад чи інше місце зберігання, експлуатації. Устаткування й будівельні матеріали, передані підряднику для монтажу й виконання будівельних робіт, списуються з субрахунку 205 на рахунок 15 «Капітальні інвестиції» після підтвердження їх монтажу й використання.

206 «Матеріали, передані в переробку» — призначений для обліку матеріалів, переданих у переробку на сторону та які надалі включаються до складу собівартості отриманих з них виробів. Витрати на переробку матеріалів, що оплачуються стороннім підприємствам, відображаються за дебетом рахунків, на яких ведеться облік виробів, отриманих з переробки.

207 «Запасні частини» призначений для обліку придбання чи виготовлених запасних частин, готових деталей, вузлів, які використовуються для проведення ремонтів, заміни зношених частин машин, а також автомобільних шин у запасі та обороті.

208 «Матеріали сільськогосподарського призначення» — призначений для обліку мінеральних добрив, отрутохімікатів для боротьби зі шкідниками, хімікатів, що використовується для боротьби з хворобами. Тут відображаються також саджанці, насіння та корм, що використовуються для висаджування, посіву та відгодівлі тварин.

209 «Інші матеріали» — призначений для обліку відходів виробництва, невикористаного матеріалу, матеріальних цінностей, одержаних від ліквідації основних засобів, які не можуть бути використані як матеріали.

Операції з обліку виробничих запасів відображаються в Журналі 5 (5а).

Кожне підприємство відкриває аналітичні рахунки в залежності від потреби в кількості, необхідній для управління виробництвом. Найбільш типовими розрізами аналітики можуть виступати наступні: склади, комори, матеріально відповідальні особи, групи запасів, види діяльності тощо.

Аналітичний облік виробничих запасів ведеться в розрізі їх найменувань або однорідних груп, за допомогою карток складського обліку, які розміщуються в картотеці за технічними групами виробничих запасів відповідно до номенклатури-цінника. Кожна з груп виробничих запасів поділяється за видами, сортами, марками, типами, розмірами. Кожному найменуванню, сорту, розміру виробничих запасів привласнюється коротке числове позначення (номенклатурний номер), яке записують до спеціального реєстру — *номенклатури-цінника*, де також вказують одиницю виміру та облікову ціну запасу.

На кожному документі з руху виробничих запасів повинно бути вказано не тільки найменування запасу, але й номенклатурний номер, що дозволяє уникати помилок під час заповнення прибуткових і видаткових документів та здійснення записів у складському і бухгалтерському обліку виробничих запасів.

Відображення надходження та витрачання запасів здійснюється за допомогою карток складського обліку, які виписуються на кожне найменування, профіль, сорт, марку, розмір окремо. У картках складського обліку на підставі залишків на 1-ше число місяця, які виводяться за кожним номенклатурним номером, складаються відомості обліку залишків запасів (сальдові відомості), що використовуються для порівняння даних аналітичного та синтетичного обліку виробничих запасів.

Окрім даних про виробничі запаси, що формуються у сальдовій відомості, забезпечити оптимальне співвідношення між виробничою програмою та запасами можна за умови оперативнішого надання даних про їх наявність і рух.

Порушення встановлених вимог ведення складського обліку ускладнює процес обробки документів у бухгалтерії і перешкоджає отриманню оперативної, повної, достовірної, неупередженої і точної інформації про рух запасів.

Документальне оформлення надходження матеріальних, сировинних і паливних ресурсів, їх наявності та витрачання є досить складним процесом, адже структура документообігу повинна забезпечувати своєчасне отримання необхідних даних як для обліку, так і для контролю й оперативного управління виробничими запасами.

Документи з надходження виробничих запасів:

1) Журнал обліку вантажів, що надійшли (М-1) — застосовується для реєстрації транспортних документів, пов'язаних з отриманням вантажів та оприбуткуванням їх на склад підприємства;

2) Довіреність (М-2; 26) — призначена для підтвердження права окремої посадової особи виступати довіреною особою підприємства при отримання запасів;

3) Акт списання бланків довіреностей (М-2а) — призначений для списання використаних бланків довіреностей;

4) Журнал реєстрації довіреностей — призначений для реєстрації виданих довіреностей;

5) Прибутковий ордер (М-4) — використовується на складі, заповнюється в день надходження запасів при відсутності розбіжностей з документами постачальника, при оприбуткуванні запасів із переробки;

6) Акт про приймання матеріалів (М-7) — застосовується при прийнятті запасів, якщо є розбіжності з документами постачальника, або коли виробничі запаси надійшли без документів;

7) Картка складського обліку (М-12) — використовується для обліку виробничих запасів на складі;

8) Відомість обліку залишків матеріалів на складі (М-14) — використовується для взаємозв'язку складського та бухгалтерського обліку;

9) Матеріальний ярлик (М-16) — використовується для позначення одиниць запасів.

Надходження виробничих запасів оформляються й іншими документами. Наприклад, рахунок-фактура, платіжна вимога-доручень, товарно-транспортна накладна, тощо.

26. Облік вибуття виробничих запасів (шляхи вибуття, документальне оформлення, аналітичний і синтетичний облік вибуття виробничих запасів)

Виробничі запаси зі складів підприємства відпускаються в цехи для виготовлення продукції на господарські потреби, а також на

сторону для переробки залишків чи реалізації як надлишкові чи непотрібні.

Відпуск виробничих запасів до комор цехів вважається внутрішнім переміщенням запасів. При відпуску матеріалів у виробництво необхідно дотримуватись наступних вимог:

1) запаси повинні обліковуватись за вагою, обсягом, масою відповідно до нормативів витрат на визначений обсяг виробництва;

2) відпуск запасів, як правило, повинен здійснюватись в межах попередньо встановлених лімітів;

3) з головним бухгалтером повинні узгоджуватися списки осіб, яким надано право отримувати зі складів запаси, а також отримуються зразки їх підписів.

Документи з відпуску виробничих запасів.

1) Лімітно-забірна картка (М-8, 9, 28, 28а) — використовується для систематичного відпуску у виробництво лімітованих матеріалів, а також для поточного контролю за дотриманням встановлених лімітів їх відпуску;

2) Акт-вимога на заміну матеріалів (М — 10) — оформляється при разовому відпуску запасів для виробничих та господарських потреб;

3) Накладна-вимога на відпуск (внутрішнє переміщення) матеріалів (М-11) — використовується для разового відпуску запасів всередині підприємства;

4) Матеріальний звіт (М-19) Складається МВО і передається до бухгалтерії; відображає рух запасів на складі за певний період.

У ряді випадків для разового відпуску матеріалів у виробництво використовуються галузеві форми (наприклад, в прядильному виробництві — форма № 4-п, в ткацькому — форма № 4-мт тощо).

27. Облік оборотних малоцінних та швидкозношуваних предметів (документальне оформлення, аналітичний і синтетичний облік та оперативний в місцях експлуатації)

Згідно з П(С)БО 9 «Запаси» малоцінні та швидкозношувані предмети (МШП) визначаються за єдиним критерієм — строком служби, який в даному випадку вважається не більше одного року або нормального операційного циклу, якщо він перевищує один рік. До них відносяться: інструменти і приладдя, господарський інвентар, спеціальне оснащення, спеціальний одяг, спеціальне взуття тощо.

На МШП, які відносяться до складу запасів знос не нараховується, а вартість переданих в експлуатацію МШП виключається зі

складу активів шляхом її списання на **витрати періоду** з подальшою організацією **оперативного кількісного обліку** таких предметів за **місцями експлуатації** та **відповідальними особами** протягом терміну їх фактичного використання. Отже, якщо МШП вже використовуються і строк їх експлуатації не перевищує одного року, їх кінцева вартість визначається витратами того періоду, в якому вони були передані в експлуатацію.

У процесі документування обліку МШП розрізняють документи бухгалтерського і оперативного обліку.

До первинних документів бухгалтерського обліку відносять документи, якими оформлюється відпуск МШП у виробництво, їх списання тощо.

Документи оперативного обліку — це документи, які відображають передачу зазначених предметів в ремонт, поповнення їх запасу в роздавальних коморах, видачу МШП працівникам, їх повернення тощо.

Оперативний і бухгалтерський облік тісно пов'язаний та є складовими частинами єдиної системи, але розподіл первинних документів на документи бухгалтерського та оперативного обліку є важливою передумовою розробки правильного й ефективного функціонуючого графіка документообігу.

Первинні документи з обліку МШП:

1) Відомість на поповнення (вилучення) постійного запасу інструментів (пристроїв) (МШ-1) — застосовується для обліку зміни запасу інструментів у роздавальних коморах на підприємствах, де облік ведеться за принципом встановлення постійного оборотного фонду;

2) Картка обліку МШП (МШ-2) — застосовується для обліку предметів, виданих під розписку робітнику чи бригадиру з роздавальної комори цеху для тривалого користування;

3) Замовлення на ремонт або заточування інструментів (МШ-3) — застосовується для обліку інструментів, переданих на заточування або ремонт, що проводиться у централізованому порядку;

4) Акт вибуття МШП (МШ-4) — застосовується для оформлення псування та витрат інструментів (пристроїв) та інших МШП;

5) Акт на списання інструментів (пристроїв) та їх обмін на придатні (МШ-5) — застосовується для оформлення списання інструментів, що стали непридатними, та обміну їх на придатні на тих підприємствах, де облік проводиться за методом обмінного фонду;

6) Особова картка обліку спецодягу, спецвзуття та запобіжних пристроїв (МШ-6) — застосовується для спецодягу, спецвзуття та запобіжних засобів, які видаються робітникам підприємства в інди-

відуальне користування за встановленими нормами. Картка ведеться в одному примірнику і зберігається в цеху;

7) Відомість обліку видачі (повернення) спецодягу, спецвзуття та запобіжних пристроїв (МШ-7) — застосовується для обліку видачі спецодягу, спецвзуття та запобіжних засобів робітникам підприємств в індивідуальне користування за встановленими нормами;

Акт на списання МШП (МШ-8) — застосовується для оформлення списання морально застарілих, зношених і непридатних для подальшого використання інструментів, спецодягу, спецвзуття, запобіжних засобів після закінчення строку використання, інших МШП і здавання їх до комори для утилю.

Надходження МШП на підприємство здійснюється на підставі відвантажувальних документів постачальників.

На МШП, що надійшли, відкривається картка складського обліку (ф. № М-12).

Відпуск робітникам інструментів та інших предметів у тривале користування оформляється вимогою, яка складається у двох примірниках.

Для обліку руху МШП також застосовують первинні документи з обліку матеріалів (форми М-4, М-8, М-9, М-11).

Дані з первинних документів МШП узагальнюються в оборотних відомостях аналітичного та синтетичного обліку для отримання зведених показників.

Отже, існуюча сукупність форм первинної документації з обліку малоцінних та швидкозношувальних предметів дає можливість побудови такої системи обліку, яка б відповідала масштабам підприємства, його організаційній структурі та об'єктивним умовам функціонування.

Аналітичний облік МШП ведеться за видами предметів та однорідними групами, встановленими, виходячи з потреб підприємства, місцями зберігання, матеріально відповідальними особами.

З метою забезпечення збереження МШП в експлуатації на підприємствах повинен бути організований належний контроль за їх рухом, зокрема, оперативний облік у кількісному вираженні.

Окрему увагу слід приділити належній організації аналітичного обліку МШП, які повернуті на склад з експлуатації.

Для обліку та узагальнення інформації про наявність і рух МШП по дебету рахунка 22, відображається отримані, придбані або виготовлені МШП за первісною вартістю, по кредиту — відпуск МШП в експлуатацію за обліковою вартістю зі списанням на рахунок обліку витрат, а також списання недостач і втрат від псування таких предметів.

Синтетичний облік МШП ведуть у журналі 5 (5А).

28. Склад витрат виробництва та їх групування за різними ознаками. Характеристика етапів обліку витрат виробництва

Згідно з П(С)БО 3 «Звіт про фінансові результати» витрати — це зменшення економічних вигід у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які приводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками) за звітній період.

Витрати виробництва — це спожиті в процесі виробництва засоби виробництва, які втілюють в собі минулу працю (сировину, матеріали, амортизацію основних засобів, працю працівників, зайнятих у процесі виробництва).

Виробничі витрати — це прямі матеріальні витрати, витрати на оплату праці, інші прямі витрати та загальновиробничі.

Собівартість продукції — виражені в грошовій формі витрати підприємства на виробництво продукції (виробнича собівартість).

У виробничу собівартість продукції згідно з П(С)БО 16 «Витрати» не включаються адміністративні витрати, витрати на збут, інші операційні витрати тощо.

До собівартості продукції включається вартість використаних у процесі виробництва сировини й основних матеріалів, комплектуючих виробів, палива, енергії на оплату праці та відрахування до соціальних фондів, загальновиробничі витрати, інші витрати, пов'язані з виготовленням продукції на рівні виробничих підрозділів (цехів).

Залежно від характеру та призначення виробничих процесів структурні підрозділи підприємства (місця виникнення витрат) поділяються на основні, допоміжні (підсобні).

До **основних** належать виробництва, цехи, дільниці, які безпосередньо беруть участь у виготовленні продукції (заготівельні, механічно-обробні, збиральні тощо).

Допоміжні (підсобні) виробництва призначені для обслуговування основних (енергетичні, ремонтні, транспортні тощо).

Усі витрати виробництва включаються в собівартість окремих / об'єктів обміну (окремих виробів, груп однорідних) виробів, окремих замовлень).

Одноелементні витрати складаються тільки з одного елемента витрат, а комплексні — з кількох економічних елементів.

Економічний елемент — це економічно однорідний вид витрат; серед них розрізняють:

- матеріальні витрати;
- витрати на оплату праці;

- відрахування на соціальні заходи;
- амортизація;
- інші витрати.

Склад кожного елемента витрат дається в П(С)БО 16 «Витрати», а групування за елементами показує, що витрачено.

Для визначення собівартості конкретного об'єкта калькулювання витрати виробництва групуються за **статтями калькуляції**.

Номенклатура статей калькуляції залежить від технологічних і організаційних особливостей підприємства (підрозділу підприємства). Статті калькуляції встановлюються самим підприємством у наказі про облікову політику (або рекомендуються органом управління).

Номенклатура статей калькуляції може бути така:

1. Сировина та основні матеріали.
2. Комплектуючі вироби та купівельні напівфабрикати.
3. Паливо й енергія на технологічні цілі.
4. Зворотні відходи (вираховуються).
5. Основна заробітна плата робітників.
6. Додаткова заробітна плата.
7. Відрахування на соціальне страхування.
8. Витрати на утримання та експлуатацію устаткування.
9. Загальновиробничі витрати.
10. Втрати від браку.
11. Виробнича собівартість.

Важливим моментом для визначення собівартості є розподіл витрат на прямі та непрямі.

Прямі — це витрати, які можуть бути віднесені безпосередньо на конкретний об'єкт витрат (вид продукції і т. д.) економічно можливим способом.

Непрямими є витрати, що не можуть бути віднесені безпосередньо на певний об'єкт обміну витрат. Ці витрати належні, до кількох (багатьох) видів продукції, і їх потрібно розподіляти між об'єктами обліку пропорційно вибраній базі (пряма заробітна плата робітників тощо). Для узагальнення інформації про витрати на виробництво продукції призначено рахунок 23 «Виробництво».

Цей рахунок передбачений для обліку на окремих субрахунках витрат:

- промислових та сільськогосподарських підприємств на виробництво продукції;
- підрядних, геологічних та проектних організацій на виконання будівельно-монтажних, геологорозвідувальних та проєктно-пошукових робіт;
- підприємств транспорту та зв'язку на надання послуг;

- підприємств громадського харчування на випуск власної продукції;
- підприємств торгівлі, постачання та збуту на здійснення діяльності з продажу товарів;
- дорожніх господарств на утримання й ремонт автомобільних доріг;
- інших підприємств і організацій;
- допоміжних (підсобних) виробництв;
- на виконання некапітальних робіт (будівництво тимчасових споруд, демонтаж припиненого будівництва об'єктів).

За дебетом рахунка 23 «Виробництво» відображаються прямі матеріальні, трудові та інші прямі витрати, а також розподілені загальновиробничі витрати і втрати від браку продукції (робіт, послуг) з технологічних причин, за кредитом — вартість фактичної виробничої собівартості завершені виробництвом готової продукції (у дебет рахунків 26, 27), вартість виконаних робіт і послуг (у дебет рахунка 90), собівартість виготовлених у допоміжних (підсобних) виробництвах виробів, робіт, послуг (інструменту, енергії, ремонтне-транспортних послуг тощо).

Аналітичний облік за рахунком 23 «Виробництво» ведеться за видами виробництв, за статтями витрат і видами або групами продукції, що виробляється. На великих виробництвах аналітичний облік витрат може вестися за підрозділами підприємства та центрами витрат і відповідальності.

29. Оцінка та облік незавершеного виробництва (характеристика незавершеного виробництва, інвентаризація, оцінка, аналітичний і синтетичний облік)

Продукція, що не пройшла всіх етапів технологічної обробки на даному підприємстві і не відповідає визначеним параметрам та стандартам, а також незавершені роботи, не прийняті замовниками, вважаються незавершеним виробництвом.

Для визначення розміру незавершеного виробництва необхідно врахувати облік руху сировини і матеріалів, деталей, вузлів та напівфабрикатів, ступінь їх обробки та всі витрати на обробку, включаючи накладні витрати.

У виробництвах, що мають постійні залишки незавершеного виробництва, для визначення витрат, що відносяться до готової продукції, їх необхідно постійно щомісяця оцінювати.

Собівартість готової продукції за наявності незавершеного виробництва визначають таким чином: до незавершеного виробницт-

ва на початок місяця додають витрати звітного місяця, вираховують повернення запасів, а також незавершене виробництво на кінець звітного періоду. Тому правильна оцінка незавершеного виробництва є важливою.

Визначаючи вартість незавершеного виробництва, слід урахувати:

- фактично здійснені прямі витрати (за первинними документами);

- транспортно-заготівельні витрати за середнім відсотком виходячи з вартості витрачених матеріальних цінностей;

- додаткову заробітну плату за визначеним відсотком;

- витрати на соціальне страхування за відсотками, визначеними відповідно до вимог чинного законодавства до основної та додаткової заробітної плати;

- загальновиробничі (накладні) витрати виходячи з визначеної підприємством бази розподілу.

Для точнішої оцінки незавершеного виробництва підприємства проводять його інвентаризацію. В акті інвентаризації залишки незавершеного виробництва відображають за окремими об'єктами обліку витрат виходячи зі ступеня їх обробки і порівнюють з даними, отриманими з бухгалтерського обліку. Одержанні відхилення аналізують,

Не відображаються у складі незавершеного виробництва: виробничі запаси, які ще не підлягали обробці, втрати від браку, напівфабрикати власного виробництва, своєчасно не списані витрати, пов'язані з готовою продукцією або виконаними замовленнями.

30. Облік браку у виробництві та напівфабрикатів власного виробництва (документальне оформлення, порядок оцінки, порядок списання витрат від браку, аналітичний і синтетичний облік)

Брак у виробництві — це продукція, напівфабрикати, деталі, вузли й роботи, які не відповідають за своєю якістю встановленим стандартам або технічним умовам і не можуть бути використані за своїм прямим призначенням, або можуть бути використані тільки після додаткових витрат на виправлення.

Залежно від місця виявлення брак продукції поділяється на *внутрішній та зовнішній*. Внутрішній брак продукції — це брак, виявлений у процесі виробництва. Зовнішній брак продукції — брак, виявлений споживачем і пред'явлений для відшкодування збитків.

Залежно від характеру відхилень від нормативів брак продукції поділяють на виправний (підлягає виправленню) та остаточний (не підлягає виправленню).

Для обліку та узагальнення інформації про втрати від браку у виробництві призначено рахунок 24 «Брак у виробництві».

За дебетом рахунку 24 відображаються:

— витрати через виявлений зовнішній та внутрішній брак (вартість остаточного браку та витрати на виправлення браку);

— витрати на гарантійний ремонт в обсязі, що перевищує норму;

— витрати на утримання гарантійних майстерень.

За кредитом рахунку 24 відображаються:

— сума, що списується на витрати на виробництво як втрати від браку;

— суми зменшення втрат від браку продукції (вартість відходів від бракованої продукції або реалізації її за зменшеною ціною, вартість утримання з винуватців браку);

— суми відшкодувань, що підлягають одержанню від постачальників недоброякісних матеріалів та напівфабрикатів, які спричинили брак продукції.

Аналітичний облік за рахунком 24 ведеться за видами виробництва.

Напівфабрикати — продукція, що не пройшла всіх стадій (етапів) виробництва на даному підприємстві і потребує дальшої обробки.

Облік напівфабрикатів ведеться на рахунку 25 «Напівфабрикати». Цей рахунок призначений для обліку та узагальнення інформації про наявність та рух напівфабрикатів власного виробництва.

Облік напівфабрикатів власного виробництва на окремому рахунку ведуть підприємства, в яких напівфабрикати крім використання у виробництві реалізуються на сторону як готова продукція. До напівфабрикатів належить продукція, що не пройшла всіх установлених технологічним процесом стадій виробництва й потребує доопрацювання або укомплектування. Зокрема, на цьому рахунку можуть обліковуватися виготовлені підприємством напівфабрикати: чавун передельний у чорній металургії; сира гума I клей в гумовій промисловості; сірчана кислота на азотно-туковому комбінаті хімічної промисловості; солод у пивоварній промисловості; пряжа і сирова тканина в текстильній промисловості.

На підприємствах, на яких напівфабрикати власного виробництва використовуються тільки для власних виробничих потреб. Їх рух і залишки обліковуються на рахунку 23 «Виробництво».

За дебетом рахунку 25 «Напівфабрикати» відображається надходження (створених) напівфабрикатів, за кредитом — вибуття напівфабрикатів унаслідок продажу, передачі в дальшу переробку,

безоплатної передачі або невідповідності критеріям визначення активу.

Аналітичний облік напівфабрикатів ведеться за їх видами, визначеними виходячи з потреб підприємства.

31. Облік готової продукції (поняття, класифікація та формування первісної вартості готової продукції, документальне оформлення, аналітичний і синтетичний облік)

Визначення готової продукції наводиться у стандарті бухгалтерського обліку 9 «Запаси» та Інструкції до плану рахунків № 291 від 30.11.1999 р.

Готовою називають продукцію, яка виготовлена на підприємстві, призначена для продажу, повністю закінчена обробкою, пройшла випробування, приймання, укомплектування і відповідає технічним та якісним характеристикам, передбаченим договорами або іншими нормативно-правовими актами (умовами, стандартами).

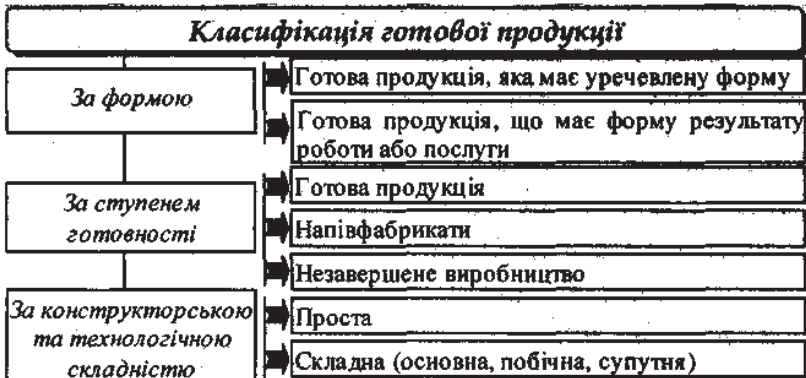

Рис. Класифікація готової продукції

За технологічною складністю продукцію поділяють на просту та складну. При цьому вона може бути основною, побічною або супутньою. За своїми технічними й іншими характеристиками побічна та супутня продукція майже не відрізняється від основної, тому їх кількісні та якісні параметри визначають аналогічно основній продукції.

Супутня продукція — це продукція, отримана в одному технологічному циклі (процесі) одночасно з основною. За якістю вона

відповідає стандартам і призначена для подальшої обробки або відпуску споживачам. Супутня продукція як вихідний елемент виробничого процесу має якісні та кількісні параметри, які повинні одержати вартісну характеристику.

Побічна продукція — це продукція, яка іноді утворюється в комплексних виробництвах при виробництві основної і, на відміну від супутньої, не потребує додаткових витрат.

У поточному обліку продукція (роботи, послуги) групується за укрупненими позиціями: вироби основного виробництва; товари широкого вжитку, вироблені з відходів; запасні частини; виконані роботи та надані послуги.

Готова продукція оприбутковується на склад із виробничих підрозділів на основі первинних документів — накладних, актів, відомостей випуску продукції та документів, що засвідчують якість (свідоцтво про якість, сертифікат відповідності державній системі сертифікації).

Оскільки собівартість готової продукції визначається після закінчення місяця або кварталу, а на склад вона надходить протягом поточного місяця (кварталу), то виникає необхідність встановлення умовної облікової ціни — планової (з виявленням відхилення між плановою і фактичною собівартістю після того, як буде складена калькуляція фактичної собівартості продукції) або продажною (з виявленням відхилення між продажною і фактичною собівартістю продукції).

У балансі готова продукція оцінюється за фактичною собівартістю, а в поточному обліку протягом місяця бухгалтер оприбутковує її за умовними цінами — плановими чи продажними. Отже, виникають розбіжності в оцінці готової продукції. Щоби позбутися таких розбіжностей, треба визначити відхилення між фактичною та умовною вартістю продукції після складання калькуляції та скласти виправні проводки (дебет рахунка 26 і кредит рахунка 23 у випадку, якщо фактична собівартість готової продукції перевищує умовну вартість або сторнувати такий запис, якщо фактична собівартість виявиться меншою від умовної вартості).

Готова продукція обліковується на підприємствах за місяцями її зберігання й окремими видами у встановлених одиницях виміру: натуральних (характеризують кількість, обсяг і вагу продукції відповідно до їх фізичних властивостей, використовують для кількісного обліку готових виробів); умовно-натуральних (показники, необхідні для одержання узагальнених показників з обліку однорідної продукції).

На складі в облікових регістрах (картках, відомостях, сальдових відомостях, оборотних відомостях або Книзі складського обліку) готова продукція обліковується у кількісному вираженні.

Кількісний облік готової продукції за її видами та місцями зберігання може бути організований декількома способами:

1) в сортових картках складського обліку — в бухгалтерії складають та обробляють групувальні відомості оприбуткування продукції за її видами в розрізі підрозділів-виробників та за місцями зберігання;

2) безкартковим способом — кожен день складають оборотні відомості обліку випуску продукції з виробництва та руху готової продукції у розрізі складів та інших місць зберігання. При цьому необхідно звернути особливу увагу на збалансованість даних з оприбуткування, відпуску та по залишках продукції. Залишки готових виробів періодично інвентаризуються.

У картках або Книгах складського обліку здійснюються записи про надходження та відпуск готової продукції та щоденно виводяться її залишки.

Аналітичний облік приймання та відпуску готової продукції ведеться на підставі прибуткових і видаткових документів. Якщо облік готової продукції ведеться за обліковими цінами, то в кінці звітного періоду, після визначення фактичної собівартості готової продукції, записи з випуску та відвантаження коригуються на суму відхилень фактичної собівартості від її вартості за обліковими цінами шляхом їх співставлення. Від'ємна сума відхилень відображається методом червоного сторно, додатна — звичайним записом.

Дані аналітичного та синтетичного обліку готової продукції повинні забезпечувати отримання необхідної інформації для складання внутрішньої бухгалтерської звітності.

Синтетичний облік готової продукції ведеться в журналі 5 або 5А, де у розділі III наводиться кореспонденція:

Д 90 «Собівартість реалізації»;

К 23 «Виробництво», 25 «Напівфабрикати», 26 «Готова продукція».

У цьому ж розділі наводяться дані про загальну суму оприбуткованої готової продукції:

Д 26 «Готова продукція»;

К 23 «Виробництво».

Аналітичний облік руху готової продукції за окремими групами ведеться у відомості аналітичного обліку 5.1.

Первинні документи на передачу готової продукції (накладні, відомості випуску продукції, акти) з виробничих підрозділів на склад виписуються у двох примірниках. Один з примірників, підписаний завідувачем складу, повертається в цех, який здав продукцію, а другий — залишається на складі.

Працівник складу записує дані про надходження продукції з первинного документа у картки або книги складського обліку. Записи

в картки здійснюються в такому ж порядку, як і в картки складського обліку на матеріальні цінності (вказується дата, номер документа, від кого надійшло, кому видано, робиться запис в графу «надійшло» чи «відпущено», виводиться залишок після кожного запису).

Після запису в картки складського обліку первинні документи здаються завідувачем складу в бухгалтерію. На підставі отриманих бухгалтерією документів з оприбуткування готової продукції складається нагромаджувальна відомість її випуску

Записи в нагромаджувальній відомості здійснюються щоденно з відображенням дати, номера документа й кількості випущених із виробництва окремих видів продукції.

У кінці місяця підраховуються підсумки з надходження готової продукції в розрізі кожного найменування і проставляються планові чи відпускні ціни. Шляхом множення кількості виробів на ціни знаходиться планова (або відпускна) собівартість продукції. Після того, як бухгалтерія визначить фактичну собівартість продукції, дані про собівартість кожного виробу переносяться у нагромаджувальну відомість. Порівнюючи дані про планову і фактичну собівартість оприбуткованої продукції, знаходять відхилення виробництва.

Оскільки в балансі треба відобразити готову продукцію за фактичною собівартістю, то на суму відхилень від планової собівартості складається запис методом додаткової проводки (якщо фактична собівартість виявиться вищою від планової):

Д 26 «Готова продукція» чи інших рахунків (11, 20, 22, 25, 27, 903);

К 23 «Виробництво»,

або методом червоного сторно (якщо фактична собівартість виявиться нижчою від планової).

Для порівняння даних складського обліку готової продукції з даними бухгалтерського обліку складається книга залишків готової продукції, в яку переносяться дані з карток чи книг складського обліку. У книзі залишків бухгалтерія проставляє облікові (планові) ціни і визначає залишки за кожним видом, сортом готової продукції у сумовому виразі. Методом додавання сум залишків за всією номенклатурою продукції визначається загальна сума залишків продукції. Відповідність знайденої суми даним синтетичного обліку до рахунка 26 «Готова продукція» свідчить про правильність ведення обліку на складі та в бухгалтерії.

Списання собівартості наданих послуг і виконаних робіт оформляється записом:

Д 903 «Собівартість реалізованих робіт і послуг»;

К 23 «Виробництво».

32. Облік зобов'язань за розрахунками з постачальниками і підрядниками (характеристика розрахунків, документальне оформлення, аналітичний і синтетичний облік)

Поточні зобов'язання — зобов'язання, які будуть погашені протягом операційного циклу підприємства або повинні бути погашенні протягом дванадцяти місяців, починаючи з дати балансу.

У бухгалтерському обліку визнання зобов'язань при придбанні підприємством матеріальних та нематеріальних цінностей, послуг здійснюються із дотриманням принципу відповідності.

Тому використовується метод нарахування, дотримання якого, з точки зору визнання зобов'язань по відношенню до своїх кредиторів, вимагає від підприємства правильного визнання моменту переходу права власності на відповідні цінності або моменту отримання послуг. Саме у момент переходу права власності, який визначається, наприклад, умовами контракту, за відсутності одночасного розрахунку у грошовій формі з постачальниками та підрядниками виникають зобов'язання за отримані активи.

Для обліку таких зобов'язань використовується рахунок 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»

На рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» ведеться облік розрахунків з постачальниками та підрядниками за одержані товарно-матеріальні цінності, виконанні роботи і наданні послуги. За кредитом відображається заборгованість за одержані від постачальників та підрядників товарно-матеріальні цінності, прийняті роботи, послуги, за дебетом — її погашання, списання тощо.

Основними джерелами інформації для контролю розрахункових відносин з постачальниками і підрядниками є первинні документи. Порядок та форми розрахунків між покупцем і постачальником визначаються в господарських договорах або контрактах купівлі-продажу. Основними типовими документами з оприбуткування запасів від вітчизняного постачальника є накладні, товаротранспортні накладні, залізничні накладні, акти про приймання матеріалів, податкові накладні (де вказується податковий кредит з ПДВ) тощо.

Матеріали, що надходять на склад, ретельно перевіряють, встановлюється відповідність їх якості, кількості, асортименту умовам поставок і супровідним документам. Якщо не виявлено розходжень, матеріали приймають. При цьому можливі два варіанти оформлення оприбуткування: безпосередньо на документі постача-

льника або шляхом виписування прибуткового ордеру. Прибуткові ордери використовують для кількісно-сумового обліку матеріалів, що надходять від постачальників або з переробки.

Коли є розбіжності у кількості та якості з даними супровідних документів постачальника, а також для матеріалів, що надійшли без платіжних документів, складають Акт про приймання матеріалів (типова форма № М-7).

Акт складається комісією, яку призначає керівник підприємства і до якої входять завідувач складу, представник відділу постачання (або відповідальна особа) та ін. Цей акт є підставою для оприбуткування бухгалтерією фактично прийнятих матеріалів. Прибутковий ордер при цьому не заповнюється.

Товарно-матеріальні цінності, що доставлені від постачальника залізничним транспортом, оприбутковуються на склад на підставі залізничної накладної. При одержанні вантажів із залізничної станції експедитор повинен перевірити відповідність кількості місць, що надходять, і знаків маркування на них з даними супровідних документів. Якщо при прийманні вантажу буде встановлено розходження з даними, зазначеними в транспортних документах, або виникнуть питання щодо цілісності вантажу (зірвана або пошкоджена пломба), складають комерційний акт. Цей акт є основою для подання претензій до залізниці про відшкодування збитків.

Матеріальні цінності, що надійшли від постачальника автомобільним транспортом, оприбутковують на склад на підставі товаро-транспортної накладної, одержаної від вантажовідправника.

У разі надходження вантажу на склад без документів відділ постачання виписує наказ складу про приймання вантажу без документів. Завідувач складу здає накази до бухгалтерії разом з прибутковими ордерами.

Платіжними документами, які використовуються при операціях оплати товару, є рахунки-фактури, платіжні доручення, виписки банків тощо.

Необхідно щоденно одержувати рахунки-фактури (ф. № 868), перевіряти їх відповідність надходженню матеріальних цінностей на склад підприємства (відділ постачання) і контролювати своєчасність їх оплати (фінансовий відділ підприємства, а на малому підприємстві — головний бухгалтер).

Необхідно забезпечити своєчасне оформлення надходження матеріалів, за цим мають стежити працівники бухгалтерії (матеріальний відділ або головний бухгалтер малого підприємства).

На практиці трапляються випадки, коли виробничі запаси надходять до складу без рахунків-фактур постачальників. Такі постав-

ки називають невідфактурованими. Бухгалтерія має організувати окремий облік розрахунків за ці матеріали і вжити заходів для своєчасного одержання рахунків від постачальників.

Розрахункові документи, які надає підприємство-постачальник покупцеві на суму оплати за отриману продукцію, виконані роботи чи надані послуги, мають бути акцептовані.

Акцепт розрахункових документів — це підпис керівника (або уповноваженої особи) (акцептанта) на рахунку, який засвідчує згоду на його оплату. Підставою для обліку імпортованих товарів та їх руху є документи іноземної фірми-постачальника, транспортно-експедиційних компаній з навантажувально-розвантажувальних і транспортних послуг, документи на послуги щодо зберігання товару, розрахункові документи про сплату мита, зборів і податків.

Імпортовані товари на складі покупця оприбутковують на підставі зовнішньоекономічного договору купівлі-продажу, вантажної митної декларації, приймального акта і акта експертизи торговельно-промислової палати, комерційних документів (рахунків-фактур, інвойсів, що підтверджують митну вартість товару), транспортних накладних (СМК, залізничної накладної, авіанакладної, коносаменту, товаротранспортної накладної). При купівлі товару за іноземну валюту обов'язково складається довідка бухгалтерії про наявність курсових різниць при перерахуванні грошей.

Аналітичний облік ведеться окремо за кожним постачальником та підрядником в розрізі кожного документа на сплату.

Облік розрахунків із постачальниками ведеться у журналі 3 та відомості 3.3 аналітичного обліку до рахунка 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками».

Записи в журналі здійснюються за фактичною собівартістю придбання запасів, яка складається з їх купівельної ціни, податку на додану вартість і транспортно-заготівельних витрат.

Фактична собівартість запасів визначається в кінці місяця після підрахунку загальної суми транспортно-заготівельних витрат і розрахунків їх розподілу між окремими видами запасів.

Протягом місяця записи в журналі 3 робляться на підставі документів постачальника, які надходять в бухгалтерію та відповідним чином обробляються. Доцільно відображати вартість матеріальних цінностей за купівельними цінами, в якості яких приймається ціна постачальника, що показана в рахунках до оплати. Всі інші елементи, що вказані у рахунках постачальника, у ціну не входять і відображають окремо або входять до складу транспортно-заготівельних витрат, які збираються за дебетом рахунка 20 «Виробничі запаси».

33. Облік короткострокових зобов'язань за розрахунками з банками та іншими позиками (порядок отримання та погашення позик, документальне оформлення, аналітичний і синтетичний облік)

Кредит — економічні відносини, що виникають між кредитором і позичальником з приводу одержання позики в грошовій або товарній формі на умовах повернення в певний строк зі сплатою відсотків. Кредитні взаємовідносини встановлюються на підставі кредитного договору, що укладається між кредитором і позичальником в письмовій формі.

Основними принципами кредитування підприємств, прийнятими у світовій практиці, є:

- забезпеченість (видається кредит при наявності активів),
- платність (встановлюється процент за користування кредитом);
- строковість (видається кредит на обумовлений строк);
- поверненість (після закінчення строку кредит погашається);
- цільовий характер (використання лише за призначенням).

Оскільки надання кредиту пов'язано з ризиком неповернення, банк ретельно вивчає документи клієнта, які включають:

- заяву на видачу кредиту;
- фінансово-економічну інформацію про клієнта;
- суми дебіторської та кредиторської заборгованості;
- розрахунок економічної окупності кредиту;
- спосіб забезпечення позики;
- інші показники для активної оцінки фінансового становища клієнта.

Банківський процент — це плата за надані в борг гроші, ціна грошей, винагорода, яку приносять заощадження тим, хто дає гроші в борг.

Облік розрахунків за короткостроковими кредитами банків ведеться на рахунку 60 «Короткострокові позики». За кредитом рахунку 60 відображаються суми одержаних кредитів (позик), за дебетом — сума їх погашення та переведення до довгострокових зобов'язань у разі відстрочення кредитів (позик).

Облік на рахунку 60 «Короткострокові позики» ведеться у національній та іноземній валютах за кредитами банків, строк повернення яких не перевищує 12 місяців з дати балансу, та за позиками, термін погашення яких минув.

При обліку кредитів банку слід розрізняти основну суму боргу, що відображається на рахунку 60 «Короткострокові позики», та відсотки, що на неї нараховані, які відображаються за кредитом ра-

хунку 684 «Розрахунки за нарахованими відсотками» у кореспонденції з дебетом рахунку 951 «Відсотки за кредит».

Нарахування пені за прострочення платежів за відсотками по кредиту відображається записом Д-т 948 «Визнані штрафи, пені, неустойки», К-т 685 «Розрахунки з іншими кредиторами».

Короткострокові кредити, термін погашення яких минув (але який менше строку позовної давності), повинні бути відображені у складі.

простроченої заборгованості: Д-т 601 «Короткострокові кредити банків в національній валюті», К-т 605 «Прострочені позики в національній валюті».

Переведення короткострокового кредиту банку до складу довгострокових кредитів оформлюється записом Д-т 603 «Відстрочені короткострокові кредити банків в національній валюті», К-т 501 «Довгострокові кредити банків у національній валюті». Синтетичний облік таких розрахунків ведуть у ж.2, аналітичний облік за позикодавцями в розрізі кожного кредиту окремо та строками їх погашення.

34. Облік операцій з довгостроковими та короткостроковими вексями виданими (сутність, види, аналітичний та синтетичний облік векселів виданих)

Вексель — це безумовне зобов'язання сплатити певну суму протягом визначеного періоду чи в установлений термін на користь пред'явника векся. Векселі видані відображаються в обліку за номінальною вартістю і видаються постачальникам, підрядникам та іншим кредиторам за отримані сировину, матеріали, товари, послуги, роботи та за іншими операціями, на які підприємство видало векселі.

Якщо підприємство розраховується за кредиторську заборгованість вексями, то собівартість отриманих цінностей є нижчою, ніж сума погашення векся.

Векселі бувають відсоткові та безвідсоткові. При передачі відсоткового векся обумовлюється розміри та терміни сплати відсотків. Незалежно від термінів сплати вони нараховуються на кожну звітну дату.

Короткостроковий вексель виданий — це вексель, який забезпечує заборгованість перед постачальниками, підрядниками і іншими кредиторами терміном менше 12 місяців.

На рахунку 62 «Короткострокові векселі видані» ведеться облік розрахунків за заборгованістю постачальникам, підрядникам та ін-

шим кредиторам за одержану сировину, матеріали, товари, послуги, роботи та за іншими операціями, на яку підприємством видані векселі.

Рахунок 62 «Короткострокові векселі видані» має два субрахунки: 621 — «Короткострокові векселі, видані у національній валюті», 622 — «Короткострокові векселі, видані в іноземній валюті».

За кредитом рахунка 62 відображається видача векселів у забезпечення поставок, (виконаних робіт чи послуг) постачальників та інших кредиторів та забезпечення інших операцій, а по дебету — погашення заборгованості за виданими векселями її списання.

Аналітичний облік ведеться за кожним виданим векселем та за строками їх погашення.

Синтетичний облік векселів виданих обліковується у Журналі 3 (кредит рахунка 62), аналітичний — в оборотній відомості 3.4 з відображенням даних про залишки й рух за кожним виданим векселем.

Залежно від умов випуску та платності векселі можуть бути декількох типів:

простий вексель — із визначеною ставкою річного відсотка по векселю,

переказний вексель — відсоток входить до номінальної вартості векселя.

На рахунку 51 «Довгострокові векселі видані» ведеться облік розрахунків із постачальниками, підрядниками та іншими кредиторами за матеріальні цінності, виконані роботи, отримані послуги та за іншими операціями, заборгованість за якими забезпечена виданими векселями та, які не є поточним зобов'язанням. За кредитом цього рахунку відображається видача векселя в забезпечення за одержані матеріальні цінності, послуги, виконані роботи, та за іншими операціями, за дебетом — погашення заборгованості, забезпеченої виданим векселем.

Протягом всього часу існування векселя — з моменту прийняття рішення про видачу і до моменту погашення — його супроводять різні документи, які становлять так звану вексельну документацію:

Документи, необхідні для пред'явлення векселя до платежу — акт пред'явлення векселя до платежу

Крім самих векселів, первинними документами можуть бути: акт приймання-передачі векселя, акт про протест векселя в неакцепті, акт про протест векселя про несплату, акт про протест про недатування акцепту, платіжна вимога на опротестування векселя, реєстр пред'явлених векселів, виписки банку, ВКО, довідки бухгалтерії тощо.

Реєстрацію документів доцільно вести в книзі обліку векселів і книзі реєстрації актів приймання-передачі векселів. В книзі обліку векселів реєструють всі одержані підприємством векселі, а в разі випуску власних векселів заводять окрему книгу реєстрації випущених векселів.

Обліковим регістром по рахунку 51 «Довгострокові векселі видані» є Журнал 3. У Відомості 3.4 ведеться аналітичний облік довгострокових векселів виданих. В Балансі (ф. № 1) сальдо за довгостроковими відсотковими векселями відображається у III розділі пасиву Балансу (ф. № 1) у рядку 450 «Інші довгострокові фінансові зобов'язання», а за безвідсотковими векселями — у рядку 470 «Інші довгострокові зобов'язання».

35. Заробітна плата: поняття, види та форми. Облік особового складу, використання робочого часу та виробітку

Заробітна плата — це винагорода обчислена у грошовому виразі, яку за трудовим договором власник або уповноважений ним орган виплачує працівнику за виконану роботу.

Оплата праці ґрунтується на тарифній системі, яка включає тарифні сітки, тарифні ставки і тарифно — кваліфікаційні довідники.

Тарифні сітки (схема посадових окладів) формуються на основі тарифної ставки робітника першого розряду (перевищує законодавчо встановлений розмір мінімальної заробітної плати) і міжкваліфікаційних співвідношень розмірів тарифних ставок наступних розрядів до першого.

Центральним поняттям організації праці є визначення сфери застосування адекватних умов підприємства систем та форм оплати за виконану роботу.

До норм оплати праці належать гарантії: за роботу в понаднормований час; за роботу в святкові, неробочі і вихідні дні; за роботу в нічний час; за час простою не з вини працівника; за брак не з вини працівника; працівникам молодшим від 15-ти років при скороченій тривалості їх щоденної роботи.

Гарантії оплати працівникам: щорічних відпусток; за час виконання державних обов'язків; за час підвищення кваліфікації з відривом від виробництва; за час обстеження в медичних установах; переведення за станом здоров'я на легшу роботу; тимчасово переведення на іншу роботу з виробничої необхідності; для вагітних жінок, які мають дітей віком до 3-х років; за виробниче навчання; для донорів.

Гарантії та компенсації при: переїзді на роботу в іншу місцевість; службових відряджень; роботі у польових умовах.

Однією зі складових виробничого процесу є наймані працівники, які називаються персоналом. Від кількісного і якісного складу персоналу значною мірою залежить продуктивність праці, випуск і реалізація продукції, фінансові результати.

Облік персоналу забезпечує інформацію про списків склад у розрізі категорій, професій, кваліфікації, освіти, стажу роботи, віку, національності та інших показників. Аналіз даних про персонал дає можливість виявити основні кількісні та якісні характеристики трудового колективу, знайти резерви для подальшого поліпшення щодо чисельності та якості його складу, цілеспрямовано формувати команду управлінців та виконавців високого рівня, які здатні забезпечити успішне функціонування й тривале існування підприємства.

Особовий склад персоналу обліковується відділом кадрів, який фіксує його наявність, зміни у складі працівників та їх причини. Відділ кадрів відкриває особову справу на кожного працівника, веде облік приймання, переміщення та звільнення особового складу, оформляє надання відпусток, присвоєння кваліфікації, змін тарифних ставок і окладів та інших оперативні дані (дні народження, вихід на пенсію, наявність пільгових категорій працівників тощо). Такі дані відображаються в особових справах на основі записів про приймання, переміщення чи звільнення, наказів і розпоряджень адміністрації та інших документів. Накази щодо руху персоналу обов'язково доводяться до відома працівників бухгалтерії, які ведуть облік розрахунків з оплати праці.

На кожну особу відкривається трудова книжка й алфавітна картка (ф. П-3). На працівників з вищою освітою відкривається особова картка (ф. П-2), а на спеціалістів, що виконують науково — дослідні, проектно — конструкторські і технологічні роботи, — особова картка (ф. П — 4); наказ про приймання (ф. П-1), наказ на переведення на іншу роботу (ф. П-5). Наказ про припинення трудового договору (ф. П-8). Список про надання відпусток (ф. П-7) та інші документи, які затверджені наказом міністерства статистики України для первинного обліку особового складу від 27 жовтня 1995 р. № 277.

36. Облік розрахунків з оплати праці (порядок нарахування погодинної та відрядної оплати праці, види утримань із заробітної плати, документальне оформлення, аналітичний і синтетичний облік)

Погодинна оплата праці — залежить від відпрацьованого часу і встановлених тарифних ставок чи посадових окладів.

Погодинна підсистема має дві форми:

Погодинна проста оплата здійснюється за кількість відпрацьованих годин (днів) встановлених тарифних ставок чи посадових окладів.

Погодинно-преміальна оплата здійснюється, як і при простій погодинній формі, але крім того працівнику виплачується премія за особливі умови роботи.

Для складання розрахункових відомостей для погодинної оплати праці необхідно використовувати:

- таблиці використання робочого часу (для розрахунку погодинної заробітної плати та інших доплат — нічні, надурочні, простої за час непрацездатності тощо);
- довідки-розрахунки бухгалтерії (на додаткову заробітну плату);
- розрахункові відомості за минулий місяць (для розрахунку прибуткового податку);
- виконавчі листи (на утримання за рішенням судових органів);
- заяви працівників (на утримання та перерахування частини заробітної плати);
- платіжні відомості (на видачу авансів);
- інші документи.

Відрядна оплата праці — залежить від виготовленого обсягу продукції.

Відрядна підсистема має такі форми оплати праці:

Пряма відрядна оплата залежить від обсягу виготовленої продукції та розцінок.

Відрядно-преміальна оплата праці залежить від суми заробітку за відрядними розцінками й обсягу виготовленої продукції та встановлених розміру премій.

Непряма відрядна використовується для оплати праці допоміжних працівників у процентах від заробітку основних, яких вони обслуговують, що стимулює продуктивність праці допоміжного персоналу.

Відрядно-прогресивна форма оплати ґрунтується на тому, що зі збільшенням обсягу виготовлення продукції зростає розцінка.

Акордна форма передбачає нарахування заробітної плати за наперед визначену роботу, виконану в обумовлений час.

Коллективно-відрядна форма застосовується у промисловості при випуску продукції на кінцевій операції і розподілі загальної суми заробітку між членами бригади пропорційно до їх тарифного заробітку.

У міру виконання обсягу робіт фіксуються в індивідуальних або бригадних нарядах.

Первинними документами з обліку виробітку є рапорти, відомості виробітку бригад.

Операції, які передбачені технологічним процесом, оплачуються нарядами на відрядні роботи, а різні доплати — за листами на доплату. Наряд — це комбінований документ, у якому вказується завдання на виконання певних робіт, і підтвердження фактичного обсягу виконаних робіт. Оплата часу простоїв, які сталися не з вини працівника оформляються листком обліку простоїв. На оплату робіт із виправлення браку продукції виписується окремий наряд з відміткою «виправлення браку».

Для виплати заробітної плати оформляються розрахунково-платіжні відомості, платіжні відомості та видаткові касові ордери.

Інструкція зі статистики заробітної плати № 5 від 13.1.2004 р. містить основні методологічні положення щодо визначення показників оплати праці у формах державних статистичних спостережень з метою одержання об'єктивної статистичної інформації про розміри та структуру заробітної плати найманих працівників.

Для оцінки розміру заробітної плати найманих працівників використовується фонд оплати праці. Фонд оплати праці складається з трьох складових:

1. Основної заробітної плати;
2. Додаткової заробітної плати;
3. Інші заохочувальні та компенсаційні виплати.

37. Облік нарахування виплат, що проводяться на основі середнього виробітку: нарахування відпускних, лікарняних та інших виплат (нормативно-законодавче регулювання, документальне оформлення, аналітичний і синтетичний облік)

Середній заробіток визначається для оплати праці у випадках:

- чергових і додаткових відпусток або компенсацій за невикористані відпустки;
- виконання державних і громадських обов'язків;
- пільгових годин підлітків;
- перерви у роботі матерів, які годують немовлят;
- переміщення працівників на нижче оплачувану роботу через хворобу чи виробничу необхідність;
- перебування у відрядженнях;
- вимушених простоїв;
- вихідної доплати при звільненні;

- тимчасової непрацездатності;
- відпустки з вагітності та пологів;
- інших передбачених законодавством випадках.

Для розрахунку середньої заробітної плати за час хвороби є заробітна плата роботи за останні 6 місяців роботи перед настанням страхового випадку поділена на кількість робочих днів і помножена на кількість днів хвороби.

Крім того, допомога з тимчасової непрацездатності нараховується відповідно до постанови КМУ від 27.04.1998 р. І залежить від страхового стажу роботи та нараховується в таких розмірах:

- До 5 років — 60 % заробітку
- Від 5 до 8 років — 80 % заробітку
- Понад 8 років — 100 % заробітку

Не залежно від стажу допомога в розмірі 100 % середнього заробітку нараховується таким категоріям: працівникам, які мають дітей до 16-ти років (учнів до 18-ти років); ветеранам війни; працівникам 1-4 категорій, що постраждали внаслідок чорнобильської катастрофи; допомога з вагітності та пологів; жінкам (чоловікам) військовослужбовців не строкової служби.

Перші 5 днів хвороби нараховуються і виплачуються за рахунок коштів роботодавця при цьому нарахування по непрацездатності будуть відображатися записом: Дт 23,91,92,93 Кт 661. Решта днів хвороби виплачуються за рахунок фонду соц. страху з тимчасової втрати працездатності при цьому бухгалтерські будуть такими: Дт 652 Кт 661.

З 01.01 2011 року змінилися підходи щодо виплати лікарняних, у зв'язку з прийняттям Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 08.07.2010 р. № 2464-VI (далі — Закон № 2464), який об'єднав чотири внески, що існують сьогодні: до Пенсійного фонду, Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, Фонду соціального страхування на випадок безробіття, Фонду соціального страхування від нещасних випадків. Але все ж таки виплату лікарняних буде здійснювати фонд соц. страху з тимчасової втрати працездатності.

Для обчислення середньої заробітної плати для оплати відпусток виходять з виплат за останні 12 календарних місяців, що передують місяцю надання відпусток поділеного на кількість календарних днів у році за мінусом святкових днів встановлених законодавством і помножити на кількість календарних днів відпустки.

З метою розподілу витрат на виплату відпусток протягом звітного періоду на підприємствах створюються резерви на виплату відпусток.

Резерв виплати відпусток створюється шляхом щомісячного його нарахування за нормативом від фактичних витрат на оплату праці, яка враховується при розрахунку середнього заробітку. Нормативи відрахувань до резерву оплати відпусток кожне підприємство розраховує самостійно. При цьому враховується зарплата, яка включається до розрахунку середнього заробітку за рік, і відрахування на соціальні заходи (Пенсійний фонд 31,8 % + Фонд соцстраху 2,9 % + Фонд безробіття 1,3 % + Фонд від нещасних випадків (різний відсоток), що нараховується на зарплату).

У бухгалтерському обліку нарахування резерву оплати відпусток відображається оборотом за кредитом рахунку 471 «Забезпечення виплат відпусток»у кореспонденції з дебетом рахунків, на яких ведеться облік витрат (рахунки класу 8 «Витрати за елементами» або 9 «Витрати діяльності»).

Таблиця

**ОБЛІК СТВОРЕННЯ І ВИКОРИСТАННЯ РЕЗЕРВУ
НА ВИПЛАТУ ВІДПУСТОК**

№ пп	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
		Дебет	Кредит
1	Створено резерв із щомісячних відрахувань (у т.ч. суми соціальних внесків) для забезпечення виплат відпусток	23 «Виробництво», 91 «Загальновиробничі витрати», 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут», 94 «Інші витрати операційної діяльності»	471 «Забезпечення виплат відпусток»
2	Використано частину резерву на оплату щорічної відпустки	471 «Забезпечення виплат відпусток»	661 «Розрахунки за заробітною платою»
3	Нараховано внески до соціальних фондів	471 «Забезпечення виплат відпусток»	65 «Розрахунки за страхуванням»

Якщо створеного забезпечення не вистачає для виплати відпусток у поточному періоді, сума відпусткових, що перевищує резерв, нараховується наступним чином: Д-т 23 «Виробництво», 91 «Загальновиробничі витрати», 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут», 94 «Інші витрати операційної діяльності» К-т 661 «Розрахунки за заробітною платою»

Для обчислення середньої заробітної плати під час перебування у відраженні та у інших випадках необхідно заробітну плату за останні 2 місяці поділити на кількість робочих днів і помножити на кількість днів відсутності працівника.

38. Облік розрахунків за страхуванням (порядок нарахування єдиного соціального внеску, документальне оформлення, аналітичний і синтетичний облік)

З 1 січня 2011 року збори до Пенсійного фонду та інших фондів соціального страхування замінив єдиний соціальний внесок.

Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 08.07.2010 р. № 2464-VI (далі — Закон № 2464) об'єднав чотири внески, що існують сьогодні: до Пенсійного фонду, Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, Фонду соціального страхування на випадок безробіття, Фонду соціального страхування від нещасних випадків. Цей Закон визначає правові та організаційні засади забезпечення збору та обліку єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, умови та порядок його нарахування і сплати та повноваження органу, що здійснює його збір та ведення обліку.

За визначенням цього Закону, під єдиним внеском необхідно розуміти консолідований внесок, збір якого здійснюється до системи загальнообов'язкового державного соціального страхування в обов'язковому порядку та на регулярній основі з метою забезпечення захисту прав застрахованих осіб і членів їх сімей на отримання страхових виплат (послуг) за діючими видами загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Єдиний соціальний внесок (далі — ЄСВ) не входить до системи оподаткування. Тому податкове законодавство не регулює порядок обчислення та сплати цього внеску. Як і раніше, страховальниками за новим Законом у загальному випадку є роботодавці, а застрахованими особами — фізичні особи, які підлягають державному соціальному страхуванню і сплачують (або за яких сплачується) ЄСВ.

Єдиний внесок встановлюється у відсотках від суми нарахованої заробітної плати за видами виплат, які включають основну, додаткову заробітну плату та інші заохочувальні та компенсаційні виплати, в тому числі в натуральній формі, відповідно до класів професійного ризику виробництва, до яких віднесено платників ЄСВ з урахуванням видів їх економічної діяльності, Класів профе-

сійного ризику виробництва є 67, а розмір ЄСВ складає від 36,76 % до 49,7 % від об'єкта оподаткування.

Спеціального рахунку для обліку ЄСВ не ввели. Тому для обліку ЄСВ можна відкрити окремий субрахунок в складі рахунка 65 «Розрахунки за страхуванням», субрахунок 657 «За єдиним внеском на соціальне страхування». По кредиту субрахунка 657 відображують нараховання ЄСВ а по дебету перерахування до бюджету нарахованих та утриманих внесків.

Для обліку розрахунків за всіма видами страхування призначений рахунок 65 «Розрахунки за страхуванням». Він має наступні субрахунки:

651» За пенсійним забезпеченням» — ведеться облік розрахунків із Пенсійним фондом України за збором на обов'язкове державне пенсійне страхування. 652» За соціальним страхуванням» — ведеться облік розрахунків з Фондом соціального страхування України за збором на обов'язкове загальнодержавне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням і похованням.

653» За страхуванням на випадок безробіття» — ведеться облік розрахунків за збором на обов'язкове загальнодержавне соціальне страхування на випадок безробіття.

654» За індивідуальним страхуванням» — ведеться облік розрахунків зі страховими організаціями від індивідуального страхування персоналу підприємства за їх письмовим дорученнями, у випадку добровільного страхування, з нарахованої їм заробітної плати страхових внесків за договорами та із обов'язкового страхування, яке встановлюється законодавством.

655» За страхуванням майна» — ведеться облік розрахунків за страхуванням майна підприємства та майна працівників підприємства. Такі страхові платежі підлягають перерахуванню страховим організаціям.

656 «Розрахунки із соціального страхування від нещасних випадків на виробництві».

Право на соціальний захист гарантується загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням за рахунок: підприємств, установ і організацій; державного бюджету; страхових внесків громадян; інших джерел соціального забезпечення.

Синтетичний облік (кредит рахунка 65 «розрахунки за страхуванням») ведеться в журналі 5 — витрати діяльності, або 5а — витрати за елементами.

39. Облік зобов'язань за податками, зборами, обов'язковими платежами (підстави для нарахування та порядок погашення, аналітичний і синтетичний облік)

Окремо у фінансовій звітності виділяють поточні зобов'язання за розрахунками з бюджетом.

До таких зобов'язань відносяться:

- зобов'язання з податку на прибуток;
- зобов'язання з податку на додану вартість;
- зобов'язання з податку на доходи фізичних осіб;
- інші податки, що сплачуються підприємством згідно з чинним законодавством до бюджетів різних рівнів.

Для узагальнення інформації про розрахунки за всіма видами платежів до бюджету з юридичних та фізичних осіб, а також із фінансових санкцій, які вносяться у бюджет, використовується рахунок 64 «Розрахунки за податками й платежами». До цього рахунку відкривається чотири субрахунки:

641 «Розрахунки за податками»;

642 «Розрахунки за обов'язковими платежами»;

643 «Податкові зобов'язання»;

644 «Податковий кредит».

На субрахунку 641 ведеться облік податків, які нараховуються відповідно до чинного законодавства (податок на прибуток, податок на додану вартість, акцизний збір та ін.).

На субрахунку 642 ведеться облік рахунків за зборами (обов'язковими платежами), які утримуються відповідно до чинного законодавства й облік яких не відображається на рахунку 65 «Рахунки за страхуванням».

На субрахунку 643 ведеться облік суми податку на додану вартість, на яку збільшується податковий кредит. Сума кредиту визначається з отриманих авансових платежів у порядку попередньої оплати (за готову продукцію, товари, різні матеріальні цінності та нематеріальні активи, роботи і послуги, що підлягають відвантаженню чи виконанню).

На субрахунку 644 ведеться облік податку на додану вартість, на яку підприємство має право зменшити податкове зобов'язання.

Аналітичний облік на рахунку 64 «Розрахунки за податками й платежами» ведеться в розрізі видів податків і платежів.

Кореспонденція рахунків з нарахування інших податків і платежів здійснюється за такою схемою: за дебетом відображаються рахунки нарахованих зобов'язань з оплати праці, нарахованих доходів та витрат тощо, з яких вираховуються, або до складу яких входять відповідні суми податків та обов'язкових платежів, а кре-

дитуються по відповідних субрахунках рахунка 64 «Розрахунки за податками і платежами».

Первинними документами для нарахування податків є розрахунки бухгалтерії, з розрахунків з ПДВ — податкові накладні, а для нарахування митних платежів — вантажна митна декларація.

Перерахування податків та обов'язкових платежів здійснюється на підставі платіжних доручень. Крім того, про сплату податків можуть свідчити виписки банку. Синтетичний облік таких розрахунків ведуть у ж. 3

40. Облік розрахунків з учасниками (порядок нарахування та виплати дивідендів, документальне оформлення, аналітичний і синтетичний облік розрахунків з учасниками)

Відносини підприємства з учасниками можна розглянути з двох сторін.

З одного боку, учасники повинні повністю розрахуватись з підприємством по внесках до статутного капіталу. З іншого — підприємство зобов'язане сплачувати учасникам дивіденди.

Розглянемо економічну суть, визначення та види дивідендів.

Корпоративні права — це права власності на частку (пай) в статутному капіталі юридичної особи, створеної відповідно до законодавства про господарські товариства, на управління та одержання відповідної частки прибутку такої юридичної особи.

Дивіденди — прибуток, одержаний платником податку від здійснення корпоративних прав, включаючи доходи, нараховані у вигляді відсотків на акції або на внесені до статутних капіталів їх часток, за винятком доходів, одержаних від торгівлі корпоративними правами, та доходів від операцій з борговими зобов'язаннями та вимогами. Виплата дивідендів відбувається після виплати процентів по облігаціях.

Для обліку заборгованості учасників за внесками до капіталу призначений окремий рахунок 46 «Неоплачений капітал».

Нагадаємо, що сальдо рахунку 46 «Неоплачений капітал» відображається у пасиві балансу у дужках, що означає знак мінус, і вираховується при визначенні суми власного капіталу.

Для узагальнення інформації про розрахунки з учасниками та засновниками підприємства, що пов'язані з розподілом прибутку (дивіденди тощо) призначено рахунок 67 «Розрахунки з учасниками».

По кредиту рахунку 67 відображається збільшення заборгованості підприємства перед засновниками та учасниками товариства, по

дебету — її зменшення (погашення), в тому числі реінвестування доходів тощо.

Рахунок 67 «Розрахунки з учасниками» має такі субрахунки:

671 «Розрахунки за нарахованими дивідендами»;

672 «Розрахунки за іншими виплатами».

На субрахунку 671 обліковують дивіденди, нараховані власникам простих та привілейованих акцій (часток у статутному капіталі) за рахунок прибутку або інших, передбачених установчими документами, джерел.

На субрахунку 672 підприємства ведуть облік інших виплат, нарахованих засновникам та учасникам за користування майном, зокрема земельним і майновим паєм, а також виплат у зв'язку з одержанням належної вибулому учаснику (засновнику) частини активів підприємства.

Аналітичний облік ведеться за кожним засновником та учасником, за видами виплат, за джерелами виплати дивідендів — прибуток звітного року, прибуток минулих років, резервний фонд.

Відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах» об'ява (оголошення) дивідендів за звітній період є подією після дати балансу. Тому примітки до фінансової звітності повинні містити відповідні пояснення.

Таблиця

**ВІДОБРАЖЕННЯ В ОБЛІКУ ОПЕРАЦІЙ
НА РАХУНКАХ З УЧАСНИКАМИ**

№	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
1	Нараховані дивіденди учасникам та засновникам за рахунок прибутку звітного року	443 «Прибуток, використаний у звітному періоді»	671 «Розрахунки за нарахованими дивідендами»
2	Утримано із суми нарахованих дивідендів ПДФО	671 «Розрахунки за нарахованими дивідендами»	641 «Розрахунки за податками»
3	Виплачено дивіденди готівкою учасникам та засновникам підприємства	671 «Розрахунки за нарахованими дивідендами»	301 «Каса в національній валюті»
4	Виплачено дивіденди шляхом перерахування грошових коштів з поточного рахунку	671 «Розрахунки за нарахованими дивідендами»	311 «Поточні рахунки в національній валюті»

41. Облік доходів майбутніх періодів (порядок формування та віднесення на доходи періоду, документальне оформлення, аналітичний і синтетичний облік)

Доходи майбутніх періодів обліковуються на рахунку 69 «Доходи майбутніх періодів» який призначено для узагальнення інформації щодо одержаних доходів у звітному періоді, які підлягають включенню до доходів у майбутніх звітних періодах.

До доходів майбутніх періодів відносяться: доходи у вигляді одержаних авансових платежів за здані в оренду основні засоби та інші необоротні активи (авансові орендні платежі), передплата на газети, журнали, періодичні та довідкові видання, виручка за вантажні періодичні та довідкові видання, виручка за вантажні перевезення, виручка від продажу квитків транспортних і театральновидовищних підприємств, абонплата за користування засобами зв'язку тощо.

За кредитом рахунка 69 «Доходи майбутніх періодів» відображається сума одержаних доходів майбутніх періодів, за дебетом їх списання на відповідні рахунки обліку доходів та включення до складу доходів звітного періоду.

Аналітичний облік доходів майбутніх періодів ведеться за їх видами, датами їх утворення і визнання доходами звітного періоду. Синтетичний облік ведуть у II розділі 3ж.

42. Облік довгострокових зобов'язань за облігаціями та з фінансової оренди (характеристика рахунків, документальне оформлення, аналітичний і синтетичний облік)

Облігація — цінний папір, який засвідчує внесення її власником грошових коштів і підтверджує зобов'язання емітента відшкодувати йому номінальну вартість цього цінного папера в передбачений у ньому термін з виплатою фіксованого відсотка (якщо інше не передбачене умовами випуску).

Випустити облігації може будь-яке підприємство за рішенням власників в межах 10 % статутного капіталу. Для цього воно повинно отримати дозвіл комісії з цінних паперів та фондового ринку, яка здійснює реєстрацію емісії. Після реєстрації емітентові видається свідоцтво, яке є підставою для друкування сертифікатів цінних паперів.

У сертифікаті вказується номінальна вартість облігації, яку вона досягає за період погашення.

Часто облигації розміщуються за вартістю, що відрізняється від номінальної: з дисконтом або премією.

При розміщенні облигації визначається ставка відсотків за облигацією, що є платою за користування позиковими коштами, а також періоди їх виплат.

Витрати на сплату відсотків повинні визначатися за ринковою ставкою, незважаючи на те що сума нарахованих відсотків базується на визначеній ставці відсотків.

Відсотки нараховуються у кожному звітному періоді незалежно від дати їх виплати за принципом нарахування.

Довгострокові зобов'язання за облигаціями визнаються за теперішньою вартістю.

Якщо ринкова ставка відсотка дорівнює визначеній на момент емісії ставці відсотка, облигація може реалізовуватися за номінальною вартістю.

Для обліку зобов'язань за довгостроковими облигаціями використовується рахунок 52 «Довгострокові зобов'язання за облигаціями». Цей рахунок використовується для розрахунків з особами, що придбали облигації, за випущеними та розміщеними облигаціями власної емісії.

Рахунок 52 «Довгострокові зобов'язання за облигаціями» має такі субрахунки:

521 «Зобов'язання за облигаціями»;

522 «Премія за випущеними облигаціями»;

523 «Дисконт за випущеними облигаціями».

За кредитом субрахунка 521 «Зобов'язання за облигаціями» ведеться облік зобов'язань за довгостроковими облигаціями за номінальною вартістю. За дебетом цього рахунка відображається погашення заборгованості за розрахунками з власниками облигацій.

Субрахунок 522 «Премія за випущеними облигаціями» використовується для обліку нарахованих сум премій та їх амортизації до досягнення номінальної вартості облигації або до моменту її продажу. Розмір премії за облигацією залежить від ціни розміщення облигації та її номінальної вартості і є різницею між ними. Сума нарахованої амортизації відображається за кредитом субрахунка 522 «Премія за випущеними облигаціями», її амортизація (списання) — за дебетом рахунка. Амортизація премії здійснюється виходячи з її розміру та терміну емісії облигації.

Субрахунок 523 «Дисконт за випущеними облигаціями» використовується для обліку дисконту за розміщеними облигаціями. Розмір дисконту залежить від номінальної вартості облигації та вартості її розміщення і визначається як різниця між ними. Сума дисконту відображається за дебетом субрахунка 523 «Дисконт за випущеними облигаціями», його амортизація (списання) — за кредитом раху-

нка. Сума дисконту, що списується у звітному періоді, залежить від розміру визнаного дисконту та терміну, який залишився до погашення облігації. Синтетичний облік зобов'язань по облігаціях ведуть у журналі № 3 та відомості 3,4.

Облік довгострокових зобов'язань з оренди

Фінансова оренда — це оренда, за якою передаються в основному всі ризики та винагороди, пов'язані з правом власності на актив. При цьому право власності на актив може передаватись після закінчення терміну оренди.

Будь-яка інша оренда, що не передбачає взагалі передачі ризиків та вигід від володіння майном, вважається операційною.

За П(С)БО 14 «Оренда» оренда вважається фінансовою за наявності хоча б однієї з наведених нижче ознак:

1. Орендар набуває права власності на орендований актив після закінчення строку оренди.

2. Орендар має можливість та намір придбати об'єкт оренди за ціною, нижчою за його справедливую вартість на дату придбання.

3. Строк оренди становить більшу частину строку корисного використання (експлуатації) об'єкта оренди.

4. Теперішня мінімальна вартість орендних платежів з початку строку оренди дорівнює або перевищує справедливую вартість об'єкта оренди.

При передачі майна у фінансову оренду його вартість одночасно із зобов'язаннями відображається за балансом орендаря у сумі мінімальних орендних платежів.

Мінімальні орендні платежі — платежі, що здійснюються або можуть здійснюватись орендарем протягом строку оренди (за вирахуванням непередбаченої орендної плати, вартості послуг та податків, що підлягають поверненню орендодавцю) на суму його гарантованої ліквідаційної вартості.

Гарантованою ліквідаційною вартістю для орендаря — це частина ліквідаційної вартості, яка гарантується до сплати орендарем або пов'язаною з ним стороною;

для орендодавця — це частина ліквідаційної вартості, яка гарантується до сплати орендарем або незалежною третьою стороною, здатною за своїм фінансовим станом відповідати за гарантією.

Негарантована ліквідаційна вартість — це частина ліквідаційної вартості зданого в оренду активу, отримання якої орендодавцем не забезпечується або гарантується лише пов'язаною з ним стороною. Фінансова оренда визнається орендарями за балансом як активи та зобов'язання за сумами, що дорівнюють справедливій вартості майна на початку оренди або за теперішньою вартістю мінімальних орендних платежів. Для обчислення теперішньої вартості мінімальних орендних платежів використовують орендну ставку відсотка.

Орендна ставка відсотка — це ставка відсотка, за якою теперішня вартість суми мінімальних орендних платежів та негарантованої ліквідаційної вартості дорівнює справедливій вартості фінансової оренди на початок строку оренди. Якщо фактор дисконту визначити неможливо, слід застосовувати ставку відсотка за іншими податками орендаря.

Облік активів, отриманих у фінансову оренду, ведеться на субрахунках рахунка 10 «Основні засоби» або «Інші необоротні матеріальні активи» залежно від виду майна. Одночасно облік зобов'язань із фінансової оренди ведеться на рахунку 53 «Довгострокові зобов'язання з оренди»:

Рахунок 53 «Довгострокові зобов'язання з оренди» має такі субрахунки:

531 «Зобов'язання з фінансової оренди»;

532 «Зобов'язання з оренди цілісних майнових комплексів». За кредитом рахунка 53 «Довгострокові зобов'язання з оренди» відображається нарахування заборгованості перед орендодавцем за отримані об'єкти довгострокової оренди, за дебетом — її погашення, переведення до поточних зобов'язань, списання тощо.

Аналітичний облік зобов'язань з оренди ведеться за кожним орендодавцем та об'єктом орендованих необоротних активів.

Окрім вартості об'єкта оренди орендар сплачує орендарю відсотки за користування майном.

Зобов'язання за нарахованими відсотками обліковуються за кредитом рахунка 684 «Розрахунки за нарахованими відсотками» з одночасним визнанням фінансових витрат на рахунку 952 «Інші фінансові витрати». При цьому складається обліковий запис:

Дебет 952 «Інші фінансові витрати» Кредит 684 «Розрахунки за нарахованими відсотками»

Протягом терміну використання активу орендарем нараховується амортизація за методом передбаченим обліковою політикою для відповідної групи основних засобів.

Синтетичний облік довгострокових зобов'язань з оренди ведуть у журналі № 3.

43. Класифікація та облік витрат за елементами (на рахунках класу 8) (характеристика елементів витрат, загальний порядок обліку витрат за елементами з використанням рахунку 8 класу)

Витрати в розрізі елементів витрат відображаються в II розділі Звіту про фінансові результати та групуються за такими видами:

✓ матеріальні витрати;

- ✓ витрати на оплату праці;
- ✓ відрахування на соціальні заходи;
- ✓ амортизація;
- ✓ інші операційні витрати.

До складу матеріальних включаються витрати на виробництво за таким переліком:

- сировина (продукція добувної промисловості, сільського, лісового).

- вода на технологічні та господарські потреби;
- будівельні матеріали;
- запасні частини;
- тара і тарні матеріали;
- допоміжні матеріали;
- відходи виробництва;
- інші види матеріальних ресурсів.

До складу витрат на оплату праці відносять заробітну плату за тарифами і розцінками, премії та заохочення, компенсаційні витрати, оплату відпусток та іншого невідпрацьованого часу, інші витрати на оплату.

До складу відрахувань на соціальне страхування відносять витрати на пенсійне забезпечення, страхування на випадок безробіття, медичне страхування та інші види в установленому порядку за тарифами у процентах до фонду оплати праці.

До складу елемента «амортизація» відносяться витрати з нарахованої амортизації основних засобів, необоротних матеріальних активів за обраним методом і нормами відрахувань.

До інших відносяться такі витрати, котрі не відображені у попередніх елементах (витрати на відрядження, на послуги зв'язку, матеріальна допомога тощо).

Облік витрат за елементами ведуть на рахунках класу 8 «Витрати за елементами», склад і призначення яких наведено в таблиці.

Таблиця

СКЛАД І ПРИЗНАЧЕННЯ РАХУНКІВ КЛАСУ 8

Код рахунка	Назва рахунка	Призначення
80	Матеріальні витрати	Для узагальнення інформації про матеріальні витрати за звітний період
81	Витрати на оплату праці	Для узагальнення інформації про витрати на оплату праці за звітний період

Код рахунка	Назва рахунка	Призначення
82	Відрахування на соціальні заходи	Для узагальнення інформації про витрати та відрахування на соціальні заходи
83	Амортизація	Для узагальнення інформації про суму нарахованої амортизації основних засобів, інших необоротних матеріальних активів та нематеріальних активів
84	Інші операційні витрати	Для обліку операційних витрати, що не відображаються на інших рахунках класу 8

44. Облік собівартості реалізованої продукції (робіт, послуг) (характеристика рахунку, склад собівартості реалізованої продукції, синтетичний і аналітичний облік)

Рахунки класу «Витрати діяльності» застосовують для узагальнення інформації про витрати операційної, інвестиційної, фінансової діяльності та витрати на запобігання надзвичайним подіям і ліквідацію їх наслідків. Основні вимоги до визнання, складу та оцінки витрат викладені в Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 16 «Витрати».

За дебетом рахунків відображаються суми витрат, за кредитом — списання суми витрат у кінці звітного року або щомісяця на рахунок 79 «Фінансові результати».

Узагальнення інформації про собівартість реалізованої готової продукції, товарів, виконання робіт, наукових послуг ведеться на рахунок 90 «Собівартість реалізації».

За дебетом рахунка 90 «Собівартість реалізації» відображається виробнича собівартість реалізованої готової продукції, робіт, послуг; фактична собівартість реалізованих товарів, страхових виплат відповідно до договорів страхування, за кредитом — списання в порядку закриття дебетових оборотів на рахунок 79 «Фінансові результати».

Рахунок 90 «Собівартість реалізації» має такі субрахунки:
901 «Собівартість реалізованої готової продукції»;
902 «Собівартість реалізованих товарів»;
903 «Собівартість реалізованих робіт і послуг»;
904 «Страхові виплати».

На субрахунку 901 «Собівартість реалізованої готової продукції» ведеться облік виробничої собівартості реалізованої готової продукції.

На субрахунку 902 «Собівартість реалізованих товарів» відображається собівартість реалізованих товарів, яка визначається Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 9 «Запаси».

На субрахунку 903 «Собівартість реалізованих робіт і послуг» ведеться облік собівартості реалізованих за звітний період робіт, послуг.

На субрахунку 904 «Страхові виплати» підприємства, які є страховиками відповідно до Закону України «Про страхування», узагальнюють інформацію про страхові суми і страхові відшкодування за умовами договору страхування при настанні страхового випадку.

Дебіт рахунку 90 «Собівартість реалізації» узагальнюються у журналі № 5 (5А).

Собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг) складається з:

- виробничої собівартості продукції, яка була реалізована протягом звітного періоду;
- нерозподілених постійних загальновиробничих витрат;
- наднормативних виробничих витрат.

До виробничої собівартості продукції (робіт, послуг) включаються:

- ✓ прямі матеріальні витрати;
- ✓ прямі витрати на оплату праці;
- ✓ інші прямі витрати;
- ✓ змінні загальновиробничі витрати та постійні розподілені загально виробничі витрати.

Собівартість готової продукції (робіт, послуг) визначається за вирахуванням з витрат на її виробництво справедливої вартості побічної продукції, що відпускається на сторону, та вартості можливого використання побічної продукції, якщо вона використовується на підприємстві. Перелік витрат, що включається до виробничої собівартості нововведення в таблиці.

45. Облік загальновиробничих витрат (сутність, порядок накопичення та розподілу, аналітичний і синтетичний облік)

Для накопичення інформації про витрати, що входять до складу виробничої собівартості продукції (робіт, послуг) Планом рахунків передбачено застосування рахунків:

23 «Виробництво», який призначений для узагальнення інформації про витрати на виробництво продукції (робіт, послуг).

Рахунок 23 «Виробництво» ведеться в розрізі видів виробництва, статей витрат і видів або груп продукції, що виробляється, або в розрізі підрозділів підприємства та центрів витрат і відповідальності.

91 «Загальновиробничі витрати, який призначено для обліку виробничих накладних витрат на організацію виробництва та управління цехами, дільницями, відділеннями, бригадами та іншими підрозділами основного та допоміжного виробництва, а також витрати на утримання та експлуатацію машин та устаткування.

За дебетом рахунку 91 «Загальновиробничі витрати» відображається сума визнаних витрат, за кредитом — щомісячне, за відповідним розподілом, списання на рахунки 23 «Виробництво» та 90 «Собівартість реалізації».

До складу загальновиробничих витрат включаються:

- витрати на управління виробництвом (оплата праці апарату управління

- цехами, дільницями тощо);

- відрахування на соціальні заходи (медичне страхування апарату

- управління цехами, дільницями; витрати на оплату службових

- відряджень персоналу цехів, дільниць тощо);

- амортизація основних засобів загальновиробничого (цехового, дільничого, лінійного) призначення;

- амортизація нематеріальних активів загальновиробничого (цехового, дільничого, лінійного) призначення;

- витрати на утримання, експлуатацію та ремонт, страхування, операційну оренду основних засобів, інших необоротних активів загальновиробничого призначення;

- витрати на вдосконалення технології та організації виробництва;

- витрати на обслуговування виробничого процесу (оплата праці загальновиробничого персоналу; відрахування на соціальні заходи із цієї оплати праці; медичне страхування робітників та загальновиробничого персоналу; вартість комунальних послуг, наданих виробничим підрозділам; витрати на здійснення технологічного

контролю за виробничими процесами та якістю продукції, робіт, послуг);

- витрати на охорону праці, техніку безпеки й охорону навколишньої середовища,
- інші витрати.

Порядок розподілу і включення до собівартості продукції загальновиробничих витрат залежить від їх зв'язку з обсягом виробництва. По відношенню до обсягу виробництва відрізняють постійні і змінні загальновиробничі витрати.

Постійні загальновиробничі витрати — витрати на обслуговування і управління виробництвом, що залишаються незмінними (або майже незмінними) при зміні обсягу діяльності.

Змінні загальновиробничі витрати — витрати на обслуговування і управління виробництвом (цехів, дільниць), що змінюються прямо (або майже прямо) пропорційно до зміни обсягу діяльності.

Згідно з п. 16 П(С)БО «Витрати» підприємства самостійно визначають перелік та склад змінних та постійних загальновиробничих витрат.

П(С)БО 16 передбачено порядок віднесення змінних загально виробничих витрат на собівартість продукції з використанням бази розподілу (заробітної плати, обсягу діяльності, прямих витрат) виходячи із фактичної потужності звітного періоду. А це означає, що загальновиробничі витрати повністю включаються до складу виробничої собівартості готової продукції.

Постійні загально виробничі витрати розподіляються на кожен об'єкт витрат з використанням бази розподілу при нормальній виробничій потужності.

Згідно П(С)БО 16 нормальна виробнича потужність — це очікуваний середній обсяг діяльності, що може бути досягнутий за умов звичайної діяльності підприємств протягом кількох років або операційних циклів з урахуванням запланованого обслуговування виробництва.

46. Облік адміністративних витрат (склад адміністративних витрат, аналітичний і синтетичний облік)

До адміністративних витрат відносяться такі загальногосподарські витрати, які спрямовані на обслуговування та управління підприємством:

- загальні корпоративні витрати (організаційні витрати, витрати на проведення річних зборів, представницькі витрати тощо);

- витрати на службові відрядження і утримання апарату управління підприємством та іншого загальногосподарського персоналу;
- витрати на утримання основних засобів, інших матеріальних необоротних активів загальногосподарського використання (операційна оренда, страхування майна, амортизація, ремонт, опалення, охорона);
- винагороди за професійні послуги (юридичні, аудиторські, з оцінки майна тощо);
- витрати на зв'язок (поштові, телеграфні, телефонні тощо);
- амортизація нематеріальних активів загальногосподарського використання;
- витрати на врегулювання спорів у судових органах;
- податки, збори та інші передбачені законодавством обов'язкові платежі (крім податків, зборів та обов'язкових платежів, що включаються до виробничої собівартості продукції, робіт, послуг);
- плата за розрахункове-касове обслуговування та інші послуги банків;
- інші витрати загальногосподарського призначення.

Для обліку адміністративних витрат передбачено рахунок 92 «Адміністративні витрати».

По дебету відображають суму визнаних адміністративних витрат, по кредиту — списання на рахунок 79 «Фінансові результати».

47. Облік витрат на збут (склад витрат на збут та порядок їх виникнення, аналітичний і синтетичний облік)

Витрати на збут включають такі витрати, що пов'язані з реалізацією (збутом) продукції (товарів, робіт, послуг):

- ✓ витрати пакувальних матеріалів для затарювання готової продукції на складах готової продукції;
- ✓ витрати на ремонт тари;
- ✓ оплата праці та комісійні винагороди продавцям, торговим агентам та працівникам підрозділів, що забезпечують збут;
- ✓ витрати на рекламу та дослідження ринку (маркетинг);
- ✓ витрати на передпродажну підготовку товарів;
- ✓ витрати на відрядження працівників, зайнятих збутом;
- ✓ витрати на утримання основних засобів, інших матеріальних необоротних активів, пов'язаних зі збутом продукції, товарів, робіт, послуг (операційна оренда, страхування, амортизація, ремонт, опалення, охорона);
- ✓ витрати на транспортування, перевалку і страхування готової продукції (товарів), транспортно-експедиційні та інші послуги,

пов'язані з транспортуванням продукції (товарів) відповідно до умов договору (базису) поставки;

- ✓ витрати на гарантійний ремонт і гарантійне обслуговування;
- ✓ інші витрати, пов'язані зі збутом продукції, товарів, робіт, послуг.

Для обліку витрат на збут передбачено рахунок 93 «Витрати на збут».

По дебету рахунку відображають суму визнаних збутових витрат, по кредиту — списання на рахунок 79 «Фінансові результати».

48. Облік витрат від іншої діяльності (склад витрат від іншої операційної діяльності, аналітичний і синтетичний облік)

Для обліку інших операційних витрат використовують рахунок 94 «Інші витрати операційної діяльності». На цьому рахунку узагальнюється інформація про витрати від операційної діяльності підприємства у звітному періоді, крім витрат, що відображаються на рахунках 90 «Собівартість реалізації», 91 «Загальновиробничі витрати», 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут».

За дебетом рахунку відображають суму визнаних витрат, по кредиту — списання на рахунок 79 «Фінансові результати».

До інших операційних витрат включаються:

- витрати на дослідження та розробки відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи»;
- собівартість реалізованої іноземної валюти, яка для цілей бухгалтерського обліку, визначається шляхом перерахунку іноземної валюти в грошову одиницю України за курсом НБУ на дату продажу іноземної валюти, плюс витрати, пов'язані з продажем іноземної валюти;
- собівартість реалізованих виробничих запасів, яка для цілей бухгалтерського обліку складається з їх облікової вартості та витрат, пов'язаних з їх реалізацією;
- сума безнадійної дебіторської заборгованості та відрахування до резерву сумнівних боргів;
- втрати від операційної курсової різниці;
- втрати від знецінення запасів;
- нестачі й втрати від псування цінностей;
- визнані штрафи, пеня, неустойка;
- витрати на утримання об'єктів соціально-культурного призначення;
- інші витрати операційної діяльності.

49. Облік фінансових витрат та витрат від інвестиційної діяльності (склад фінансових витрат та витрат від інвестиційної діяльності, порядок їх визнання, аналітичний і синтетичний облік)

До фінансових належать витрати, які впливають на розмір власного й залученого капіталу, зокрема сума сплати банкам процентів за користування кредитами, витрати на емісію (випуск) облігацій, плати за фінансову оренду та інші витрати. Названі витрати пов'язані з платою за залучений в оборот підприємства капітал банків чи юридичних осіб.

На рахунку 95 «Фінансові витрати» ведеться облік витрат процентів та інших витрат підприємства, пов'язаних із залученням позикового капіталу.

Рахунок 95 «Фінансові витрати» має такі субрахунки:

951 «Відсотки за кредит»;

952 «Інші фінансові витрати».

За дебетом рахунка відображається сума визнаних витрат, за кредитом — списання на рахунок 79 «Фінансові результати».

На субрахунку 951 «Відсотки за кредит» ведеться облік витрат, пов'язаних з нарахуванням та сплатою відсотків, за користування кредитами банків.

На субрахунку 952 «Інші фінансові витрати» ведеться облік витрат, пов'язаних із залученням позикового капіталу, зокрема витрат, пов'язаних з випуском, утриманням та обігом власних цінних паперів; нарахування відсотків за договорами кредитування, фінансового лізингу.

Інвестиційна діяльність пов'язана з придбанням і продажем довгострокових (необоротних) активів, і короткострокових (оборотних) фінансових активів, які не відносяться до еквівалентів грошових коштів (вартість придбаних основних засобів, необоротних і нематеріальних активів, надання позик іншим підприємствам, надходження коштів від фінансових інвестицій – дивіденди, проценти).

На рахунку 96 «Втрати від участі в капіталі» ведеться облік втрат зменшення вартості інвестицій, облік яких ведеться за методом участі в капіталі, що виникають в процесі інвестиційної діяльності підприємства. Основні вимоги до обліку інвестицій викладені в Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 12 «Інвестиції».

Рахунок 96 «Втрати від участі в капіталі» має такі субрахунки:

961 «Втрати від інвестицій в асоційовані підприємства»;

962 «Втрати від спільної діяльності»;

963 «Втрати від інвестицій в дочірні підприємства».

За дебетом рахунка відображається сума визнаних втрат, за кредитом — списання на рахунок 79 «Фінансові результати».

На субрахунку 961 «Втрати від інвестицій в асоційовані підприємства» ведеться облік втрат, пов'язаних зі зменшенням частки інвестора в чистих активах об'єкта інвестування внаслідок одержання асоційованих підприємствами збитків.

На субрахунку 962 «Втрати від спільної діяльності» ведеться облік витрат, пов'язаних зі зменшенням частки інвестора в чистих активах об'єкта інвестування внаслідок одержання спільними підприємствами збитків.

На субрахунку 963 «Втрати від інвестицій в дочірні підприємства» ведеться облік втрат, пов'язаних зі зменшенням частки інвестора в чистих активах об'єкта інвестування внаслідок одержання дочірніх підприємствами збитків.

До складу інших витрат включаються витрати, які виникають під час звичайної діяльності (крім фінансових витрат), але не пов'язані безпосередньо з виробництвом або реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг). Для відображення інших витрат в бухгалтерському обліку використовують рахунок 97 «Інші витрати».

До інших витрат належать:

- 971 «Собівартість реалізованих фінансових інвестицій»;
- 972 «Втрати від зменшення корисності активів»;
- 974 «Втрати від не операційних курсових різниць»;
- 975 «Уцінка необоротних активів і фінансових інвестицій»;
- 976 «Списання необоротних активів»;
- 977 «Інші витрати звичайної діяльності».

На субрахунку 971 «Собівартість реалізованих фінансових інвестицій» відображається балансова вартість реалізованих фінансових інвестицій та інші витрати, пов'язані з їх реалізацією.

На субрахунку 972 «Втрати від зменшення корисності активів» відображається балансова вартість реалізованих необоротних активів та інші витрати, пов'язані з їх реалізацією.

На субрахунку 974 «Витрати від не операційних курсових різниць» відображаються втрати за активами й зобов'язаннями неопераційної діяльності підприємства від зміни курсу гривні до іноземної валюти.

На субрахунку 975 «Уцінки необоротних активів і фінансових інвестицій» відображається сума знецінення необоротних активів і фінансових інвестицій.

На субрахунку 976 «Списання необоротних активів» відображається залишкова вартість списаних необоротних активів та витрати, пов'язані з їх ліквідацією.

На субрахунку 977 «Інші витрати звичайної діяльності» відображаються інші витрати звичайної діяльності, які не знайшли відображення на інших субрахунках 97 «Інші витрати».

50. Облік надзвичайних витрат та доходів (сутність, порядок визнання надзвичайних витрат та доходів, аналітичний і синтетичний облік)

Надзвичайна подія — це подія, яка є випадковою і нехарактерною для діяльності даного підприємства. До таких подій відносять стихійне лихо, пожежі, техногенні аварії, експропріацію приватної власності державою тощо.

Однакові події можуть бути надзвичайними для одного підприємства та звичайними для іншого. Наприклад, втрати від стихійного лиха будуть розглядатися як надзвичайні підприємством, яке їх понесло, і звичайними витратами для страхової компанії, яка здійснює страхування від таких випадків.

Під надзвичайними витратами розуміють невідшкодовані збитки від надзвичайних подій, включаючи витрати на запобігання виникненню втрат від стихійного лиха та техногенних аварій, які визначені за вирахуванням суми страхового відшкодування та покриття втрат від надзвичайних ситуацій за рахунок інших джерел.

Надзвичайні витрати поділяються на:

1. Прямі витрати від події, яка вже здійснилася. Якщо матеріальні цінності повністю непридатні до подальшого використання, то їх списують з балансу згідно з відповідними стандартами бухгалтерського обліку.

2. Витрати, пов'язані з ліквідацією наслідків. Наприклад, витрати за договором про надання послуг сторонніми організаціями за роботами, пов'язаними з ліквідацією наслідків надзвичайної події, нарахована заробітна плата робітникам, зайнятих на відновлювальних роботах.

3. Витрати, пов'язані з попередженням надзвичайних подій. Ці витрати необхідно відрізнити від звичайних ремонтних робіт.

Первинними документами при відображенні суми визнаних витрат є накладна, рахунок, акт виконаних робіт, розрахунок бухгалтерії тощо.

Списання надзвичайних витрат для визначення фінансових результатів від надзвичайних подій оформлюється довідкою бухгалтерії.

Відповідно до П(С)БО 16 «Витрати» надзвичайні витрати включаються до фінансової звітності за вирахуванням суми, на яку зме-

ншується податок на прибуток від діяльності підприємства внаслідок збитків від надзвичайних подій. Зміст і вартісну оцінку витрат від кожної надзвичайної події слід окремо розкривати в Примітках до фінансової звітності.

Облік надзвичайних подій ведуть на рахунку 99 «Надзвичайні витрати»

За дебетом рахунку відображається сума визнаних витрат, за кредитом — списання на рахунок 79 «Фінансові результати».

Рахунок має такі субрахунки:

991 «Втрати від стихійного лиха», на якому ведеться облік втрат від стихійного лиха.

992 «Втрати від техногенних катастроф і аварій», на якому ведеться облік втрат, понесених підприємством у результаті техногенних катастроф і аварій, що сталися на самому підприємстві чи на іншому підприємстві.

993 «Інші надзвичайні витрати», на якому ведеться облік втрат від інших надзвичайних подій.

У підприємств, які здійснюють облік витрат тільки із застосуванням рахунків класу 8 «Витрати за елементами», витрати пов'язані з інвестиційною і фінансовою діяльністю, а також витрати, які виникли за надзвичайних подій — на рахунку 85 «Інші затрати». Прямі витрати операційної діяльності за елементами списуються на рахунок 23 «Виробництво», а всі інші витрати, в тому числі з кредиту рахунку 85 «Інші затрати», списуються на рахунок 79 «Фінансові результати».

Використовувати тільки рахунок 8 класу «Витрати за елементами» мають право суб'єкти малого підприємництва, а також інші організації, діяльність яких не спрямована на ведення комерційної діяльності.

Кожне підприємство має вибір використовувати лише рахунки класу 8 або класу 9, чи рахунки двох класів одночасно.

Облік доходів від надзвичайної діяльності ведеться на рахунку 75 «Надзвичайні доходи» який застосовується для відображення доходів, які виникли внаслідок надзвичайних подій.

Рахунок 75 «Надзвичайні доходи» має такі субрахунки:

751 «Відшкодування збитків від надзвичайних подій»;

752 «Інші надзвичайні доходи».

За кредитом рахунка відображається сума відшкодування, зокрема від страхових організацій, втрат від надзвичайних подій, за дебетом — списання в порядку закриття на рахунок 79 «Фінансові результати».

На субрахунку 751 «Відшкодування збитків від надзвичайних подій» відображається сума відшкодування втрат від надзвичайних

подій, включаючи відшкодування витрат на попередження втрат від надзвичайних подій.

На субрахунку 752 «Інші надзвичайні доходи» відображається дохід від інших подій чи операцій, які відповідають визначенню надзвичайних подій.

Аналітичний облік доходів від надзвичайних подій ведеться за видами доходів. Запаси на рахунках з обліку доходів від надзвичайних подій і віднесення на фінансові результати здійснюється на підставі платіжних доручень підприємств, виписок банку, договорів страхування зі страховою організацією, документів, які підтверджують форс-мажорні обставини, довідок (розрахунків) бухгалтерії.

Узагальнення даних по рахунках обліку доходів здійснюється при журнально-ордерній формі обліку у журналі № 6, а при спрощеній формі бухгалтерського обліку у Відомості 5-М.

51. Доходи підприємства: визнання, класифікація та оцінка.

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про доходи регламентуються П(С)БО 15 «Дохід». Дохід визнається під час збільшення активу або зменшення зобов'язання, що зумовлює зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків учасників підприємства), за умови, що оцінка доходу може бути достовірно визначена.

Доходи відображаються в обліку та звітності згідно з принципами нарахування та відповідності доходів і витрат. *Принцип нарахування* передбачає відображення в обліку та фінансовій звітності доходів і витрат у момент їх виникнення незалежно від дати надходження або сплати грошових коштів. Принцип нарахування повинен застосовуватися одночасно з *принципом відповідності*, згідно з яким витрати визнаються у Звіті про фінансові результати на основі прямого зв'язку між ними та отриманими доходами.

Дохід визнається за умови, що його оцінка може бути достовірно визначена. Критерії визнання доходу застосовуються окремо до кожної операції. Проте, для відображення сутності операції за певних умов необхідно застосовувати критерії визнання до окремих елементів однієї операції, які підлягають оцінці. Наприклад, вартість реалізації продукції включає суму за майбутні надані послуги (монтаж), яка підлягає визнанню. Ця сума підлягає відстроченню і визнається доходом у періоді надання такої послуги. І навпаки, критерії визнання застосовуються до двох і більше операцій одночасно, якщо вони пов'язані таким чином, що сутність господарсь-

кої операції не можна зрозуміти без розгляду декількох операцій у цілому. Наприклад, підприємство може реалізувати товари й водночас укласти окремий договір на придбання цих товарів пізніше. У даному випадку обидві операції повинні розглядатися одночасно.

Згідно з ПБО 15 «Дохід «не визнаються доходами такі надходження від інших осіб:

1. Сума податку на додану вартість, акцизів, інших податків і обов'язкових платежів, що підлягають перерахуванню до бюджету й позабюджетних фондів;

2. Сума надходжень за договором комісії, агентським та іншим аналогічним договором на користь комітента, принципала тощо;

3. Сума попередньої оплати продукції (товарів, робіт, послуг);

4. Сума авансу в рахунок оплати продукції (товарів, робіт, послуг);

5. Сума задатку під заставу або в погашення позики, якщо це передбачено відповідним договором;

6. Надходження, що належать іншим особам;

7. Надходження від первинного розміщення цінних паперів.

Визнані доходи поточного періоду класифікуються в бухгалтерському обліку за такими групами:

✓ дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);

✓ інші операційні доходи;

✓ фінансові доходи;

✓ інші доходи;

✓ надзвичайні доходи.

52. Облік доходів від операційної діяльності (склад доходів від операційної діяльності та порядок їх визнання, аналітичний і синтетичний облік)

Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, інших активів) визнається в разі всіх наведених нижче умов:

- покупцеві передані ризики й вигоди, пов'язані з правом власності на продукцію (товар, інший актив);

- підприємство не здійснює надалі управління та контроль за реалізованою продукцією (товарами, іншими активами);

- сума доходу (виручка) може бути достовірно визначена;

- є впевненість, що в результаті операції відбудеться збільшення економічних вигод підприємства, а витрати, пов'язані з цією операцією, можуть бути достовірно визначені.

Для обліку доходу від реалізації продукції (товарів), робіт, послуг Планом рахунків передбачено застосування рахунку 70 «Доходи від реалізації» в розрізі таких субрахунків:

701 «Дохід від реалізації готової продукції»

702 «Дохід від реалізації товарів»

703 «Дохід від реалізації робіт і послуг»

704 «Вирахування з доходу»

705 «Перестрахування»

За кредитом субрахунків 701—703 відображається одержання доходу, за дебетом — належна сума непрямих податків; суми, які отримуються підприємством на користь комітента, принципала; повернуті перестраховиками частки страхових платежів у кориспонденції з субрахунком 705 «Перестрахування»; результат зміни резервів незароблених премій у страховій діяльності та списання у порядку закриття на рахунок 79 «Фінансові результати».

На субрахунку 704 «Вирахування з доходу» за дебетом відображається сума наданих після дати реалізації знижок покупцям, вартість повернених покупцем продукції та товарів, суми надходжень за договорами комісії агентськими та іншими аналогічними договорами на користь комітентів й інші суми, що підлягають вирахуванню з доходу.

За кредитом рахунку 704 «Вирахування з доходу» відображують списання дебетових оборотів на рахунок 79 «Фінансові результати».

На субрахунку 705 «Перестрахування» підприємств, які є страховиками відповідно до Закону України «Про страхування» узагальнюють інформацію про частки страхових платежів (страхових внесків, страхових премій) за договорами перестрахування.

За дебетом субрахунку 705 «Перестрахування» відображуються суми дебетом страхових платежів, що належать перестраховикам, за кредитом — частки страхових платежів, що повертаються перестраховиками у разі дострокового припинення договору перестрахування. Щомісяця сальдо субрахунку 705 «Перестрахування» списується (закривається) у кориспонденції із субрахунком 703 «Дохід від реалізації робіт і послуг».

Для обліку інших операційних доходів використовується рахунок 71 «Інший операційний дохід». Цей рахунок має наступні субрахунки:

- 710 «Дохід від первісного визнання та від зміни вартості активів, які обліковуються за справедливою вартістю»
- 711 «Дохід від реалізації іноземної валюти»
- 712 «Дохід від реалізації інших оборотних активів»
- 713 «Дохід від операційної оренди активів»
- 714 «Дохід від операційної курсової різниці»

- 715 «Одержані штрафи, пені, неустойки»
- 716 «Відшкодування раніше списаних активів»
- 717 «Дохід від списання кредиторської заборгованості»
- 718 «Дохід від безоплатно одержаних оборотних активів»
- 719 «Інші доходи від операційної діяльності»

За кредитом рахунка 71 відображається сума визнаних доходів, а за дебетом — суми непрямих податків у складі цих доходів та списання чистого доходу на рахунок 791 «Результат операційної діяльності».

На цьому рахунку узагальнюється інформація про доходи від операційної діяльності у звітному періоді, крім доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)

До складу інших операційних доходів відносяться:

- дохід від реалізації іноземної валюти;
- дохід від реалізації виробничих запасів, малоцінних та швидкозношуваних предметів;
- дохід від операційної оренди, якщо така діяльність не є метою створення підприємства;
- дохід від операційної курсової різниці, що виникає за активами та зобов'язаннями, пов'язаними з операційною діяльністю підприємства;
- одержані штрафи, пені, неустойки за порушення господарських договорів, які визнані боржником або щодо яких одержані рішення суду про їх стягнення, а також суми відшкодування завданих збитків;
- відшкодування раніше списаних активів;
- дохід від списання кредиторської заборгованості, що виникла в ході операційного циклу;
- одержані гранти та субсидії;
- доходи від операцій з тарою, від інвентаризації тощо.

53. Облік доходів від участі в капіталі та інших фінансових доходів (склад доходів від участі в капіталі та інших фінансових доходів, порядок їх визнання, аналітичний і синтетичний облік)

Доход від участі в капіталі обліковується на рахунку 72, який призначений для узагальнення даних про інвестиції підприємства в асоційовані, дочірні та спільні підприємства. Облік ведеться за методом участі в капіталі у підприємства-інвестора.

Метод участі в капіталі передбачає ведення обліку інвестицій, відповідно до якого балансова вартість інвестицій збільшується або

зменшується на суму збільшення чи зменшення частки інвестора у власному капіталі об'єкта інвестування.

Рахунок 72 «Доход від участі в капіталі» має такі субрахунки:

- 721 «Доход від інвестицій в асоційовані підприємства»;
- 722 «Доход від спільної діяльності»;
- 723 «Доход від інвестицій в дочірні підприємства».

На субрахунок 721 ведеться облік доходу, пов'язаного із збільшенням частки інвестора в чистих активах об'єкта інвестування, зокрема внаслідок отримання асоційованими підприємствами прибутку чи збільшення власного капіталу асоційованих підприємств внаслідок таких подій, як переоцінка необоротних активів, інвестицій тощо.

Асоційованим називається підприємство, в якому інвесторові належить блокуючий (понад 25 %) пакет акцій (голосів) і яке не є дочірнім чи спільним підприємством інвестора.

Отримання належного доходу, від участі в капіталі асоційованого підприємства оформляється на підставі розрахунку за даними бухгалтерського обліку того підприємства, куди вкладено капітал.

Д 141 «Інвестиції пов'язаним сторонам за методом участі в капіталі»;

К 721 «Доход від участі в капіталі».

Отриманий дохід від участі в капіталі спільних підприємств списується на фінансовий результат:

Д 721 «Доход від участі в капіталі»;

К 792 «Результат фінансової діяльності».

На субрахунок 722 ведеться облік операцій з отримання доходу від спільної діяльності, тобто від створених спільно з іншими юридичними особами підприємств і організацій, які контролюються двома (або більше) сторонами відповідно до письмової угоди між ними.

Отримання доходу, визначеного за даними бухгалтерського обліку спільного підприємства та розподіленого між засновниками пропорційно до частки вкладеного ними капіталу, оформляється записом:

Д 141 «Інвестиції пов'язаним сторонам за методом участі в капіталі»;

К 722 «Доход від спільної діяльності».

Списання доходу від спільної діяльності здійснюється записом:

Д 722 «Доход від спільної діяльності»;

К 792 «Результат фінансових операцій».

На субрахунок 723 ведеться облік операцій з отримання доходу від дочірніх підприємств, які знаходяться під контролем материн-

ського (холдингового) і на які воно має суттєвий вплив. Суттєвим є такий вплив, що виходить із повноважень брати участь у прийнятті рішень з фінансової, господарської та комерційної політики об'єкта інвестування без здійснення контролю цієї політики.

Отримання доходу від дочірніх підприємств оформляється записом:

Д 141 «Інвестиції пов'язаним сторонам за методом участі в капіталі»;

К 723 «Доход від інвестицій в дочірні підприємства».

Списання доходу, отриманого від дочірніх підприємств, здійснюється записом:

Д 723 «Доход від інвестицій в дочірні підприємства»;

К 792 «Результат фінансових операцій».

Аналітичний облік доходів від участі в капіталі ведеться в розрізі об'єктів інвестування (підприємств і організацій).

Дохід, який виникає в результаті використання активів підприємства іншими сторонами, визнається у вигляді відсотків, роялті та дивідендів, якщо:

1) ймовірне надходження економічних вигод, пов'язаних з такою операцією;

2) дохід може бути достовірно оцінений.

Відсотки визнаються у тому звітному періоді, до якого вони належать, виходячи з бази їх нарахування та строку користування відповідними активами.

Роялті визнаються за принципом нарахування згідно з економічним змістом відповідної угоди. Дивіденди визнаються у періоді прийняття рішення про їх виплату.

Рахунок 73 «Інші фінансові доходи» призначено для обліку доходів, які виникають у ході фінансової діяльності підприємства, зокрема дивідендів, відсотків та інших доходів від фінансової діяльності, які не обліковують на рахунок 72 «Доход від участі в капіталі».

Рахунок 73 «Інші фінансові доходи» має такі субрахунки:

731 «Дивіденди одержані» — використовуються для відображення належної суми дивідендів від підприємств, що не є асоційованими, дочірніми та спільними.

732 «Відсотки одержані» — використовується для відображення відсотків за облігаціями чи за іншими цінними паперами, крім тих, що обліковуються за рахунком 731, а також відсотків за здані у фінансову оренду необоротні активи.

733 «Інші доходи від фінансових операцій» — використовується для відображення інших доходів від фінансової діяльності, крім тих, що обліковуються на субрахунках 731 та 732.

За кредитом рахунка відображається визнана сума доходу, за дебетом — списання кредитового обороту на рахунок 79 «Фінансові результати».

Для узагальнення інформації про доходи, які виникають у процесі звичайної діяльності, але не пов'язані з операційною та фінансовою діяльністю підприємства, призначено рахунок 74 «Інші доходи» субрахунки якого наведено в таблиці.

Таблиця

СУБРАХУНКИ ДО РАХУНКУ 74 «ІНШІ ДОХОДИ»

№ субрахунку	Назва субрахунку	Характеристика
741	Дохід від реалізації фінансових інвестицій	Для узагальнення інформації про доходи від реалізації фінансових інвестицій
742	Дохід від відновлення корисності активів	Для узагальнення інформації про доходи від реалізації необоротних активів
744	Дохід від неопераційної курсової різниці	Для узагальнення інформації про курсові різниці за активами та зобов'язаннями в іноземній валюті, які пов'язані з фінансовою та інвестиційною діяльністю
745	Дохід від безоплатно одержаних активів	Для узагальнення інформації про доходи від безоплатно одержаних оборотних активів, фінансових інвестицій і цільового фінансування капітальних інвестицій. Дохід від цільового фінансування капітальних інвестицій і безоплатно одержаних необоротних активів, що підлягають амортизації, визначається у сумі, пропорційній сумі амортизації відповідних активів одночасно з їх нарахуванням. Дохід від безоплатно одержаних земляних ділянок і фінансових інвестицій визначається при їх вибутті
746	Інші доходи від звичайної діяльності	Для узагальнення інформації про інші доходи від звичайної діяльності, які не відображені на інших субрахунках рахунку 74 «Інші доходи», зокрема, від списання кредиторської заборгованості, що не виникла в ході операційного циклу, після закінчення строку позовної давності, від вартості негативного гудвілу, яка визначається доходом; сума дооцінки об'єктів необоротних активів у випадках, передбачених П(С)БО

Первинними документами при відображенні доходів від інвестиційної діяльності є акти переоцінки, платіжне доручення, ПКО, виписки банку, довідки (розрахунки) бухгалтерії тощо.

Відображення в бухгалтерському обліку інших доходів відбувається наступним чином:

Таблиця

№ пп.	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
		Дебет	Кредит
1	Відображено суму податків і платежів, отриманих у складі іншого доходу	74 «Інші доходи»	64 «Розрахунки за податками й платежами»
2	Віднесено інші доходи на фінансові результати від інвестиційної діяльності	74 «Інші доходи»	793 «Результат іншої звичайної діяльності»
3	Визнано дохід у розмірі справедливої вартості об'єктів основних засобів, отриманих в обмін на фінансові інвестиції	10 «Основні засоби»	741 «Доходи від реалізації фінансових інвестицій»
4	Визначено дохід від неопераційної курсової різниці за фінансовими інвестиціями	14 «Інвестиції»	744 «Дохід від неопераційної курсової різниці»
5	Визнано дохід у зв'язку зі збільшенням довгострокової дебіторської заборгованості	18»Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи»	74 «Інші доходи»
6	Визнано дохід у розмірі справедливої вартості виробничих запасів, отриманих в обмін на неподібні необоротні активи	20 «Виробничі запаси»	742 «Дохід від відновлення корисності активів»
7	Визнано дохід при отриманні безготівкових коштів за реалізовані фінансові інвестиції	31 «Рахунки в банках»	741 «Дохід від реалізації фінансових інвестицій»
8	Визнано дохід у сумі амортизації, нарахованої на безоплатно одержані основні засоби	42 «Додатковий капітал»	745 «Дохід від безоплатно одержаних активів»
9	Відображено неопераційну курсову різницю за розрахунками з іноземними позичальниками та підрядниками	632 «Розрахунки з іноземними постачальниками»	744 «Дохід від неопераційної курсової різниці»

54. Облік фінансових результатів (поняття фінансових результатів, порядок їх формування та відображення на рахунках обліку)

Фінансові результати визначаються за кожним видом діяльності по закінченні звітного періоду (місяці чи календарного року). При визначенні кінцевого фінансового результату необхідно закрити рахунок 98 «Податки на прибуток». Оскільки податок на прибуток визначається загальною сумою і не підрозділяється за видами діяльності, то витрати з податку на прибуток списуються на окремий субрахунок рахунка 79 «Фінансові результати» за вибором підприємства, крім субрахунку 794 «Результат надзвичайних подій».

Розмір прибутків або збитків операційної діяльності підприємства визначається на субрахунку 791 «Результати операційної діяльності».

За кредитом відображаються у порядку закриття рахунків суми доходів від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) та від іншої операційної діяльності, за дебетом — суми в порядок закриття рахунків і послуг, адміністративних витрат, витрат на збут, інших операційних витрат.

Для отримання показника прибутку або збитку від операційної діяльності Планом рахунків передбачено субрахунок 791 «Результат операційної діяльності». На субрахунку 791 «Результати основної діяльності» ведеться облік доходів, витрат і фінансових результатів від реалізації готової продукції, товарів, робіт, послуг та іншої операційної діяльності підприємства

У кінці звітного періоду обороти за рахунками 70, 71, 90, 92, 93, 94 списуються на субрахунок 791 «Результат операційної діяльності», за даними якого визначається прибуток (збиток) операційної діяльності.

Чистий дохід від реалізації продукції визначається шляхом вирахування з валового доходу відповідних податків, зборів, знижок тощо.. У Звіті про фінансові результати він відображається у рядку з аналогічною назвою. Порядок визначення чистого доходу у бухгалтерському обліку є наступним:

1. Сума загального доходу, тобто без вирахування наданих знижок, повернення проданих товарів і податків з продажу, який відповідає критеріям визнання доходу, буде відображатися записом:

Відображено дохід від реалізації Дт 36; Кт 70.

2. На зменшення валового доходу послідовно списуються нараховані податки, платежі:

а) суму податку на додану вартість, включену до складу доходу:

Нараховано ПДВ на виручку згідно чинного законодавства Дт 70; Кт 64

б) акцизний збір, врахований у складі доходу для платників акцизного збору:

Нараховано акцизний збір згідно чинного законодавства Дт70; Кт 64

Інші суми, які зменшують валовий дохід, відображаються у відповідному рядку Звіту про фінансові результати і у статті «Інші вирахування з доходу».

Після здійснення наведених записів на субрахунку 791 списується сума чистого доходу від реалізації продукції. Віднесено чистий дохід від реалізації на фінансовий результат Дт 70; Кт 791.

Валовий прибуток (збиток) — це різниця між чистим доходом від продажу готової продукції і собівартістю реалізованої продукції.

Для визначення валового прибутку потрібно насамперед визначити та відобразити в обліку собівартість реалізованої готової продукції. Списано на фінансові результати собівартість реалізованої продукції Дт 791 Кт 90.

Фінансовий результат визначається за кожним видом діяльності шляхом зіставлення доходів і витрат звітного періоду.

Субрахунок 791 щомісяця закривається, тому на різницю між оборотами складається проводка в кореспонденції з рахунком 44 «Нерозподілені прибутки непокриті збитки».

Прибуток або збиток від фінансової діяльності підприємства визначається на субрахунку 792 «Результат фінансових операцій».

На субрахунку 792 «Результати фінансових операцій» ведеться облік доходів, витрат і фінансових результатів від фінансових операцій.

За кредитом субрахунку 792 «Результат фінансових операцій» відображаються списання суми доходів від участі в капіталі та інших фінансових доходів з рахунку 72 і 73, за дебетом-списання фінансових витрат з рахунків 95 «Фінансові витрати» та 96 «Втрати від участі в капіталі».

Схему відображення в бухгалтерському обліку доходів, витрат від фінансової діяльності підприємства та визначення фінансового результату, наведено в таблиці:

Таблиця

792 «РЕЗУЛЬТАТ ФІНАНСОВИХ ОПЕРАЦІЙ»

<i>Дебет</i>	<i>Кредит</i>
951 «Відсотки за кредит»	721 «Дохід від інвестицій в асоційовані підприємства»
952 «Інші фінансові витрати»	722 «Дохід від спільної діяльності»
961 «Втрати від інвестицій в асоційовані підприємства»	723 «Дохід від інвестицій в дочірні підприємства»
962 «Втрати від спільної діяльності»	731 «Дивіденди одержані»
963 «Втрати від інвестицій в дочірні підприємства»	732 «Відсотки одержані»
	733 «Інші доходи від фінансових операцій»

Прибуток (збиток) від іншої звичайної діяльності підприємства визначається на субрахунок 793 «Результат іншої звичайної діяльності».

За кредитом відображаються списання сум у порядку закриття рахунків обліку доходів від іншої звичайної діяльності підприємства, за дебетом — списання витрат з рахунку 97 «Інші витрати». Визначення результату від іншої звичайної діяльності наведено в таблиці.

Таблиця

793 «РЕЗУЛЬТАТ ІНШОЇ ЗВИЧАЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»

<i>Дебет</i>	<i>Кредит</i>
971 «Собівартість реалізованих фінансових інвестицій «	741 «Дохід від реалізації фінансових інвестицій «
972 «Втрати від зменшення корисності активів»	742 «Дохід від відновлення корисності активів»
974 «Втрати від неопераційних курсових різниць»	744 «Дохід від неопераційної курсової різниці»
975 «Уцінка необоротних активів і фінансових інвестицій»	745 «Дохід від безоплатно одержаних активів»
976 «Списання необоротних активів»	746 «Інші доходи від звичайної діяльності»
977 «Інші витрати звичайної діяльності»	

Нарахування податку на прибуток від операційної, фінансової та інвестиційної діяльності та відображення у складі фінансових результатів відображається в обліку наступними записами: Дт 981; Кт 641 і Дт 79; Кт 981.

На субрахунок 794 «Результат надзвичайних подій» ведеться облік витрат, доходів та фінансового результату від операцій, пов'язаних із надзвичайними подіями.

Прибуток (збиток) від надзвичайних подій визначається на субрахунок 794 «Результат надзвичайних подій».

За кредитом субрахунку 794 «Результат надзвичайних подій» відображається списання доходів, одержаних від надзвичайних подій, за дебетом — списання витрат від надзвичайних подій, які обліковуються на рахунку 99 «Надзвичайні витрати».

Таблиця

794 «РЕЗУЛЬТАТ НАДЗВИЧАЙНИХ ПОДІЙ»

<i>Дебет</i>	<i>Кредит</i>
991 «Втрати від стихійного лиха»	751 «Відшкодування збитків від надзвичайних подій»
992 «Втрати від техногенних катастроф і аварій»	752 «Інші надзвичайні доходи»
993 «Інші надзвичайні витрати»	
982 «Податок на прибуток від надзвичайних подій»	

СПИСАННЯ ФІНАНСОВОГО РЕЗУЛЬТАТУ

№ п/п	Зміст операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	На суму чистого прибутку	79 «Фінансові результати»	441 «Прибуток нерозподілений»
2	На суму чистого збитку	442 «Непокриті збитки»	79 «Фінансові результати»

Узагальнення даних по рахунках обліку доходів та по рахунках обліку фінансових результатів здійснюється при журнально-ордерній формі обліку у журналі № 6, а при спрощеній формі бухгалтерського обліку у Відомості 5-М.

55. Облік податку на прибуток від звичайної діяльності та надзвичайних подій. Облік відстрочених податкових активів та зобов'язань

При визначенні кінцевого фінансового результату необхідно закрити рахунок 98 «Податки на прибуток». Оскільки податок на прибуток визначається загальною сумою і не підрозділяється за видами діяльності, то витрати з податку на прибуток списуються на окремий субрахунок рахунка 79 «Фінансові результати» за вибором підприємства, крім субрахунку 794 «Результат надзвичайних подій».

Для отримання показника прибутку або збитку від операційної діяльності Планом рахунків передбачено субрахунок 791 «Результат операційної діяльності». На субрахунку 791 «Результати основної діяльності» ведеться облік доходів, витрат і фінансових результатів.

У кінці звітного періоду обороти за рахунками 70, 71, 90, 92, 93, 94 списуються на субрахунок 791 «Результат операційної діяльності», за даними якого визначається прибуток операційної діяльності.

Нарахування податку на прибуток від операційної, фінансової та інвестиційної діяльності та відображення у складі фінансових результатів відображається в обліку наступними записами: Дт 981; Кт 641 і Дт 79; Кт 981.

На субрахунку 794 «Результат надзвичайних подій» ведеться облік витрат, доходів та фінансового результату від операцій, пов'язаних із надзвичайними подіями.

Прибуток від надзвичайних подій визначається на субрахунку 794 «Результат надзвичайних подій».

Відстрочені податкові зобов'язання — це тимчасова різниця у сумі податку на прибуток, яка виникає внаслідок невідповідності суми прибутку за даними бухгалтерського обліку і прибутку, що підлягає оподаткуванню.

Відстрочені податкові активи — це сума податку на прибуток, яка належить до відшкодування в наступних періодах внаслідок тимчасової різниці між обліковою і податковою базами оцінки.

Податкова база статті звітності представляє собою суму, яка відноситься на дану статтю для податкових цілей податковими органами.

Тимчасові різниці представляють собою різниці між податковими базами статей і їх балансовою вартістю, і можуть бути:

— оподаткованими тимчасовими різницями, що впливають на суми, належні до оподаткування в майбутніх періодах;

— тимчасовими різницями, які вираховуються, що впливають на суми, які необхідно вираховувати з податку на прибуток до сплати в майбутніх періодах.

Для обліку відхилень по відповідній сумі податку вводяться спеціальні рахунки: 17 «Відстрочені податкові активи», та 54 «Відстрочені податкові зобов'язання».

Методологічні основи формування в бухгалтерському обліку інформації про відстрочені податкові активи та зобов'язання і розкриття інформації про них у фінансовій звітності визначені Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 17 «Податок на прибуток».

Рахунок 17 «Відстрочені податкові активи» є активним, балансовим. Призначений для ведення обліку суми податку на прибуток, що підлягає відшкодуванню в наступних звітних періодах внаслідок: 1) тимчасової різниці між балансовою вартістю активів або зобов'язань та оцінкою цих активів або зобов'язань, яка використовується з метою оподаткування; 2) перенесення податкових збитків, не використаних для зменшення податку на прибуток у звітному періоді. По дебету цього рахунку відображається сума перевищення податку на прибуток, що підлягає сплаті в поточному звітному періоді, над витратами, пов'язаними з нарахуванням податку на прибуток у поточному звітному періоді, по кредиту — зменшення відстрочених податкових активів за рахунок витрат, пов'язаних з нарахуванням податків на прибуток у поточному звітному періоді.

Аналітичний облік відстрочених податкових активів ведеться за видами активів, між оцінками яких для відображення в балансі та цілей оподаткування виникла різниця.

На рахунку 54 «Відстрочені податкові зобов'язання» ведеться облік суми податку на прибуток, які сплачуватимуться в наступних періодах внаслідок виникнення тимчасової різниці між балансовою вартістю активів або зобов'язань та оцінкою цих активів або зобов'язань, яка використовується з метою оподаткування.

За кредитом рахунка 54 «Відстрочені податкові зобов'язання» відображається сума податку на прибуток, що підлягає сплаті в майбутніх періодах до оподаткованих тимчасових різниць, за дебетом — зменшення відстрочених податкових зобов'язань за рахунок нарахування поточних податкових зобов'язань.

Синтетичний облік відстрочених податкових зобов'язань ведуть у журналі № 3.

56. Облік статутного капіталу, неоплаченого та вилученого капіталу (порядок формування статутного капіталу та його зміни, аналітичний і синтетичний облік)

Для обліку статутного капіталу використовують три основні рахунки: рахунок 40 «Статутний капітал», рахунок 46 «Неоплачений капітал» та рахунок 45 «Вилучений капітал».

Всі операції, пов'язані з формуванням, змінами, ліквідацією статутного капіталу, відображаються на рахунку 40 «Статутний капітал». Сальдо цього рахунку повинно відповідати розміру статутного капіталу. Зміни статутного капіталу проводяться у встановленому чинним законодавством порядку з обов'язковим внесенням відповідних змін до установчих документів.

Рахунок 40 «Статутний капітал» пасивний, фондовий, призначений для обліку та узагальнення інформації про стан та рух статутного капіталу підприємства.

По дебету рах. 40 відображають зменшення (вилучення) статутного капіталу, а по кредиту рах. 40 його збільшення.

Неоплачений капітал — це сума заборгованості власників (учасників) за внесками до статутного капіталу підприємства, які вони зобов'язалися здійснити на момент створення підприємства. Для реєстрації підприємства, наприклад товариства з обмеженою відповідальністю, необхідно утворити статутний капітал, і на дату його створення слід сплатити 30 % суми, визначеної установчими документами на спеціально відкритий у банку тимчасовий рахунок. Не внесена засновниками сума коштів або майно, яке вони зобов'язались передати у статутних капітал, визнається їх заборгованістю перед товариством і відображається у складі неоплаченого капіталу. Після державної реєстрації підприємства засновники по-

винні в період до одного року погасити заборгованість за внесками до статутного капіталу. Для узагальнення інформації про розмір заборгованості засновників та її зміни використовується рахунок 46 «Неоплачений капітал». За дебетом цього рахунка обліковується заборгованість засновників товариства за внесками до капіталу підприємства, а за кредитом — погашення заборгованості.

Аналітичний облік неоплаченого капіталу ведеться за видами розміщених неоплачених акцій (для акціонерних товариств) та за кожним засновником (учасником) товариства.

Вилучений капітал відображає фактичну собівартість акцій власної емісії або часток, викуплених товариством у його учасників. Акціонерне товариство може здійснювати викуп акцій власної емісії за ринковою, номінальною чи іншою вартістю для перепродажу чи анулювання. Якщо викуплені акції повторно не розміщуються в період до 12 міс., товариство зобов'язане їх анулювати. Анулювання акцій може здійснюватись для зменшення кількості випущених акцій, розміру статутного капіталу та з іншою метою.

Облік вилученого капіталу ведеться на рахунку 45 «Вилучений капітал». За дебетом цього рахунка відображається фактична собівартість викуплених акцій власної емісії або часток, викуплених товариством у засновників, а за кредитом — вартість анульованих або перепроданих акцій чи часток.

Непокріті збитки, неоплачений капітал, вилучений капітал зменшують розмір власного капіталу підприємства.

57. Облік прибутків і збитків та облік резервного капіталу (сутність та види резервного капіталу, порядок його формування та відображення в обліку, формування та використання прибутку підприємства)

Додатковий вкладений капітал найчастіше виникає в акціонерних товариствах. Він є тією сумою, на яку вартість розміщення акцій перевищує їхню номінальну вартість. *Емісійний дохід* виникає лише у випадку, якщо вартість первинного розміщення акцій перевищує їх номінальну вартість. Усі випадки дальшого їх обігу розглядаються як продаж. Для інших видів підприємств додатковий вкладений капітал — це будь-яке перевищення вартості внесків засновників понад зареєстровану суму, а також будь-які незареєстровані в установчих документах внески власників у підприємство. Облік додатково вкладеного капіталу здійснюється на рахунку 42 «Додатковий капітал» та на субрахунках 421 «Емісійний дохід», 422 «Інший вкладений капітал»

Інший додатковий капітал включає суму дооцінки необоротних активів, вартість активів, безкоштовно отриманих підприємством від інших юридичних і фізичних осіб та інші види додаткового капіталу.

Облік іншого додаткового капіталу здійснюється також на рахунку 42 «Додатковий капітал», але на інших субрахунках:

423 «Дооцінка активів» (дооцінка необоротних активів у випадках, передбачених чинним законодавством);

424 «Безоплатно одержані необоротні активи» (вартість активів, безоплатно одержаних від інших осіб без умови їх повернення);

425 «Інший додатковий капітал» (майно житлово-комунального господарства та соціальної сфери, не передане на баланс муніципалітету, та ін.).

На кредиті субрахунків показується збільшення названого майна чи дооцінки, а на дебеті — його вибуття чи використання.

Резервний капітал складається із суми резервів, створених відповідно до чинного законодавства або установчих документів за рахунок нерозподіленого прибутку підприємства.

Мінімальний розмір резервного капіталу, передбачений чинним законодавством, становить 25 % статутного капіталу. Підприємство може передбачити в установчих документах створення більшого розміру резервного фонду. Резервний капітал використовується для покриття непередбачуваних збитків підприємства. Для обліку резервного капіталу використовується рахунок 43 «Резервний капітал». За кредитом цього рахунка відображається формування резервів, а за дебетом — їх використання. Залишок даного рахунка відображає суму невикористаного резервного капіталу на звітну дату.

В усіх підприємствах основним узагальнюючим показником фінансових результатів господарської діяльності є прибуток. Порядок використання прибутку визначає власник (власники) підприємства або уповноважений ним орган згідно з статутом підприємства.

За рахунок прибутку, в першу чергу, по встановлених нормах здійснюються розрахунки з бюджетом, формуються цільові фонди на підприємстві, покриваються збитки минулих років.

Чистий прибуток, одержаний товариством як результат його господарської діяльності після сплати податків до бюджету, а також інших платежів, спрямовується на виплату дивідендів учасникам товариства в розмірі, обумовленому зборами товариства.

Сума, що залишається, спрямовується на формування фондів підприємства, а саме:

— резервного фонду у розмірі не менше 25 % статутного капіталу товариства. Він використовується для покриття витрат, пов'язаних з відшкодуванням збитків та позапланових витрат. Ре-

зервний фонд створюється шляхом щорічних відрахувань у розмірі не менше 5 % чистого прибутку товариства до одержання необхідної суми. Кошти фонду зараховуються на спеціальний рахунок в установі банку. Рішення про використання коштів фонду приймається зборами учасників товариства;

— фонду сплати дивідендів. Розмір планової і нарахованої за рік суми грошових коштів цього фонду затверджується зборами учасників товариства;

— фонду соціально-культурного розвитку, який формується і використовується відповідно до рішень, затверджених зборами учасників товариства.

Збитки, що можуть виникнути в результаті діяльності товариства, покриваються з резервного фонду, а у разі недостатності — з інших фондів, створених на підставі установчих документів.

Нерозподілений прибуток — це сума чистого прибутку, нерозподіленого у вигляді дивідендів між акціонерами і власниками підприємства.

Для обліку нерозподіленого прибутку або непокритих збитків передбачений рахунок 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)».

На рахунку 44 ведеться облік нерозподілених прибутків чи непокритих збитків поточного та минулих років, а також використаного в поточному році прибутку.

По кредиту рахунка відображається збільшення прибутку від усіх видів діяльності, по дебету — збитки та використання прибутку.

Чистий прибуток визначається в кінці звітного року і відображається по дебету на рахунку 79 «Фінансові результати» і по кредиту рахунку 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)». Збиток по звітному балансу відображається по дебету рахунку 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)» і по кредиту рахунку 79 «Фінансові результати» (останній в будь — якому випадку закривається). Кредитове сальдо по рахунку на рахунку 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)» характеризує нерозподілений прибуток, а дебетове сальдо — непокритий збиток.

Збиток звітного року записується по дебету рахунку 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)», дебетове сальдо по цьому рахунку означає суму непокритого на даний момент збитку. Витрати, втрати і збитки, які обліковуються на цьому рахунку, а також суми податків з прибутку, які не покривають прибуток, приєднуються до непокритих збитків.

Аналітичний облік до дебету рахунку 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)», ведеться тільки по оборотах звітного року. На рахунку доцільно виділити наступні аналітичні позиції:

— чистий прибуток звітного періоду;

- поточні витрати, втрати, які списані як використання прибутку в звітному періоді;
- відрахування до резервного фонду;
- дивіденди, які нараховані за минулі звітні періоди;
- дивіденди, які нараховані за звітний період (авансом).

По всіх аналітичних позиціях аналітичний облік ведуть наростаючим підсумком з початку року.

В кінці звітного періоду сальдо рахунку 791 списується на рахунок 441 «Прибуток нерозподілений».

Таблиця

ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ НЕРОЗПОДІЛЕНОГО ПРИБУТКУ

№	Зміст господарської операції	Дт	Кт
1	Списання фінансового результату від основної діяльності до складу нерозподіленого прибутку	791	441
2	Нараховано дивіденди	443	671
3	Нараховано податок з суми дивідендів	671	641
4	Проведено відрахування до резервного капіталу	443	43

Списання збитку від основної діяльності буде відображатись до дебету рахунка 442 «Непокриті збитки». Узагальнення облікових даних по рахунках класу 4 здійснюється при журнально-ордерній формі обліку у журналі — ордері № 7, а при спрощеній формі бухгалтерського обліку — у розділах III і IV Відомості 5-М.

58. Облік цільового фінансування та цільових надходжень та облік забезпечень витрат (сутність цільового фінансування та цільових надходжень, документальне оформлення, аналітичний і синтетичний облік, надходження і використання коштів цільового фінансування та цільових надходжень)

На рахунку 48 «Цільове фінансування і цільові надходження» ведеться облік узагальнення інформації про наявність та рух коштів фінансування заходів цільового призначення.

Кошти цільового фінансування і цільових надходжень можуть надходити як субсидії, асигнування з бюджету та позабюджетних фондів, цільові внески фізичних та юридичних осіб тощо.

За кредитом рахунка 48 «Цільові надходження і цільове фінансування» відображаються кошти цільового призначення для фінансування певних заходів, за дебетом — використані суми за певними напрямками, визначених їх доходом, а також повернення невикористаних сум.

Аналітичний облік коштів цільового фінансування і цільових надходжень та їх витрачання провадиться за їх призначенням та джерелами надходжень.

Синтетичний облік рахунка 48 (кредит) ведеться в журналі 7, аналітичний — у відомості, яку потрібно розробити самостійно з відображення окремих напрямів формування і джерел надходження коштів. Оборотна відомість відображає сальдо на початок і кінець місяця й обороти за місяць з деталізацією за кореспондуючими рахунками.

Забезпечення, як економічна категорія, означає створення резервних і страхових фондів для гарантування погашення заборгованості кредиторам.

До забезпечень витрат і платежів відносять:

- > витрати на оплату майбутніх відпусток;
- > додаткове пенсійне забезпечення;
- > гарантійний ремонт реалізованої продукції (сервісне обслуговування);
- > інші витрати.

Облік забезпечень ведеться на рахунку 47 «Забезпечення майбутніх витрат і платежів» у розрізі субрахунків:

- 471 «Забезпечення виплат відпусток»;
- 472 «Додаткове пенсійне забезпечення»;
- 473 «Забезпечення гарантійних зобов'язань»;
- 474 «Забезпечення інших витрат і платежів».

На субрахунку 471 відображаються нарахування резерву на оплату відпусток. Такий резерв створюється щомісячно виходячи з фактично нарахованого фонду оплати праці окремих груп персоналу підприємства і процента відрахувань, розрахованого за відповідною методикою.

На субрахунку 472 здійснюється облік додаткового пенсійного забезпечення. З метою кращого матеріального забезпечення пенсіонерів доцільно створювати резерв із додаткового страхування. Частина коштів може відраховуватися у резерв за рахунок підприємства, а частина — за рахунок працюючих.

На субрахунку 473 відображається операції з нарахування забезпечення гарантійних зобов'язань з ремонтів та сервісного обслуговування.

На субрахунку 474 відображаються операції зі створення інших забезпечень, не передбачених попередніми субрахунками.

Синтетичний облік ведуть в журналі 7, а аналітичний — у відомість 7.3 в якій наводяться забезпечення за окремими субрахунками, дані про сальдо на початок і кінець місяця, дебетовий і кредитовий обороти. Аналітичний облік ведеться за напрямками формування і використання коштів.

59. Облік на позабалансових рахунках (характеристика позабалансових рахунків, методика відображення інформації на позабалансових рахунках)

Згідно нового Плану рахунків бухгалтерського обліку суб'єкти підприємницької діяльності повинні вести облік об'єктів, що не відображаються в балансі на наступних позабалансових рахунках:

Рахунок 01 «Орендовані необоротні активи» — характер ведення позабалансового обліку орендованих необоротних активів безпосередньо залежить від характеру договору оренди. Прийняті в операційну оренду (лізинг) активи у вигляді основних засобів, нематеріальних активів та інших необоротних активів на підставі відповідних договорів обліковуються в орендаря за балансовою (залишковою) і первісною вартістю орендодавця згідно договору операційної оренди на позабалансовому рахунку 01 «Орендовані необоротні активи».

Збільшення залишку рахунку 01 «Орендовані необоротні активи» відбувається при прийнятті на облік основних засобів, нематеріальних активів та інших необоротних активів, отриманих в операційну оренду, зменшення — при їх поверненні орендодавцю та у випадках перенесення заборгованості перед орендодавцем за орендовані необоротні активи на баланс.

Аналітичний облік орендованих необоротних активів ведеться за видами активів.

Регістром аналітичного обліку таких необоротних активів є копія інвентарної картки об'єкту або витягу з інвентарної книги. Ці документи повинні додаватися орендодавцем до акту приймання — передачі об'єктів, що орендуються. Об'єкти, прийняті в операційну оренду як необоротні активи, обліковуються в орендаря за інвентарними номерами орендодавця.

Рахунок 02 «Активи на відповідальному зберіганні» — призначений для обліку оборотних і необоротних активів, що тимчасово знаходяться на підприємстві та не є його власністю, які знаходяться у нього на відповідному зберіганні, прийняті на комісію, у переробку, до монтажу, в довірче управління тощо. Облік таких цінностей ведеться за цінами, що передбачені в договорах, прийма-

льно-передавальних актах тощо. Усі товарно-матеріальні цінності, що обліковуються на цьому рахунку, проходять інвентаризацію в порядку і строки, передбачені наказом про облікову політику, а також планом проведення інвентаризації.

Даний рахунок має такі субрахунки:

021 «Устаткування, прийняте для монтажу»;

022 «Матеріали, прийняті для переробки»;

023 «Матеріальні цінності на відповідальному зберіганні»;

024 «Товари, прийняті на комісію»;

025 «Матеріальні цінності довірителя».

Рахунок 03 «Контрактні зобов'язання» призначений для узагальнення інформації про наявність та рух зобов'язань по укладених контрактах, а також контролю за їх виконанням. На рахунку 03 «Контрактні зобов'язання» ведеться облік по деривативах (форвардних і ф'ючерських контрактах, опціонах) та інших контрактах, розкриття інформації щодо яких передбачено відповідними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку.

Дериватив-стандартний документ (договір), що засвідчує право або зобов'язання придбати або продати цінні папери, матеріальні або нематеріальні активи, а також кошти на визначених ним умовах в майбутньому.

Облік зобов'язань здійснюється в оцінці, передбаченій контрактами.

Списуються контрактні зобов'язання з рахунку у разі виконання, ліквідації, відмови від виконання, передачі або продажу зобов'язання за контрактом іншим особам.

Аналітичний облік ведеться за видами зобов'язань.

Рахунок 04 «Непередбачені активи й зобов'язання» використовується для накопичення інформації про наявність непередбачених (потенційних) активів та непередбачених (потенційних) зобов'язань.

Даний рахунок має такі субрахунки:

041 «Непередбачені активи»;

042 «Непередбачені зобов'язання».

На субрахунку 041 «Непередбачені активи» ведеться накопичення інформації про наявність непередбачених активів щодо яких існує ймовірність надходження економічних вигод у сумі очікуваного відшкодування збитків. Списуються непередбачені активи в міру того, як вони визнаються чи не визнаються при вирішенні невизначених подій.

На субрахунку 042 «Непередбачені зобов'язання» ведеться накопичення інформації про наявність непередбаченого зобов'язання, що може вимагати витрачання ресурсів (але повної впевненості щодо цього зобов'язання немає) в сумі очікуваних збитків.

Рахунок 05 «Гарантії та забезпечення надані» — призначений для узагальнення інформації про наявність та рух виданих підприємством гарантій та забезпечень виконання як власних зобов'язань та платежів, так і зобов'язань та платежів інших підприємств (за договорами поруки).

Облік забезпечення здійснюється за вартістю, вказаною в документах про гарантії та забезпечення. Зокрема, на цьому рахунку обліковуються:

- вартість активів підприємства, які оформлено договорами застави;
- (та за сумами, визначеними в них), при цьому з балансу вартість цих активів не списується;
- вартість прийнятих на себе зобов'язань за договорами поруки;
- вартість інших гарантій та забезпечень.

Аналітичний облік гарантій та забезпечень ведеться за кожною гарантією та забезпеченням.

Рахунок 06 «Гарантії та забезпечення отримані» призначений для узагальнення інформації про наявність та рух отриманих гарантій та забезпечень виконання зобов'язань і платежів.

Облік забезпечення проводиться за вартістю, вказаною в документах про гарантії та забезпечення. Зокрема на цьому рахунку обліковуються:

- гарантії, отримані підприємством за третіх осіб;
- вартість товарно-матеріальних цінностей, основних засобів та цінних паперів (які знаходяться як на підприємстві, так і в депозиті нотаріальної контори чи банку), що становлять предмет застави;
- вартість інших гарантій та забезпечень.

Аналітичний облік гарантій та забезпечень ведеться за кожною отриманою гарантією та забезпеченням.

Рахунок 07 «Списані активи» — призначено для узагальнення.

інформації про стан дебіторської заборгованості, списаної з балансу внаслідок неплатоспроможності боржників, та про суми невідшкодованих нестач і втрат від псування оборотних і необоротних активів.

Зарахування на даний позабалансовий рахунок здійснюється одночасно зі списанням суми нестач і втрат від псування оборотних і необоротних активів та дебіторської заборгованості на витрати підприємства.

Рахунок 07 «Списані активи» має такі субрахунки:

071 «Списана дебіторська заборгованість «;

072 «Невідшкодовані нестачі і втрати від псування цінностей».

Аналітичний облік за позабалансовим Рахунком 07 «Списані активи» ведеться за боржниками та випадками встановлення нестач і витрат від псування цінностей.

Рахунок 08 «Бланки суворого обліку» — використовується для отримання інформації про наявність і рух бланків суворого обліку та суворої звітності. На цьому рахунку обліковуються бланки свідоцтв, дипломів про освіту, посвідчення, трудові книжки, що засвідчують особу, право, освіту.

Аналітичний облік ведеться за кожним бланком та місцями їх зберігання.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Інформаційна потреба уряду у фінансовій звітності:

- а) оцінка якості управління;
- б) своєчасність і повнота сплати податків, визначення національного доходу, розподілу ресурсів;
- в) участь в капіталі підприємства;
- г) немає правильної відповіді.

2. Актив відображається в Балансі за умови:

- а) можливості достовірного визначення його оцінки;
- б) можливості отримання в майбутньому економічних вигід, пов'язаних з його використанням;
- в) всі наведені відповіді правильні;
- г) немає правильної відповіді.

3. Облікова політика підприємства розкривається у звітності через:

- а) Звіт про власний капітал;
- б) Звіт про фінансові результати;
- в) примітки до фінансових звітів;
- г) немає правильної відповіді.

4. Облікова оцінка — це:

- а) правило, яким необхідно користуватися при вимірюванні, оцінці та реєстрації господарських операцій і при відображенні їх результатів у фінансовій звітності;
- б) попередня оцінка, яка використовується підприємством з метою розподілу витрат і доходів між відповідними звітними періодами;
- в) сукупність методів, принципів і процедур, які використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності;
- г) немає правильної відповіді.

5. Принцип автономності:

- а) передбачає постійне застосування підприємством обраної облікової політики;
- б) передбачає розгляд підприємства як юридичної особи, що відокремлена від власників;
- в) передбачає, що фінансова звітність повинна містити всю інформацію про фактичні та потенційні наслідки операцій та подій, яка може вплинути на рішення, що приймаються на її основі;
- г) немає правильної відповіді.

6. Принцип превалювання змісту над формою:

- а) передбачає облік операцій відповідно до їх сутності;
- б) визначає пріоритет оцінки активів, виходячи з витрат на їх виробництво та придбання;
- в) згідно з яким методи оцінки, що застосовуються в бухгалтерському обліку, повинні запобігати заниженню оцінки зобов'язань, витрат та завищенню оцінки активів і доходів підприємства;
- г) немає правильної відповіді.

7. Принцип історичної (фактичної) собівартості:

- а) передбачає облік операцій відповідно до їх сутності;
- б) визначає пріоритет оцінки активів, виходячи з витрат на їх виробництво та придбання;
- в) згідно з яким методи оцінки, що застосовуються в бухгалтерському обліку, повинні запобігати заниженню оцінки зобов'язань, витрат та завищенню оцінки активів і доходів підприємства;
- г) немає правильної відповіді.

8. Принцип періодичності:

- а) припускає розподіл діяльності підприємства на певні періоди часу з метою складання фінансової звітності;
- б) передбачає постійне застосування підприємством обраної облікової політики;
- в) передбачає методи оцінки, що застосовуються в бухгалтерському обліку, повинні запобігати заниженню оцінки зобов'язань та витрат і завищенню оцінки активів і доходів підприємства;
- г) немає правильної відповіді.

9. Принцип обачності:

- а) припускає розподіл діяльності підприємства на певні періоди часу з метою складання фінансової звітності;
- б) передбачає постійне застосування підприємством обраної облікової політики;
- в) передбачає методи оцінки, що застосовуються в бухгалтерському обліку, повинні запобігати заниженню оцінки зобов'язань та витрат і завищенню оцінки активів і доходів підприємства;
- г) немає правильної відповіді.

10. Принцип послідовності:

- а) припускає розподіл діяльності підприємства на певні періоди часу з метою складання фінансової звітності;
- б) передбачає постійне застосування підприємством обраної облікової політики;
- в) передбачає методи оцінки, що застосовуються в бухгалтерському обліку, повинні запобігати заниженню оцінки зобов'язань та витрат і завищенню оцінки активів і доходів підприємства;
- г) немає правильної відповіді.

11. Принцип безперервності:

- а) визначає пріоритет оцінки активів, виходячи з витрат на їх придбання чи виготовлення;
- б) припускає розподіл діяльності підприємства за певні періоди часу з метою складання фінансової звітності;
- в) передбачає оцінку активів і зобов'язань підприємства, виходячи з припущення, що його діяльність триватиме далі;
- г) немає правильної відповіді.

12. Форми фінансової звітності підприємств встановлює:

- а) Державне казначейство України;
- б) Міністерство фінансів України;
- в) Національний банк України;
- г) немає правильної відповіді.

13. Облікова політика — це...

- а) правило, яким слід користуватися при вимірюванні, оцінці та реєстрації господарських операцій і при відображенні їх результатів у фінансовій звітності;
- б) попередня оцінка, яка використовується підприємством з метою розподілу витрат і доходів між відповідними звітними періодами;
- в) сукупність методів, принципів і процедур, які використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності;
- г) немає правильної відповіді.

14. Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку — це:

- а) нормативно-правовий акт, затверджений Мінфіном України, який визначає принципи та методи ведення бухгалтерського обліку і складання звітності, що не суперечить міжнародним стандартам;
- б) стандартні вимоги до методів і процедур ведення бухгалтерського обліку;
- в) стандарти з бухгалтерського обліку, які розробляються комітетом з міжнародних стандартів обліку та рекомендуються до застосування в світовій практиці;
- г) нормативно-правовий акт з методики та порядку складання фінансової звітності.

15. Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку включають:

- а) стандарти, що регулюють питання складання фінансової звітності;
- б) стандарти, орієнтовані на врегулювання питань, пов'язані з відображенням активів підприємства та проведенням оцінки основних засобів, нематеріальних активів, запасів, дебіторської заборгованості;
- в) стандарти, підпорядковані визначенню облікових процедур з формування доходів та фінансових результатів;
- г) усі наведені варіанти правильні.

16. Під Міжнародними стандартами бухгалтерського обліку розуміють:

а) сукупність правил, методів і процедур обліку, розроблених професійними організаціями з метою застосування доступних методів і процедур країнами світу, які носять рекомендаційний характер;

б) нормативно-правовий акт, затверджений Мінфіном України, який визначає принципи та методи ведення бухгалтерського обліку і складання звітності, що не суперечить міжнародним стандартам;

в) облікові правила та процедури, що стосуються виміру, оцінки і надання облікової інформації, розроблені відповідними професійними організаціями;

г) нормативно-правові акти з організації та ведення бухгалтерського обліку.

17. Заповнити пропущене місце правильною відповіддю: «Структура регулювання бухгалтерського обліку в Україні є такою: перший рівень —..., другий рівень —..., третій рівень —...:

а) Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»;

б) П(С)БО та План рахунків;

в) накази і лист Мінфіну України;

г) Конституція України.

18. Методологічне керівництво обліком регулює:

а) Міністерство освіти України;

б) Міністерство фінансів України;

в) Верховна Рада України;

г) Державна податкова адміністрація України.

19. Організація бухгалтерського обліку визначається:

а) Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»;

б) П(С)БО 1;

в) Планом рахунків;

г) Конституцією України.

20. Підприємство, згідно з Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», самостійно:

а) визначає облікову політику підприємства;

б) обирає форму бухгалтерського обліку та розробляє систему і форми управлінського обліку;

в) затверджує правила документообороту і технологію обробки облікової інформації, додаткову систему рахунків і реєстрів аналітичного обліку та інше;

г) усі наведені варіанти правильні.

21. Принципи бухгалтерського обліку та фінансової звітності включають:

а) обачність, повноту, постійність, автономність, безперервність, нарахування та відповідність доходів та витрат, превалювання сутності над формою, фактичну собівартість, періодичність, єдиний грошовий виірник;

б) оцінку та калькуляцію, документацію та інвентаризацію, рахунки та подвійний запис, баланс та звітність;

в) оцінку, спостереження, узагальнення, групування;

г) повноту, постійність, відповідність доходів і витрат.

22. Зобов'язання — це:

а) ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких приведе до отримання економічних вигід у майбутньому;

б) потенційна можливість отримання підприємством грошових коштів від використання активів;

в) зменшення економічних вигід у вигляді вибуття активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу;

г) заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому приведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди.

23. Заповнити пропущене місце правильною відповіддю: «Метою ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності є надання користувачам для прийняття рішень... інформації про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства»:

а) повної;

б) правдивої;

в) неупередженої;

г) усі наведені варіанти правильні.

24. Споживачами облікової інформації є:

а) інвестори та кредитори;

б) менеджери та управлінський персонал;

в) робітники підприємства;

г) усі відповіді правильні.

25. Фінансова звітність відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»:

а) є комерційною таємницею підприємства;

б) не є комерційною таємницею;

в) не є комерційною таємницею, крім випадків, передбачених законодавством;

г) правильної відповіді немає.

26. Облік операцій по кредиту рахунку 31 «Рахунки в банку» ведуть:

- а) у Журналі 2;
- б) у Журналі 1;
- в) у Відомості 1.2;
- г) немає правильної відповіді.

27. Банк реєструє всі проведені операції у:

- а) виписці;
- б) Журналі 1;
- в) Відомості 1.2;
- г) правильної відповіді немає.

28. З якою періодичністю необхідно здійснювати інвентаризацію в касі?

- а) раз на рік;
- б) щомісяця;
- в) щоквартально і при зміні матеріально відповідальної особи в касі;
- г) при зміні керівника підприємства.

29. У якому документі узагальнюється інформація про рух готівки в касі підприємства?

- а) це звіт касира;
- б) це матеріальний звіт;
- в) це звіт про рух грошових коштів;
- г) це звіт про фінансові результати.

30. Яким документом оформлюється надходження грошей у касу підприємства?

- а) видатковим касовим ордером;
- б) прибутковим касовим ордером;
- в) грошовим чеком;
- г) звітом касира.

31. Який документ подається до установи банку для отримання готівки?

- а) заява;
- б) акредитив;
- в) супроводжувальна відомість;
- г) чек.

32. Якими документами оформляється здавання готівки до банку?

- а) чеком;
- б) заявою на переказ готівки;
- в) прибутковим касовим ордером;
- г) платіжним дорученням.

33. Кому належить ініціатива виписки вимоги-доручення?

- а) платнику коштів;
- б) податковій адміністрації;
- в) банку платника коштів;
- г) одержувачу коштів.

34. Ким встановлюється ліміт залишків готівки в касі?

- а) самим підприємством;
- б) установою банку;
- в) податковою адміністрацією;
- г) Міністерством фінансів.

35. За рахунок яких джерел покривається нестача готівки в касі?

- а) витрат обігу;
- б) чистого прибутку;
- в) страхового фонду;
- г) відшкодування матеріально-відповідальної особи.

36. Платіжні доручення приймаються банком до виконання протягом:

- а) місяця;
- б) п'ятнадцяти календарних днів;
- в) десяти календарних днів;
- г) п'яти календарних днів.

37. Під грошовими коштами розуміють:

- а) грошові агрегати;
- б) готівку, кошти на рахунках у банках та депозити до запитання;
- в) валюту України та іноземну валюту;
- г) немає правильної відповіді.

38. Під готівкою розуміють:

- а) валюту України у вигляді грошових коштів;
- б) іноземну валюту у вигляді грошових коштів;
- в) грошові знаки національної валюти України та обігові пам'ятні та ювілейні монети, які є дійсними платіжними засобами;
- г) немає правильної відповіді.

39. На підприємстві, де штатним розкладом не передбачена посада касира, обов'язки останнього може виконувати:

- а) тільки бухгалтер даного підприємства;
- б) заступник директора даного підприємства;
- в) будь-який інший працівник підприємства за письмовим розпорядженням керівника за умови укладання з ним угоди про повну матеріальну відповідальність;
- г) немає правильної відповіді.

40. Обліковий реєстр, призначений для обліку касових операцій касиром підприємства, — це:

- а) Журнал реєстрації прибуткових і видаткових касових ордерів;
- б) Касова книга;
- в) Звіт касира;
- г) немає правильної відповіді.

41. Виправлення в касовій книзі проводять шляхом:

- а) заклеювання;
- б) коректурним способом за підписом касира і бухгалтера;
- в) лист з помилкою знищується;
- г) лист з помилкою перекреслюється з поміткою «лист зіпсований», правильні записи здійснюються на наступному листі.

42. Кожне підприємство, яке має касу, веде:

- а) дві касові книги: одна в національній валюті, інша — в іноземній валюті;
- б) тільки одну касову книгу;
- в) може вести декілька касових книг, що обов'язково пронумеровані, прошнуровані і опечатані сургучною (або мастичною) печаткою;
- г) немає правильної відповіді.

43. Скільки рахунків у банку може відкрити господарюючий суб'єкт?

- а) один;
- б) два;
- в) кількість рахунків не обмежена;
- г) немає правильної відповіді.

44. Банк повідомляє податкові органи про відкриття рахунку суб'єктом господарювання:

- а) протягом 3-х днів;
- б) протягом 7-ми днів;
- в) протягом 1 дня;
- г) немає правильної відповіді.

45. Розпорядження обслуговуючому банку про перерахування визначеної суми на рахунок іншого підприємства — це:

- а) чек;
- б) платіжне доручення;
- в) платіжна вимога;
- г) немає правильної відповіді.

46. Для одержання готівки в касу підприємства з поточного рахунку касир заповнює такий документ:

- а) чек;
- б) платіжне доручення;
- в) звіт касира;
- г) немає правильної відповіді.

47. Яким документом підтверджується внесення готівки на рахунок у банк?

- а) видатковим касовим ордером;
- б) чеком;
- в) заявою на перказ готівки;
- г) немає парвильної відповіді.

48. В Україні готівковий обіг регулюється такими нормативними документами:

- а) Порядком ведення касових операцій у національній валюті України;
- б) Інструкцією про організацію роботи з готівкового обігу установами банків України;
- в) Наказом Мінстату України про затвердження типових форм первинного обліку касових операцій та П(С)БО 4;
- г) усі наведені варіанти правильні.

49. З касиром повинен бути укладений договір:

- а) купівлі-продажу;
- б) зберігання;
- в) доручення;
- г) про повну матеріальну відповідальність.

50. Відповідальність за дотримання порядку ведення операцій з готівкою покладена на:

- а) керівника підприємства;
- б) головного бухгалтера;
- в) касира;
- г) фінансового менеджера.

51. Гроші, здані до банку або інкасаторам, але не зараховані на поточний рахунок (до 24-ої години наступного дня), є:

- а) виручкою;
- б) еквівалентами грошових коштів;
- в) грошовими коштами;
- г) грошовими коштами в дорозі.

52. До грошових документів належать:

- а) оплачені путівки в санаторії, пансіонати і будинки відпочинку;
- б) поштові марки;
- в) проїзні квитки тощо;
- г) усі наведені варіанти правильні.

53. Щоденний залишок готівки в касі підприємства:

- а) обмежений;
- б) необмежений;
- в) необмежений, крім випадків, передбачених законодавством;
- г) обмежений, крім випадків, передбачених законодавством.

54. Граничний розмір готівки, що може залишатися в касі підприємства на кінець робочого дня, який встановлюється підприємством, називають:

- а) лімітом залишку готівки в касі;
- б) залишком;
- в) запасом;
- г) сальдом.

55. Ліміт каси для кожного підприємства визначається з урахуванням:

- а) режиму і специфіки роботи підприємства, його віддаленості від установи банку;
- б) обсягу касових оборотів;
- в) установлених строків і порядку здавання готівки, готівкової виручки, тривалості операційного часу установи банку та інше;
- г) усі наведені варіанти правильні.

56. Заповнити пропущене місце правильною відповіддю: «... — платежі готівкою підприємств, підприємців та фізичних осіб за реалізовану продукцію(товари), виконані роботи, надані послуги) і за операціями, які безпосередньо не пов'язані з реалізацією продукції та іншого майна»:

- а) готівкові розрахунки;
- б) безготівкові розрахунки;
- в) виплати через екстрені обставини;
- г) виплати з оплати праці.

57. Надходження готівки в касу оформлюється таким документом:

- а) прибутковим касовим ордером;
- б) видатковим касовим ордером;
- в) накладною;
- г) платіжним дорученням.

58. Видача готівки з каси оформлюється таким документом:

- а) прибутковим касовим ордером;
- б) видатковим касовим ордером;
- в) накладною;
- г) платіжним дорученням.

59. Прибуткові та видаткові касові ордери до передавання в касу реєструються в:

- а) касовій книзі;
- б) ж/о № 1;
- в) журналі реєстрації прибуткових та видаткових касових ордерів;
- г) виписці банку.

60. Приймання і видача грошей за касовими ордерами здійснюється:

- а) протягом трьох днів, включаючи день складання;
- б) протягом строку, встановленого керівником підприємства за угодженням з уповноваженим банком;
- в) тільки в день складання;
- г) протягом десяти днів.

61. Аналітичний облік касових операцій ведеться в:

- а) касовій книзі;
- б) виписці банку;
- в) ж/о 1, в-1.1;
- г) звіт касира.

62. Аркуші касової книги повинні бути:

- а) пронумеровані;
- б) прошнуровані;
- в) скріплені печаткою підприємства;
- г) усі наведені варіанти правильні.

63. Касова книга заповнюється:

- а) у двох примірниках чорною ручкою або у комп'ютері;
- б) у двох примірниках на друкарській машинці;
- в) у одному примірнику на комп'ютері;
- г) у двох примірниках олівцем.

64. Виправлення в касовій книзі:

- а) забороняються;
- б) здійснюються з допомогою заклеювання;
- в) здійснюються з допомогою підчистки лезом;
- г) не дозволяються, проте, якщо виправлення зроблені, вони повинні бути засвідчені касиром та бухгалтером.

65. Документ, який передається касиром підприємства в бухгалтерію і являє собою відривний листок касової книги з додатком прибуткових та видаткових касових ордерів, називають:

- а) матеріальним звітом;
- б) ж/о 1;
- в) авансовим звітом;
- г) звітом касира.

66. Синтетичний облік касових операцій ведеться в:

- а) касовій книзі;
- б) виписці банку;
- в) ж/о 1, в-1.1;
- г) інвентарній картці.

67. Для обліку інших грошових коштів використовують такі первинні документи:

- а) прибуткові та видаткові касові ордери або накладні, що їх замінюють;
- б) супровідні відомості;
- в) квитанції установ банків, авізо та інші;
- г) усі наведені варіанти правильні.

68. Результати інвентаризації каси оформлюються таким документом:

- а) випискою;
- б) інвентарним описом;
- в) порівняльною відомістю;
- г) актом про результати інвентаризації наявних коштів.

69. Лишки в касі, виявлені при інвентаризації, відносять на збільшення:

- а) кредиторської заборгованості;
- б) фінансового результату;
- в) статутного фонду;
- г) зарплати касира.

70. Нестачі в касі, виявлені при інвентаризації, списуються на:

- а) фінансовий результат;
- б) витрати підприємства;
- в) винних осіб;
- г) витрати обігу.

71. Номінальна вартість фінансових інвестицій — це ...

72. Пов'язані особи — це ...

73. До фінансових інвестицій відносять інвестиції у: ...

74. Інвестиції — це ...

а) ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких приведе до отримання економічних вигід у майбутньому;

б) грошові, майнові, інтелектуальні цінності, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту.

в) зменшення економічних вигід у вигляді вибуття активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу;

г) новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентно спроможні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери.

75. У статті «Поточні фінансові інвестиції» відображають:

- а) фінансові інвестиції на строк, що не перевищує один рік, які можуть бути вільно реалізовані в будь-який момент;
- б) фінансові інвестиції на період більше одного року, які не можуть бути вільно реалізовані в будь-який момент;
- в) короткострокові високоліквідні фінансові інвестиції, які вільно конвертуються у певні суми грошових коштів і які характеризуються незначним ризиком зміни вартості.

76. Фінансові вкладення здійснюють з метою:

- а) отримання доходу;
- б) виявлення впливу на діяльність підприємства, що інвестується;
- в) отримання податкових пільг за інвестиціями.
- г) всі наведені варіанти відповіді вірні.

77. До еквівалентів грошових коштів відносять високоліквідні фінансові інвестиції, які вільно конвертуються у певні суми грошових коштів та:

- а) строк погашення яких не перевищує 5 місяців;
- б) строк погашення яких на дату балансу не перевищує 3 місяців;
- в) початковий строк погашення яких не перевищує 3 місяців;
- г) немає правильної відповіді.

78. Поточні фінансові інвестиції відображаються у складі оборотних активів за справедливою вартістю:

- а) для кожної інвестиції окремо;
- б) для усього інвестиційного портфеля;
- в) для інвестицій, згрупованих за строком придбання;
- г) немає правильної відповіді.

79. Сума зменшення балансової вартості короткострокових фінансових інвестицій відображається у складі:

- а) втрат від участі в капіталі;
- б) інших витрат;
- в) інших операційних витрат;
- г) немає правильної відповіді.

80. До фінансових інвестицій, що надають право власності, належать:

- а) боргові цінні папери.
- б) довгострокові векселі.
- в) внески до статутного капіталу;
- г) немає правильної відповіді.

81. Фінансові інвестиції в боргові цінні папери в момент погашення відображаються в обліку за:

- а) фактичною собівартістю;
- б) справедливою вартістю;
- в) номінальною вартістю;
- г) немає правильної відповіді.

82. Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про фінансові інвестиції та її розкриття у фінансовій звітності визначаються:

а) Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»;

б) П(С)БО 10;

в) П(С)БО 12;

г) П(С)БО 11.

83. Заповнити пропущене місце правильною відповіддю: «... — активи, які утримуються підприємством з метою збільшення прибутку (процентів, дивідендів), зростання вартості капіталу або інше для інвестора»:

а) запаси;

б) фінансові інвестиції;

в) основні засоби;

г) дебіторська заборгованість.

84. За видами фінансові інвестиції поділяються на:

а) вкладання до статутного капіталу інших підприємств;

б) придбання цінних паперів;

в) надання позик іншим фізичним та юридичним особам та переведення грошових коштів на депозит;

г) усі наведені варіанти правильні.

85. За терміном фінансові інвестиції поділяються на:

а) середньострокові та довгострокові;

б) короткострокові та довгострокові;

в) до року і більше року;

г) короткострокові і середньострокові.

86. Короткострокові фінансові інвестиції, які вільно конвертуються у певні суми грошових коштів і характеризуються незначним ризиком зміни вартості, — це:

а) поточні фінансові інвестиції;

б) фінансові вкладення;

в) еквіваленти грошових коштів;

г) довгострокові фінансові інвестиції.

87. При придбанні фінансові інвестиції відображаються в обліку за:

а) емісійною вартістю;

б) амортизаційною вартістю;

в) фактичною собівартістю;

г) номінальною вартістю.

88. Види цінних паперів:

- а) акції і облігації;
- б) казначейські зобов'язання та депозитні сертифікати;
- в) акції, облігації, векселі, чеки;
- г) акції, облігації, казначейські зобов'язання та депозитні сертифікати.

89. Види оцінки цінних паперів:

- а) номінальна, емісійна та ринкова;
- б) ліквідаційна та викупна;
- в) балансова та облікова;
- г) усі наведені варіанти правильні.

90. Джерелами здійснення фінансових інвестицій є:

- а) власні та залучені;
- б) кошти резервного капіталу, нерозподіленого прибутку та кредитів банку;
- в) власні;
- г) залучені.

91. Аналітичний облік по рахунку 35 ведеться:

- а) за валютою розрахунків;
- б) за видами фінансових інвестицій;
- в) за видами цінних паперів;
- г) за видами діяльності.

92. Заповнити пропущене місце правильною відповіддю: «... — цінний папір, що засвідчує внесення його власником грошових коштів і підтверджує зобов'язання відшкодувати йому номінальну вартість цінних паперів у передбачений в ньому термін, з виплатою фіксованого проценту, якщо інше не передбачено умовами випуску»:

- а) акція;
- б) облігація;
- в) депозитний сертифікат;
- г) казначейське зобов'язання.

93. Облік розрахунків по претензіях ведеться в:

- а) журналі 3;
- б) журналі 3 і відомості 3.2;
- в) відомості 3.2;
- г) всі відповіді неправильні.

94. Аналітичний облік розрахунків із відшкодування належного матеріального збитку ведеться:

- а) за кожним фактом заподіяного збитку;
- б) за кожною винною особою;
- в) за місцем зберігання ТМЦ;
- г) всі відповіді неправильні.

95. Аналітичний облік розрахунків за підзвітними особами ведеться:

- а) у журналі 3;
- б) у журналі 3 і відомості 3.2;
- в) у відомості 3.2;
- г) всі відповіді неправильні.

96. На підставі якого документа списуються використані підзвітні суми?

- а) видаткового касового ордера;
- б) акта виконаних робіт;
- в) звіту про використання коштів, наданих на відрядження та у підзвіт;
- г) прибуткового касового ордера.

97. Який документ є основою для пред'явлення претензії до органів залізничного транспорту при виявленні нестачі товарів у момент їх оприбуткування?

- а) товарно-супроводжувальні документи;
- б) приймальний акт;
- в) товарно-транспортна накладна;
- г) комерційний акт.

98. За якою оцінкою показується в балансі залишок дебіторської заборгованості за товари (роботи, послуги)?

- а) чистою реалізаційною вартістю;
- б) плановою собівартістю;
- в) договірними (ринковими) цінами;
- г) первинною вартістю.

99. Резерв сумнівних боргів не створюється для поточної дебіторської заборгованості:

- а) за іншою дебіторською заборгованістю, яка не пов'язана з реалізацією товарів;
- б) щодо реалізації готової продукції, товарів;
- в) щодо надання послуг;
- г) щодо виконання робіт.

100. До поточної дебіторської заборгованості не відноситься заборгованість, яка:

- а) виникла поза операційним циклом;
- б) виникла у ході операційного циклу;
- в) буде погашена протягом 9 місяців з дати балансу;
- г) буде погашена протягом 12 місяців з дати балансу.

101. Безнадійний борг — це:

- а) дебіторська заборгованість, щодо якої існує ймовірність її неповернення боржником;
- б) поточна дебіторська заборгованість, щодо якої існує впевненість про її неповернення боржником;
- в) дебіторська заборгованість, за якою минув строк позовної давності;
- г) усі відповіді неправильні.

102. Поточна дебіторська заборгованість за продукцію, роботи, послуги, щодо якої існує невпевненість у її погашенні боржником, це:

- а) безнадійна дебіторська заборгованість;
- б) сумнівний борг;
- в) довгострокова дебіторська заборгованість;
- г) усі відповіді неправильні.

103. Які умови визнання дебіторської заборгованості активом?

- а) відбувається зменшення активів або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства;
- б) відбувається збільшення активів або зменшення зобов'язань, що призводить до збільшення власного капіталу підприємства;
- в) існує ймовірність отримання підприємством майбутніх економічних вигід та може бути достовірно визначена її сума;
- г) усі відповіді неправильні.

104. Поточна дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги включається до підсумку балансу за:

- а) чистою реалізаційною вартістю;
- б) теперішньою вартістю;
- в) дисконтованою вартістю;
- г) усі відповіді неправильні.

105. Величина резерву сумнівних боргів визначається виходячи з:

- а) платоспроможності окремих дебіторів або на основі класифікації дебіторської заборгованості;
- б) обраної економічної політики підприємства;
- в) платоспроможності та ліквідності підприємства;
- г) усі відповіді неправильні.

106. Сума резерву сумнівних боргів у звітному періоді відображається у:

- а) звіті про фінансові результати у складі інших операційних витрат;
- б) звіті про фінансові результати у складі інших витрат;
- в) балансі;
- г) усі відповіді неправильні.

107. Амортизація — це:

- а) сума амортизації об'єкта необоротних активів з початку їх корисного використання;
- б) систематичний розподіл вартості, яка амортизується, необоротних активів протягом строку їх корисного використання (експлуатації);
- в) поступове віднесення затрат на придбання основних засобів на затрати виробництва в межах норм амортизаційних відрахувань;
- г) всі відповіді неправильні.

108. Балансова вартість основних засобів — це:

- а) залишкова вартість;
- б) первинна вартість;
- в) справедлива вартість;
- г) всі відповіді неправильні.

109. Суму дооцінки необоротних активів у Балансі відображають у статті:

- а) додатковий капітал;
- б) статутний капітал;
- в) інший додатковий капітал;
- г) всі відповіді неправильні.

110. У статті Балансу «Основні засоби» наводиться:

- а) вартість власних та отриманих на умовах фінансового лізингу об'єктів і орендованих цілісних майнових комплексів, які віднесені до складу основних засобів;
- б) вартість незавершених капітальних інвестицій у будівництво, створення, виготовлення, реконструкцію, модернізацію і придбання основних засобів;
- в) вартість діючих основних засобів;
- г) всі відповіді неправильні.

111. Хто дає дозвіл на відчуження (продаж) основних засобів на державному підприємстві?

- а) керівник підприємства;
- б) Міністерство або Фонд держмайна;
- в) податкова адміністрація;
- г) державна адміністрація.

112. За рахунок якого джерела відображається утримання невиробничих основних засобів у фінансовому обліку?

- а) адміністративних витрат;
- б) чистого прибутку, що залишається в розпорядженні підприємства;
- в) надзвичайних витрат;
- г) інших витрат операційної діяльності.

113. В якому випадку не змінюється первісна вартість основних засобів?

- а) передачі в операційну оренду;
- б) реконструкції;
- в) дооцінки;
- г) модернізації.

114. Ким надається дозвіл на застосування методів амортизації основних засобів?

- а) Міністерством фінансів;
- б) Міністерством економіки;
- в) вирішує саме підприємство;
- г) податкова адміністрація.

115. Яким документом оформлюється ліквідація основних засобів?

- а) актом;
- б) накладною;
- в) рахунком-фактурою;
- г) інвентаризаційним описом.

116. Яким документом оформлюється зарахування необоротних активів на баланс підприємства?

- а) актом приймання-передачі;
- б) накладною;
- в) рахунком-фактурою;
- г) актом списання.

117. Амортизація не нараховується на основні засоби, що знаходяться:

- а) у орендаря у фінансовій оренді;
- б) у власності підприємства;
- в) у орендодавця в операційній оренді;
- г) на консервації.

118. В якому документі аналітичного обліку відображається інформація про об'єкт основних засобів?

- а) інвентарній картці;
- б) описі інвентарних карток;
- в) інвентарному списку основних засобів;
- г) інвентарному опису.

119. На підставі якого документа об'єкт основних засобів вводиться в експлуатацію?

- а) Акта приймання-передачі основних засобів;
- б) інвентарного списку основних засобів;
- в) товарно-транспортної накладної;
- г) накладної.

120. Вартість необоротних активів, яка амортизується, — це:

- а) первинна (переоцінена) вартість за вирахуванням ліквідаційної вартості;
- б) залишкова вартість;
- в) залишкова вартість за вирахуванням ліквідаційної вартості;
- г) ліквідаційна вартість за вирахуванням залишкової вартості.

121. Амортизація основних засобів нараховується із застосуванням методу:

- а) прямолінійного;
- б) ідентифікованої собівартості відповідної одиниці;
- в) ефективної ставки відсотка;
- г) середньозваженої собівартості.

122. Яка з груп основних засобів не амортизується?

- а) земельні ділянки;
- б) транспортні засоби;
- в) багаторічні насадження;
- г) робоча і продуктивна худоба;

123. Групою основних засобів є:

- а) однотипні основні засоби, які схожі за своїми технічними характеристиками;
- б) основні засоби з однаковим строком користування;
- в) основні засоби, на які амортизація нараховується тільки одним методом;
- г) немає правильної відповіді.

124. Метод амортизації основних засобів, заснований на припущенні, що функціональна корисність об'єкта залежить від результатів його використання, називається:

- а) кумулятивним;
- б) методом зменшення залишкової вартості;
- в) виробничим;
- г) немає правильної відповіді.

125. Не є об'єктом амортизації:

- а) земельні ділянки;
- б) робоча та продуктивна худоба;
- в) багаторічні насадження;
- г) немає правильної відповіді.

126. Необоротні активи — це:

- а) всі активи, що не є оборотними, та інвестиції в матеріальні, нематеріальні та фінансові ресурси, термін використання яких перевищує рік або операційний цикл;

б) матеріальні активи, які утримуються підприємством з метою використання у виробництві або постачанні товарів, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних та соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання яких більше одного року (або операційний цикл, якщо він більше одного року);

в) об'єкти, що використовуються в процесі виробництва, а також для цілей управління протягом періоду менше ніж один рік незалежно від їх вартості;

г) придбані або самостійно виготовлені вироби, які підлягають подальшій переробці на підприємстві.

127. Характерною рисою основних засобів є:

а) тривалий строк використання;

б) поступовий знос;

в) передача вартості на собівартість новоствореного продукту;

г) всі варіанти правильні.

128. Об'єкти, які мають однакове функціональне призначення та однакову справедливу вартість, — це:

а) необоротні активи;

б) оборотні активи;

в) подібні активи;

г) запаси.

129. Об'єкт основних засобів визнається як актив за умов:

а) збільшення зобов'язань та достовірності оцінки;

б) імовірності отримання економічних вигід у майбутньому, збільшення зобов'язань та достовірності оцінки;

в) зменшення власного капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками;

г) імовірності отримання економічних вигід у майбутньому та достовірності оцінки.

130. За функціональним призначенням основні засоби поділяють на:

а) виробничі та невиробничі;

б) промислово-виробничі та невиробничі;

в) власні та залучені;

г) діючі та недіючі.

131. За ступенем використання у процесі виробничої діяльності основні засоби поділяють на:

а) діючі та недіючі;

б) власні та залучені;

в) виробничі та товарні;

г) діючі, недіючі, в запасі та на консервації.

132. За якою вартістю основні засоби зараховуються до валюти балансу?

- а) первісною;
- б) балансовою або залишковою;
- в) первісною або залишковою;
- г) ліквідаційною.

133. За якою вартістю основні засоби зараховуються на баланс підприємства при їх надходженні:

- а) первісною;
- б) ліквідаційною;
- в) реалізаційною;
- г) відновною.

134. Первісна вартість основних засобів при надходженні через придбання формується як:

- а) ціна придбання за вирахуванням знижок, мита та інші податки, які не підлягають поверненню, а також інші витрати, пов'язані з придбанням та доведенням активу до стану, придатного до використання;
- б) сума прямих та накладних витрат, понесених на створення активу;
- в) балансова вартість;
- г) ринкова вартість на дату прийняття на баланс за вирахуванням сум нарахованого зносу за весь термін його фактичного використання.

135. Первісна вартість основних засобів при надходженні через створення формується як:

- а) сума прямих та накладних витрат, понесених на створення активу;
- б) ціна придбання за вирахуванням знижок, мита, інші податки, які не підлягають поверненню, та інші витрати, пов'язані з придбанням та доведенням активу до стану, придатного до використання;
- в) справедлива вартість переданого основного засобу, збільшена на суму грошових коштів, яка була створена в результаті обміну;
- г) ринкова вартість на дату прийняття на баланс за вирахуванням сум нарахованого зносу за весь термін його фактичного використання.

136. Первісна вартість основних засобів при надходженні через обмін на неподібний об'єкт формується як:

- а) ринкова вартість на дату прийняття на баланс за вирахуванням сум нарахованого зносу за весь термін його фактичного використання;
- б) справедлива вартість переданого основного засобу, збільшена на суму грошових коштів, яка була створена в результаті обміну;
- в) балансова вартість;
- г) сума прямих та накладних витрат, понесених на створення активу.

137. Первісна вартість основних засобів при надходженні через обмін на подібний об'єкт формується як:

- а) сума прямих та накладних витрат, понесених на створення активу;

- б) ринкова вартість на дату прийняття на баланс за вирахуванням сум нарахованого зносу за весь термін його фактичного використання;
- в) балансова вартість;
- г) ціна придбання за вирахуванням знижок, мита та інші податки, які не підлягають поверненню, а також інші витрати, пов'язані з придбанням та доведенням активу до стану, придатного до використання.

138. Первісна вартість основних засобів при надходженні через внесення до статутного капіталу та інші надходження формується як:

- а) ринкова вартість на дату прийняття на баланс за вирахуванням сум нарахованого зносу за весь термін його фактичного використання;
- б) справедлива вартість переданого основного засобу, збільшена на суму грошових коштів, яка була створена в результаті обміну;
- в) ціна придбання за вирахуванням знижок, мита та інші податки, які не підлягають поверненню, а також інші витрати, пов'язані з придбанням та доведенням активу до стану, придатного до використання;
- г) сума прямих та накладних витрат, понесених на створення активу.

139. Аналітичний облік основних засобів ведеться в:

- а) інвентарній картці;
- б) картці обліку руху основних засобів;
- в) матеріальному звіті;
- г) картці складського обліку.

140. Основні засоби вилучаються з активів у випадку:

- а) ліквідації чи продажу;
- б) продажу чи безоплатної передачі;
- в) невідповідності критеріям визнання активом;
- г) продажу, безоплатної передачі, невідповідності критеріям визнання активом.

141. Систематичний розподіл вартості, що амортизується протягом строку корисного використання, — це:

- а) знос;
- б) амортизація;
- в) переоцінка;
- г) інвентаризація.

142. Об'єктами амортизації є:

- а) оборотні активи;
- б) необоротні активи, крім землі;
- в) немонетарні активи;
- г) грошові засоби та їх еквіваленти.

143. Амортизація нараховується при введенні в експлуатацію об'єкта основних засобів:

- а) з першого числа місяця, наступного за місяцем прийняття об'єкта на облік;
- б) з дня введення об'єкта в експлуатацію;
- в) через місяць після введення об'єкта в експлуатацію;
- г) з моменту оплати цього об'єкта.

144. Амортизація припиняє нараховуватися при виведенні з експлуатації об'єкта основних засобів:

- а) з першого числа місяця, наступного за місяцем вибуття об'єкта;
- б) з дня виведення об'єкта з експлуатації;
- в) через місяць після виведення об'єкта з експлуатації;
- г) з моменту ліквідації об'єкта.

145. За прямолінійним методом нарахування амортизації суму амортизаційних відрахувань визначають:

- а) множенням кумулятивного коефіцієнта на залишкову вартість;
- б) діленням вартості, що амортизується, на очікуваний період часу використання об'єкта основних засобів;
- в) множенням первинної вартості на норму амортизації;
- г) відніманням від первинної вартості зносу.

146. За методом зменшення залишкової вартості нарахування амортизації суму амортизаційних відрахувань визначають:

- а) множенням первинної вартості на норму амортизації;
- б) діленням вартості, що амортизується, на очікуваний період часу використання об'єкта основних засобів;
- в) за фактичним місячним обсягом виробництва та виробничої ставки амортизації;
- г) за залишковою вартістю на початок звітного року або первинною вартістю об'єкта на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації.

147. Річна норма амортизації обчислюється:

- а) діленням справедливої вартості об'єкта, який переоцінюється, на його залишкову вартість;
- б) діленням кількості років, що залишаються до кінця строку корисної експлуатації об'єкта основних засобів, на суму числа років його використання;
- в) відніманням від первинної вартості зносу;
- г) як різниця між одиницею та результатом кореня ступеня кількості років корисного використання об'єкта з результату від ділення ліквідаційної вартості об'єкта на його первинну вартість.

148. За методом подвійного зменшення залишкової вартості нарахування амортизації суму амортизаційних відрахувань визначають:

- а) за залишковою вартістю на початок звітного року або первинною вартістю об'єкта на дату початку нарахування амортизації та подвоєної річної норми амортизації;
- б) відніманням від первинної вартості зносу;
- в) множенням первісної вартості на коефіцієнт індексації;
- г) за залишковою вартістю на початок звітного року або первинною вартістю об'єкта на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації.

149. За кумулятивним методом нарахування амортизації суму амортизаційних відрахувань визначають:

- а) як добуток вартості, що амортизується, та кумулятивного коефіцієнта;
- б) за залишковою вартістю на початок звітного року або первинною вартістю об'єкта на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації;
- в) за фактичним місячним обсягом виробництва та виробничої ставки амортизації;
- г) множенням первинної вартості на норму амортизації.

150. Кумулятивний коефіцієнт визначається:

- а) діленням вартості, що амортизується, на загальний обсяг продукції, який підприємство очікує виробити з використанням об'єкта основних засобів;
- б) як різниця між одиницею та результатом кореня ступеня кількості років корисного використання об'єкта з результату від ділення ліквідаційної вартості об'єкта на його первинну вартість;
- в) діленням справедливої вартості об'єкта, який переоцінюється, на його залишкову вартість;
- г) діленням кількості років, що залишаються до кінця строку корисної експлуатації об'єкта основних засобів, на суму числа років його використання.

151. За виробничим методом нарахування амортизації суму амортизаційних відрахувань визначають:

- а) як фактичний місячний обсяг виробництва та виробничої ставки амортизації;
- б) множенням первісної вартості на коефіцієнт індексації;
- в) як різницю між одиницею та результатом кореня ступеня кількості років корисного використання об'єкта з результату від ділення ліквідаційної вартості об'єкта на його первинну вартість;
- г) за залишковою вартістю на початок звітного року або первинною вартістю об'єкта на дату початку нарахування амортизації та подвоєної річної норми амортизації.

152. Виробничий коефіцієнт визначається:

- а) діленням вартості, що амортизується, на загальний обсяг продукції, який підприємство очікує виробити з використанням об'єкта основних засобів;
- б) діленням вартості, що амортизується, на очікуваний період часу використання об'єкта основних засобів;
- в) як різниця між одиницею та результатом кореня ступеня кількості років корисного використання об'єкта з результату від ділення ліквідаційної вартості об'єкта на його первинну вартість;
- г) діленням справедливої вартості об'єкта, який переоцінюється, на його залишкову вартість.

153. За податковим методом нарахування амортизації суму амортизаційних відрахувань визначають:

- а) застосування норм амортизації, визначених Законом України «Про оподаткування прибутку підприємств», до балансової вартості груп основних засобів;
- б) за фактичним місячним обсягом виробництва та виробничої ставки амортизації;
- в) діленням вартості, що амортизується, на загальний обсяг продукції, який підприємство очікує виробити з використанням об'єкта основних засобів;
- г) як добуток вартості, що амортизується, та кумулятивного коефіцієнта.

154. Балансова вартість основних засобів при нарахуванні амортизації за податковим методом визначається як:

- а) первісна вартість та знос;
- б) первинна вартість мінус ліквідаційна;
- в) немає правильної відповіді;
- г) первинна вартість помножена на коефіцієнт індексації.

155. Види ремонтів:

- а) частковий та повний;
- б) поточний та капітальний;
- в) зовнішній та внутрішній;
- г) частковий та повний, зовнішній та внутрішній.

156. Амортизація інших необоротних матеріальних активів нараховується за:

- а) прямолінійним методом;
- б) виробничим методом;
- в) кумулятивним методом;
- г) усі відповіді правильні;
- д) правильні відповіді а) і б).

157. У якій оцінці нематеріальні активи включаються в валюту балансу?

- а) за залишковою вартістю;
- б) за первісною вартістю;
- в) на суму зносу;
- г) за вартістю можливої реалізації.

158. Яким документом оформлюється ліквідація нематеріальних активів?

- а) актом;
- б) накладною;
- в) рахунком-фактурою;
- г) інвентаризаційним описом.

159. Яким документом оформлюється зарахування нематеріальних активів на баланс підприємства?

- а) актом приймання-передачі;
- б) накладною;
- в) рахунком-фактурою;
- г) актом списання.

160. Як впливає нарахування амортизації нематеріальних активів на затрати підприємства?

- а) збільшуються;
- б) зменшуються;
- в) залишаються без змін;
- г) збільшуються на 50 % зносу.

161. У якому документі аналітичного обліку відображається інформація про нематеріальні активи?

- а) інвентарній картці;
- б) описі інвентарних карток;
- в) інвентарному списку основних засобів;
- г) інвентарному описі.

162. Вартість нематеріальних активів, яка амортизується, — це:

- а) первинна (переоцінена) вартість за вирахуванням ліквідаційної вартості;
- б) залишкова вартість;
- в) залишкова вартість за вирахуванням ліквідаційної вартості;
- г) ліквідаційна вартість за вирахуванням залишкової вартості.

163. Амортизація нематеріальних активів нараховується із застосуванням методу:

- а) прямолінійного;
- б) ідентифікованої собівартості відповідної одиниці;
- в) ефективної ставки відсотка;
- г) середньозваженої собівартості.

164. Які з наведених витрат визнаються нематеріальним активом?

- а) вартість досліджень;
- б) вартість підготовки кадрів;
- в) вартість програми для ЕОМ;
- г) вартість видань.

165. До якої класифікаційної групи нематеріальних активів необхідно включити придбану підприємством ліцензію на здійснення певної діяльності?

- а) права користування майном;
- б) права на об'єкти промислової власності;
- в) авторські та суміжні з ними права;
- г) інші нематеріальні активи.

166. Є три класичні підходи до оцінки нематеріальних активів, а саме: витратний, порівняльний і підхід прибутковості. Який з них найчастіше використовують на підприємствах України?

- а) витратний;
- б) порівняльний;
- в) підхід прибутковості;
- г) немає правильної відповіді.

167. Що з цього переліку не є складовою первісної вартості нематеріального активу?

- а) вартість придбання;
- б) митний збір (при імпорті);
- в) податки, що не підлягають відшкодуванню;
- г) витрати на рекламу, просування продукції на ринку.

168. Первісна вартість нематеріальних активів, отриманих внаслідок обміну, дорівнює:

- а) первісній вартості переданого об'єкта;
- б) залишковій вартості переданого об'єкта;
- в) балансовій вартості переданого об'єкта;
- г) ринковій вартості переданого об'єкта.

169. Індекс переоцінки визначається шляхом:

- а) множення справедливої вартості об'єкта на його ринкову вартість;
- б) ділення справедливої вартості об'єкта на його залишкову вартість;
- в) сумування справедливої вартості об'єкта і його залишкової вартості;
- г) ділення ринкової вартості об'єкта на його залишкову вартість.

170. Який метод нарахування амортизації нематеріальних активів використовують найчастіше на підприємствах України?

- а) метод прямолінійного списання;
- б) метод зменшення залишкової вартості;
- в) метод прискороного зменшення залишкової вартості;
- г) кумулятивного.

- 171. Запаси — це ...
- 172. Виробничі запаси — це ...
- 173. Сировина — це ...
- 174. Матеріали — це ...
- 175. Первісна вартість запасів включає в себе ...
- 176. Транспортно-заготівельні витрати — це ...
- 177. Малоцінні швидкозношувальні предмети — це ...
- 178. Тара — це ...
- 179. Регістром синтетичного обліку запасів є ...

180. Які з наведених об'єктів не входять до складу запасів підприємства?

- а) товари, що надійшли від іншого підприємства і знаходяться на консигнації;
- б) товари, передані на консигнацію іншому підприємству;
- в) запаси, що знаходяться в дорозі і придбані в іншого підприємства на умовах «фоб — станція відвантаження»;
- г) жодна із наведених позицій.

181. Які з наведених статей не включаються до первісної вартості запасів, придбаних за плату?

- а) суми непрямих податків у зв'язку з придбанням запасів, які не відшкодовуються підприємству;
- б) витрати на заготівлю;
- в) витрати на збут;
- г) усі наведені вище позиції.

182. Вартість малоцінних та швидкозношуваних предметів, які були передані в експлуатацію і знаходились у складі запасів підприємства:

- а) не виключаються зі складу активів до повного нарахування суми амортизації;
- б) виключаються зі складу активів з подальшою організацією оперативного кількісного обліку таких предметів;
- в) не виключаються зі складу активів протягом не більше одного року або нормального операційного циклу, якщо він більше одного року від дати зарахування;
- г) жодна із наведених позицій.

183. Яке з наведених повідомлень є неправильним відносно постійної системи обліку запасів?

- а) система постійного обліку запасів сприяє кращому контролю запасів;
- б) бухгалтерські записи постійно відображають запаси, які є в наявності у будь-який момент часу;
- в) собівартість реалізованої продукції визнається, коли за кожним продажем здійснюється запис:
Дт «Собівартість реалізованої продукції»
Кт «Фінансові результати»;
- г) придбання запасів відображається по дебету рахунку «Виробничі запаси».

184. Витрати на транспортування сировини включаються до:

- а) загальновиробничих витрат;
- б) загальногосподарських витрат;
- в) первісної вартості сировини;
- г) витрат на виробництво;

185. Фактична собівартість готової продукції визначається шляхом:

- а) додавання до виробничої собівартості загальновиробничих змінних та постійних розподілених витрат;
- б) узагальнення усіх витрат на виробництво;
- в) вирахування із виробничої собівартості залишків незавершеного виробництва;
- г) додавання до цехової собівартості витрат з реалізації продукції.

186. До якої групи рахунків належить рахунок 20 «Виробничі запаси»?

- а) регулюючої;
- б) основної, інвентарної, ресурсів;
- в) операційної;
- г) збірно-розподільної.

187. Який з наведених бухгалтерських рахунків не належить до рахунків обліку виробничих запасів на промисловому підприємстві?

- а) 23 «Виробництво»;
- б) 201 «Сировина і матеріали»;
- в) 203 «Паливо»;
- г) 207 «Запасні частини».

188. Як обліковуються виробничі запаси у місцях зберігання?

- а) у натуральному (кількісному) виразі;
- б) у вартісному виразі;
- в) не обліковуються;
- г) правильної відповіді немає.

189. До якої групи рахунків належить рахунок 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети»?

- а) основних ресурсів;
- б) регулюючої;
- в) операційної;
- г) збірно-розподільної.

190. Що визначає сальдо по синтетичному рахунку 201 «Матеріали»?

- а) залишок матеріалів за фактичною собівартістю без ПДВ;
- б) залишок матеріалів за ціною придбання з ПДВ;
- в) залишок матеріалів за плановою собівартістю;
- г) залишок матеріалів за ціною придбання без ПДВ.

191. До яких бухгалтерських рахунків відноситься рахунок 20 «Виробничі запаси»?

- а) активних, калькуляційних;
- б) пасивних, фондових;
- в) активних, матеріальних;
- г) пасивних, розрахункових.

192. Комірник складу при значному обсязі документообороту складає:

- а) звіт касира;
- б) обліковий регістр;
- в) товарний звіт;
- г) головну книгу.

193. Збільшення залишків запасів на кінець кварталу порівняно з залишками запасів на початок кварталу зменшує:

- а) витрати виробництва;
- б) валові доходи;
- в) валові витрати;
- г) собівартість запасів.

194. Облік МШП ведеться у:

- а) зведеної відомості руху матеріалів у грошовому вираженні;
- б) лімітно-забірних картках;
- в) картках (книгах) кількісного обліку;
- г) реєстрах на здачу первинної документації про витрачання та надходження товарно-матеріальних цінностей.

195. Запаси — це:

- а) активи, які утримуються для подальшого продажу, використання у виробництві або в адміністративних цілях, знаходяться у процесі виробництва з метою подальшого продажу;
- б) вироби, що придбані та виготовлені будь-якими підприємствами, які не підлягають подальшій переробці;
- в) основні засоби, що складають активи підприємства;
- г) матеріальні цінності, які призначені для подальшої реалізації.

196. Запаси визнаються активом за умов:

- а) збільшення зобов'язань та достовірності оцінки;
- б) імовірності отримання економічних вигід у майбутньому, збільшення зобов'язань та достовірності оцінки;
- в) зменшення власного капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками;
- г) імовірності отримання економічних вигід у майбутньому та достовірності оцінки.

197. Запаси включають:

а) будівлі та споруди, транспортні засоби, машини й обладнання, інструменти та пристосування;

б) сировину та матеріали, НЗВ, готову продукцію, товари, МШП, поточні біологічні активи рослинництва, поточні біологічні активи тваринництва;

в) основні засоби, нематеріальні активи, довгострокову дебіторську заборгованість, довгострокові фінансові інвестиції, капітальні інвестиції, відстрочені податкові активи;

г) виробничі запаси, векселі одержані, грошові кошти та їх еквіваленти, короткострокову дебіторську заборгованість.

198. Запаси поділяються на:

а) промислово-виробничі та невиробничі;

б) виробничі та товарні;

в) натуральні, грошові та трудові;

г) власні та орендовані.

199. Виробничі запаси — це:

а) активи, що придбані або самостійно виготовлені підприємством, які підлягають подальшій переробці;

б) вироби, придбані підприємством, призначені для подальшого продажу;

в) активи, які утримуються для подальшого продажу, використання у виробництві або в адміністративних цілях, знаходяться у процесі виробництва з метою подальшого продажу;

г) вироби, що придбані та виготовлені будь-якими підприємствами, які не підлягають подальшій переробці.

200. Залежно від функціональної ролі у виробництві виробничі запаси класифікують на:

а) промислово-виробничі, невиробничі, виробничі різних галузей народного господарства;

б) основні та допоміжні;

в) сировина і матеріали, купівельні напівфабрикати, НЗВ, МШП, поточні біологічні активи;

г) будівлі та споруди, транспортні засоби, машини й обладнання, інструменти та пристосування, довгострокові біологічні активи, багаторічні насадження.

201. За економічною класифікацією виробничі запаси класифікують на:

а) промислово-виробничі, невиробничі, виробничі різних галузей народного господарства;

б) основні та допоміжні;

в) сировину і матеріали, купівельні напівфабрикати, НЗВ, МШП, поточні біологічні активи;

г) сировина та матеріали, НЗВ, готова продукція, товари, МШП, поточні біологічні активи.

202. До основних виробничих запасів належать:

- а) запаси, які створюють основу продукту, що виробляється у процесі виробництва;
- б) запаси, які використовуються засобами праці і при цьому змінюють лише свою форму і розмір;
- в) запаси, які забезпечують нормальний хід виробництва та сприяють виготовленню виробів, але не включаються до їх маси або хімічного складу, не змінюючи своєї форми;
- г) запаси, які використовуються для ремонтів та входять до складу виробу без будь-яких зовнішніх змін.

203. До допоміжних виробничих запасів належать:

- а) запаси, які приєднуються до основних для придання продукту виробництва необхідних властивостей (фарба для тканин, лак для меблів), та запаси, які використовуються засобами праці (мастила для засобів праці) і при цьому змінюють лише свою форму і розмір;
- б) запаси, які забезпечують нормальний хід виробництва та сприяють виготовленню виробів, але не включаються до їх маси або хімічного складу, не змінюючи своєї форми;
- в) запаси, які використовуються для ремонтів та входять до складу виробу без будь-яких зовнішніх змін;
- г) усі наведені вище варіанти правильні.

204. Під номенклатурою виробничих запасів розуміють:

- а) перелік рахунків бухгалтерського обліку;
- б) систематизований перелік використовуваних на підприємстві виробничих запасів за видами, сортами, марками, типами, розміром тощо;
- в) перелік матеріальних цінностей, що використовуються для виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг;
- г) перелік найменувань продукції, що виробляється на підприємстві.

205. Відмітною рисою виробничих запасів є:

- а) тривалий строк використання та поступове зношення;
- б) невизначений строк одержання прибутку;
- в) передача вартості на собівартість новоствореного продукту;
- г) повне споживання при використанні та перенесення своєї вартості на собівартість продукції.

206. Види оцінки запасів:

- а) первинна, балансова, амортизаційна, реалізаційна, ліквідаційна;
- б) фактична, залишкова, реалізаційна, справедлива;
- в) первісна та чиста реалізаційна;
- г) первісна, чиста реалізаційна, справедлива, балансова.

207. Сума фактичних витрат на придбання або виготовлення запасів називається:

- а) первісною вартістю;
- б) ліквідаційною вартістю;
- в) чистою реалізаційною вартістю;
- г) балансовою вартістю.

208. Балансова вартість — це:

- а) вартість запасів, яка визначається за найменшою з двох оцінок: первісною вартістю або чистою реалізаційною;
- б) очікувана ціна реалізації запасів за вирахуванням очікуваних витрат на завершення їх виробництва та реалізації;
- в) сума фактичних витрат на придбання або виготовлення запасів;
- г) сума, за якою можна обміняти актив чи погасити заборгованість по операціях між поінформованими, зацікавленими та незалежними сторонами.

209. Первісна вартість запасів при надходженні через придбання формується як:

- а) ціна придбання за вирахуванням непрямих податків, сума ввізного мита, ТЗВ та інші витрати, пов'язані з придбанням та доведенням активу до стану, придатного до використання;
- б) сума прямих та накладних витрат, понесених на створення активу;
- в) балансова вартість;
- г) справедлива вартість.

210. Первісна вартість запасів при надходженні через створення формується як:

- а) сума прямих та накладних витрат, понесених на створення активу;
- б) ціна придбання за вирахуванням непрямих податків, сума ввізного мита, ТЗВ та інші витрати, пов'язані з придбанням та доведенням активу до стану, придатного до використання;
- в) справедлива вартість переданого активу, збільшена на суму грошових коштів, яка була створена у результаті обміну;
- г) балансова вартість.

211. Первісна вартість запасів при надходженні через обмін на неподібний об'єкт формується як:

- а) ринкова вартість на дату прийняття на баланс;
- б) залишкова або справедлива вартість;
- в) балансова вартість;
- г) сума прямих та накладних витрат, понесених на створення активу.

212. Первісна вартість запасів при надходженні через обмін на подібний об'єкт формується як:

- а) сума прямих та накладних витрат, понесених на створення активу;
- б) ринкова вартість на дату прийняття на баланс;
- в) справедлива вартість;

г) ціна придбання за вирахуванням знижок, мита й інші податки, які не підлягають поверненню, та інші витрати, пов'язані з придбанням та доведенням активу до стану, придатного до використання.

213. До первинної вартості виробничих запасів не включаються:

- а) понаднормові витрати і нестачі запасів;
- б) проценти за користування позиками;
- в) витрати на збут, загальновиробничі витрати тощо;
- г) усі наведені вище варіанти правильні.

214. До транспортно-заготівельних витрат відносяться:

- а) затрати на заготівлю запасів;
- б) витрати на оплату тарифів за вантажно-розвантажувальні роботи та транспортування запасів;
- в) витрати зі страхування;
- г) усі наведені варіанти правильні.

215. Транспортно-заготівельні витрати розподіляються між:

- а) залишком готової продукції та реалізованої;
- б) залишком запасів та сумою запасів, що вибули;
- в) залишком готової продукції та залишком запасів;
- г) витратами виробництва та витратами діяльності.

216. Джерелами надходження виробничих запасів є:

- а) придбання;
- б) внески до статутного капіталу, безоплатне одержання;
- в) власне виготовлення, обмін;
- г) усі наведені варіанти правильні.

217. Первинними документами з надходження запасів є:

- а) прибутковий касовий ордер;
- б) накладна, товарно-транспортна накладна, рахунок-фактура, прибутковий ордер, накладна на здачу готової продукції, товарний чек, акт приймання, комерційний акт, податкова накладна;
- в) вимога, лімітно-забірна картка, накладна на реалізацію на сторону, рахунок-фактура, товарно-транспортна накладна, накладна, податкова накладна, акт на списання МШП, акт на вибуття МШП;
- г) платіжне доручення, платіжна вимога доручення, чек, вексель.

218. Первинними документами з вибуття запасів є:

- а) прибутковий касовий ордер;
- б) накладна, товарно-транспортна накладна, рахунок-фактура, прибутковий ордер, накладна на здачу готової продукції, товарний чек, акт приймання, комерційний акт, податкова накладна;
- в) вимога, лімітно-забірна картка, накладна на реалізацію на сторону, рахунок-фактура, товарно-транспортна накладна, накладна, податкова накладна, акт на списання МШП, акт на вибуття МШП;
- г) платіжне доручення, платіжна вимога доручення, чек, вексель.

219. Документом аналітичного обліку запасів є:

- а) матеріальний звіт;
- б) касова книга;
- в) інвентарна картка;
- г) картка складського обліку.

220. Звітним документом матеріально відповідальної особи є:

- а) звіт про використання коштів, наданих на відрядження та у підзвіт;
- б) матеріальний звіт та реєстри здачі документів;
- в) касовий звіт;
- г) виписка.

221. Регистром синтетичного обліку запасів є:

- а) відомість обліку запасів;
- б) картка складського обліку;
- в) Ж 5 та 5а;
- г) Ж 7.

222. За якою вартістю оцінюються запаси при вибутті?

- а) первісною;
- б) за вартістю, визначеною за одним з таких методів: ідентифікованої собівартості, середньозваженої собівартості, ФІФО, методом нормативних затрат та ціни реалізації;
- в) обліковою;
- г) первісною або чистою реалізаційною.

223. Метод середньозваженої собівартості базується на:

- а) оцінці запасів із застосуванням норм витрат на одиницю продукції;
- а) оцінці запасів із застосуванням норм витрат на одиницю продукції;
- б) оцінці запасів за середніми цінами;
- в) оцінці запасів із застосуванням середнього проценту торговельної націнки;
- г) оцінці запасів за фактичними цінами.

224. Метод ідентифікованої собівартості базується на:

- а) оцінці запасів за середніми цінами;
- б) оцінці запасів із застосуванням норм витрат на одиницю продукції;
- в) оцінці запасів із застосуванням середнього проценту торговельної націнки;
- г) оцінці запасів за фактичними цінами.

225. Метод нормативних затрат базується на:

- а) оцінці запасів за середніми цінами;
- б) оцінці запасів із застосуванням норм витрат на одиницю продукції;
- в) оцінці запасів із застосуванням середнього проценту торговельної націнки;
- г) оцінці запасів за фактичними цінами.

226. Метод ціни реалізації базується на:

- а) оцінці запасів за середніми цінами;
- б) оцінці запасів із застосуванням норм витрат на одиницю продукції;
- в) оцінці запасів із застосуванням середнього проценту торговельної націнки;
- г) оцінці запасів за фактичними цінами.

227. Напрямами вибуття запасів є:

- а) використання у виробництві та управлінні підприємством;
- б) продаж, безоплатна передача;
- в) внески до статутного капіталу;
- г) усі наведені вище варіанти правильні.

228. Залежно від терміну корисного використання МШП класифікують на:

- а) короткострокові та довгострокові;
- б) оборотні і необоротні;
- в) постійні й оборотні;
- г) середньострокові та довгострокові.

229. Для обліку зміни запасу МШП (інструментів, пристроїв) призначено такий документ:

- а) відомість на повернення (вилучення) постійного запасу інструментів (пристроїв);
- б) картка обліку МШП;
- в) відомість видачі МШП;
- г) виписка складу.

300. Для обліку МШП, які були видані у тривале користування, призначено документ:

- а) відомість на повернення (вилучення) постійного запасу інструментів (пристроїв);
- б) картка обліку МШП;
- в) відомість видачі МШП;
- г) акт на вибуття МШП.

301. Нестачі запасів, виявлені при інвентаризації, списуються на:

- а) фінансовий результат;
- б) витрати підприємства;
- в) винних осіб;
- г) витрати обігу.

302. Аналітичний облік виробничих запасів ведеться в розрізі:

- а) сортів виробничих запасів;
- б) однорідних груп виробничих запасів;
- в) найменувань та однорідних груп.

303. Прямі витрати — це...

304. Непрямі витрати — це...
305. Центри відповідальності (Місце виникнення витрат) — це...
306. Калькуляція — це...
307. Витрати виробництва — це ...
308. Виробничі витрати — це ...
309. Собівартість продукції — це ...
310. Елемент витрат — це ...
311. Незавершене виробництво — це ...
312. У складі незавершеного виробництва не відображаються ...

313. Витрати в незавершеному виробництві на кінець звітнього періоду відображає:

- а) сальдо рахунку 23 «Виробництво»;
- б) сальдо рахунку 25 «Напівфабрикати»;
- в) дебетовий оборот рахунку 26 «Готова продукція»;
- г) дебетовий оборот рахунку 23 «Виробництво».

314. За даними якого рахунку визначається залишок незавершеного виробництва:

- а) 23 «Виробництво»;
- б) 39 «Витрати майбутніх періодів»;
- в) 26 «Готова продукція»;
- г) 20 «Виробничі запаси».

315. До статті калькуляції «Втрати від браку» включаються:

- а) вартість зворотних відходів;
- б) утримання з винуватців браку;
- в) витрати по виправленню браку;
- г) немає правильної відповіді.

316. Втрати від браку до складу незавершеного виробництва:

- а) не включаються;
- б) включаються тільки до собівартості незавершених замовлень при позамовному методі обліку витрат;
- в) включаються;
- г) немає правильної відповіді.

317. Визначаючи вартість незавершеного виробництва, необхідно враховувати:

- а) фактично здійснені прямі витрати, транспортно-заготівельні витрати;
- б) додаткову заробітну плату за визначеним відсотком та витрати на соціальне страхування;
- в) загальновиробничі (накладні) витрати, виходячи з визначеної підприємством бази розподілу;
- г) всі наведені варіанти відповідей вірні.

318. Допоміжне виробництво — це виробництво, призначене для:

- а) виконання робіт з обслуговування обладнання основного виробництва;
- б) забезпечення безперервної роботи основного виробництва;
- в) задоволення соціально-культурних потреб працівників підприємства;
- г) немає правильної відповіді.

319. Наявність взаємних послуг (зустрічних послуг) притаманна:

- а) цехам основного виробництва;
- б) обслуговуючим виробництвам та господарствам;
- в) однорідним групам виробничих запасів;
- г) найменуванням та однорідним групам.

320. До прямих матеріальних витрат відносяться:

- а) вартість комплектуючих матеріалів;
- б) основні матеріали;
- в) допоміжні матеріали;
- г) немає правильної відповіді.

321. До інших прямих витрат відносяться:

- а) знос спеціального обладнання;
- б) цехові витрати;
- в) непрямі матеріальні витрати та витрати на оплату праці;
- г) немає правильної відповіді.

322. Вибір методу обліку витрат і калькулювання не залежить від:

- а) рішення керівництва;
- б) особливостей технологічного процесу;
- в) кількості облікових працівників;
- г) немає правильної відповіді.

323. Для індивідуальних виробництв характерним є метод обліку витрат і калькулювання:

- а) попередільний;
- б) позамовний;
- в) змішаний;
- г) немає правильної відповіді.

324. Витрати, зібрані на калькуляційних рахунках, розподіляються:

- а) між видами виробництв;
- б) між цехами підприємства;
- в) між готовою продукцією та незавершеним виробництвом щодо кожної аналітичної позиції;
- г) немає правильної відповіді.

325. До собівартості реалізації не включаються:

- а) нерозподілені постійні загальновиробничі витрати;
- б) адміністративні витрати;
- в) інші прямі витрати;
- г) немає правильної відповіді.

326. Незавершене виробництво — це:

- а) продукція, яка не пройшла всіх передбачених технологічним процесом стадій обробки;
- б) продукція, яка не прийнята відділом технічного контролю;
- в) сальдо по рахунку 23 «Виробництво»;
- г) усе вищеперераховане.

327. Якщо товари обліковуються за цінами продажу, то різниця між купівельною вартістю і цінами продажу відображається на:

- а) рахунку «Торгова націнка»;
- б) рахунку «Інші доходи від операційної діяльності»;
- в) рахунку «Дохід від реалізації товарів»;
- г) рахунку «Інші надзвичайні доходи».

328. До якої групи рахунків належить рахунок 26 «Готова продукція»?

- а) операційної;
- б) основної, ресурсів;
- в) калькуляційної;
- г) розподільної.

329. Брак у виробництві оформлюється:

- а) актом про брак;
- б) нормативною калькуляцією браку;
- в) лімітно-забірною карткою;
- г) немає правильної відповіді.

330. Втрати від браку до складу незавершеного виробництва:

- а) не включаються;
- б) включаються тільки до собівартості незавершених замовлень при позазамовному методі обліку витрат;
- в) включаються;
- г) немає правильної відповіді.

331. Рахунок 25 «Напівфабрикати» ведуть тільки підприємства, які:

- а) застосовують напівфабрикатний варіант обліку витрат;
- б) реалізують напівфабрикати власного виробництва на сторону;
- в) застосовують безнапівфабрикатний варіант обліку витрат;
- г) немає правильної відповіді.

332. Витрати майбутніх періодів — це ...

333. До витрат майбутніх періодів відносять:

- а) витрати, пов'язані з освоєнням нових виробництв та агрегатів;
- б) сплачену авансом орендну плату, передплати на газети, журнали, періодичні та довідкові видання тощо.
- в) своєчасно невидана заробітна плата працівникам підприємства;
- г) вірні відповіді наведено в пунктах а) та б).

334. Витрати, пов'язані з освоєнням нових виробництв та агрегатів списуються:

- а) щомісячно в розмірах, встановлених у спеціальних розрахунках;
- б) щорічно;
- в) шоквартально;
- г) не списується взагалі.

335. Підставою для відображення операції по одержанню векселя у бухгалтерському обліку є:

- а) акцепт векселя;
- б) надходження векселя на підприємство;
- в) отримання в банку вексельного бланку.

336. Обліковим регістром для відображення довгострокових позик є:

- а) журнал 2;
- б) журнал 3;
- в) журнал 4;
- г) немає правильної відповіді.

337. Заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок минулих подій і погашення якої, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди, — це:

- а) дебіторська заборгованість;
- б) забезпечення;
- в) зобов'язання;
- г) немає правильної відповіді.

338. Вилучити з переліку неможливу операцію з простим векселем одержаним:

- а) передача в заставу вже отриманих кредитів;
- б) пред'явлення покупцю;
- в) передача третій особі (індосанту);
- г) немає правильної відповіді.

339. Грошові кошти і матеріальні цінності, передані у користування на визначений строк, називають:

- а) забезпеченням;
- б) орендою;
- в) кредитом;
- г) позикою.

340. Форми кредиту:

- а) банківський, комерційний;
- б) лізинговий, іпотечний;
- в) бланковий, консорціумний;
- г) усі наведені варіанти правильні.

341. За строком користування кредити поділяються:

- а) короткострокові, довгострокові;
- б) прострочений, відстрочений;
- в) середньострокові, довгострокові;
- г) короткострокові, середньострокові, довгострокові, прострочений, відстрочений.

342. За забезпеченням:

- а) забезпечений, не забезпечений;
- б) ломбардний, гарантований;
- в) стандартні, з підвищеним ризиком;
- г) забезпечений, не забезпечений, ломбардний, гарантований.

343. За ступенем ризику:

- а) разові, відповідно до кредитної лінії, гарантійні;
- б) ломбардний, гарантований;
- в) стандартні, з підвищеним ризиком;
- г) бланковий, консорціумний.

344. За способом надання:

- а) разові, відповідно до кредитної лінії, гарантійні;
- б) водночас, у розстрочку, довгострокові, з регресією платежів, після закінчення;
- в) стандартні, з підвищеним ризиком;
- г) лізинговий, іпотечний.

345. За строками погашення:

- а) разові, відповідно до кредитної лінії, гарантійні;
- б) водночас, у розстрочку, довгострокові, з регресією платежів, після закінчення;
- в) прострочений, відстрочений;
- г) короткострокові, довгострокові.

346. Принципи кредитування:

- а) забезпеченість, строковість;
- б) платність повернення;
- в) платність, цільове використання;
- г) правильна відповідь наведена у варіантах а і б.

347. Яким документом регулюються кредитні відносини:

- а) заявою про надання кредиту;
- б) кредитним договором;
- в) установчими документами;
- г) усі наведені вище варіанти правильні.

348. Аналітичний облік довгострокових кредитів ведеться за:

- а) позикодавцями;
- б) видами кредитів;
- в) строками погашення;
- г) всі наведені варіанти правильні.

349. Заповнити пропущене місце правильною відповіддю: «... — це письмово оформлене боргове зобов'язання встановленого зразка, яке засвідчує безумовне грошове зобов'язання векселедавця сплатити після настання строку певну суму грошей власнику векселя»:

- а) вексель;
- б) акредитив;
- в) наказ про сплату боргу;
- г) інкасо.

350. Види векселів:

- а) відзивний та невідзивний;
- б) покритий та непокритий;
- в) простий та переказний;
- г) основний та накладний;
- д) немає правильної відповіді.

351. Як класифікують векселі залежно від строку погашення:

- а) простий та переказний;
- б) короткостроковий, середньостроковий та довгостроковий;
- в) короткостроковий та довгостроковий;
- г) до року та більше року.

352. Заповнити пропущене місце правильною відповіддю: «... — письмовий документ, який містить просте і нічим не обумовлене зобов'язання векселедавця сплатити векселедержателю зазначену грошову суму у визначений строк в обумовленому місці»:

- а) вексель;
- б) чек;
- в) тратта;
- г) соло.

353. Письмовий документ, який містить простий і нічим не обумовлений наказ векселедавця платнику сплатити певну суму грошей отримувачу у визначений строк і у визначеному місці, називають:

- а) інкасо;
- б) вексель;
- в) тратта;
- г) аваль.

354. Обліковим реєстром по обліку довгострокових векселів виданих є:

- а) ж/о 2;
- б) ж/о 3;
- в) ж/о 6;
- г) виписка банку.

355. Рахунок 51 призначений для обліку і узагальнення інформації про:

- а) розрахунки з постачальниками, підрядчиками та іншими кредиторами, заборгованість за якими забезпечена вексялями;
- б) розрахунки за випущеними облігаціями та сплаченими власними облігаціями строком погашення більше 12-ти місяців;
- в) розрахунки за короткостроковими кредитами;
- г) наявність та рух виробничих запасів.

356. До довгострокових зобов'язань належать:

- а) довгострокові кредити банку, інші довгострокові фінансові зобов'язання, відстрочені податкові зобов'язання та інші;
- б) векселі видані, кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги;
- в) заборгованість за розрахунками з одержаних авансів, з бюджетом, з позабюджетних платежів, зі страхування, з оплати праці, з учасниками, із внутрішніх розрахунків та інші;
- г) всі наведені варіанти правильні.

357. Довгостроковими зобов'язаннями називаються зобов'язання:

- а) з невизначеними сумою або часом погашення на дату балансу;
- б) які не є поточними;
- в) які будуть погашені протягом операційного циклу підприємства або повинні бути погашені протягом дванадцяти місяців з дати балансу;
- г) заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди.

358. Зобов'язання з невизначеною сумою або часом погашення на дату балансу називаються:

- а) забезпечення;
- б) доходи майбутніх періодів;
- в) поточні зобов'язання;
- г) довгострокові зобов'язання.

359. Забезпечення створюються для відшкодування таких витрат:

- а) виплату відпусток працівникам, додаткового пенсійного забезпечення;
- б) виконання гарантійних зобов'язань, реструктуризації;
- в) виконання зобов'язань щодо обтяжливих контрактів тощо;
- г) усі наведені варіанти правильні.

360. Аналітичний облік довгострокових зобов'язань з оренди ведеться за:

- а) видами, термінами;
- б) орендодавцями;
- в) терміном;
- г) орендодавцями, об'єктами оренди.

361. Виникнення різниць при визначенні податку на прибуток може бути пов'язане з:

- а) відмінністю у визначенні витрат періоду та валових витрат;
- б) відмінністю у визначенні облікового доходу та валового доходу;
- в) різними підходами до відображення сум переоцінки активів;
- г) всі наведені варіанти правильні.

362. Аналітичний облік інших довгострокових зобов'язань ведеться за:

- а) видами, термінами;
- б) кредиторами;
- в) терміном;
- г) кредиторами, видами залучених коштів.

363. Аналітичний облік довгострокових зобов'язань за облігаціями ведеться:

- а) за терміном видачі;
- б) видами та термінами погашення;
- в) сумою нарахованих відсотків;
- г) немає правильної відповіді.
- г) немає правильної відповіді.

364. Де ведеться синтетичний облік орендованих основних засобів:

- а) у журналі 14;
- б) взагалі не ведеться;
- в) у журналі 13;
- г) у Головній книзі.

365. Господарська операція фізичної чи юридичної особи, що передбачає передачу орендарю права користування основними засобами на строк, що не перевищує строку їх повної амортизації, з обов'язковим поверненням таких основних засобів їх власнику після закінчення строку орендної угоди, — це:

- а) лізинг;
- б) фінансова оренда;
- в) операційна оренда;
- г) операційний лізинг.

366. Проводка Дт 10 — Кт 10 відображає:

а) зарахування на баланс основних засобів, які перебували у фінансовій оренді та за якими закінчився термін фінансової оренди на суму нарахованої амортизації;

б) це проведення не має змісту;

в) одержання об'єкта фінансової оренди за теперішньою вартістю суми мінімальних орендних платежів (справедливою вартістю);

г) зарахування на баланс основних засобів, які перебували у фінансовій оренді та за якими закінчився термін фінансової оренди на вартість основних засобів за оцінкою, що передбачена угодою оренди.

367. Який строк дії довіреності на одержання товарно-матеріальних цінностей (без централізовано-кільцевого перевезення)?

а) не обмежений;

б) не більше 15 днів;

в) залежить від місця одержання товарів;

г) до 10 днів.

368. Який документ надає право на податковий кредит з ПДВ?

а) товарно-транспортна накладна;

б) будь-який супровідний документ;

в) податкова накладна;

г) рахунок-фактура.

369. Бухгалтерським записом Дт 631 Кт 361 відображається в обліку:

а) зменшення зобов'язань перед постачальниками за рахунок списання дебіторської заборгованості покупців;

б) збільшення кредиторської заборгованості покупців за рахунок списання зобов'язань перед постачальниками;

в) зменшення зобов'язань перед постачальниками;

г) закриття розрахунків з контрагентом у межах бартерної угоди.

370. Що означає кредитове сальдо по рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками і підрядниками»?:

а) суму попередньої оплати за товари;

б) суму заборгованості за отримані, але не сплачені товари;

в) дебіторську заборгованість покупців;

г) суму кредиторської заборгованості, забезпеченої векселем.

371. Яким документом оформляється доставка товарів на склад оптових підприємств автотранспортом?

а) фактура;

б) накладна;

в) товарно-транспортна накладна;

г) приймальний акт.

372. Отримання сировини від постачальника передбачає оформлення:

- а) інвентарної картки;
- б) лімітно-забірної картки;
- в) реєстру прибуткових документів;
- г) довіреності.

373. Ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до надходження економічних вигод у майбутньому, називаються зобов'язаннями.

- а) так;
- б) ні.

374. П(С)БО 11 застосовується з урахуванням особливостей оцінки та розкриття інформації щодо зобов'язань, установлених іншими положеннями бухгалтерського обліку.

- а) так;
- б) ні.

375. Зобов'язання, на які нараховуються відсотки та які підлягають погашенню протягом дванадцяти місяців з дати балансу, потрібно розглядати як:

- а) довгострокове зобов'язання;
- б) короткострокове зобов'язання;
- в) середньострокове зобов'язання;
- г) немає правильної відповіді.

376. П(С)БО 11 має назву:

- а) «Об'єднання підприємств»;
- б) «Зобов'язання»;
- в) «Дебіторська заборгованість»;
- г) немає правильної відповіді.

377. До якого господарського процесу належить облік операцій з постачальниками?

- а) виробництва;
- б) реалізації;
- в) постачання;
- г) усі відповіді правильні.

378. Дайте правильне визначення поняття «акцепт розрахункових документів»:

- а) це підпис керівника (або уповноваженої особи) (акцептанта) на накладній, який засвідчує згоду на оприбуткування товару;
- б) це підпис керівника (або уповноваженої особи) (акцептанта) на рахунку, який засвідчує згоду на його оплату;
- в) це довідка бухгалтерії, яка засвідчує оприбуткування товару;
- г) це документ для пред'явлення претензій постачальнику.

379. Яка з названих нижче контролюючих служб на підприємстві не відповідальна за встановлення методів, форми платежів і розрахунків у договорі?

- а) бухгалтерія;
- б) фінансовий відділ;
- в) маркетинг;
- г) юридична служба.

380. Який з перелічених документів не використовується при оприбуткуванні ТМЦ?

- а) товаротранспортна накладна;
- б) податкова накладна;
- в) акт про приймання матеріалів;
- г) рахунок-фактура.

381. Синтетичний облік рахунку 63 ведуть;

- а) у журналі № 3;
- б) відомості 1;
- в) журналі № 4;
- г) податковій накладній.

382. Претензія покупця при нестачі ТМЦ може бути відхилена:

- а) за рішенням продавця;
- б) якщо нестачі занадто великі;
- в) за рішенням арбітражного суду;
- г) якщо постачальник вважає претензію безпідставною.

383. Методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про зобов'язання та розкриття інформації про них у фінансовій звітності регламентується:

- а) П(С)БО 11;
- б) П(С)БО 10;
- в) П(С)БО 7;
- г) П(С)БО 2.

384. Зобов'язання — це:

а) ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких приведе до отримання економічних вигод у майбутньому;

б) потенційна можливість отримання підприємством грошових коштів від використання активів;

в) зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу;

г) заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди.

385. Зобов'язання визнаються за умов:

- а) достовірності оцінки та імовірності зменшення економічних вигод у майбутньому внаслідок його погашення;
- б) імовірності отримання економічних вигод у майбутньому, збільшення зобов'язань та достовірності оцінки;
- в) зменшення власного капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками;
- г) імовірності отримання економічних вигод у майбутньому та достовірності оцінки.

386. Види зобов'язань:

- а) забезпечення та непередбачені зобов'язання;
- б) доходи майбутніх періодів;
- в) поточні та довгострокові зобов'язання;
- г) усі наведені варіанти правильні.

387. У якому із законів України дано визначення поняття «фінансовий кредит»?

- а) Закон України «Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами»;
- б) Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг»;
- в) Закон України «Про господарські товариства»;
- г) Закон України «Про підприємства в Україні».

388. Яка з позик не належить до банківської за строком повернення?

- а) строкова;
- б) до запитання;
- в) прострочена;
- г) за вимогою кредитора.

389. Яка кореспонденція означає: отримано кредит на купівлю обладнання у розмірі 50 тис. грн на 4 місяці?

- а) Дт 311   Кт 601;
- б) Дт 311   Кт 501;
- в) Дт 312   Кт 601;
- г) Дт 312   Кт 501.

390. На підставі якого Положення (стандарту) бухгалтерського обліку позичальник відображає у бухгалтерському обліку інформацію про отримані кредити?

- а) 10 «Дебіторська заборгованість»;
- б) 11 «Зобов'язання»;
- в) 15 «Дохід»;
- г) 20 «Консолідована фінансова звітність».

391. Що не є основним критерієм оцінки кредитоспроможності постачальника?

- а) діяльність підприємства на ринку цінних паперів;
- б) якість продукції, що випускається;
- в) попит на продукцію;
- г) обсяги експорту продукції.

392. До кредитів суб'єктного призначення належить кредит:

- а) іпотечний;
- б) споживчий;
- в) обліковий;
- г) міжбанківський.

393. Який з наведених документів не подається при оформленні кредиту, коли клієнт не вперше звертається до цього банку?

- а) бізнес-план;
- б) лист про надання кредиту;
- в) кредитний договір;
- г) установчий договір.

394. Який рахунок використовується для обліку витрат, пов'язаних з нарахуванням та сплатою відсотків?

- а) 684 «Розрахунки за відсотками»;
- б) 91 «Загальновиробничі витрати»;
- в) 951 «Відсотки за кредит»;
- г) 952 «Інші фінансові витрати».

395. Що означає кореспонденція рахунків Дт 951-Кт 684?

- а) сплачено відсоток за користування кредитом;
- б) списано на фінансовий результат перераховані відсотки за перший рік;
- в) відображено відсотки за кредит за перший рік;
- г) отримано на поточний рахунок короткостроковий кредит банку.

396. Який з документів не належить до документації операцій із довгострокових позик?

- а) виписка банку;
- б) вексель;
- в) акт переоцінки;
- г) платіжне доручення.

397. Що не може бути предметом застави?

- а) цінні папери, що належать позикодавцю на правах власності;
- б) національні культурні та історичні цінності, що є державною власністю;
- в) корпоративні права;
- г) рухоме майно.

398. Який з видів кредиту не можна віднести до критерія забезпечення?

- а) забезпечений заставою;
- б) ломбардний;
- в) бланковий;
- г) лізинговий.

399. Вексель, який забезпечує заборгованість перед постачальниками, підрядниками і іншими кредиторами терміном менше 12 місяців:

- а) короткостроковий вексель виданий;
- б) довгостроковий вексель виданий;
- в) простий вексель;
- г) немає правильної відповіді.

400. Винагорода, обчислена у грошовому виразі, яку за трудовим договором власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану роботу, це:

- а) заробітна плата;
- б) оплата праці;
- в) доходи фізичних осіб;
- г) витрата на заробітну плату.

401. Заповнити пропущене місце: «... — це законодавством встановлений розмір заробітної плати за просту, некваліфіковану працю, нижче якої не може проводитись оплата за виконану робітником місячну, погодинну норму праці»:

- а) мінімальна заробітна плата;
- б) прожитковий мінімум;
- в) споживчий кошук;
- г) допомога у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю.

402. Основою організації оплати праці на Україні є:

- а) тарифні сітки, тарифні ставки, посадові оклади, тарифно-кваліфікаційні характеристики;
- б) тарифна система;
- в) погодинна, відрядна заробітна плата;
- г) Закон України «Про оплату праці».

403. Сукупність правил, за допомогою яких забезпечується порівняльна оцінка праці, залежно від кваліфікації, умов її виконання, відповідальності, значення галузі та інших факторів, що характеризують якісну сторону праці, називають:

- а) методом оплати праці;
- б) оплата праці;
- в) тарифною системою оплати праці;
- г) трудовою дисципліною.

404. Тарифна система оплати праці складається із:

- а) тарифних сіток, тарифних ставок, посадових окладів, тарифно-кваліфікаційних характеристик;
- б) погодинної, відрядної заробітної плати;
- в) тарифних ставок, посадових окладів, тарифно-кваліфікаційних характеристик;
- г) основної, додаткової заробітної плати.

405. Види заробітної плати:

- а) погодинна, відрядна;
- б) основна, додаткова, інші заохочувальні та компенсаційні виплати;
- в) пряма, непряма;
- г) основна, додаткова.

406. Форми оплати праці:

- а) основна, додаткова;
- б) погодинна, відрядна;
- в) пряма, прогресивна, акордна;
- г) основна, преміальна, бригадна, прогресивна.

407. Працівників підприємства, залежно від участі в господарській діяльності підприємства, поділяють на:

- а) робітників, керівників, спеціалістів, службовців;
- б) промислово-виробничий, непромисловий персонал;
- в) основні, допоміжні;
- г) робітників, керівників, службовців.

408. Промислово-виробничий персонал це:

- а) робітники, керівники, спеціалісти, службовці;
- б) робітники і службовці капітального ремонту, транспортного, житлово-комунального, культурно-побутового господарства;
- в) основні, допоміжні;
- г) робітники, керівники, службовці.

409. Непромисловий персонал підприємства це:

- а) робітники, керівники, спеціалісти, службовці;
- б) робітники і службовці капітального ремонту, транспортного, житлово-комунального, культурно-побутового господарства;
- в) основні, допоміжні;
- г) робітники, керівники, службовці.

410. Облік руху особового складу ведеться у:

- а) бухгалтерії;
- б) відділі кадрів;
- в) органах ДПС;
- г) касі.

411. Первинними документами з обліку руху особового складу є:

- а) накладна, товаро-транспортна накладна, рахунок-фактура;
- б) прибутковий, видатковий касовий ордер;
- в) наказ (розпорядження) про прийом на роботу, про звільнення з роботи, про переведення на іншу роботу, про надання відпустки тощо;
- г) таблиць обліку робочого часу, наряд.

412. Витрати на оплату праці складаються з:

- а) фонду основної та додаткової заробітної плати;
- б) відрядної та погодинної форми оплати праці;
- в) прямих та непрямих;
- г) фонду основної та додаткової заробітної плати, інших заохочувальних та компенсаційних виплат.

413. У фонд основної заробітної плати включається:

- а) заробітна плата, нарахована за виконану роботу відповідно до встановлених норм праці;
- б) суми відсотків або комісійних, нарахованих залежно від обсягу доходів, отриманих від реалізації продукції;
- в) суми авторського гонорару робітникам мистецтва, редакцій газет, радіо, телебачення;
- г) усі наведені варіанти відповідей правильні.

414. Первинними документами для нарахування основної заробітної плати робітникам-погодинникам є:

- а) таблиць обліку робочого часу;
- б) штатний розклад;
- в) накази про присвоєні розряди;
- г) усі наведені варіанти відповідей правильні.

415. Первинними документами для нарахування основної заробітної плати робітникам-відрядникам є:

- а) таблиць обліку робочого часу;
- б) наряд на відрядну роботу, маршрутні листки, відомість випуску продукції, рапорт про виробіток;
- в) листок непрацездатності;
- г) накладна, рахунок-фактура.

416. У фонд додаткової заробітної плати включається:

- а) надбавки та доплати до тарифних ставок і посадових окладів, премії за виробничі результати, винагороди за вислугу років, стаж роботи;
- б) оплата праці в вихідні та святкові дні, у понаднормовий час, у нічний час;
- в) оплата відпусток, оплата змушених прогулів, оплата робочого часу робітникам, які залучені до виконання державних або громадських завдань;
- г) усі наведені варіанти відповідей правильні.

417. Первинними документами для нарахування додаткової заробітної плати є:

- а) наказ про надання відпустки, наказ про преміювання;
- б) листки на доплату;
- в) наряд на понаднормову роботу, акт про брак тощо;
- г) усі наведені варіанти відповідей правильні.

418. Оплата праці в вихідні та понаднормові години оплачується у:

- а) подвійному розмірі;
- б) за звичайними розцінками;
- в) підвищеному розмірі, але не менше 20 % тарифної ставки (окладу);
- г) підвищеному розмірі, але не нижче 2/3 тарифної ставки (окладу).

419. Оплата праці в нічний час оплачується у:

- а) подвійному розмірі;
- б) за звичайними розцінками;
- в) підвищеному розмірі, але не менше 20 % тарифної ставки (окладу);
- г) підвищеному розмірі, але не нижче 2/3 тарифної ставки (окладу).

420. Тривалість щорічної відпустки встановлена у межах:

- а) не менше 24 календарних днів;
- б) 31 календарного дня;
- в) від 24 до 31 календарних днів;
- г) до 24 календарних днів.

421. Оплата додаткової праці та інших заохочувальних і компенсаційних виплат здійснюється:

- а) за середнім заробітком;
- б) у подвійному розмірі;
- в) підвищеному розмірі, але не менше 20 % тарифної ставки (окладу);
- г) за звичайними розцінками.

422. Розрахунок середньої заробітної плати застосовується у випадках:

- а) виконання державних та суспільних обов'язків, виплати вихідної допомоги при звільненні;
- б) службових відряджень, вимушених прогулів, направлення робітників у медичний заклад, залучення робітників до виконання військових обов'язків;
- в) надання відпустки, забезпечення допомоги у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю;
- г) усі наведені варіанти правильні.

423. У підрахунок середньої заробітної плати включаються:

- а) основна заробітна плата;
- б) доплати та надбавки за понаднормові роботи, роботу в нічний час, керівництво бригадою тощо;
- в) виробничі премії, винагороди за результатами роботи підприємства за рік та вислугу років тощо;
- г) усі наведені варіанти правильні.

424. Час простоїв з вини робітника оплачується:

- а) у подвійному розмірі;
- б) не оплачується;
- в) за звичайними розцінками;
- г) підвищеному розмірі, але не нижче 2/3 тарифної ставки (окладу).

425. На розмір допомоги у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю впливає:

- а) стаж роботи;
- б) середньоденна заробітна плата;
- в) тривалість робочого дня;
- г) правильна відповідь наведена у варіантах а) і б).

426. Розмір допомоги у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю (незалежно від стажу роботи) розраховується для:

- а) робітників до 18 років, робітникам із бувших сиріт, ветеранів війни;
- б) робітникам, віднесеним до 1–4 категорії осіб, постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи, робітникам у яких тимчасова непрацездатність настала внаслідок трудової травми або професійного захворювання;
- в) жінкам (чоловікам) військовослужбовців;
- г) правильна відповідь наведена у всіх варіантах.

427. Допомога у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю виплачується за рахунок коштів:

- а) Фонду соціального страхування;
- б) прибутку підприємства;
- в) підприємства — перші 5 днів, Фонду соціального страхування — інші;
- г) резервного капіталу.

428. Періодом, за який розраховується середня заробітна плата для оплати відпусток, є:

- а) 2 місяці;
- б) фактично відпрацьований час;
- в) 6 місяців;
- г) 12 місяців або фактично відпрацьований час.

429. До елементу «Витрати на оплату праці» включаються:

- а) витрати на виплату основної та додаткової заробітної плати, витрати, передбачені законодавством про працю, за невідпрацьований час;
- б) виплати громадянам за виконання робіт згідно з договорами громадянсько-правового характеру, виплати звільненим робітникам вихідної допомоги та середнього заробітку;
- в) витрати, пов'язані з підготовкою та перепідготовкою кадрів;
- г) усі наведені варіанти відповідей правильні.

430. Аналітичний облік заробітної плати ведеться у:

- а) платіжній відомості;
- б) особових рахунках;
- в) картці складського обліку;
- г) Ж/о 5, 5А.

431. Синтетичний облік заробітної плати ведеться у:

- а) платіжній відомості;
- б) особових рахунках;
- в) картці складського обліку;
- г) Ж/о 5, 5А.

432. Рахунок 66 призначений для обліку:

- а) розрахунків із заробітної плати;
- б) виробничих запасів;
- в) власного капіталу;
- г) розрахунків із соціального страхування.

433. Видача заробітної плати здійснюється протягом:

- а) 3 днів;
- б) місяця;
- в) 1 дня;
- г) півроку.

434. Заробітна плата, не видана в строк, називається:

- а) мінімальною;
- б) депонованою;
- в) законсервованою;
- г) авансом.

435. Для обліку депонованої заробітної плати призначено документ:

- а) платіжна відомість;
- б) особовий рахунок;
- в) книга депонованої заробітної плати;
- г) матеріальний звіт.

436. Виплата заробітної плати здійснюється по:

- а) платіжній відомості;
- б) особовому рахунку;
- в) табелю обліку робочого часу;
- г) розрахунково-платіжній відомості.

437. Що означає кредитове сальдо рахунку 661?

- а) суму нарахованої заробітної плати;
- б) утримання з заробітної плати;
- в) заборгованість підприємства працівникам по заробітній платі;
- г) заборгованість працівника по отриманих авансах.

438. Що необхідно зробити з готівкою, що відповідає сумі депонованої заробітної плати?

- а) використати на поточні потреби;
- б) зберігати в касі до моменту видачі депоненту;
- в) використати на оплату праці у наступному місяці;
- г) здати гроші до банку.

439. Що означає кредитовий оборот рахунку 661?

- а) нараховану заробітну плату за звітний період;
- б) утримання із заробітної плати;
- в) заробітну плату до виплати;
- г) депоновану заробітну плату.

440. У якому реєстрі ведеться аналітичний облік розрахунків з оплати праці?

- а) інвентарна картка;
- б) оборотна відомість;
- в) картка складського обліку;
- г) особистий рахунок.

441. Що означає запис Дт 93 Кт 661?

- а) нарахована заробітна плата;
- б) утриманий прибутковий податок;
- в) нарахована разова допомога;
- г) нарахована допомога у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю.

442. Що означає запис Дт 661 Кт 24?

- а) утримано із заробітної плати вартість браку з вини працівника;
- б) нараховано заробітну плату за виправлення браку;
- в) видано заробітну плату браком;
- г) списання браку на працівника.

443. У статті балансу «Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом» показується:

- а) дебіторська заборгованість фінансових і податкових органів;
- б) переплата за податками, зборами та іншими платежами до бюджету;
- в) усі наведені відповіді правильні;
- г) усі наведені відповіді неправильні.

444. Реєстром синтетичного обліку розрахунків з бюджетом є:

- а) журнал 3;
- б) журнал 2;
- в) відомість 3.б.

445. Отримані підприємством аванси від покупців відображаються у складі:

- а) оборотних активів;
- б) поточних зобов'язань;
- в) доходів майбутніх періодів;
- г) витрат майбутніх періодів.

446. Дебетовий оборот рахунку 90 «Собівартість реалізації» означає:

- а) виробничу собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг);
- б) фактичну собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг);
- в) планову собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг);
- г) справедливу вартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг).

447. Який із наведених показників не включається до собівартості:

- а) фінансові санкції;
- б) амортизація нематеріальних активів;
- в) комунальний податок;
- г) відрахування ЄСВ.

448. Який показник не включають до собівартості реалізованої продукції:

- а) податок на додану вартість;
- б) постійні загальновиробничі витрати;
- в) прямі витрати на оплату праці;
- г) витрати на соціальне страхування.

449. До елемента матеріальних витрат не відносять:

- а) готову продукцію, що використовується для подальшої обробки;
- б) товари, що використовуються для потреб операційної діяльності;
- в) оплату послуг з водопостачання;
- г) немає правильної відповіді.

450. Рахунки класу 8 «Витрати за елементами»:

- а) є обов'язковими для ведення всіма підприємствами та організаціями;
- б) можуть вестися будь-яким підприємством замість рахунків класу 9;
- в) обов'язкові тільки для малих підприємств, які не використовують рахунки класу 9;
- г) немає правильної відповіді.

451. Рахунок 85 «Інші витрати» призначений для обліку:

- а) витрат фінансової та інвестиційної діяльності;
- б) витрат операційної діяльності;
- в) адміністративних та збутових витрат для підприємств, які не ведуть рахунки класу 9;
- г) немає правильної відповіді.

452. Для складання другої частини форми 2 «Звіт про фінансові результати» необхідно:

- а) визначити обороти по рахунках 80–84;
- б) визначити обороти по рахунках 80–85;
- в) обороти по рахунках 80–84 зменшити на суми незавершеного виробництва та залишку готової продукції на складі;
- г) немає правильної відповіді.

453. До елементів операційних витрат включаються:

- а) усі витрати, які знаходять відображення у «Звіті про фінансові результати»;
- б) тільки операційні витрати;
- в) тільки витрати від звичайної діяльності;
- г) немає правильної відповіді.

454. Підприємство може вести облік витрат лише на рахунках класу 8:

- а) при наявності невеликої кількості операцій та одного виду діяльності;
- б) за наказом керівництва;
- в) якщо є платником єдиного додатку;
- г) немає правильної відповіді.

455. Величина нормальної потужності визначається підприємством самостійно:

- а) так;
- б) ні.

456. Витрати відображаються у бухгалтерському обліку:

- а) одночасно зі зменшенням активів або збільшенням зобов'язань;
- б) одночасно зі збільшенням активів або збільшенням зобов'язань;
- в) одночасно зі збільшенням активів або зменшенням зобов'язань;
- г) немає правильної відповіді.

457. Витрати включаються до Звіту про фінансові результати на підставі принципу:

- а) економічності;
- б) доцільності;
- в) відповідності;
- г) немає правильної відповіді.

458. Яким Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку визначається собівартість реалізованих товарів:

- а) П(С)БО 16;
- б) П(С)БО 9;
- в) П(С)БО 8;
- г) немає правильної відповіді.

459. Залежно від можливості віднесення витрат безпосередньо до конкретного об'єкта економічно доцільним шляхом розрізняють:

- а) прямі та непрямі витрати;
- б) основні та накладні витрати;
- в) продуктивні та непродуктивні витрати;
- г) немає правильної відповіді.

460. Залежно від впливу обсягів виробництва на зміну витрат розрізняють:

- а) змінні та постійні витрати;
- б) прямі та непрямі витрати;
- в) прості та комплексні витрати;
- г) немає правильної відповіді.

461. Виробнича собівартість продукції (робіт, послуг) складається з:

- а) прямих матеріальних витрат, прямих витрат на оплату праці, інших прямих витрат;
- б) прямих матеріальних витрат, прямих витрат на оплату праці, інших прямих витрат, загальновиробничих витрат;
- в) прямих матеріальних витрат, прямих витрат на оплату праці, загальновиробничих витрат;
- г) немає правильної відповіді.

462. До складу загальновиробничих витрат включаються:

- а) витрати на вдосконалення технологій; витрати на опалення; витрати на охорону праці;
- б) витрати на управління виробництвом; витрати на освітлення, водопостачання, витрати на службові відрядження, витрати на врегулювання спорів у судових органах;
- в) витрати на утримання виробництва, витрати на обслуговування виробничого процесу, витрати на техніку безпеки, витрати на утримання апарату управління, витрати на зв'язок;
- г) немає правильної відповіді.

463. Постійні загальновиробничі витрати:

- а) розподіляються на кожен об'єкт витрат з використанням бази розподілу, виходячи з фактичної потужності підприємства за звітний період;
- б) розподіляються на кожен об'єкт витрат з використанням бази розподілу, виходячи з нормальної потужності підприємства;
- в) не розподіляються, а списуються всією сумою на зменшення фінансового результату від операційної діяльності;
- г) немає правильної відповіді.

464. До адміністративних витрат відносять:

- а) витрати за професійні послуги;
- б) витрати на ремонт тари;
- в) витрати на дослідження та розробки;
- г) немає правильної відповіді.

465. Адміністративні витрати та витрати на збут є:

- а) витратами інвестиційної діяльності;
- б) витратами фінансової діяльності;
- в) витратами операційної діяльності підприємства;
- г) немає правильної відповіді.

466. Адміністративні витрати для потреб фінансового обліку:

- а) розподіляються на кожен об'єкт витрат пропорційно до виробничої собівартості продукції (робіт, послуг);
- б) розподіляються на кожен об'єкт витрат пропорційно до прямих витрат на оплату праці;
- в) не розподіляються, а списуються в усій сумі на зменшення фінансового результату;
- г) немає правильної відповіді.

467. Витрати на рекламу та дослідження ринку відносять до:

- а) витрат, що формують собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг);
- б) витрат на збут;
- в) інших операційних витрат;
- г) немає правильної відповіді.

468. Витрати на створення резерву сумнівних боргів відносять до:

- а) адміністративних витрат;
- б) витрат на збут;
- в) інших операційних витрат;
- г) немає правильної відповіді.

469. До інших операційних витрат не відносять:

- а) витрати на дослідження та розробки;
- б) суму безнадійної дебіторської заборгованості;
- в) витрати, пов'язані із реалізацією продукції;
- г) немає правильної відповіді.

470. Які наведеного переліку витрати не можна віднести до фінансових:

- а) проценти за користування отриманими кредитами;
- б) курсові різниці;
- в) проценти за фінансову оренду;
- г) немає правильної відповіді.

471. На рахунку 85 «Інші витрати» обліковуються:

- а) інші витрати операційної діяльності;
- б) витрати фінансової та інвестиційної діяльності на будь-якому підприємстві;
- в) надзвичайні витрати на підприємствах, що не ведуть рахунки класу 9;
- г) немає правильної відповіді.

472. Витрати на дослідження та розробки відносять до:

- а) собівартості продукції за статтею «Витрати на освоєння та підготовку виробництва продукції»;
- б) адміністративних витрат;
- в) інших операційних витрат;
- г) немає правильної відповіді.

473. Втрати від стихійного лиха не є надзвичайними для:

- а) усіх підприємств, майно яких застраховане;
- б) страхової компанії;
- в) інвестиційної компанії;
- г) немає правильної відповіді.

474. Сукупність економічно однорідних витрат — це:

- а) калькуляція;
- б) елемент витрат;
- в) собівартість;
- г) амортизація.

475. До елемента матеріальних витрат включаються:

- а) сировина, основні матеріали, будівельні матеріали;
- б) купівельні напівфабрикати, комплектуючі вироби, допоміжні та інші матеріали;
- в) запасні частини, тари та тарні матеріали;
- г) усі наведені варіанти правильні.

476. До елемента витрат на оплату праці включаються:

- а) заробітна плата за окладами, премії та заохочення;
- б) заробітна плата за тарифами, оплата відпусток та іншого невідпрацьованого часу та інші витрати на оплату праці;
- в) компенсаційні виплати, матеріальна допомога;
- г) усі наведені варіанти правильні.

477. До елемента витрат відрахування на соціальні заходи включаються:

- а) відрахування на пенсійне забезпечення, соціальне страхування, страхові внески на випадок безробіття, відрахування на індивідуальне страхування працівників підприємства, інші соціальні заходи;
- б) відрахування на пенсійне забезпечення, соціальне страхування, інші соціальні заходи;
- в) відрахування на соціальне страхування, страхові внески на випадок безробіття, відрахування на індивідуальне страхування працівників підприємства, інші соціальні заходи;
- г) відрахування на пенсійне забезпечення, соціальне страхування, страхові внески на випадок безробіття.

478. До елемента витрат амортизації включаються:

- а) амортизація основних засобів, нематеріальних активів, МШП;
- б) знос основних засобів та інших необоротних активів;
- в) амортизація необоротних активів та запасів;
- г) амортизація основних засобів, нематеріальних активів та інших необоротних матеріальних активів.

479. До елемента інших операційних витрат включаються:

- а) витрати на відрядження, на послуги зв'язку, плата за розрахунково-касове обслуговування та інші витрати, які не увійшли до складу інших елементів;
- б) компенсаційні виплати, матеріальна допомога та інші витрати;
- в) витрати запасних частин, тари та тарних матеріалів, знос запасів;
- г) усі наведені варіанти правильні.

480. Для узагальнення інформації про матеріальні витрати планом рахунків призначено рахунок:

- а) 20;
- б) 82;
- в) 84;
- г) 80.

481. Рахунок 81 призначено для:

- а) узагальнення інформації про витрати та відрахування на соціальні заходи;
- б) узагальнення інформації про матеріальні витрати;
- в) узагальнення інформації про суму нарахованої амортизації основних засобів, нематеріальних активів та інших необоротних матеріальних активів;
- г) узагальнення інформації про витрати на оплату праці.

482. Рахунок 85 «Інші витрати» призначений для обліку:

- а) витрат фінансової, інвестиційної діяльності та витрат по податку на прибуток;
- б) витрат операційної діяльності;
- в) адміністративних та збутових витрат для підприємств, які не ведуть рахунки класу 9;
- г) витрат операційної, фінансової, інвестиційної діяльності.

483. Для складання 2 розділу форми 2 «Звіту про фінансові результати» необхідно:

- а) визначити обороти по рахунках 80–84;
- б) визначити обороти по рахунках 80–85;
- в) визначити обороти по рахунках 80–84 та зменшити на суми НЗВ і залишку готової продукції на складі;
- г) визначити сальдо по рахунках 80–84.

484. Методологічні засади формування у бухгалтерському обліку та відображення у фінансовій звітності інформації про витрати підприємства регламентується:

- а) П(С)БО 15;
- б) П(С)БО 4;
- в) П(С)БО 16;
- г) П(С)БО 20.

485. Не визнаються витратами й не включаються до Звіту про фінансові результати:

- а) платежі за договорами комісії, агентськими угодами та іншими аналогічними договорами на користь комітента, принципала;
- б) попередня (авансова) оплата запасів, робіт, послуг;
- в) погашення одержаних позик тощо;
- г) усі наведені вище варіанти правильні.

486. Види собівартості:

- а) повна та часткова;
- б) планова та звітна;
- в) виробнича та реалізаційна;
- г) усі наведені варіанти правильні.

487. До виробничої собівартості продукції включаються:

- а) прямі матеріальні витрати, витрати на оплату праці та інші прямі витрати;
- б) змінні загальновиробничі витрати та постійні розподілені загально-виробничі витрати;
- в) нерозподілені постійні загальновиробничі витрати та наднормативні виробничі витрати;
- г) правильна відповідь наведена у варіантах а і в.

488. За видами діяльності витрати поділяються на:

- а) витрати за економічними елементами та витрати за статтями калькуляції;
- б) витрати звичайної та надзвичайної діяльності;
- в) витрати від операційної, фінансової, інвестиційної та іншої діяльності;
- г) витрати виробництва та витрати діяльності підприємства.

489. Витрати від звичайної діяльності розподіляються на:

- а) витрати від операційної, фінансової, інвестиційної та іншої діяльності;
- б) загальновиробничі витрати, адміністративні витрати, витрати на збут та інші витрати;
- в) виробничі та невиробничі;
- г) витрати від операційної, фінансової, інвестиційної діяльності.

490. До витрат від іншої діяльності відносять:

- а) втрати від стихійного лиха, техногенних катастроф і аварій тощо;
- б) витрати на дослідження та розробки, собівартість реалізованої інвалюти, виробничих запасів, сумнівні та безнадійні борги, втрати від операційної курсової різниці, нестачі та втрати від псування цінностей, визнані штрафи, пені, неустойки тощо;
- в) собівартість реалізованих фінансових інвестицій, необоротних активів та іншого майна підприємства, втрати від не операційних курсових різниць, списання необоротних активів тощо;
- г) витрати на проценти, витрати по випуску, утриманню та обігу власних цінних паперів тощо.

491. Базою розподілу загальновиробничих витрат є:

- а) заробітна плата, прямі витрати;
- б) обсяг діяльності;
- в) час роботи;
- г) усі наведені варіанти правильні.

492. Розподілені постійні загальновиробничі витрати:

- а) включаються до складу собівартості реалізованої продукції;
- б) є елементом виробничої собівартості та НЗВ;
- в) списуються на зменшення фінансового результату від операційної діяльності;
- г) списуються на збільшення статутного капіталу.

493. Нерозподілені постійні загальновиробничі витрати:

- а) включаються до складу собівартості реалізованої продукції;
- б) є елементом виробничої собівартості та НЗВ;
- в) списуються на зменшення фінансового результату від операційної діяльності;
- г) списуються на збільшення статутного капіталу.

494. Аналітичний облік по рахунку 91 ведеться за:

- а) місцями виникнення, центрами і статтями (видами) витрат;
- б) статтями витрат, в розрізі елементів витрат;
- в) видами продукції;
- г) місцями виникнення.

495. За періодом витрати поділяються на:

- а) поточні та витрати майбутніх періодів;
- б) прямі та непрямі;
- в) витрати періоду та витрати на продукцію;
- г) обов'язкові та дискреційні.

496. Рахунок 92 призначений для обліку:

- а) адміністративних витрат;
- б) витрат на збут;
- в) загальновиробничих витрат;
- г) витрат по податку на прибуток.

497. Аналітичний облік по рахунку 92, 93 ведеться за:

- а) місцями виникнення, центрами і статтями (видами) витрат;
- б) статтями витрат, в розрізі елементів витрат;
- в) видами продукції;
- г) місцями виникнення.

498. До витрат на збут належать:

- а) витрати матеріалів для пакування готової продукції, на ремонт тари, на транспортування, перевалку і страхування готової продукції, транспортно-експертні та інші послуги, пов'язані з транспортуванням продукції;
- б) оплата праці та комісійні винагороди продавцям, торговим агентам, працівникам відділу збуту, витрати на відрядження працівників збуту, на рекламу та дослідження ринку, гарантійний ремонт і гарантійне обслуговування;
- в) витрати на утримання основних засобів, інших матеріальних необоротних активів тощо;
- г) усі наведені відповіді правильні.

499. Для обліку витрат, пов'язаних зі збутом продукції, товарів, робіт і послуг призначено рахунок:

- а) 95;
- б) 23;
- в) 54;
- г) 93.

500. Адміністративні витрати та витрати на збут:

- а) розподіляються на кожен об'єкт витрат із використанням бази розподілу, виходячи з фактичної потужності підприємства за звітний період;
- б) розподіляються на кожен об'єкт витрат із використанням бази розподілу, виходячи з нормальної потужності підприємства;
- в) не розподіляються, а списуються всією сумою на зменшення фінансового результату від операційної діяльності;
- г) не розподіляються, а списуються на збільшення собівартості реалізованої продукції.

501. Рахунок 94 призначений для обліку:

- а) собівартості реалізованої продукції;
- б) матеріальних витрат;
- в) інших операційних витрат;
- г) витрат на збут.

502. Аналітичний облік по рахунках 94–97, 99 ведеться за:

- а) видами витрат;
- б) статтями витрат, в розрізі елементів витрат;
- в) видами продукції;
- г) місцями виникнення.

503. Первинними документами по обліку витрат діяльності є:

- а) накладна, товаро-транспортна накладна, рахунок-фактура, вимога, лімітно-забірна картка;
- б) видатковий касовий ордер, платіжні доручення, авансовий звіт, розрахунок амортизації;
- в) таблиць обліку робочого часу, наряди, накази керівника по трудовій дисципліні, довідки про стан здоров'я, довідки-розрахунки бухгалтерії;
- г) усі наведені варіанти правильні.

504. Синтетичний облік витрат діяльності ведеться:

- а) ж/о 3;
- б) ж/о 5, 5А;
- в) в5, 5А;
- г) виробничий звіт.

505. До витрат майбутніх періодів відносять:

- а) витрати, пов'язані з підготовчими роботами в сезонних галузях промисловості, з освоєнням нових виробництв та агрегатів;
- б) сплачені авансові платежі за оренду основних засобів, оплату страхового полісу, передплату періодичних видань;
- в) представницькі витрати;
- г) усі наведені вище варіанти правильні.

506. Витрати майбутніх періодів:

- а) розподіляються, виходячи із терміну, до якого вони належать;
- б) розподіляються, виходячи із заробітної плати, прямих витрат, обсягу виробництва;
- в) не розподіляються, а списуються всією сумою на зменшення фінансового результату;
- г) не розподіляються, а списуються на збільшення собівартості реалізованої продукції.

507. Первинним документом по обліку витрат майбутніх періодів є:

- а) накладна, товаро-транспортна накладна, рахунок-фактура, вимога, лімітно-забірна картка;
- б) видатковий касовий ордер, платіжні доручення, авансовий звіт;
- в) довідки-розрахунки бухгалтерії;
- г) усі наведені варіанти правильні.

508. Аналітичний облік по рахунку 39 ведеться за:

- а) видами витрат;
- б) статтями витрат, в розрізі елементів витрат;
- в) видами продукції;
- г) місцями виникнення.

509. Реєстром синтетичного обліку витрат майбутніх періодів є:

- а) ж/о 3;
- б) ж/о 5, 5А;
- в) в5, 5А;
- г) виписка банку.

510. Для обліку витрат діяльності призначений:

- а) журнал 5, 5А, відомість 5.1;
- б) журнал 5А;
- в) журнал 5, відомість 5.1;
- г) немає правильної відповіді.

511. По кредиту рахунків 9-го класу ведуть:

- а) журнал 5;
- б) журнал 5А;
- в) журнал 5, 5А.

512. Сума валових витрат і собівартість виробництва:

- а) рівновеликі;
- б) неоднакові;
- в) рівнозначні;
- г) немає правильної відповіді.

513. Згідно з П(С)БО 3 витрати — це:

- а) перевищення суми витрат над сумою доходів, для отримання якого були здійснені ці витрати;
- б) зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу;
- в) збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу;
- г) немає правильної відповіді.

514. Не визнаються доходами:

- а) суми ПДВ, АЗ та інших податків;
- б) сума попередньої оплати продукції, авансу в рахунок оплати продукції, завдатку під заставу або в погашення позики;
- в) надходження, що належать іншим особам тощо;
- г) усі наведені варіанти правильні.

515. У бухгалтерському обліку та фінансовій звітності доходи відображаються згідно з принципом:

- а) послідовності;
- б) періодичності;
- в) фактичної собівартості;
- г) нарахування.

516. За видами діяльності доходи класифікуються на:

- а) доходи звітного періоду, доходи майбутнього періоду;
- б) дохід від реалізації продукції (товарів, інших активів), дохід від реалізації послуг, дохід від використання активів;
- в) дохід від звичайної діяльності та дохід від надзвичайної діяльності;
- г) дохід від операційної діяльності, дохід від фінансової діяльності, дохід від інвестиційної діяльності, інші доходи.

517. Дохід від звичайної діяльності включає:

- а) доходи звітного періоду, доходи майбутнього періоду;
- б) дохід від реалізації продукції (товарів, інших активів), дохід від реалізації послуг, дохід від використання активів;
- в) дохід від операційної діяльності та дохід від надзвичайної діяльності;
- г) дохід від операційної діяльності, дохід від фінансової діяльності, дохід від інвестиційної діяльності, доходи від іншої діяльності.

518. Дохід від операційної діяльності включає:

- а) доходи звітного періоду, доходи майбутнього періоду;
- б) дохід від реалізації продукції (товарів, інших активів), дохід від реалізації послуг, дохід від використання активів;
- в) проценти, роялті, дивіденди;
- г) дохід від основної та іншої операційної діяльності.

519. За часом доходи класифікуються на:

- а) доходи звітного періоду, доходи майбутнього періоду;
- б) дохід від реалізації продукції (товарів, інших активів), дохід від реалізації послуг, дохід від використання активів;
- в) проценти, роялті, дивіденди;
- г) дохід від основної та іншої операційної діяльності.

520. Дохід одержаний від будь-якої діяльності підприємства, а також операцій, які її забезпечують або виникають внаслідок здійснення таких операцій, називають:

- а) доходом від звичайної діяльності;
- б) доходом від надзвичайної діяльності;
- в) роялті;
- г) доходами майбутнього періоду.

521. Доходи від основної операційної діяльності — це:

- а) доходи від реалізації фінансових інвестицій, необоротних активів, майнових комплексів, списання необоротних активів;
- б) доходи від операцій, пов'язаних із виробництвом або реалізацією продукції (товарів, послуг), які є визначальною метою створення підприємства;
- в) доходи від використання нематеріальних активів;
- г) доходи, які підлягають отриманню та отримані в звітному періоді або підлягають отриманню в звітному періоді.

522. До доходів від іншої операційної діяльності належать:

- а) дохід від реалізації інвалюти, дохід від операційної курсової різниці;
- б) дохід від реалізації інших оборотних активів, отримані штрафи, пені, неустойки, повернення раніше списаних активів;
- в) дохід від операційної оренди, дохід від списання кредиторської заборгованості, отримані гранти і субсидії тощо;
- г) усі наведені відповіді правильні.

523. Рахунок 71 призначений для обліку:

- а) фінансових результатів;
- б) нерозподіленого прибутку;
- в) резервного капіталу;
- г) доходів від іншої операційної діяльності.

524. Норми П(С)БО 15 поширюються на:

- а) доходи підприємств від звичайної діяльності;
- б) доходи підприємств від звичайної діяльності; реалізації продукції (товарів, інших активів); надання послуг; отримання цільового фінансування; використання активів підприємства іншими сторонами, результатом чого є отримання відсотків, роялті та дивідендів;
- в) доходи підприємств від звичайної діяльності, реалізацію цінних паперів, договори оренди;
- г) дохід підприємств від звичайної та надзвичайної діяльності.

525. Для визнання доходу необхідно:

- а) збільшення активу або зменшення зобов'язань, які зумовлюють збільшення власного капіталу;
- б) надходження активу;
- в) зменшення зобов'язань, які зумовлюють збільшення власного капіталу;
- г) збільшення власного капіталу.

526. Дохід, пов'язаний з наданням послуг, має визнаватись:

- а) виходячи зі ступеня завершеності операцій з надання послуг на дату балансу;
- б) тільки в сумі витрат, пов'язаних із цим фінансуванням, причому в тих періодах, коли ці витрати виникли;
- в) якщо є можливість надходження економічних вигід;
- г) виходячи зі ступеня завершеності операцій з надання послуг.

527. Відсотки — це:

- а) плата за використання грошових коштів, їх еквівалентів або сум, заборгованих підприємству;
- б) платежі за використання нематеріальних активів підприємства (патентів, торговельних марок, авторського права, програмних продуктів);
- в) частина чистого прибутку, розподілена між учасниками (власниками) відповідно до частки їхньої участі у власному капіталі підприємства.

528. Роялті — це:

- а) плата за використання грошових коштів, їх еквівалентів або сум, заборгованих підприємству;
- б) частина чистого прибутку, розподілена між учасниками (власниками) відповідно до частки їхньої участі у власному капіталі підприємства;
- в) платежі за використання нематеріальних активів підприємства (патентів, торговельних марок, авторського права, програмних продуктів).

529. Рахунок 74 використовується для обліку:

- а) валового прибутку;
- б) нерозподіленого прибутку;
- в) виробничих запасів;
- г) інших доходів.

530. Заповнити пропущене місце правильною відповіддю: «Доходи, отримані, але не підлягають отриманню в звітному періоді — це...»:

- а) доходи від звичайної діяльності;
- б) доходи поточної діяльності;
- в) доходи звітного періоду;
- г) доходи майбутнього періоду.

531. До доходів майбутніх періодів можна віднести:

- а) авансові платежі за орендовані основні засоби та інші необоротні активи;
- б) передоплату періодичних видань та довідкових видань;
- в) виручку за вантажні перевезення, виручку від продажу квитків транспортних та театральньо-видовищних підприємств;
- г) усі наведені варіанти відповідей правильні.

532. Для узагальнення інформації про доходи та фінансовий результат діяльності підприємства призначено рахунки:

- а) класу 0;
- б) 44 рахунок;
- в) класу 7, 9;
- г) класу 7.

533. Як закриваються у кінці відповідного звітного періоду рахунки з обліку доходів:

- а) не закриваються;
- б) закриваються шляхом списання його кредитового сальдо в дебет рахунку 79;
- в) закриваються шляхом списання його дебетового сальдо в кредит рахунку 79;
- г) закриваються шляхом списання його дебетового сальдо в дебет рахунку 79, а кредитового сальдо в кредит рахунку 79.

534. Первинними документами з обліку доходів призначено:

- а) довідка-розрахунок бухгалтерії;
- б) рахунок-фактура, накладна, товарно-транспортна накладна, акт приймання-здачі виконаних робіт тощо;
- в) вимога, видатковий касовий ордер, табель обліку робочого часу;
- г) правильна відповідь наведена у варіантах а) і б).

535. Фінансовий результат може мати характер:

- а) прибутку, збитку;
- б) валового доходу, валового збитку;
- в) процентів, роялті, дивідендів;
- г) доходів, витрат.

536. Суму, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати, називають:

- а) прибутком;
- б) збитком;
- в) дивідендами;
- г) роялті.

537. Перевищення суми витрат над сумою доходів, для отримання яких здійснені ці витрати, називають:

- а) прибутком;
- б) збитком;
- в) дивідендами;
- г) роялті.

538. Для розрахунку чистого прибутку (збитку) необхідно визначити:

- а) чистий дохід (виручку) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);
- б) валовий прибуток;
- в) фінансовий результат від операційної діяльності, прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування, прибуток (збиток) від звичайної діяльності, прибуток (збиток) від надзвичайної діяльності;
- г) правильна відповідь наведена у всіх варіантах.

539. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) визначається як:

- а) різниця між доходом (виручкою) від реалізації продукції (робіт, послуг, товарів) і ПДВ, АЗ, інших зборів;
- б) різниця між доходами і витратами;
- в) сума валового прибутку (збитку) і іншого операційного доходу за мінусом адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат;
- г) різниця між чистим доходом від реалізації і собівартістю реалізації продукції (товарів, робіт, послуг).

540. Різниця між чистим доходом від реалізації і собівартістю реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) — це:

- а) чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);
- б) валовий прибуток;
- в) фінансовий результат від операційної діяльності;
- г) прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування.

541. Суму фінансового результату від операційної діяльності фінансових та інших доходів за мінусом фінансових та інших витрат називають:

- а) чистим доходом (виручкою) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);
- б) валовим прибутком;

- в) прибутком (збитком) від звичайної діяльності до оподаткування;
- г) прибутком (збитком) від звичайної діяльності.

542. Різниця між прибутком від звичайної діяльності до оподаткування та сумою податку на прибуток — це:

- а) чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);
- б) валовий прибуток;
- в) фінансовий результат до оподаткування;
- г) прибуток (збиток) від звичайної діяльності.

543. Як закривається в кінці відповідного звітного періоду рахунок 79:

- а) не закривається;
- б) закривається шляхом списання його кредитового сальдо в дебет рахунку 44;
- в) закривається шляхом списання його дебетового сальдо в кредит рахунку 44;
- г) закривається шляхом списання його дебетового сальдо в дебет рахунку 442, а кредитового сальдо в кредит рахунку 441.

544. Первинними документами з обліку фінансових результатів є:

- а) довідка-розрахунок бухгалтерії;
- б) ж/о 7;
- в) таблиця обліку робочого часу, видатковий касовий ордер;
- г) ж/о 6.

545. Нерозподілений прибуток може використовуватись на:

- а) розрахунки з бюджетом;
- б) виплату дивідендів;
- в) формування цільових фондів, покриття збитків минулих років;
- г) усі наведені варіанти відповідей правильні.

546. Реєстром синтетичного обліку нерозподіленого прибутку є:

- а) ж/о 15;
- б) ж/о 7;
- в) в 15;
- г) ж/о 6.

547. Прибуток це:

- а) збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань;
- б) різниця між чистим доходом від реалізації і собівартістю реалізованої продукції;
- в) алгебраїчна сума валового прибутку, іншого операційного доходу, адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат;
- г) сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ним витрати.

548. У який момент виникає податкове зобов'язання з ПДВ:

- а) у момент зарахування коштів від покупця або відвантаження товарів;
- б) зарахування коштів;
- в) відвантаження товарів;
- г) підписання угоди на поставку товарів.

549. Визначте валовий дохід підприємства за умови якщо вартість відвантажених товарів 12 000 грн (в т. ч. ПДВ):

- а) 12 000;
- б) 4 000;
- в) 9 000;
- г) 10 000.

550. Податкову накладну виписує:

- а) покупець у 2 примірниках;
- б) продавець у 3 примірниках;
- в) продавець у 2 примірниках;
- г) податкова інспекція у 2 примірниках.

551. Який із приведених показників належить до операційних доходів:

- а) валовий дохід;
- б) дивіденди;
- в) надлишки коштів у касі;
- г) емісійний дохід.

552. На який показник вплине пеня, сплачена за прострочення платежу податку на прибуток до бюджету:

- а) статутний капітал;
- б) інші витрати операційної діяльності;
- в) інші витрати звичайної діяльності;
- г) кредиторська заборгованість перед бюджетом.

553. Що означає запис: Дт 791 Кт 93:

- а) списання витрат, пов'язаних зі збутом готової продукції;
- б) відображення собівартості реалізованих товарів;
- в) списання нерозподілених прибутків;
- г) списання загальновиробничих витрат.

554. Що означає оборот по кредиту рахунку 702 «Дохід від реалізації товарів»:

- а) обсяг реалізації товарів без ПДВ;
- б) обсяг реалізації товарів є в закупівельних цінах;
- в) обсяг товарообороту;
- г) обсяг товарів, списаних з підзвіту матеріально-відповідальної особи.

555. Яким чином продавець визнає дохід при надходженні попередньої оплати від покупця:

- а) як доходи майбутніх періодів;
- б) визнається в сумі одержаного авансу;
- в) не буде визнаний;
- г) визнається в розмірі 30 % від суми одержаного авансу.

556. Що означає кредитове сальдо по рахунку 791 «Результ операційної діяльності»:

- а) дохід від реалізації товарів;
- б) збиток від реалізації товарів;
- в) прибуток від основної діяльності;
- г) собівартість реалізації товарів.

557. Норми П(С)БО 15 поширюються на:

- а) доходи від отриманого цільового фінансування;
- б) доходи за договорами оренди;
- в) доходи від страхової діяльності.

558. Ставки податку на прибуток:

- а) 30 %;
- б) 25 %;
- в) 23 %;
- г) усі наведені варіанти правильні.

559. Платниками податку на прибуток є:

- а) резиденти та нерезиденти;
- б) управління залізницею, підприємства залізничного транспорту та їх структурні підрозділи;
- в) НБУ та його установи;
- г) усі наведені варіанти правильні.

600. До прибутку, отриманого від операційної діяльності до оподаткування, відносять:

- а) прибуток, отриманий від розміщення на депозитних рахунках тимчасово вільних коштів;
- б) прибуток, отриманий від реалізації цінних паперів;
- в) прибуток, отриманий від реалізації продукції допоміжних виробництв;
- г) немає правильної відповіді.

601. Методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про доходи та розкриття інформації про них у фінансовій звітності регламентується:

- а) П(С)БО 16;
- б) П(С)БО 10;
- в) П(С)БО 15;
- г) П(С)БО 2.

602. Нерозподілений прибуток визначається як:

- а) нерозподілений прибуток минулого року плюс нерозподілений прибуток звітного року та мінус використання прибутку в звітному періоді;
- б) прибуток мінус податок на прибуток;
- в) доходи мінус витрати;
- г) нерозподілений прибуток минулого року плюс нерозподілений прибуток звітного року.

603. Для обліку власного капіталу та забезпечення зобов'язань призначений:

- а) журнал 4, відомість 4.1, 4.2, 4.3;
- б) журнал 6;
- в) журнал 5;
- г) правильної відповіді немає.

604. У балансі неоплачений капітал:

- а) підлягає вирахуванню при визначенні підсумку власного капіталу;
- б) не враховується при визначенні підсумку власного капіталу;
- в) підлягає врахуванню при визначенні підсумку власного капіталу.

605. Реєстром синтетичного обліку по рахунку 40 «Статутний капітал» є:

- а) журнал 4;
- б) журнал 7;
- в) відомість 7.2;
- г) журнал 6.

606. Суму, на яку вартість реалізації випущених акцій перевищує їх номінальну вартість, акціонерні товариства відображають у Балансі у статті:

- а) інший додатковий капітал;
- б) додатковий капітал;
- в) резервний капітал.

607. У статті Балансу «Статутний капітал» подається:

- а) першопочатковий статутний капітал підприємства;
- б) зафіксована в установчих документах загальна вартість активів, які є внеском власників (учасників) до капіталу підприємства;
- в) сума пайових внесків членів спілок та інших підприємств, що передбачена установчими документами;
- г) немає правильної відповіді.

608. Метою складання Звіту про власний капітал є:

- а) розкриття інформації про зміни у складі власного капіталу підприємства звітного періоду;
- б) надання користувачам інформації про зміни, що відбулися у грошових коштах підприємства та їх еквівалентах за звітний період;

- в) надання користувачам інформації про доходи, витрати, прибутки і збитки від діяльності підприємства за звітний період;
- г) немає правильної відповіді.

609. Сума власного капіталу, відображена у фінансовій звітності, показує:

- а) ринкову вартість прав власників підприємства;
- б) ринкову вартість активів підприємства, які належать йому за правом власності;
- в) облікову вартість прав власників підприємства;
- г) облікову вартість активів підприємства, які належать йому за правом власності.

610. Емітент, у разі невиконання умов передплати на цінні папери, зобов'язаний повернути передплатникам на їх вимогу:

- а) усі одержані від них кошти;
- б) усі одержані від них кошти зі сплатою процентів за весь строк їх отримання;
- в) частину одержаних від них коштів, передбачену умовами договору передплати;
- г) немає правильної відповіді.

611. Частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань, називається:

- а) власним капіталом;
- б) дебіторською заборгованістю;
- в) нерозподіленим прибутком;
- г) статутним капіталом.

612. З яких елементів складається власний капітал:

- а) статутний капітал, додатковий капітал, резервний капітал, прибутки;
- б) статутний капітал та забезпечення зобов'язань;
- в) статутний капітал, пайовий капітал, додатковий капітал, резервний капітал, неоплачений капітал, вилучений капітал, нерозподілені прибутки (непокриті збитки);
- г) власні та залучені.

613. Статутний капітал — це...:

- а) частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань;
- б) сума пайових внесків членів спілок та інших підприємств, що передбачена установчими документами;
- в) джерело власних активів підприємства;
- г) зафіксована в установчих документах загальна вартість активів, які є внеском власників (учасників) до капіталу підприємства.

614. Заповнити пропущене місце правильною відповіддю: «... — сума пайових внесків членів спілок та інших підприємств, що передбачена установчими документами»:

- а) капітал;
- б) статутний фонд;
- в) розподілена власність;
- г) пайовий капітал.

615. Неоплачений капітал — це:

- а) сума заборгованості власників за внесками до капіталу;
- б) сума резервів, створених відповідно до чинного законодавства або установчих документів за рахунок нерозподіленого прибутку;
- в) зафіксована в установчих документах загальна вартість активів, які є внеском власників (учасників) до капіталу підприємства;
- г) джерело власних активів підприємства.

616. Фактична собівартість акцій власної емісії або часток, викуплених товариством у його учасників:

- а) неоплачений капітал;
- б) вилучений капітал;
- в) додатковий капітал;
- г) реалізаційна вартість.

617. Зменшення номінальної вартості акцій пропорційно збільшенню їх кількості шляхом ділення на певний коефіцієнт називається:

- а) дробінням;
- б) консолідацією;
- в) індексацією;
- г) уцінкою.

618. Зменшення загальної кількості акцій з одночасним пропорційним зростанням номінальної вартості акцій внаслідок чого загальна номінальна вартість статутного фонду не змінюється називається:

- а) дробінням;
- б) консолідацією;
- в) індексацією;
- г) уцінкою.

619. Розмір, порядок формування та зміни статутного капіталу обліковуються у такому документі:

- а) колективному договорі;
- б) звіті про власний капітал;
- в) протоколи зборів акціонерів;
- г) установчих документах (статуті).

620. Розмір статутного капіталу встановлюється та змінюється за рішенням:

- а) зборів засновників;
- б) керівника підприємства;
- в) держави;
- г) бухгалтера.

621. Збільшення статутного капіталу на державних підприємствах може здійснюватись за рахунок:

- а) об'єктів капітального будівництва, безкоштовного одержання основних засобів, ТМЦ, придбання основних засобів;
- б) взяття в оренду основних засобів, дооцінки основних засобів, ТМЦ, що надійшли від ліквідації основних засобів;
- в) фінансувань із бюджету;
- г) усі наведені варіанти правильні.

622. Зменшення статутного капіталу на державних підприємствах може здійснюватись за рахунок:

- а) безкоштовного передавання основних засобів, ТМЦ, продажу здачі в оренду основних засобів;
- б) списання, ліквідації основних засобів, витрат з ліквідації;
- в) уцінки основних засобів;
- г) усі наведені варіанти правильні.

623. Власний капітал підприємства — це:

- а) різниця між борговими зобов'язаннями та вартістю майна підприємства;
- б) частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань;
- в) майно підприємства;
- г) немає правильної відповіді.

624. До власного капіталу не належить;

- а) неоплачений капітал;
- б) вилучений капітал;
- в) залучений капітал;
- г) резервний капітал.

625. Формування статутного капіталу за рахунок внесків засновників (учасників) фіксується у:

- а) засновницьких документах підприємства;
- б) Державному реєстрі господарських одиниць;
- в) статуті підприємства;
- г) немає правильної відповіді.

626. До довгострокових зобов'язань належать:

- а) довгострокові кредити, векселі одержані, зобов'язання з оренди та за облігаціями;
- б) розрахунки з постачальниками та підрядниками, з заробітної плати, з учасниками, векселі одержані тощо;
- в) розрахунки з дебіторами, довгострокові кредити, відстрочені податкові активи та інші довгострокові зобов'язання;
- г) довгострокові кредити, векселі одержані, зобов'язання з оренди, за облігаціями, відстрочені податкові зобов'язання та інші довгострокові зобов'язання.

627. Нерозподілений прибуток — це:

- а) сума прибутку, що постійно інвестується у виробництво та використовується тільки у крайніх випадках для подолання непередбачених збитків;
- б) прибуток, що залишається після виплати доходів власникам та формування резервного капіталу;
- в) сума прибутку, реінвестована у підприємство;
- г) правильні відповіді а), б), в);
- д) правильні відповіді б), в);
- е) правильні відповіді а), б).

628. Резервний капітал не являє собою:

- а) частину капіталу, яка використовується для покриття непередбачених збитків та втрат у майбутньому;
- б) частину капіталу, яка спрямовується на виплату боргів при ліквідації підприємства;
- в) частину капіталу, яка спрямовується на виплату дивідендів при недостатності нерозподіленого прибутку;
- г) частину капіталу, яка використовується для погашення поточної дебіторської заборгованості.

ПЕРЕЛІК КОНТРОЛЬНИХ ПИТАНЬ

1. Що таке господарська діяльність?
2. Хто є суб'єктами господарської діяльності?
3. Що таке бухгалтерський облік?
4. Що таке господарська операція? Дайте визначення її ознак та показників.
5. Що таке бухгалтерська звітність?
6. За якими принципами побудований План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій?
7. До чийої компетенції належать питання організації бухгалтерського обліку на підприємстві?
8. Які основні функції головного бухгалтера підприємства?
9. Що таке внутрішньогосподарський (управлінський) облік? Які його основні завдання?
10. Що таке облікова політика? Хто її встановлює?
11. Що таке документооборот? З якою метою та у якій формі здійснюється його організація?
12. Які встановлені вимоги до складання та зберігання первинних документів, облікових регістрів і звітності?
13. Що таке фінансова звітність? З якою метою її складають?
14. Що таке стаття звітності? Яким критеріям вона повинна відповідати?
15. Що таке принцип бухгалтерського обліку?
16. Що являє собою каса підприємства?
17. Який порядок видачі та приймання готівки у касі?
18. Що таке ліміт залишку готівки у касі?
19. Як визначається ліміт залишку готівки у касі?
20. Хто встановлює ліміт залишку готівки у касі?
21. Що потрібно робити з готівкою, якщо ліміт залишку готівки у касі не встановлений взагалі?
22. На підставі яких первинних документів та регістрів здійснюється оформлення касових операцій?
23. У чому полягають обов'язки касира?
24. Які дії касира у разі видачі окремій особі грошей за розрахунковим документом?
25. Як можна отримати гроші за особу, яка не має можливості через хворобу або з інших поважних причин поставити особистий підпис?

26. Що зобов'язаний перевірити касир під час одержання прибуткових або видаткових касових ордерів?

27. Де обліковуються всі надходження та видача готівки в національній валюті?

28. Які вимоги висуваються до касової книги та яким чином здійснюються записи до неї?

29. Яким чином здійснюється інвентаризація каси та контроль за додержанням касової дисципліни?

30. Які існують нормативні документи, що регулюють облік касових операцій?

31. Назвіть основні нормативні документи з обліку грошових коштів на рахунках у банках.

32. Які документи подають юридичні особи до установ банків для відкриття поточних рахунків?

33. Для чого призначений поточний рахунок?

34. Які первинні документи є підставою для виконання операцій на поточних рахунках?

35. Кому належить право першого підпису у картці зі зразками підписів та відтиском печатки, яку подають юридичні особи для відкриття рахунку?

36. Що таке поточний рахунок?

37. Яку кількість поточних рахунків може мати підприємство?

38. На підставі яких первинних документів та облікових реєстрів здійснюється облік грошових коштів на підприємстві?

39. Які існують форми безготівкових розрахунків. Дайте їм коротку характеристику.

40. Що таке виписка банку? Який порядок її обробки?

41. Яке призначення валютного рахунку?

42. Що таке фінансові інвестиції?

43. Як поділяються фінансові інвестиції?

44. Дайте визначення прямим та портфельним інвестиціям.

45. Розкрийте суть пайових та позикових інвестицій.

46. Що таке реінвестиція?

47. Які витрати формують собівартість придбаних фінансових інвестицій?

48. Які Ви знаєте методи обліку фінансових інвестицій?

49. За якою вартістю на дату балансу відображаються фінансові інвестиції?

50. Як відображаються на дату балансу фінансові інвестиції від провадження спільної діяльності зі створенням юридичної особи?

51. Як відображаються на дату балансу фінансові інвестиції, справедливості яких визначити неможливо?

52. Що таке справедлива вартість фінансових інвестицій?

53. У яких випадках фінансові інвестиції оцінюються за справедливою вартістю?

54. Які рахунки бухгалтерського обліку призначені для обліку фінансових інвестицій?

55. Що є регістром аналітичного обліку фінансових інвестицій?
56. Що є регістром синтетичного обліку фінансових інвестицій?
57. Назвіть основні вимоги, які встановлюються при інвентаризації цінних паперів.
58. Що таке емісійна вартість?
59. Що таке курсова (ринкова) вартість?
60. Перерахуйте умови, за яких фінансові інвестиції визнаються активом.
61. Як оцінюються інвестиції при придбанні?
62. Як оцінюються інвестиції на дату балансу?
63. У чому сутність методу участі в капіталі?
64. Які методи оцінки цінних паперів використовують при їх вибутті (продажу, обміну)?
65. Назвіть методи оцінки цінних паперів, які застосовуються при складанні звітності?
66. За якими видами вкладень ведеться аналітичний облік фінансових інвестицій?
67. На підставі якого договору проводиться в обліку оприбуткування фінансових інвестицій, отриманих у результаті внеску засновників до статутного капіталу?
68. Від чого залежить облік переоцінки фінансових інвестицій?
69. Назвіть основні вимоги, які встановлюються при інвентаризації цінних паперів.
70. Розкрийте суть методу оцінки фінансових інвестицій за амортизованою собівартістю.
71. Характеристика дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги та особливості відображення її у фінансовій звітності.
72. Облік векселів отриманих, різниці між відсотковим і безвідсотковим векселем.
73. Методи створення резервів сумнівних боргів.
74. Облік розрахунків з підзвітними особами.
75. Облік розрахунків за претензіями.
76. Облік розрахунків за відшкодування завданих збитків.
77. Види довгострокової дебіторської заборгованості.
78. Облік витрат майбутніх періодів.
79. Яким документом регламентується видача під звіт грошових коштів?
80. Кого вважають підзвітною особою?
81. Назвіть граничний розмір підзвітних сум.
82. На підставі яких документів підзвітній особі видається аванс?
83. Назвіть терміни подання авансового звіту про витрачання підзвітних сум.
84. Що показує сальдо субрахунку 372 «Розрахунки з підзвітними особами»?
85. Назвіть, де у Балансі відображається сальдо за субрахунком 372.
86. Якими нормативними документами регламентуються службові відрядження?
87. Дайте визначення службового відрядження.

88. Назвіть максимальний термін відрядження в межах України та за кордон.

89. Що таке добові витрати?

90. Назвіть суму добових витрат в межах України.

91. Вкажіть суму добових витрат на відрядження за кордон.

92. Чи компенсуються працівникові дні відпочинку, не використані за час відрядження?

93. У який термін після повернення з відрядження працівник зобов'язаний подати звіт про використання коштів, наданих на відрядження та у підзвіт?

94. Які документи після повернення з відрядження зобов'язана подати підзвітна особа до бухгалтерії?

95. Назвіть фінансові санкції, які застосовують при недотриманні вимог Інструкції про службові відрядження.

96. За яких умов об'єкт основних засобів визнається активом?

97. З яких витрат складається собівартість об'єкта основних засобів?

98. Як оцінюються основні засоби, отримані як внесок до статутного капіталу?

99. Як оцінюються основні засоби, отримані безоплатно?

100. Як оцінюються основні засоби, придбані в результаті обміну на подібні та неподібні активи?

101. За якою вартістю включаються основні засоби у підсумок балансу?

102. Чи всі основні засоби є об'єктом нарахування амортизації?

103. Які фактори враховуються при визначенні терміну корисного використання активу?

104. У яких випадках термін корисного використання може змінюватись?

105. Які існують види оцінки основних засобів?

106. Які витрати відносять до капітальних інвестицій?

107. Які існують шляхи надходження та вибуття основних засобів?

108. Які методи нарахування амортизації основних засобів ви знаєте?

109. Що таке амортизація необоротних активів? З якою метою її нараховують?

110. Які є види ремонтів основних засобів?

111. У чому відмінність між фінансовою та оперативною орендою?

112. Яку інформацію про необоротні активи слід розкривати у примітках до фінансових звітів?

113. Які документи використовуються для обліку основних засобів?

114. Що таке необоротний матеріальний актив?

115. Які об'єкти входять до складу необоротних матеріальних активів?

116. Дайте загальну характеристику рахунку 11.

117. Які ви знаєте види оцінки інших необоротних матеріальних активів?

118. У якому випадку підприємство переоцінює інші необоротні матеріальні активи?

119. Як формується первісна вартість залежно від шляхів надходження інших необоротних матеріальних активів?

120. Що таке амортизація?
121. Що таке нематеріальні активи?
122. За яких умов нематеріальні активи визнаються в балансі підприємства?
123. На які класифікаційні групи поділяють нематеріальні активи з метою бухгалтерського обліку?
124. Що таке первісна вартість нематеріальних активів? З чого вона складається?
125. Як визначається первісна вартість безоплатно отриманих нематеріальних активів, придбаних шляхом обміну на інші активи?
126. Які методи застосовують для нарахування амортизації нематеріальних активів?
127. Як відображається в обліку сума нарахованої амортизації?
128. З якою метою здійснюється переоцінка нематеріальних активів?
129. Які є методи оцінки нематеріальних активів?
130. За яких умов об'єкт нематеріального активу визнається активом?
131. У яких випадках об'єкт нематеріального активу не визнається активом?
132. За якою вартістю нематеріальні активи зараховуються до валюти балансу?
133. Коли починається нарахування амортизації при введенні в експлуатацію об'єкта нематеріальних активів?
134. Коли припиняється нарахування амортизації при виведенні з експлуатації об'єкта нематеріальних активів?
135. Яким П(С)БО регламентується ведення обліку нематеріальних активів?
136. Яке Положення (стандарт) визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про запаси та її розкриття у фінансовій звітності?
137. Дайте визначення поняття «запаси».
138. За яких умов запаси визнаються активом?
139. Яке значення мають запаси в господарській діяльності підприємства?
140. Що включають у себе запаси для цілей бухгалтерського обліку?
141. Які види запасів є найбільш поширеними?
142. У чому полягає відмінність між виробничими і товарними запасами?
143. Що ви розумієте під поняттям «сировина» і «матеріали»?
144. Які активи не включаються до складу запасів?
145. Який клас передбачений Планом рахунків для обліку запасів підприємства?
146. Які рахунки бухгалтерського обліку використовуються для обліку виробничих запасів, витрат на їх придбання та заготівлю?
147. Основні первинні документи, якими оформлюються операції з руху виробничих запасів.
148. Яким чином організовується аналітичний облік виробничих запасів?

149. У яких випадках, ким і в скількох примірниках випикується товарно-транспортна накладна? У яких випадках допускається оформлення однієї товарно-транспортної накладної?

150. Від яких факторів залежить порядок оцінки запасів?

151. Які способи надходження запасів на підприємство ви знаєте? Яким чином формується їх первісна вартість?

152. Які особливості методу ідентифікованої собівартості? Поясніть його недоліки і переваги.

153. Навести переваги методу середньозваженої собівартості.

154. У яких випадках застосовується метод оцінки за цінами продажу?

155. Дайте визначення малоцінних та швидкозношуваних предметів.

156. За якими критеріями малоцінні та швидкозношувані предмети відносяться до оборотних чи необоротних активів?

157. На якому рахунку ведеться облік МШП?

158. Опишіть порядок списання вартості малоцінних та швидкозношуваних предметів.

159. Наведіть основні документи, якими оформлюється рух МШП.

160. Які особливості інвентаризації МШП, переданих робітникам в індивідуальне користування?

161. З яких елементів складається собівартість реалізованої продукції?

162. Які витрати відносяться до прямих матеріальних?

163. Що розуміють під прямими витратами на оплату праці?

164. Які витрати не включаються до виробничої собівартості?

165. З якою метою організується облік виробництва?

166. Які етапи визначення собівартості промислової продукції?

167. У розрізі яких статей складається розрахунок собівартості?

168. Які методи обліку витрат та калькулювання вам відомі?

169. Яка організація виробництва передбачає застосування попереднього методу обліку витрат?

170. У чому полягають особливості позамовного методу?

171. Розкрийте суть нормативного методу.

172. З яких цехів складається виробнича структура підприємства?

173. Яке призначення основних цехів на підприємстві?

174. Що таке калькулювання собівартості?

175. Перелік статей калькуляції є стандартним для всіх підприємств чи залежить від специфіки діяльності підприємства?

176. Що таке напівфабрикати?

177. Що є первісною вартістю напівфабрикатів власного виробництва?

178. До якої групи витрат відносяться втрати від браку?

179. За якими ознаками класифікують брак у виробництві?

180. Які первинні документи засвідчують виникнення браку?

181. Які витрати включаються до статті калькуляції «Втрати від браку»?

182. Як оцінити невиправний брак?

183. Яким чином відшкодовуються втрати від браку?

184. Який брак відноситься до внутрішнього, який — до зовнішнього?

Навести приклади.

185. Чим відрізняється остаточний і виправний брак? Якими бухгалтерськими проводками відображаються витрати по виправленню браку?

186. Який брак можна назвати технічно неминучим?

187. Які витрати, пов'язані з операційною діяльністю, не включаються до собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)?

188. У яких формах звітності відображаються витрати періоду, а в яких витрати на продукцію?

189. Які стандарти регламентують облік готової продукції?

190. Що є готовою продукцією згідно з П(С)БО 9?

191. У яких випадках готова продукція не визнається активом?

192. Які витрати включаються до собівартості готової продукції згідно з П(С)БО 16?

193. З чого складається собівартість реалізованої готової продукції?

194. Які відмінності між первісною вартістю, чистою вартістю реалізації, справедливою вартістю готової продукції?

195. У чому полягають відмінності між супутньою та побічною продукцією?

196. У яких вимірниках здійснюється облік готової продукції?

197. Який порядок оприбуткування готової продукції з виробництва на склад та документального оформлення цієї операції?

198. Як обліковується готова продукція на складах і в бухгалтерії?

199. Який порядок документального оформлення відпуску готової продукції покупцям?

200. Як організовується аналітичний облік готової продукції?

201. Що таке витрати майбутніх періодів?

202. Що відносять до витрат майбутніх періодів?

203. Який порядок списання витрат майбутніх періодів?

204. На підставі яких первинних документів відображаються в обліку витрати майбутніх періодів?

205. Який рахунок призначено для обліку витрат майбутніх періодів?

206. Що є регістром синтетичного обліку витрат майбутніх періодів?

207. В якій формі звітності відображається сума витрат майбутніх періодів?

208. Характеристика об'єктів, що обліковуються на рахунках 5-го класу «Довгострокові зобов'язання».

209. Характеристика П(С)БО 11 «Зобов'язання».

210. Організація банківського кредитування.

211. Характеристика рахунку 51 «Довгострокові векселі видані».

212. Які основні, супровідні та первинні документи необхідні для ведення вексельного обліку.

213. У яких облікових регістрах ведеться синтетичний та аналітичний облік довгострокових векселів виданих.

214. Що називається векселем?

215. Які умови придбання векселя?

216. Які особливості заповнення векселя?

217. Які є види векселів?

218. Що таке протест векселя?

219. Які документи векселеотримувач повинен надати нотаріусу для вчинення протесту векселя?

220. Як відображається в бухгалтерському обліку сплата векселів банку?

221. Які законодавчі акти регулюють обіг векселів в Україні?

222. Як у бухгалтерському обліку відображається нарахування відсотків за векселем за місяць?

223. Що таке пролонгація?

224. Які первинні документи використовують для документального оформлення операцій з довгострокових зобов'язань?

225. Перелічіть реквізити переказного векселя.

226. Чи може вексельна сума включати відсоток як додаткову плату за час обігу векселя?

227. Як ведеться аналітичний облік зобов'язань за довгостроковими позиками?

228. За якої умови НБУ зареєструє договір про отримання кредиту в іноземній валюті від нерезидента?

229. Назвіть шляхи погашення довгострокового кредиту, отриманого від нерезидента?

230. Який рахунок використовують для обліку операцій, пов'язаних з одержанням і погашенням довгострокових небанківських валютних кредитів?

231. Які субрахунки має рахунок 51 «Довгострокові векселі видані»?

232. Які субрахунки має рахунок 50 «Довгострокові позики»?

233. Яка вартість придбання бланка векселя?

234. Які основні характеристики облігацій?

235. Яка природа знижок і премій по облігаціях?

236. Як визначається продажна (ринкова) ціна облігацій?

237. Яка різниця між номінальною і ринковою ставкою відсотків по облігаціях?

238. На якому рахунку та на яких субрахунках ведеться синтетичний та аналітичний облік довгострокових зобов'язань з оренди?

239. Що таке відстрочені податкові зобов'язання та відстрочені податкові активи?

240. Що належить до інших довгострокових зобов'язань?

241. Дайте визначення облігації.

242. Які ви знаєте типи облігацій?

243. Які облігації менш ризикові: державні чи корпоративні?

244. Чи може підприємство випускати облігації для покриття збитків, пов'язаних із його господарською діяльністю?

245. Як пов'язані рейтинг підприємства та його спроможність виступати емітентом облігацій?

246. Чому державні цінні папери вважаються практично безризиковими?

247. Що таке конвертація?

248. Назвіть способи довгострокового погашення облігацій.

249. Що таке оренда?

250. Хто є суб'єктами орендних відносин?

251. Дайте визначення поняттям фінансової та операційної оренди.

252. Що таке лізинг?
253. Як ви вважаєте, що є спільного та відмінного між лізингом та орендою?
254. Який документ регулює відносини, пов'язані з орендою? Дайте його характеристику.
255. Перелічіть обов'язки наймача згідно з договором оренди.
256. За яких умов може бути розірваний договір оренди?
257. Де ведеться синтетичний облік орендованих основних засобів?
258. Дайте визначення процесу придбання. У чому полягає завдання обліку цього процесу?
259. Перелічіть завдання обліку розрахункових операцій з постачальниками і підрядниками. Дайте визначення підрядників.
260. Які контролюючі служби на підприємстві відповідають за складання договору купівлі-продажу?
261. Якими документами оформляють операції з вітчизняними постачальниками і підрядниками?
262. Якими документами оформляють операції з іноземними постачальниками і підрядниками?
263. Як ведеться синтетичний та аналітичний облік на рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками і підрядниками»?
264. Яким чином можуть здійснюватися розрахунки між постачальниками і замовниками?
265. Як відображаються витрати з придбання ТМЦ у податковому обліку?
266. Як відображаються суми ПДВ під час оприбуткування ТМЦ без попередньої оплати?
267. Як відображаються суми ПДВ під час оприбуткування ТМЦ з попередньою оплатою?
268. Які є види нестач при доставці ТМЦ?
269. Хто може брати участь у прийнятті товару та складанні актів експертизи?
270. Як відображаються в обліку нестачі в межах та понад норм природних втрат?
271. Як відображається на рахунках бухгалтерського обліку надходження товарно-матеріальних цінностей від постачальників і погашення заборгованості перед ними ?
272. Яким документом регламентуються взаємовідносини між банком і позичальником ?
273. У яких випадках виникає поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями?
274. Як відображається на рахунках бухгалтерського обліку отримання і використання короткострокових кредитів банку ?
275. Що таке вексель, яка його економічна природа ?
276. Яка різниця між простим і переказним векселем, між відсотковим і безвідсотковим ?
277. Як відображаються на рахунках бухгалтерського обліку операції з короткостроковими векселями виданими ?

279. Що таке вексель?
280. Які існують види векселів?
281. Перерахуйте обов'язкові реквізити простого векселя.
282. Перерахуйте обов'язкові реквізити переказного векселя.
283. Чи буде дійсним вексель, в якому відсутній будь-який реквізит?
284. Чи буде дійсним вексель, в якому не зазначено термін погашення?
285. Які рахунки призначені для обліку векселів? Дайте їм характеристику.
286. Що є регістром синтетичного обліку векселів?
287. Як ведеться аналітичний облік векселів?
288. У яких випадках можливе використання векселів як форми розрахунків?
289. За допомогою якого документа здійснюється облік робочого часу?
290. Які види утримань проводяться із заробітної плати ?
291. Які відрахування здійснюються від суми нарахованої заробітної плати?
292. Як розраховується допомога у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю?
293. Як розрахувати суму відпускних?
294. Порядок нарахування різного виду доплат і надбавок.
295. Що таке заробітна плата?
296. На якому рахунку відображається бухгалтерський облік заробітної плати працівників?
297. Якою нормативною базою регулюються трудові відносини між працівником та підприємством?
298. Який розмір мінімальної заробітної плати нині встановлено законодавством?
299. Порядок нарахування та сплати єдиного соціального внеску на загальнообов'язкове державне соціального страхування.
300. Хто є платником єдиного соціального внеску на загальнообов'язкове державне соціального страхування.
301. Дайте визначення основній та додатковій заробітній платі.
302. На який рахунок витрат можна віднести заробітну плату адміністративного персоналу?
303. Чи можна використовувати найману працю осіб віком до 18 років?
304. Дайте визначення відпустці. Яку тривалість відпустки встановлено законодавством?
305. За яких умов працівник має право на відпустку?
306. Який документ має регулювати черговість відпусток на підприємстві?
307. За якими ставками сплачується ЄСВ із допомоги по тимчасовій непрацездатності?
308. Які законодавчі акти регулюють працю та її оплату на підприємстві?
309. Яким чином оплачується праця сумісників?
310. Як нараховується допомога у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю?

311. Які існують види відпусток?
312. Який порядок нарахування щорічної відпустки?
313. Яким документом на підприємстві регулюється надання працівникам щорічних відпусток?
314. Коли настає право працівника на щорічну відпустку?
315. Як утримується податок з доходів фізичних осіб?
316. Згідно з якими законодавчими актами здійснюється утримання податку з доходів фізичних осіб?
317. Які існують пільги щодо оподаткування податком з доходів фізичних осіб?
318. У якій статті Балансу згідно з П(С)БО 2 відображаються розрахунки з оплати праці?
319. У якому розділі звіту про фінансові результати згідно з П(С)БО 3 відображаються витрати на оплату праці?
320. Яка заробітна плата називається основною?
321. Що входить до складу додаткової заробітної плати?
322. Що таке система оплати праці?
323. У яких випадках застосовується акордна система оплати праці?
324. Які відмінності між погодинною та відрядною оплатою праці?
325. Як здійснюється оплата роботи в нічні та понадурочні години?
326. Чи нараховується заробітна плата за виготовлення продукції, яка виявилася браком?
327. Яким чином нараховується заробітна плата за час простою на підприємстві?
328. Які утримання із заробітної плати передбачені законодавством?
329. Що являє собою тарифна система оплати праці?
330. Які форми оплати праці існують на підприємствах?
331. Який порядок оплати роботи у святкові та неробочі дні?
332. Дайте загальну характеристику рахунку 66 «Розрахунки за виплатами працівникам».
333. Які існують форми первинних документів з обліку оплати праці?
334. На яких рахунках бухгалтерського обліку ведеться синтетичний облік податків?
335. На яких субрахунках бухгалтерського обліку ведеться аналітичний облік податків ?
336. Як відображаються у бухгалтерському обліку зобов'язання за рахунками з учасниками ?
337. Як здійснюється облік інших поточних зобов'язань ?
338. Що таке доходи майбутніх періодів ?
339. Який порядок відображення в обліку та звітності доходів майбутніх періодів ?
340. Назвіть основні принципи обліку доходів і витрат.
341. Назвіть основні умови визначення доходу від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг.
342. Назвіть основні умови визначення витрат.
343. За якими групами в бухгалтерському обліку класифікуються доходи і витрати ?

344. Як визначається фінансовий результат діяльності підприємства за звітний період ?

345. Як визначити результат від реалізації готової продукції ?

346. З якою метою використовується субрахунок 704 «Вирахування з доходу» ?

347. Назвіть складові елементи фінансових витрат.

348. Як визначається результат іншої звичайної діяльності ?

349. Як визначається результат надзвичайних подій ?

350. Що розуміють під доходами підприємства від звичайної діяльності?

351. За якими ознаками можна класифікувати доходи відповідно до вимог П(С)БО?

352. Який клас передбачено Планом рахунків для обліку доходів діяльності підприємства?

353. Які доходи відносять до доходів від реалізації? На якому рахунку ведеться облік цих доходів? Яким чином організовується аналітичний облік?

354. Що належить до інших фінансових доходів?

355. Які доходи відносять до надзвичайних доходів?

356. Чим відрізняються операційна, фінансова та інвестиційна діяльність?

357. Який рахунок передбачено для узагальнення інформації про доходи, що виникають у процесі звичайної діяльності, але не пов'язані з операційною діяльністю?

358. Для отримання яких показників використовується рахунок 73 «Інші фінансові доходи»?

359. Які доходи включаються до доходів від інвестиційної діяльності?

360. На які доходи поширюється, а на які не поширюється дія П(С)БО 15?

361. Що таке цільове фінансування?

362. Розкрийте порядок ведення обліку повернених товарів і наданих покупцям знижок.

363. Які особливості визначення доходу від реалізації товарів за договором комісії?

364. Розкрийте порядок ведення обліку доходів і витрат за будівельними контрактами.

365. Що відносять до доходів майбутніх періодів?

366. Що відбувається за дебетом та кредитом рахунка 69?

367. Як ведеться аналітичний облік доходів майбутніх періодів?

368. Як ведуть синтетичний облік доходів майбутніх періодів?

369. Що розуміють під звичайною та надзвичайною діяльністю?

370. Який порядок формування чистого прибутку (збитку) звітного періоду?

371. Що розуміють під валовим прибутком підприємства?

372. Який рахунок передбачено Планом рахунків для визначення фінансових результатів діяльності?

373. Що таке нерозподілений прибуток підприємства?

374. Які законодавчі та нормативні акти регулюють оподаткування прибутку підприємства?

375. Який порядок визначення фінансового результату від операційної діяльності?

376. Що таке податок на прибуток та як він обчислюється?

377. Яким чином відображаються фінансові результати в обліку та звітності і як він визначається до оподаткування?

378. Як організовується аналітичний облік по рахунку 79 «Фінансові результати»?

379. Що таке власний капітал підприємства ?

380. Які основні складові елементи власного капіталу ?

381. Що таке статутний капітал ?

382. Що таке додатково вкладений, пайовий та неоплачений капітал?

383. Що таке господарське товариство ?

384. Що таке акціонерне товариство ?

385. Які вимоги до розміру статутного капіталу АТ в Україні ?

386. Як впливають на розмір та структуру статутного капіталу розділення та консолідація акцій ?

387. Дайте визначення власного капіталу.

388. Розкрийте основний зміст складових власного капіталу.

389. Наведіть визначення статутного капіталу.

390. Як відображається в обліку статутний капітал?

391. Де реєструється сума статутного капіталу?

392. Які рахунки використовують для обліку статутного капіталу?

393. За рахунок чого збільшується величина статутного капіталу?

394. За рахунок чого зменшується величина статутного капіталу?

395. Як відображається в обліку створення ТОВ?

396. Як на рахунках бухгалтерського обліку відображаються операції, пов'язані з оплатою учаснику належної йому частки?

397. Де фіксується формування статутного капіталу за рахунок внесків засновників?

398. Чим регламентується складання звіту про власний капітал?

399. Що відображається у звіті про власний капітал?

400. Як формується власний капітал?

401. Які складові власного капіталу?

402. Які бухгалтерські рахунки передбачені для обліку власного капіталу?

403. Як утворюється і змінюється статутний капітал?

404. У яких документах фіксується формування статутного капіталу?

405. Протягом якого періоду повинен бути повністю сформований статутний капітал?

406. Що потрібно розуміти під неоплаченим капіталом підприємства?

407. З чого складається пайовий капітал?

408. Що відображають суми вилученого капіталу?

409. Яким чином організовується аналітичний облік неоплаченого капіталу?

410. На які цілі використовуються кошти резервного капіталу?

411. Як визначається розмір щорічних відрахувань до резервного капіталу?

412. Дайте визначення непокритого збитку та поясніть його вплив на показник власного капіталу.

413. Дайте визначення неоплаченого та вилученого капіталу. У чому полягає різниця між цими поняттями?

414. Дайте визначення дивідендів.

415. Які джерела виплати дивідендів по акціях передбачені діючим законодавством України?

416. Яким чином нарахування дивідендів впливає на розмір власного капіталу?

417. За рахунок яких джерел акціонерне товариство може здійснювати викуп акцій власного випуску?

418. Як викуп акцій власного випуску впливає на розмір власного капіталу акціонерного товариства?

419. Які існують шляхи збільшення статутного капіталу акціонерного товариства в Україні?

420. Розкрийте порядок формування страхових резервів.

421. З якою метою проводиться інвентаризація власного капіталу?

422. Визначення резервного та вилученого капіталу.

423. Визначення нерозподіленого прибутку, непокритого збитку.

424. Як класифікуються забезпечення ?

425. Як розрахувати забезпечення для виплати відпусток ?

426. Що таке додаткове пенсійне забезпечення ?

427. Що таке цільове фінансування і цільові надходження ?

428. Що включається до забезпечень інших витрат і платежів ?

429. Що таке вилучений капітал?

430. Дайте визначення рахунку 44.

431. Як обчислюється сума нерозподіленого прибутку?

432. Які є варіанти повернення частки учаснику, що вибуває з товариства?

433. Якою кореспонденцією необхідно відобразити передачу частки учасника, що вибув, іншим учасникам?

434. Що таке резервний капітал?

435. З якою метою на підприємстві створюється резервний капітал?

436. Назвіть види резервів і дайте їм характеристику (причина створення, значення, відмінності).

437. Дайте визначення безнадійної дебіторської заборгованості.

438. З якою метою на підприємстві створюється резерв на виконання гарантійних зобов'язань?

ПОДАТКОВИЙ ОБЛІК

2.1. ПЕРЕЛІК ТЕМ З КУРСУ «ПОДАТКОВИЙ ОБЛІК»

1. Характеристика податкової системи в Україні, податковий облік та його місце в системі бухгалтерського обліку
2. Податковий облік доходів та витрат
3. Облік амортизаційних відрахувань в податковому обліку
4. Оподаткування прибутку підприємств та його податковий облік
5. Нарахування, сплата і облік податку на додану вартість
6. Облік акцизного податку
7. Спрощена система оподаткування. Облік єдиного податку
8. Облік податку на доходи фізичних осіб
9. Облік місцевих податків та зборів
10. Облік майнових та ресурсних платежів

2.2. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ «ПОДАТКОВИЙ ОБЛІК» ЗА ТЕМАМИ:

Тема 1. Характеристика податкової системи в Україні, податковий облік та його місце в системі бухгалтерського обліку

Система оподаткування в Україні та її характеристика. Податкова система і податкова політика. Сутність і види податків. Прямі і непрямі податки, їх сутність та об'єкти оподаткування. Строки сплати і подання звітності по основних податках і зборах.

Організація роботи органів ДПС. Права та обов'язки платників податків. Порядок взяття на облік в органах ДПС платників податків.

Види обліку та їх характеристика. Сутність податкового обліку. Основні відмінності між бухгалтерським і податковим обліком. Організація податкового обліку на об'єктах господарювання і його місце в системі оподаткування.

Тема 2. Податковий облік доходів і витрат

Поняття доходів, їх сутність і структура. Відмінність доходів, що відображаються в податковому обліку, від доходів, що обґрунтовуються в фінансовому обліку.

Доходи та джерела їх формування. Перелік доходів, які включаються, до складу доходів, та доходи, що не включаються до них та виключаються зі складу доходів. Визначення доходів на підставі даних подвійного запису в облікових регістрах та облікової документації. Аналітичний облік доходів.

Поняття витрат, їх сутність і структура. Види витрат та джерела їх формування. Витрати, що включаються до складу витрат та не включаються до них. Витрати подвійного призначення. Витрати в системі бухгалтерського обліку і їх визначення на підставі даних подвійного запису у облікових регістрах.

Тема 3. Облік амортизаційних відрахувань в податковому обліку

Поняття про основні засоби та нематеріальні активи. Класифікація груп основних засобів та нематеріальних активів для нарахування амортизації, визначення вартості об'єктів амортизації, розрахунок амортизаційних відрахувань за різними методами. Облік амортизаційних відрахувань.

Тема 4. Оподаткування прибутку підприємства та його податковий облік

Діюча нормативна — законодавча база для визначення і обчислення податку на прибуток та їх зміст. Система пільг щодо сплати податку на прибуток. Об'єкти та суб'єкти оподаткування, ставки податку та особливості оподаткування окремих видів доходів. Процес виконання податкового обов'язку з податку на прибуток підприємств. Облік постійних та тимчасових різниць.

Декларація по податку на прибуток, її зміст та особливості складання. Зміст додатків до цієї декларації, порядок її оформлення та строки подання.

Тема 5. Нарахування, сплата і облік податку на додану вартість (ПДВ)

Нормативна — законодавча база з податку на додану вартість. Об'єкти, суб'єкти та база оподаткування ПДВ. Система пільг з

ПДВ та порядок їх застосування. Порядок оподаткування окремих операцій на підприємствах та їх податковий облік.

Податкові зобов'язання, їх зміст та порядок виникнення. Облік податкових зобов'язань. Виникнення та порядок відшкодування податкового кредиту та його облік. Корегування бази оподаткування з ПДВ.

Зміст податкової накладної та порядок її заповнення. Порядок заповнення Реєстру виданих та отриманих податкових накладних та реєстрація даних реєстру в Єдиному реєстрі податкових накладних.

Зміст Декларації з податку на додану вартість. Зміст додатків до декларації з податку на додану вартість. Порядок складання декларації з податку на додану вартість. Податковий період, строки подання декларації з податку на додану вартість та порядок сплати ПДВ.

Тема 6. Облік акцизного податку

Сутність акцизного податку, платники податку, об'єкти та база оподаткування, порядок його нарахування та відображення в обліку. Ставки акцизного податку.

Порядок надання пільг з акцизного податку.

Методика складання та строки подання звітності по акцизному податку.

Тема 7. Спрощена система оподаткування. Облік єдиного податку

Оподаткування фізичних осіб — суб'єктів підприємницької діяльності. Умови переходу на спрощену систему оподаткування. Об'єкти, суб'єкти та ставки оподаткування єдиним податком. Податковий облік при спрощеній системі оподаткування.

Методика складання, порядок та строки подання звітності по єдиному податку.

Тема 8. Облік податку на доходи фізичних осіб

Сутність податку, платники, ставки податку, об'єкти оподаткування, соціальні податкові пільги. Відображення в обліку податку на доходи з фізичних осіб, порядок звітування перед податковими органами.

Порядок утримання податку на доходи фізичних осіб та його облік. Доходи, що не оподатковуються податком та виплати, що не включаються до оподаткованого доходу.

Методика складання та строки подання звітності з податку на доходи фізичних осіб.

Тема 9. Облік місцевих податків та зборів

Сутність місцевих податків, платники, ставки, база оподаткування, методи нарахування та відображення в обліку. Облік місцевих податків: податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, єдиного податку.

Сутність місцевих зборів, платники, ставки, база оподаткування, методи нарахування та відображення в обліку.

Сутність місцевих зборів, платники, ставки, база оподаткування, методи нарахування та відображення в обліку. Облік місцевих зборів: збору за проведення деяких видів підприємницької діяльності, збору за місця для паркування транспортного засобу, туристичного збору.

Порядок та строки подання звітності по місцевих податках і зборах.

Тема 10. Облік майнових та ресурсних платежів

Облік плати за землю. Платники податку на землю та орендної плати. Об'єкти та база оподаткування, ставки. Методика розрахунку плати за землю, відображення в обліку плати за землю, порядок звітування перед податковими органами та граничні терміни сплати.

Збір за першу реєстрацію транспортного засобу. Платники збору, об'єкти та база оподаткування, ставки збору, методика розрахунку збору та порядок відображення в обліку нарахування податку, порядок звітування перед податковими органами.

Облік екологічного податку. Сутність екологічного податку, платники, об'єкти, база та ставку оподаткування, порядок обчислення податку та відображення в обліку, порядок подання звітності та строки сплати.

2.3. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ З КУРСУ «ПОДАТКОВИЙ ОБЛІК»

1. Податковий облік як підсистема бухгалтерського обліку. Законодавчо-нормативне регулювання податкового обліку. Характеристика предмету та об'єктів податкового обліку.

2. Облік податку на прибуток та порядок його нарахування

3. Облік доходів (визначення та склад доходів, доходи, що не враховуються для визначення об'єкта оподаткування, порядок визнання доходів)

4. Облік витрат (визначення та склад витрат та порядок їх визначення, витрати, що не враховуються при визначенні оподаткованого прибутку, облік витрат подвійного призначення)

5. Облік амортизаційних відрахувань в податковому обліку (класифікація груп основних засобів та нематеріальних активів для нарахування амортизації, визначення вартості об'єктів амортизації, розрахунок амортизаційних відрахувань за різними методами)

6. Порядок складання та подання декларації з податку на прибуток (характеристика декларації з податку на прибуток, періодичність та порядок її подання, методика складання)

7. Облік податку на додану вартість

8. Облік податкових зобов'язань з ПДВ (сутність податкових зобов'язань з ПДВ, дата збільшення податкових зобов'язань з ПДВ, порядок заповнення податкових накладних та їх реєстрація, відображення податкових зобов'язань з ПДВ на рахунках обліку)

9. Облік податкового кредиту з ПДВ (сутність податкового кредиту з ПДВ, дата збільшення податкового кредиту з ПДВ, порядок отримання податкових накладних та їх реєстрація, відображення податкового кредиту з ПДВ на рахунках обліку)

10. Порядок складання та подання податкової декларації з ПДВ (характеристика податкової декларації з ПДВ, періодичність та порядок її подання, методика складання)

11. Облік акцизного податку (сутність акцизного податку, платники податку, об'єкти та база оподаткування, порядок його нарахування та відображення в обліку. Порядок складання та строки подання звітності по акцизному податку.

12. Облік податку на доходи з фізичних осіб (сутність податку, об'єкт оподаткування, соціальні податкові пільги, ставка податку, відображення в обліку податку на доходи з фізичних осіб, порядок звітування перед податковими органами)

13. Облік плати за землю (методика розрахунку плати за землю, відображення в обліку плати за землю, порядок звітування перед податковими органами та граничні терміни сплати)

14. Облік екологічного податку (сутність екологічного податку, платники, об'єкти, база та ставку оподаткування, порядок обчислення податку та відображення в обліку, порядок подання звітності та строки сплати)

15. Збір за першу реєстрацію транспортного засобу (платники збору, об'єкти та база оподаткування, ставки збору, методика розрахунку збору та порядок відображення в обліку нарахування податку, порядок звітування перед податковими органами)

16. Облік місцевих податків: податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки(сутність місцевих податків, платники,

ставки, база оподаткування, методи нарахування та відображення в обліку)

17. Облік місцевих зборів: збору за проведення деяких видів підприємницької діяльності, збору за місця для паркування транспортного засобу, туристичного збору (сутність місцевих зборів, платники, ставки, база оподаткування, методи нарахування та відображення в обліку)

18. Облік торгових патентів (поняття про торгові патенти, їх види, діяльність суб'єктів господарювання, що підлягає патентуванню, порядок видачі та повернення торгових патентів та їх податковий облік)

19. Облік фіксованого сільськогосподарського податку (суть фіксованого сільськогосподарського податку, методика розрахунку податку, відображення в обліку фіксованого сільськогосподарського податку, порядок звітування перед податковими органами та терміни сплати)

20. Оподаткування фізичних осіб — суб'єктів підприємницької діяльності (податковий облік при спрощеній системі оподаткування)

21. Види штрафних санкцій за порушення податкового законодавства, порядок їх нарахування та відображення в обліку

1. Податковий облік як підсистема бухгалтерського обліку. Законодавчо-нормативне регулювання податкового обліку. Характеристика предмету та об'єктів податкового обліку.

З введенням в дію Податкового кодексу України поняття — «податковий облік» набуває нового значення.

Податковий облік — це система групування інформації для визначення податкової бази за податками та зборами на підставі первинних документів, згрупованих в відповідності з порядком, передбаченим діючим податковим законодавством.

Система податкового обліку — це система, яка надає інформацію державним податковим органам та керівництву підприємства про порядок нарахування та сплати податкових платежів.

Національна концепція розвитку системи податкового обліку повинна базуватись на таких принципах:

✓ обов'язковість ведення податкового обліку, що впливає з класичних принципів побудови системи оподаткування в цілому, визначених Податковим кодексом України;

✓ гармонізація бухгалтерського та податкового обліку полягає в забезпеченні балансу інтересів широкого спектра користувачів

звітності. Методика розрахунків податкових сум та документальне оформлення податкових відносин мають базуватись на основах класичного бухгалтерського обліку, а не навпаки;

- ✓ правова взаємоузгодженість систем бухгалтерського та податкового обліку, який передбачає, що норми податкового законодавства повинні знаходити відображення в правилах бухгалтерського обліку, і навпаки;

- ✓ прозорість та стабільність при удосконаленні системи податкового обліку впливає з того, що податковий облік на сучасному етапі призводить до ускладнення систем обліку на підприємствах. Існуюча податкова методика розрахунку результатів господарювання суб'єктів господарювання ускладнює процедуру розрахунку податкових зобов'язань. Крім того, часта зміна і впровадження додаткових облікових процедур потребує від платників податків збільшення штату працівників і витрат на оплату праці;

- ✓ послідовність та регулярність застосування норм і правил оподаткування — податковий облік повинен здійснюватись платниками податків самостійно, тобто облікові процедури повинні реалізовуватись послідовно і регулярно від одного податкового періоду від іншого;

- ✓ документування — підставою запису в реєстрах податкового обліку є наявність первинних документів, якими оформляються відповідні факти фінансової діяльності суб'єктів господарювання;

- ✓ вартісне вимірювання — вимірювання та узагальнення всіх господарських операцій підприємства у його фінансовій звітності здійснюються в єдиній грошовій оцінці;

- ✓ збалансованість інтересів платників податків і держави — недопущення переважання контрольної та фіскальної функцій податків над усіма іншими, оскільки це призводить до ігнорування державою інтересів суб'єктів господарювання та водночас запобігання завищенню витрат та зниженню доходів підприємств з метою мінімізації податкових зобов'язань.

Податковий облік ведеться з метою формування повної та достовірної інформації про порядок обліку господарських операцій, що були проведені платником протягом звітного періоду з метою оподаткування, а також забезпечення інформацією внутрішніх та зовнішніх користувачів для контролю за вірністю нарахування, повнотою та своєчасністю перерахування податків до відповідних бюджетів.

Головне завдання податкового обліку — сформувати повну та достовірну інформацію про те, як врахована для цілей оподаткування господарська операція.

Порядок ведення податкового обліку встановлюється Податковим кодексом України та наказом про облікову політику. Вся сукупність питань облікової політики для цілей оподаткування поділяється на методичні та організаційно-технічні **способи** ведення податкового обліку.

Методичні — це способи формування інформації для правильного нарахування податків та зборів.

Організаційно-технічні — це способи організації технологічного процесу податкового обліку, які визначають:

✓ організацію роботи бухгалтерського підрозділу в частині податкового обліку (або податкової служби та порядок її взаємодії з бухгалтерською службою);

✓ склад, форму та способи формування аналітичних реєстрів податкового обліку;

✓ організацію документообігу, порядок зберігання документів, податкової звітності та реєстрів податкового обліку.

Предметом податкового обліку, як однієї із складових бухгалтерського обліку, являється господарська діяльність підприємства. Однак, податковий облік направлено, в першу чергу, на нарахування та сплату податків. Тому і предмет податкового обліку необхідно розглядати в більш вузькому розумінні.

Об'єктом оподаткування (тобто те, що обкладається податком) є дохід (прибуток), додана вартість продукції (робіт, послуг), вартість певних товарів, спеціальне використання природних ресурсів, майно юридичних і фізичних осіб тощо.

Бухгалтерський і податковий облік мають різні цілі. Бухгалтерський облік має на меті надання достовірної інформації про фінансовий стан підприємства для потенційного інвестора, податковий облік виконує фіскальні і регуляторні функції.

У деяких зарубіжних країнах бухгалтерський облік є основою для складання податкової звітності. Так, у Литві бухгалтерський облік має забезпечувати процес своєчасного та достовірного складання податкової та статистичної звітності.

У Франції, Німеччині, Бельгії діє податковий режим, при якому річна публічна фінансова звітність слугує базою для оподаткування.

У країнах ЄЕС система бухгалтерського обліку є джерелом складання декларації про прибуток.

В Україні спостерігаються розбіжності між фінансовим та податковим обліком, але введення в дію Податкового кодексу України має призвести до їх гармонізації.

2. Облік податку на прибуток та порядок його нарахування

Методичні основи оподаткування прибутку, які вимагають ведення податкового обліку встановлені Податковим кодексом України.

Платниками податку є:

резиденти України:

суб'єкти господарювання — юридичні особи, які провадять господарську діяльність як на території України, так і за її межами;

управління залізниці, яке отримує прибуток від основної діяльності залізничного транспорту.

підприємства залізничного транспорту та їх структурні підрозділи, які отримують прибуток від неосновної діяльності залізничного транспорту;

неприбуткові установи та організації у разі отримання прибутку від неосновної діяльності та/або доходів, що підлягають оподаткуванню;

відокремлені підрозділи платників податку за винятком представництв.

Нерезиденти:

юридичні особи, що створені в будь-якій організаційно-правовій формі, та отримують доходи з джерелом походження з України, за винятком установ та організацій, що мають дипломатичні привілеї або імунітет згідно з міжнародними договорами України;

постійні представництва нерезидентів, які отримують доходи із джерелом походження з України або виконують агентські (представницькі) та інші функції стосовно таких нерезидентів чи їх засновників.

Об'єктом оподаткування є прибуток із джерелом походження з України та за її межами, який визначається шляхом зменшення суми доходів звітного періоду на собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг та суму інших витрат звітного податкового періоду.

Пп. 134.1.1 п. 134.1 статті 134 ПКУ **прибуток як об'єкт оподаткування визначається:**

$$П = (Д - С) \cdot \text{ставку податку,}$$

де П — прибуток звітного податкового періоду;

Д — доходи звітного податкового періоду;

С — собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг;

Розглянемо дані складові, які впливають на розмір обчислюваного оподаткованого прибутку.

Стосовно першої складової (Д). Статті 135-137 ПКУ регламентують спеціальний порядок визначення доходу як об'єкта оподаткування (детальніше порядок формування доходів (див пит. 3).

Друга складова (С) — собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг (у рахунках бухгалтерського обліку — рахунок 90 «Собівартість реалізації»). Визначення даного терміна трактується в пп. 14.1.228 п. 14.1 статті 14 ПКУ, де собівартість розуміється як витрати, що прямо пов'язані з виробництвом та/або придбанням реалізованих протягом звітного податкового періоду товарів, виконаних робіт, наданих послуг, які визначаються відповідно до положень (стандартів) бухгалтерського обліку. Склад собівартості реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг визначається п. 138.8—138.9 статті 138 ПКУ.

Стосовно амортизаційних відрахувань, то вони є складовою собівартості і відокремлено, як відзначається в частині 1 статті 142 ГКУ, зменшувати оподатковуваний прибуток не будуть.

Внесення у формулу розрахунку прибутку до оподаткування собівартості реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг зумовлене тим, що в Податковому кодексі акцентовано увагу на наближенні норм податкового та бухгалтерського обліку.

Ставки податку на прибуток підприємств:

з 1 квітня 2011 року по 31 грудня 2011 року включно — 23 відсотки;

з 1 січня 2012 року по 31 грудня 2012 року включно — 21 відсоток;

з 1 січня 2013 року по 31 грудня 2013 року включно — 19 відсотків;

з 1 січня 2014 року — 16 відсотків.

Облікові процедури щодо податку на прибуток підприємств здійснюються в такій послідовності (рис. 1).

Звітним періодом для платників податку на прибуток вважається: календарні квартал, півріччя, три квартали, рік (п. 152.9 статті 152 ПКУ), крім виробників сільськогосподарської продукції, для яких річний податковий період починається з 1 липня поточного звітного року і закінчується 30 червня наступного звітного року.

Облік податку на прибуток ведеться на рахунку **641 «Розрахунки по податках»**. Нарахування податку на прибуток в обліку відображається такими бухгалтерськими записами:

а) Нарахування податку на прибуток:

Дт 98 «Податок на прибуток»;

Кт 641 «Розрахунки по податках / Податок на прибуток».

б) Сплата: Дт 641 «Розрахунки по податках / Податок на прибуток»;
Кт 311 «Поточний рахунок в національній валюті».

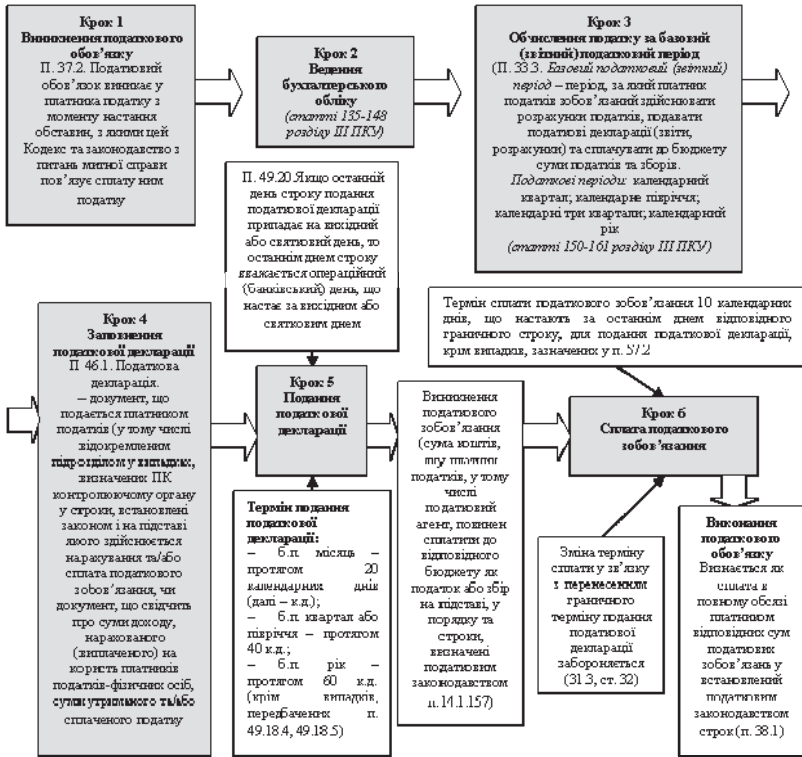

Рис. 1. Процес виконання податкового обов'язку з податку на прибуток підприємств

3. Облік доходів (визначення та склад доходів, доходи, що не враховуються для визначення об'єкта оподаткування, порядок визнання доходів)

Доходи — загальна сума доходу платника податку від усіх видів діяльності, отриманого (нарахованого) протягом звітного періоду в грошовій, матеріальній або нематеріальній формах як на території України, її континентальному шельфі, виключній (морській) економічній зоні, так і за їх межами (1 розділ, 14.1.56. ПКУ).

Дата отримання доходів, які враховуються для визначення об'єкта оподаткування — звітний період, в якому такі доходи утворилися, незалежно від фактичного надходження коштів (метод нарахувань).

До складу доходів в податковому обліку включаються:

- ✓ доходи від операційної діяльності;
- ✓ доходи від реалізації товарів, виконаних робіт, наданих послуг;
- ✓ доходи банківських установ, до якого включаються:
  - а) процентні доходи за кредитно-депозитними операціями (в тому числі за кореспондентськими рахунками) та цінними паперами, придбаними банком;
  - б) комісійні доходи, в тому числі за кредитно-депозитними операціями, наданими гарантіями, розрахунково-касове обслуговування, інкасацію та перевезення цінностей, операціями з цінними паперами, операціями на валютному ринку, операціями з довірчого управління;
  - в) прибуток від операцій з торгівлі цінними паперами;
  - г) прибуток від операцій з купівлі/продажу іноземної валюти та банківських металів;
  - г) позитивне значення курсових різниць;
  - є) дохід, пов'язаний з реалізацією заставленого майна;
  - ж) доходи у вигляді дивідендів, отриманих від нерезидентів, процентів, роялті, від володіння борговими вимогами;
  - ✓ доходи від операцій оренди/лізингу;
  - ✓ суми штрафів та/або неустойки чи пені, фактично отримані за рішенням сторін договору або відповідних державних органів, суду;
  - ✓ вартість товарів, робіт, послуг, безоплатно отриманих платником податку у звітному періоді, суми безповоротної фінансової допомоги, отриманої платником податку у звітному податковому періоді, безнадійної кредиторської заборгованості;
  - ✓ суми поворотної фінансової допомоги, отриманої платником податку у звітному податковому періоді, що залишаються неповерненими на кінець такого звітного періоду.
  - ✓ суми невикористаної частини коштів, що повертаються з страхових резервів;
  - ✓ фактично отримані суми державного мита, попередньо сплаченого позивачем, що повертаються на його користь за рішенням суду;
  - ✓ суми акцизного податку, сплаченого/нарахованого покупцями/ям підакцизних товарів (за їх рахунок) на користь платника такого акцизного податку, уповноваженого вносити його до бюджету, та рентної плати, а також суми збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну, теплову енергію та природний газ;

✓ суми дотацій, субсидій, капітальних інвестицій із фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування або бюджетів, отримані платником податку;

✓ доходи, не враховані при обчисленні доходу періодів, що передують звітному, та виявлені у звітному податковому періоді;

✓ дохід від реалізації необоротних матеріальних активів, майнових комплексів, оборотних активів.

Доходи, що не враховуються для визначення об'єкта оподаткування:

✓ сума попередньої оплати та авансів, отримана в рахунок оплати товарів, виконаних робіт, наданих послуг;

✓ суми податку на додану вартість, отримані/нараховані платником податку на додану вартість, нарахованого на вартість продажу товарів, виконаних робіт, наданих послуг, за винятком випадків, коли підприємство — продавець не є платником податку на додану вартість.

✓ суми коштів або вартість майна, що надходять платнику податку у вигляді прямих інвестицій або реінвестицій у корпоративні права, емітовані таким платником податку, в тому числі грошові або майнові внески згідно з договорами про спільну діяльність на території України без створення юридичної особи;

✓ суми коштів або вартість майна, отримані платником податку як компенсація (відшкодування) за примусове відчуження державою іншого майна платника податку у випадках, передбачених законом;

✓ суми коштів або вартість майна, отримані платником податку за рішенням суду або в результаті задоволення претензій;

✓ суми коштів у частині надміру сплачених податків та зборів, що повертаються або мають бути повернені платнику податку з бюджетів, якщо такі суми не були включені до складу витрат;

✓ суми доходів органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, отримані від надання державних послуг (видача дозволів (ліцензій), сертифікатів, посвідчень, реєстрація, інші послуги, обов'язковість придбання яких передбачена законодавством), у разі зарахування таких доходів до відповідного бюджету;

✓ суми коштів у вигляді внесків, які:

а) надходять до платників податку, що здійснюють недержавне пенсійне забезпечення відповідно до закону, від вкладників пенсійних фондів, вкладників пенсійних депозитних рахунків та осіб, які уклали договори страхування відповідно до Закону України «Про недержавне пенсійне забезпечення»;

б) надходять та накопичуються за пенсійними вкладками, рахунками учасників фондів банківського управління відповідно до закону;

- в) надходять до неприбуткових установ і організацій;
- ✓ суми коштів спільного інвестування;
  - ✓ суми отриманого платником податку емісійного доходу;
  - ✓ номінальна вартість взятих на облік, але неоплачених (непогашених) цінних паперів, які засвідчують відносини позики, а також платіжних документів, емітованих (виданих) боржником на користь (на ім'я) платника податку як забезпечення або підтвердження заборгованості такого боржника перед зазначеним платником податку (облігацій, ощадних сертифікатів, казначейських зобов'язань, векселів, боргових розписок, акредитивів, чеків, гарантій, банківських наказів та інших подібних платіжних документів);
  - ✓ дивіденди, отримані платником податку від інших платників податку;
  - ✓ кошти або майно, які повертаються власнику корпоративних прав, емітованих юридичною особою, після повної і кінцевої ліквідації такої юридичної особи — емітента, або в разі зменшення розміру статутного фонду такої особи, але не вище вартості придбання акцій, часток, паїв;
  - ✓ кошти або майно, що надходять у вигляді міжнародної технічної допомоги, яка надається відповідно до чинних міжнародних договорів;
  - ✓ вартість основних засобів, безоплатно отриманих платником податку з метою здійснення їх експлуатації;
  - ✓ кошти або майно, що надаються у вигляді допомоги громадським організаціям інвалідів, спілкам громадських організацій інвалідів та підприємствам і організаціям;
  - ✓ основна сума отриманих кредитів, позик та інших доходів, які не враховуються для визначення об'єкта оподаткування;
  - ✓ дохід від безоплатно одержаних необоротних матеріальних активів, крім об'єктів соціально-культурного та житлово-комунального призначення державної власності.

Доходи платника податку на прибуток не можуть бути включені до складу доходів двічі. Тим самим в ПКУ закріплений принцип одноразового включення доходів до оподаткування.

Наприклад, якщо виручка від реалізації продукції покупцю «А» включена платником (продавцем), наприклад, до доходів II кварталу звітного року у суми 10000 грн згідно з товарними документами, то виручка, що надійшла на банківський рахунок або у касу від такого покупця, наприклад, у III кварталі того ж року або в інших періодах, більше не підлягає включенню до складу доходів платника-продавця за даною операцією.

Аналогічно у платників податку, які за першою подією врахували касову виручку як дохід до оподаткування, сума доходу, визнана в бухгалтерському обліку за другою подією (за датою нарахування

дебіторської заборгованості) також не підлягає повторному включенню до оподаткованого доходу за даною операцією.

Доходи визначаються на підставі первинних документів, що підтверджують отримання платником податку доходів, обов'язковість ведення обліку і зберігання яких передбачено правилами ведення бухгалтерського обліку та інших документів.

Оскільки більшість доходів у платників виникає в результаті нарахування дебіторської заборгованості за покупцем, як первинні документи застосовують ті документи, на підставі яких визначається така заборгованість — рахунки-фактури, накладні, товарно-транспортні накладні, акти виконаних робіт (наданих послуг) тощо.

Окрім платники податку мають право на застосування касового методу визнання доходу (виручки). У таких платників доходи по окремих операціях визнаються за фактом отримання грошей (підприємства, що надають житлово-комунальні послуги, платники, що отримують бюджетні дотації тощо), а також у тих платників, у яких дата продажу співпадає з датою отримання грошей (роздрібна торгівля) первинним документом слугують виписки з банківських рахунків, прибуткові касові ордери, звіти реєстраторів розрахункових операцій.

В податкових розрахунках застосовується **принцип нарахування та відповідності доходів і витрат** аналогічно тому, як і в бухгалтерському обліку.

У статті 4 ЗУ «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» № 996 від 16.07.99 р. принцип нарахування пов'язаний із принципом відповідності: **принцип нарахування та відповідності доходів і витрат означає**, що для визначення фінансового результату звітного періоду необхідно порівняти доходи звітного періоду з витратами, що були здійснені для отримання цих доходів.

Доходи обліковують у бухгалтерському обліку платника-продавця на субрахунках рахунку 70 «Дохід від реалізації»: 701 «Дохід від реалізації готової продукції», 702 «Дохід від реалізації товарів», 703 «Дохід від реалізації робіт і послуг».

До групи інших доходів у податкових розрахунках платника податку включають доходи, що не враховані в попередній групі (п. 135.4 ПКУ). У бухгалтерському обліку такі доходи класифікують як інші операційні доходи, фінансові доходи, інші доходи, надзвичайні доходи. Зазначені доходи обліковують у бухгалтерському обліку на субрахунках рахунків 71 «Інший операційний дохід», 72 «Дохід від участі в капіталі», 73 «Інші фінансові доходи», 74 «Інші доходи», 75 «Надзвичайні доходи».

З метою визначення об'єкта оподаткування з податку на прибуток інші доходи визнають з урахуванням норм підпунктів статті 135 та статті 137 ПКУ щодо змісту доходів (табл. 1).

Таблиця 1

**МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКОВОГО
ВІДБРАЖЕННЯ ІНШИХ ДОХОДІВ ТА РАХУНКІВ,
НА ЯКИХ ВРАХОВУЮТЬ ДОХОДИ В БУХГАЛТЕРЬСЬКОМУ ОБЛІКУ**

Пункт ПКУ	Зміст доходу	Номер і назва субрахунку бух. обліку доходів
135.5.1	Доходи у вигляді дивідендів, отриманих від нерезидентів, процентів, роялті, володіння борговими вимогами	Кредит субрахунків 731, 732, 733
135.5.2	Доходи від операцій оренди/лізингу	Кредит субрахунків 713, 732
135.5.3	Суми штрафів та/або неустойки чи пені, фактично отримані за рішенням сторін договору або державних органів, суду	Кредит субрахунку 715
135.5.4	Вартість товарів, робіт, послуг, безоплатно отриманих платником податку у звітному періоді, визначена на рівні не нижче звичайної ціни, суми безповоротної фінансової допомоги, отриманої платником податку у звітному податковому періоді, безнадійної кредиторської заборгованості	Кредит субрахунків 717, 719, 745
135.5.5	Суми поворотної фінансової допомоги, отриманої платником податку у звітному податковому періоді, що залишаються неповерненими на кінець такого звітного періоду. У разі коли у майбутніх звітних податкових періодах платник податку повертає таку поворотну фінансову допомогу особі, яка її надавала, такий платник податку збільшує суму витрат на суму такої поворотної фінансової допомоги за наслідками звітного податкового періоду, в якому відбулося таке повернення.	Неповернута фінансова допомога: кредит субрахунку 719 та дебет субрахунків 685, 63, 37 Сума повернутої фінансової допомоги: дебет субрахунку 719 та кредит рахунків відповідних актівів, якими повертається борг (рахунки 30, 31, 20-28)
135.5.8	Фактично отримані суми державного мита, попередньо сплаченого позивачем, що повертається на його користь за рішенням суду	Кредит субрахунку 719

Закінчення табл. 1

Пункт ПКУ	Зміст доходу	Номер і назва субрахунку бух. обліку доходів
135.5.9	Суми акцизного податку, сплаченого/нарахованого покупцями/ям піддаційних товарів (за їх рахунок) на користь платника такого акцизного податку, уповноваженого Кодексом вносити його до бюджету	Нарахування акцизного податку та інших цільових надбавок відображається по дебету рахунків покупців і кредиту рахунку 70
135.5.10	Суми дотацій, субсидій, капітальних інвестицій із фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування або бюджетів, отримані платником податку	Кредит субрахунку 718
135.5.11	Доходи, від продажу необоротних активів, що підлягають амортизації, продаж земельних ділянок	Кредит субрахунків 742, 743, 746
135.5.12	Доходи, не враховані при обчисленні доходу періодів, що передують звітному, та виявлені у звітному періоді	Різні рахунки доходів залежно від типу операції
135.5.13	Дохід від реалізації необоротних матеріальних активів, майнових комплексів, оборотних активів	Кредит субрахунків 742, 743, 712
135.5.14	Інші доходи платника податку за звітний податковий період (наприклад, дохід від відшкодування заподіяної шкоди підприємству, дохід від інвестицій в асоційовані, спільні або дочірні підприємства) тощо	Різні рахунки доходів залежно від змісту операції, наприклад кредит 716 «Відшкодування раніше списаних активів»

Порядок визнання доходів в цілях визначення об'єкта оподаткування з податку на прибуток наведена в табл. 2.

Таблиця 2

ПОРЯДОК ВИЗНАННЯ ДОХОДІВ В ЦІЛЯХ ВИЗНАЧЕННЯ ОБ'ЄКТА ОПОДАТКУВАННЯ З ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК

Пункт ПКУ	Вид доходу	Дата визнання доходу	Первинний документ	Порядок відображення операції на рахунках у бухгалтерському обліку
1	2	3	4	5
137.1. абзац 1	Дохід від реалізації товарів	Дата переходу покупцеві права власності на такий товар	Товарні накладні, товарно-транспортні накладні, акти прийому-передачі продукції, товарів	По дебету рахунків дебіторів, грошових коштів (при розрахунках кінцевому споживачеві за готівку) і кредиту субрахунків 701, 702
137.1. абзац 2	Дохід від надання послуг та виконання робіт	Дата складання акта або іншого документа, оформленого відповідно до вимог діючого законодавства, який підтверджує виконання робіт або надання послуг	Акт виконаних робіт (послуг), відомчі (галузеві) первинні документи, які реєструють факт надання послуг (виконаних робіт), у т.ч і за показниками приборів обліку	По дебету рахунків дебіторів, грошових коштів (при розрахунках кінцевому споживачеві за готівку) і кредиту субрахунку 703
137.2. 137.2.1.	Дохід у разі отримання коштів цільового фінансування з фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування або бюджетів визнається: сума коштів, що дорівнює частині амортизації об'єкта інвестування (основних засобів, нематеріальних активів), пропорційній долі отриманого платником податку з бюджету цільового фінансування капітальних інвестицій у загальній вартості таких інвестицій в об'єкт	Дата нарахування амортизації об'єкта інвестування (основних засобів, нематеріальних активів)	Розрахунок амортизації	По дебету рахунків витрат і Кредит рахунку 13

Продовження табл. 2

Пункт ШКУ	Вид доходу	Дата визнання доходу	Первинний документ	Порядок відображення операції на рахунках у бухгалтерському обліку
1	2	3	4	5
137.2.2.	Цільове фінансування для компенсації витрат (збитків), яких зазнало підприємство, та фінансування для надання підтримки підприємству без установаження умов витрачання таких коштів на виконання в майбутньому певних заходів	Дата фактичного отримання цільового фінансування на банківські рахунки	Виписка банку з рахунку платника податку	Дебет субрахунку 311
137.2.3.	Цільове фінансування	Остання дата тих періодів, у яких були здійснені витрати, пов'язані з виконанням умов цільового фінансування	Виписка банку з рахунку платника податку	Дебет субрахунку 311
137.3.	Виробництво товарів, виконання робіт, надання послуг з довготривалістю (більше одного року) технологічним циклом виробництва та якщо договорами, які укладені на виробництво таких товарів, виконання робіт, надання послуг, не передбачено поетапного їх здавання	Дата завершення ступеня виробництва (операції з надання послуг), який визначається за питомою вагою витрат, здійснених у звітному податковому періоді, у загальній очікуваній сумі таких витрат та/або за питомою вагою обсягу послуг, наданих у звітному податковому періоді, у загальному обсязі послуг, які мають бути надані	Акт завершення ступеня виробництва, виконання робіт, надання послуг; Накладна або акт на здачу кінцевого результату робіт	Поетапно відображається по дебету рахунку 23. По даті реалізації — на рахунок 90 та рахунок 79. Виручка відображається по кредиту рахунку 70

137.5.	Продаж товарів за договором комісії (агентським договором) платником податку-комітентом	Дата продажу товарів, що належать комітенту	Звіт комісіонера (агента) про продаж товару	Кредит субрахунку 702
137.6. аб-зац 1	Продаж товарів або послуг з використанням автоматів з продажу товарів (послуг) чи іншого подібного обладнання, що не передбачає наявності ресстратора розрахункових операцій, контролюваного уповноваженою на це фізичною особою	Дата вилучення з таких автоматів або подібного обладнання грошової виручки	Акт про вилучення виручки з торговельного автомата, прибутковий касовий ордер	Дебет рахунку 30 «Каса»
137.6. аб-зац 2	У разі коли торгівля товарами (роботами, послугами) через торговельні автомати здійснюється з використанням жетонів, карток або інших замінників грошового знака, вираженого в грошовій одиниці України	Дата продажу таких жетонів, карток або інших замінників грошового знака, вираженого в грошовій одиниці України	Прибутковий касовий ордер	Дебет рахунку 30 «Каса»
137.7.	Продаж товарів, виконання робіт, надання послуг з використанням кредитних або дебетових карток, дорожніх, комерційних, іменних або інших чеків	Дата оформлення відповідного рахунка (розрахункового документа)	Рахунок на сплату продажу товарів, виконання робіт, надання послуг; акт списання бланків карток, чеків	Кредит субрахунків 702, 703 в дебет рахунків 30, 31 або 36, 37
137.8.	Надходження від кредитора від проведення кредитно-депозитних операцій	Дата визнання (нарахування) процентів (комісійних та інших платежів, пов'язаних зі створенням або придбанням кредитів, вкладів (депозитів), визначена згідно із правилами бухгалтерського обліку	Розрахунок нарахування процентів (комісійних, інших платежів); акт наданих послуг	Кредит субрахунку 703 «Дохід від реалізації робіт і послуг» або рахунок 73 «Інші фінансові доходи»

Продовження табл. 2

Пункт ПКУ	Вид доходу	Дата визнання доходу	Первинний документ	Порядок відображення операції на рахунках у бухгалтерському обліку
1	2	3	4	5
137.9.	Доходи власника іпотечного сертифіката участі за операціями з таким іпотечним сертифікатом. Якщо позичальник (дебітор) затримує сплату процентів (комісійних), то кредитор урегулює таку заборгованість	Дата нарахування протягом відповідного звітного періоду доходу за консолідованим іпотечним боргом (зменшеного на суму винагороди за управління та обслуговування іпотечних активів)	Акт нарахування доходів за іпотечним сертифікатом	Кредит рахунку 73 «Інші фінансові доходи»
137.10.	Суми безповоротної фінансової допомоги та безоплатно отримані товари, роботи, послуги	Дата фактичного отримання платником податку товарів, робіт, послуг або дата надходження коштів на банківський рахунок чи в касу платника податку, якщо інше не передбачено цим розділом	Товарні накладні, товарно-транспортні накладні, акти прийому-передачі робіт, послуг, прибутковий касовий ордер, виписка з банківського рахунку	Дебет рахунків активів (кошти, запаси, необоротні активи тощо) з кредиту рахунків кредиторів
137.11.	Дохід у вигляді орендних/лізингових платежів (без урахування частини лізингового платежу, що надається в рахунок компенсації частини вартості об'єкта фінансового лізингу) за майно, що передано платником податку в оренду/лізинг, ліцензійних платежів (у тому числі роялті) за користування об'єктами інтелектуальної власності	Дата нарахування таких доходів, яка встановлена відповідно до умов укладених договорів (за місяць, квартал, рік)	Акт нарахування орендних/лізингових платежів; рахунок-фактура	Кредит субрахунку 703 «Дохід від реалізації робіт і послуг»; кредит рахунку 69 «Доходи майбутніх періодів»
137.12.	Дохід від продажу іноземної валюти	Дата переходу права власності на іноземну валюту	Банківський документ про продаж валюти, виписка з банківського рахунку про зарахування валюти придбання	Дебет субрахунків 311 «Поточні рахунки в національній валюті», 312 «Поточні рахунки в іноземній валюті» з кредиту субрахунку 711 «Дохід від реалізації іноземної валюти»

137.13.	Суми штрафів та/або неустойки чи пені, отримані за рішенням сторін договору або відповідних державних органів, суду	Дата їх фактичного надходження на рахунок підприємства-платника податку	Виписка з банківського рахунку	Дебет субрахунків 311 «Поточні рахунки в національній валюті» з кредиту субрахунку 715 «Одержані пені, штрафи, неустойки»
137.14.	Дохід від страхової діяльності	Дата виникнення відповідальності платника податку — страховика перед страховальником за укладеним договором, що впливає з умов договорів страхування/перестрахування, незалежно від порядку сплати страхового внеску, визначеного у відповідному договорі (крім довгострокових договорів страхування життя) та інших договорів страхування, укладених на строк більше одного року, договорів страхування, укладених відповідно до Закону України «Про недержавне пенсійне забезпечення»		
137.15.	Дохід за договорами довгострокового страхування життя та іншими договорами страхування, укладеними на строк більше одного року, договорами страхування, укладеними відповідно до Закону України «Про недержавне пенсійне забезпечення», дохід у вигляді частини страхового внеску	Дата виникнення у платника податку права на отримання страхового внеску відповідно до умов зазначених договорів		

Закінчення табл. 2

Пункт ПКУ	Вид доходу	Дата визнання доходу	Первинний документ	Порядок відображення операції на рахунках у бухгалтерському обліку
1	2	3	4	5
137.16.	Отримання інших доходів (крім переданих статтею 137 ПКУ)	Дата їх виникнення згідно з положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, якщо інше не передбачено нормами цього розділу	Документи, які підтверджують факт отримання інших доходів	Кредит рахунків класу 7
137.17.	Доходи спеціалізованих експлуатуючих підприємств у вигляді вартості безоплатно отриманих об'єктів енергопостачання, газопостачання, теплозабезпечення, водопостачання, каналізаційних мереж, визначеної на рівні звичайної ціни, що були побудовані споживачами на вимогу спеціалізованих експлуатуючих підприємств згідно з технічними умовами на приєднання до вищевказаних мереж або об'єктів, визнаються у сумі, рівній сумі амортизації, нарахованої згідно із статтею 145 цього розділу, відповідних актів	Дата нарахування амортизації зазначених об'єктів	Бухгалтерська довідка про суму нарахованих доходів відповідно до сум амортизації	
137.18.	Сума процентів за цінними паперами, приданими платником податку з метою їх продажу або утримання до дати погашення	Кінець податкового періоду, протягом якого була здійснена або мала бути здійснена виплата таких процентів згідно з умовами випуску таких цінних паперів	Бухгалтерська довідка про суму нарахованих доходів	По кредиту субрахунку 732 «Відсотки одержані»

4. Облік витрат (визначення та склад витрат та порядок їх визначення, витрати, що не враховуються при визначенні оподаткованого прибутку, облік витрат подвійного призначення).

Витрати — сума будь-яких витрат платника податку у грошовій, матеріальній або нематеріальній формах, здійснюваних для провадження господарської діяльності платника податку, в результаті яких відбувається зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, внаслідок чого відбувається зменшення власного капіталу (крім змін капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власником).

До складу витрат в податковому обліку включаються:

✓ витрати операційної діяльності, до яких відноситься собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг.

Собівартість придбаних та реалізованих товарів формується відповідно до ціни їх придбання з урахуванням ввізного мита і витрат на доставку та доведення до стану, придатного для продажу.

Собівартість виготовлених та реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг складається з витрат, прямо пов'язаних з виробництвом таких товарів, виконанням робіт, наданням послуг, а саме:

- ✓ прямих матеріальних витрат;
- ✓ прямих витрат на оплату праці;
- ✓ амортизації виробничих основних засобів та нематеріальних активів, безпосередньо пов'язаних з виробництвом товарів, виконанням робіт, наданням послуг;
- ✓ вартості придбаних послуг, прямо пов'язаних з їх виробництвом (наданням);
- ✓ інших прямих витрат, у тому числі витрат з придбання електричної енергії (включаючи реактивну).

З метою аналізу складових собівартості і практичного застосування цього показника в податкових розрахунках нижче наведено таблицю 3 та 4 порівнянь переліку видів витрат за ПКУ та П(С)БО 16 «Витрати». Результати порівняння наведено у колонці 4. (табл. 3,4).

Інші прямі витрати включають: витрати на амортизацію виробничого обладнання, які обліковують по кредиту рахунку 13 «Знос (амортизація) необоротних активів»; на сплату соціальних внесків, нарахованих на заробітну плату виробничого персоналу по кредиту рахунку 65 «Розрахунки за страхуванням», згідно зі ст. 143 Кодексу, на оплату відряджень виробничого персоналу (кредит субрахунку 372 «Розрахунки з підзвітними особами») тощо.

адміністративні витрати, спрямовані на обслуговування та управління підприємством.

витрати на збут, які включають витрати, пов'язані з реалізацією товарів, виконаних робіт, наданих послуг.

Не включаються до собівартості реалізованої продукції (робіт, послуг) як в податковому, так і в бухгалтерському обліку інші (**непрямі**) витрати, до переліку яких віднесено: адміністративні витрати (рахунок 92) (пп. 138.10.2), витрати на збут (рахунок 93) (пп. 138.10.3), інші операційні витрати (рахунок 94) (пп. 138.10.4), фінансові витрати (рахунок 95) (пп. 138.10.5), інші витрати звичайної діяльності (пп. 138.10.6) (табл. 5).

Не включається до складу інших витрат з метою оподаткування цілий ряд витрат платника, які відображають на таких рахунках бухгалтерського обліку: витрати від участі в капіталі (рахунок 96), податок на прибуток (рахунок 98), надзвичайні витрати (рахунок 99).

✓ витрати банківських установ, до яких відносяться:

а) процентні витрати за кредитно-депозитними операціями, в тому числі за кореспондентськими рахунками та коштами до запитання, цінними паперами власного обігу;

б) комісійні витрати, в тому числі за кредитно-депозитними операціями, розрахунково-касове обслуговування, інкасацію та перевезення цінностей, операціями з цінними паперами, операціями на валютному ринку, операціями з довірчого управління;

в) від'ємний результат (збиток) від операцій з купівлі/продажу іноземної валюти та банківських металів;

г) від'ємне значення курсових різниць від переоцінки активів та зобов'язань у зв'язку зі зміною офіційного курсу національної валюти до іноземної валюти;

г) суми страхових резервів;

д) суми коштів (зборів), внесені до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб;

є) витрати, пов'язані з реалізацією заставленого майна;

✓ витрати, понесені платником податку, у вигляді благодійних чи інших внесків та/або вартості товарів (робіт, послуг) до неприбуткових організацій.

✓ фінансові витрати, до яких належать витрати на нарахування процентів (за користування кредитами та позиками, за випущеними облігаціями та фінансовою орендою);

✓ витрати на створення резерву сумнівної заборгованості визнаються витратами з метою оподаткування в сумі безнадійної дебіторської заборгованості;

✓ витрати на придбання ліцензій та інших спеціальних дозволів.

Таблиця 3

ПОРІВНЯННЯ ПЕРЕЛІКУ ВИДІВ ВИТРАТ ЗА ІСКУ ТА ІС(С)БО 16 «ВИТРАТИ»

Структура собівартості реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг (за п. 138.9 ст. 138 ІСКУ)	Структура виробничої собівартості (за п. 11 ІС(С)БО 16)	Структура елементів витрат операційної діяльності (за п. 21 ІС(С)БО 16)	Результати порівняння складових собівартості (колонки 1 та 3)
1	2	3	4
Прямі матеріальні витрати	Прямі матеріальні витрати	Матеріальні затрати	Відповідають
Прямі витрати на оплату праці	Прямі витрати на оплату праці;	— витрати на оплату праці;	Відповідають
Амортизація виробничих основних засобів та нематеріальних активів, безпосередньо пов'язаних з виробництвом товарів, виконанням робіт, наданням послуг	Інші прямі витрати	— відрахування на соціальні заходи	Відповідають
Вартість приданих послуг, прямо пов'язаних з їх виробництвом (наданням)	Змінні загальновиробничі та постійні розподілені загальновиробничі витрати	Амортизація	Не співпадають
Інші прямі витрати		Інші операційні витрати	Відповідають

Таблиця 4

**ПОРІВНЯННЯ ЗАГАЛЬНОВИРОБНИЧИХ ВИТРАТ ВІДПОВІДНО
ДО НОРМ ПКУ ТА СТАНДАРТІВ П(С)БО 16 «ВИТРАТИ»**

№ пункту	Бухгалтерський облік (згідно П(С)БО 16)		Податкові норми (згідно ст. 138 ПКУ)		Відмінності у змісті
	Зміст витрат	№ пункту	Зміст витрат		
1	2	3	4	5	
5.1.	Витрати на управління виробництвом (оплата праці апарату управління цехами, дільницями тощо; відрахування на соціальні заходи й медичне страхування апарату управління цехами, дільницями; витрати на оплату службових відраджень персоналу цехів, дільниць тощо)	138.10.1, абз. а)	а) витрати на управління виробництвом (оплата праці працівників апарату управління цехами, дільницями відповідно до законодавства тощо; внески на соціальні заходи, визначені статтею 143 цього розділу, та медичне страхування працівників апарату управління цехами, дільницями; витрати на оплату службових відраджень персоналу цехів, дільниць тощо)		Відсутні
5.2.	Амортизація основних засобів загальновиrobничого (цехового, дільничного, лінійного) призначення	138.10.1, абз. б)	б) амортизація основних засобів загальновиrobничого (цехового, дільничного, лінійного) призначення		Відсутні
5.3.	Амортизація нематеріальних активів загальновиrobничого (цехового, дільничного, лінійного) призначення	138.10.1	в) амортизація нематеріальних активів загальновиrobничого (цехового, дільничного, лінійного) призначення		Відсутні

5.4.	Витрати на утримання, експлуатацію та ремонт, страхування, операційну оренду основних засобів, інших необоротних активів загально-виробничого призначення	138.10.1	г) витрати на утримання, експлуатацію та ремонт, страхування, операційну оренду основних засобів, інших необоротних активів загально-виробничого призначення	Відсутні
5.5.	Витрати на вдосконалення технології й організації виробництва (оплата праці та відрахування на соціальні заходи працівників, зайнятих удосконаленням технології й організації виробництва, поліпшенням якості продукції, підвищенням її надійності, довговічності, інших експлуатаційних характеристик у виробничому процесі; витрати матеріалів, купувельних комплектуючих виробів і напівфабрикатів, оплата послуг сторонніх організацій тощо)	138.10.1	г) витрати на вдосконалення технології та організації виробництва (оплата праці та внески на соціальні заходи, визначені статтею 143 цього розділу, працівників, зайнятих удосконаленням технології та організації виробництва, поліпшенням якості продукції, підвищенням її надійності, довговічності, інших експлуатаційних характеристик у виробничому процесі; витрати матеріалів, придбаних комплектувальних виробів і напівфабрикатів, оплата послуг сторонніх організацій)	Відсутні
5.6.	Витрати на опалення, освітлення, водопостачання, водовідведення та інше утримання виробничих приміщень	138.10.1	д) витрати на опалення, освітлення, водопостачання, водовідведення та інших послуг з утримання виробничих приміщень	Відсутні
5.7.	Витрати на обслуговування виробничого процесу (оплата праці загально-виробничого персоналу; відрахування на соціальні заходи, медичне страхування робітників та апарату управління виробництвом; витрати на здійснення технологічного контролю за виробничими процесами та якістю продукції, робіт, послуг)	138.10.1	е) витрати на обслуговування виробничого процесу (оплата праці загально-виробничого персоналу; внески на соціальні заходи; медичне страхування робітників та працівників апарату управління виробництвом відповідно до законодавства; витрати на здійснення технологічного контролю за виробничими процесами та якістю продукції, робіт, послуг)	Відсутні

Продовження табл. 4

Бухгалтерський облік (згідно П(С)БО 16)		Податкові норми (згідно ст. 138 ПКУ)		Відмінності у змісті
№ пункту	Зміст витрат	№ пункту	Зміст витрат	
1	2	3	4	5
5.8.	Витрати на охорону праці, техніку безпеки і охорону навколишнього природного середовища	138.10.1	є) витрати на охорону праці, техніку безпеки, понесені відповідно до законодавства	Додано в податкових розрахунках: витрати на охорону навколишнього природного середовища
x	X	138.10.1	ж) суми витрат, пов'язаних із підтвердженням відповідності продукції, систем управління якістю, систем управління докільям, персоналу встановленим вимогам відповідно до Закону України «Про підтвердження відповідності»	Додано в податкових розрахунках: суми витрат, пов'язаних із підтвердженням відповідності продукції, систем якості, систем управління докільям, персоналу встановленим вимогам відповідно до Закону України «Про підтвердження відповідності»

x	x	138.10.1	<p>з) суми витрат, пов'язаних з розвідкою /дорозвідкою та облаштуванням нафтових та газових родовищ (за винятком витрат на спорудження будівель-яких свердловин, що використовуються для розробки нафтових та газових родовищ, а також інших витрат, пов'язаних з придбанням/виготовленням основних засобів, які підлягають амортизації), витрати на розвідку/дорозвідку інших природних копалин</p>	<p>Додано в податкових розрахунках: суми витрат, пов'язаних з розвідкою /дорозвідкою та облаштуванням нафтових та газових родовищ (за винятком витрат на спорудження будівель-яких свердловин, що використовуються для розробки нафтових та газових родовищ, а також інших витрат, пов'язаних з придбанням/виготовленням основних засобів, які підлягають амортизації), витрати на розвідку/дорозвідку інших природних копалин</p>
5.9.	<p>Інші витрати (внутрішньозаводське переміщення матеріалів, деталей, напівфабрикатів, інструментів зі складів до цехів і готової продукції на складі; нестачі незавершеного виробництва; нестачі і втрати від псування матеріальних цінностей у цехах; оплата простой тощо)</p>	138.10.1	<p>и) інші загальнозаводські витрати (внутрішньозаводське переміщення матеріалів, деталей, напівфабрикатів, інструментів зі складів до цехів і готової продукції на складі); нестачі незавершеного виробництва, нестачі і втрати від псування матеріальних цінностей у цехах в межах норм природного убутку, згідно із затвердженими нормативами галузевими міністерствами</p>	<p>Знято в податкових розрахунках: оплата простой тощо; Додано в податкових розрахунках: обмеження на списання нестачі і втрати від псування матеріальних цінностей у цехах в межах норм природного убутку, згідно із затвердженими нормативами галузевими міністерствами</p>

Таблиця 5

**СКЛАД ІНШИХ ВИТРАТ ПЛАТНИКА ПОДАТКУ
ТА ЇХ ВІДОБРАЖЕННЯ НА РАХУНКАХ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ**

№ пункту, підпункту ПКУ	Види інших витрат	Відображення на рахунках бухгалтерського обліку
138.10.1.	Загальновиробничі витрати	Рахунок 91
138.10.2.	Адміністративні витрати	Рахунок 92
138.10.3.	Витрати на збут	Рахунок 93
138.10.4.	Інші операційні витрати	Рахунок 94
138.10.5.	Фінансові витрати	Рахунок 95
138.10.6.	Інші витрати звичайної діяльності	Рахунок 97
138.11.	Суми витрат, не віднесені до складу витрат минулих звітних податкових періодів у зв'язку з втратою, знищенням або зісуттям документів, що підтверджують здійснення витрат, установлених цим розділом, та підтверджених такими документами у звітному податковому періоді	
138.12.1.	Витрати, визначені відповідно до статей 144-148, 150, 153 і 155-161 цього розділу, які не включені до собівартості реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг згідно із цією статтею	
144, 145.	Об'єкти амортизації (витрати з амортизації)	Рахунки 23, 91 тощо
146.11.	Сума витрат, що пов'язана з поліпшенням об'єктів основних засобів, в тому числі орендованих, у розмірі, що не перевищує 10 відсотків сукупної балансової вартості всіх груп основних засобів на початок звітного року, відноситься до витрат того звітного періоду, в якому такі поліпшення були здійснені	Рахунки 91, 92 тощо

146.12.	Витрати на ремонт, що здійснюються для підтримання об'єктів в робочому стані та отримання первісно визначеної суми майбутньої економічної вигоди від їх використання, включаються до складу витрат у сумі, що не перевищує 10 відсотків сукупної балансової вартості всіх груп основних засобів, що підлягають амортизації, на початок звітного року, в тому звітному періоді, у якому такі витрати були здійснені. Решта витрат на ремонт об'єкта основних засобів збільшує первісну вартість такого об'єкта	Рахунки 23, 91
146.13.	Сума перевищення балансової вартості над доходами від продажу окремого об'єкта основних засобів або іншого відчуження включається до витрат платника податку; сума перевищення первісної вартості невиробничих основних засобів над доходами від такого продажу або іншого відчуження включається до витрат платника податку	Доходи на рахунку 74, витрати на рахунку 97
146.16.	У разі ліквідації основних засобів за рішенням платника податку або в разі, коли з незалежних від платника податку обставин основні засоби (їх частина) зруйновані, викрадені чи підлягають ліквідації, або платник податку змушений відмовитися від використання таких основних засобів внаслідок загрози чи неминучості їх заміни, руйнування або ліквідації, платник податку в звітному періоді, в якому виникають такі обставини, збільшує витрати на суму вартості, яка амортизується, за вирахуванням сум накопиченої амортизації окремого об'єкта основних засобів	Визначається розрахунково
147.	Облік операцій із землею та з її капітального поліпшення	Визначається розрахунково

№ пункту, підпункту ПКУ	Види інших витрат	Відображення на рахунках бухгалтерського обліку
148.2.	<p>До витрат, що включаються до окремого об'єкта необоротних активів з видобутку корисних копалин платника податку, відносять:</p> <p>витрати на придбання геологічної інформації, що є в розпорядженні інших юридичних осіб;</p> <p>витрати на попередню розвідку родовищ (запасів) корисних копалин, проведену за рахунок власних коштів підприємств, що включає проектні роботи, пошуково-розвідувальні, бурові та гірничі роботи, геофізичні, геохімічні та інші дослідження в межах визначеної ділянки (території);</p> <p>витрати на детальну розвідку родовищ (запасів), проведену за рахунок власних коштів підприємств, що включає проектування, облаштування родовищ (з будівництвом селища тощо), бурові та гірничо-прохідницькі роботи, геофізичні та інші дослідження, комплекс випробувальних робіт, технологічні дослідження тощо;</p> <p>витрати, пов'язані з державною експертизою та оцінкою запасів корисних копалин;</p> <p>витрати на розроблення техніко-економічних обґрунтувань, бізнес-планів, угод (контрактів), концесійних договорів на користування надрами тощо;</p> <p>витрати на проектування розробки родовищ (запасів) корисних копалин;</p> <p>витрати на дорозвідку родовищ (запасів) корисних копалин, що здійснюється підприємством після завершення детальної розвідки паралельно з експлуатаційними роботами в межах гірничого відволу і які супроводжуються нарощуванням запасів корисних копалин чи переведенням запасів у більш високі категорії розвіданості (включаючи виконання бурових, гірничо-прохідницьких робіт тощо)</p>	Рахунок 15
148.5.	<p>Платники податку мають право протягом звітного року включити до витрат будь-які витрати, пов'язані із проведенням реконструкції, модернізації та іншим поліпшенням свердловин, що використовуються для розробки нафтових та газових родовищ, у сумі, що не перевищує 10 відсотків первісної вартості окремої свердловини</p>	Рахунок 91

148.6.	У разі коли діяльність, пов'язана з розвідкою/дорозвідкою запасів (родовищ) корисних копалин, не привела до їх відкриття або платником податку було прийнято рішення щодо недоцільності проведення подальшої розвідки чи розробки таких запасів (родовищ) у зв'язку з їх економічною недоцільністю, дозволяється віднести витрати із такої розвідки/дорозвідки чи розробки до складу витрат виробництва звітного податкового періоду такого платника податку за виключенням витрат, що були раніше віднесені до складу витрат у відповідності до пункту 138.11 статті 138 цього розділу. При цьому балансова вартість такої групи витрат, пов'язана з видобутком корисних копалин, притримується до нуля	Рахунки 79, 44
150.1.	Якщо результатом розрахунку об'єкта оподаткування платника податку з числа резидентів за підсумками податкового року є збиток, то сума такого збитку підлягає включенню до витрат першого календарного кварталу наступного податкового року. Розрахунок об'єкта оподаткування за наслідками півріччя, третього кварталу та року здійснюється з урахуванням зазначеного збитку попереднього року у складі витрат таких податкових періодів наростаючим підсумком до повного погашення такого від'ємного значення	На рахунках бухгалтерського обліку не відображається
153. 153.1. 153.2. 153.3. 153.4. 153.5. 153.6. 153.7. 153.8. 153.10. 153.12. 153.13. 153.14. 153.15.	<p>Оподаткування операцій особливого виду, у т.ч:</p> <ul style="list-style-type: none"> — операцій з розрахунками в іноземній валюті; — операцій із пов'язаними особами; — операцій із дивідендами; — операцій з борговими вимогами та зобов'язаннями; — операцій з відступлення права вимоги; — операцій з відчуження майна, заставленого з метою забезпечення повної суми боргової вимоги; — операцій лізингу (оренди); — операцій з торгівлі цінними паперами, деривативами та іншими, ніж цінні папери, корпоративними правами; — операцій з проведення товарообмінних (бартерних) операцій; — операції в умовах лії угоди про розподіл продукції, що здійснюються з урахуванням особливостей, встановлених розділом XVIII цього Кодексу; — операції, що здійснюються за договорами управління майном; — операції спільної діяльності на території України без створення юридичної особи; — операції під час реорганізації юридичних осіб 	Витрати відображають на рахунках класу 9, фінансовий результат — на рахунку 79

Закінчення табл. 5

№ пункту, підпункту ПКУ	Види інших витрат	Відображення на рахунках бухгалтерського обліку
155.	Операції виробників сільськогосподарської продукції	Витрати відображають на рахунках класу 9
156.	Операції оподаткування страховика	Витрати відображають на рахунках класу 9
157.	Операції оподаткування неприбуткових установ та організацій	Витрати відображають на рахунках класу 9
158.	Оподаткування прибутку підприємств, отриманого у зв'язку із впровадженням енергоефективних технологій	Витрати відображають на рахунках класу 9
159.	Операції з безнадійної та сумнівної заборгованості	Витрати визначаються розрахунково
160.	Оподаткування нерезидентів	Витрати визначаються розрахунково
161.	Спеціальні правила (у разі укладення договорів із нерезидентами)	Витрати визначаються розрахунково

Таблиця 6

**ВІДОБРАЖЕННЯ В ОБЛІКУ ВИТРАТ, ЩО НЕ ВРАХОВУЮТЬСЯ
ПРИ ВИЗНАЧЕННІ ОПОДАТКОВУВАННОГО ПРИБУТКУ**

Підпункт ПКУ	Вид витрат	Кореспондуючий підпункт пункту 5.3 ЗУ № 344	Включаються/не включаються до витрат у бухгалтерському обліку	Відображається на рахунках бухгалтерського обліку	Порядок відображення витрат з метою визначення об'єкта оподаткування відповідно до норм ПКУ
1	2	3	4	5	6
139.1.1.	<p>Витрати, не пов'язані з провадженням господарської діяльності, а саме витрати на: організацію та проведення прийомів, презентацій, свят, розваг та відпочинку, придбання та розповсюдження подарунків (крім благодійних внесків та пожертвувань неприбутковим організаціям, визначених статтею цього розділу, та витрат, пов'язаних із провадженням рекламною діяльністю, які регулюються нормами підпункту статті 5 цього розділу).</p> <p>Обмеження, передбачені абзацом другим цього підпункту, не стосуються платників податку, основною діяльністю яких є організація прийомів, презентацій і свят за замовленням та за рахунок інших осіб;</p> <p>придбання лотерейних білетів, інших документів, що засвідчують право участі у лотереї;</p> <p>фінансування особистих потреб фізичних осіб за винятком виплат, передбачених статтями цього розділу, та в інших випадках, передбачених нормами цього розділу</p>	5.3.1.	Включаються до витрат адміністративного характеру або інших витрат	По дебету рахунків витрат (адміністративних, інших витрат)	Включається до витрат лише у тих платників податку, основною діяльністю яких є організація прийомів, презентацій і свят за замовленням та за рахунок інших осіб

Продовження табл. 6

Підпункт ПКУ	Вид витрат	Кореспондуючий підпункт пункту 5.3 ЗУ № 344	Включають/не включаються до витрат у бухгалтерському обліку	Відображається на рахунках бухгалтерського обліку	Порядок відображення витрат з метою визначення об'єкта оподаткування відповідно до норм ПКУ
1	2	3	4	5	6
139.1.2.	Платежі платника податку на користь комітента, принципала тощо за договорами комісій, агентськими договорами та іншими аналогічними договорами	Не передбачено	Не включаються	По дебету рахунків кредиторів	Не відображаються
139.1.3.	Суми попередньої (авансової) оплати товарів, робіт, послуг	Не передбачено	Не включаються	По дебету рахунків кредиторів	Не відображаються
139.1.4.	Витрати на погашення основної суми отриманих позик, кредитів (крім повернення поворотної фінансової допомоги)	Не передбачено	Не включаються	По дебету рахунків кредиторів	Включається до витрат лише у тих платників податку, які повертають фінансову допомогу кредиторам

139.1.5.	<p>Витрати на придбання, виготовлення, будівництво, реконструкцію, модернізацію та інше поліпшення основних засобів та витрати, пов'язані з видобутком корисних копалин, а також з придбанням (виготовленням) нематеріальних активів, які підлягають амортизації</p>	5.3.2	Відносяться на збільшення первісної вартості об'єкта необоротних активів з наступною амортизацією витрат	По дебету рахунків необоротних активів	Включається до витрат звітного періоду, в якому такі поліпшення були здійснені лише як сума витрат, що пов'язана з поліпшенням та ремонтами об'єктів основних засобів, у тому числі орендованих, у розмірі, що не перевищує 10 відсотків сукупної балансової вартості всіх груп основних засобів на початок звітного року
139.1.6.	<p>Суми податку на придбання, включеного до ціни товару (роботи, послуги), що придбаються платником податку для виробничого або невиробничого використання, податків на доходи фізичних осіб, які відраховуються із сум виплат таких доходів згідно з розділом IV ПКУ.</p> <p>Для платників податку, які не зареєстровані як платники податку на додану вартість, до складу витрат входять сумми податків на додану вартість, сплачених у складі ціни придбання товарів, робіт, послуг, вартість яких належить до витрат такого платника податку.</p>	5.3.3	Включаються до витрат (дебет рахунків 23, 91 -99) частково в частині витрат на придбані послуги та роботи некапітального характеру	По дебету рахунків необоротних активів, запасів, витрат	Включається до витрат у тих платників податку, які не зареєстровані як платники податку на додану вартість

Продовження табл. 6

Підпункт ПКУ	Вид витрат	Кореспондуючий підпункт пункту 5.3 ЗУ № 344	Включаються/не включаються до витрат у бухгалтерському обліку	Відображається на рахунках бухгалтерського обліку	Порядок відображення витрат з метою визначення об'єкта оподаткування відповідно до норм ПКУ
1	2	3	4	5	6
	<p>У разі, коли платник податку, зареєстрований як платник податку на додану вартість, одночасно проводить операції з продажу товарів (виконання робіт, надання послуг), що оподатковуються податком на додану вартість та звільнені від оподаткування, або не є об'єктом оподаткування таким податком, податок на додану вартість, сплачений у складі витрат на придбання товарів, робіт, послуг, які входять до складу витрат, та основних засобів і нематеріальних активів, що підлягають амортизації, включається відповідно до витрат або вартість відповідного об'єкта основних засобів чи нематеріального активу збільшується на суму, що не віднесена на зменшення податкового зобов'язання з податку на додану вартість такого платника податку згідно з розділом V ПКУ</p>				
139.1.7.	<p>Витрати на утримання органів управління об'єднань платників податку, включаючи, утримання материнських компаній, які є окремими юридичними особами</p>	5.3.6	Включаються до витрат адміністративного характеру	По дебету рахунку 92 «Адміністративні витрати»	Не відображаються

139.1.8.	Дивіденди	5.3.8	Не включаются	Нарахування дивідендів на користь додержавного тримувача по дебету субрахунку 443 «Використання прибутку»	Не відображаються
139.1.9.	Витрати, не підтвержені відповідними розрахунковими, платіжними та іншими первинними документами, обов'язковим ведення і зберігання яких передбачена правилами ведення бухгалтерського обліку та нарахування податку. У разі витрати, знищення або зіпсування зазначених документів платник податку має право письмово заявити про це органу державної податкової служби та здійснити заходи, необхідні для поновлення таких документів. Письмова заява має бути надіслана до або разом із поданням розрахунку податкових зобов'язань за звітний податковий період. Якщо платник податку не подасть у такий строк письмову заяву та не поновить зазначених документів до закінчення податкового періоду, що настає за звітним, не підтвержені відповідними документами витрати не включаться до витрат за податковий звітний період та розрахунку об'єкта	5.3.9	Включаются на підставі відповідного наказу або іншого розпорядчого документа керівника підприємства (організації)	По дебету рахунків витрат	Не відображаються у разі відсутності первинних документів, що підтверджують факт нарахування (сплати) відповідних витрат. Відображаються у наступних періодах у разі поновлення зазначених документів

Продовження табл. 6

Підпункт ПКУ	Вид витрат	Кореспондуючий підпункт пункту 5.3 ЗУ № 344	Включаються/не включаються до витрат у бухгалтерському обліку	Відображається на рахунках бухгалтерського обліку	Порядок відображення витрат з метою визначення об'єкта оподаткування відповідно до норм ПКУ
1	2	3	4	5	6
	<p>оподаткування, і на суму недосплатеного податку нараховується пеня в розмірі 120 відсотків облікової ставки Національного банку України. Якщо платник податку поновить значені документи в наступних періодах, підтвержені витрати (з урахуванням сплаченої пені) включаються до витрат за податковий період, на який припадає таке поновлення</p>				
139.1.10.	<p>Вартість торгових патентів, яка враховується у зменшення податкового зобов'язання платника податку в порядку, передбаченому пунктами статті цього розділу</p>	5.3.4	Включаються до витрат адміністративного характеру	По дебету рахунку 92 «Адміністративні витрати»	У складі витрат не відображаються. Відображаються на зменшення податкового зобов'язання звітного періоду (оподаткованого прибутку)

139.1.1.11.	Суми штрафів та/або неустойки чи пені за рішенням сторін договору або за рішенням відповідних державних органів, суду, які підлягають сплаті платником податку	5.3.5	Включаються до складу інших операційних витрат	По дебету субрахунку 948 «Відомі пені, штрафи, неустойки»	Не відображаються
139.1.1.12.	Витрати, понесені у зв'язку із придбанням товарів (робіт, послуг) та інших матеріальних і нематеріальних активів у фізичної особи-підприємця, що сплачує єдиний податок (крім витрат, понесених у зв'язку із придбанням робіт, послуг у фізичної особи — платника єдиного податку, яка здійснює діяльність у сфері інформатизації)	Відсутній	Включається до витрат виробництва, обігу в частині витрат на придбані послуги та роботи некапітального характеру	По дебету рахунків необоротних активів, запасів, витрат	
139.1.1.13.	Витрати, понесені (нараховані) у зв'язку з придбанням у нерезидента послуг (робіт) з консалтингу, маркетингу, реклами, крім витрат здійснених (нарахованих) на користь постійних представництв нерезидентів, які підлягають оподаткуванню	Відсутній	Включаються до витрат адміністративного та/або збутового характеру	По дебету рахунків 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут»	Не відображаються
139.1.1.14.	Витрати, понесені (нараховані) у зв'язку з придбанням у нерезидента послуг (робіт) з інжинірингу (крім витрат, нарахованих на користь постійних представництв нерезидентів, які підлягають оподаткуванню) у об'єкті, що перевищує 5 відсотків митної вартості обладнання, імпортованого згідно з відповідним контрактом.	Відсутній	Не включаються	По дебету рахунку 15 «Капітальні інвестиції»	Включаються у повному обсязі у платника, який отримав зазначені послуги у постійних представництв нерезидентів, які підлягають оподаткуванню згідно з пунктом 160.8;

Закінчення табл. 6

Підпункт ПКУ	Вид витрат	Кореспондуючий підпункт пункту 5.3 ЗУ № 344	Включаються/не включаються до витрат у бухгалтерському обліку	Відображається на рахунках бухгалтерського обліку	Порядок відображення витрат з метою визначення об'єкта оподаткування відповідно до норм ПКУ
1	2	3	4	5	6
139.1.15.	<p>Витрати, нараховані у зв'язку з придбанням у нерезидента послуг (робіт) з інжинірингу, не включаються до складу витрат, якщо виконується будь-яка з умов:</p> <p>а) особа, на користь якої нараховується плата за послуги інжинірингу, є нерезидентом, що має офшорний статус;</p> <p>б) особа, на користь якої нараховується плата за такі послуги, не є бенефіціарним (фактичним) отримувачем (власником) такої плати за послуги</p>	Відсутній	Не включаються	По дебету рахунку 15 «Капітальні інвестиції»	<p>Включаються з обмеженням у 5% митної вартості об'єкта, імпортованого платником податку від решти нерезидентів згідно з відповідним контрактом. Також обмеження передбачено у випадках, визначених пунктом 139.1.15.</p> <p>Не включаються лише у випадках, зазначених у даному підпункті. У решті випадків — включаються</p>

Таблиця 7

**ОБЛІК ВИЗНАННЯ ВИТРАТ ПОДВІЙНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ
З МЕТОЮ ВИЗНАЧЕННЯ ОБ'ЄКТА ОПОДАТКУВАННЯ**

№ пункту статті	Вид витрат	Кореспондуючий підпункт пункту 5.4. ЗУ № 344	Включається/не включається до складу витрат у бухгалтерському обліку	Порядок відображення на рахунках бухгалтерського обліку	Характер податкової різниці
1	2	3	4	5	6
140.1.1.	<p>Витрати платника податку на забезпечення найманих працівників спеціальним одягом, взуттям, спеціальним (форменим) одягом, мийними та знешкоджувальними засобами, засобами індивідуального захисту, що необхідні для виконання професійних обов'язків, а також продуктами спеціального харчування за переліком, що встановлюється Кабінетом Міністрів України, який для банківських установ доповнюється переліком, затвердженим Національним банком України.</p> <p>Витрати (крім тих, що підлягають амортизації), здійснені у порядку, встановленому законодавством, на організацію, утримання та експлуатацію пунктів безоплатного медичного огляду, безоплатної медичної допомоги та профілактики працівників (у тому числі забезпечення медикаментами, медичним устаткуванням, інвентарем, а також витрати на заробітну плату найманих працівників)</p>	5.4.1	Включаються	По дебету рахунків витрат (загальнови-робничих, адміністративних, інших витрат)	Постійна

140.1.3.	<p>Витрати платника податку на первинну професійну підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації працівників робітничих професій, а також у разі, коли законодавством передбачено обов'язковість періодичної перепідготовки або підвищення кваліфікації;</p> <p>витрати на навчання та/або професійну підготовку, перепідготовку або підвищення кваліфікації у вітчизняних або закордонних навчальних закладах, якщо наявність сертифікату про освіту в таких закладах є обов'язковою для виконання певних умов ведення господарської діяльності, в тому числі, але не виключно вищих та професійно-технічних навчальних закладах фізичних осіб (не залежно від того, чи перебувають такі особи у трудових відносинах з платником податку), які уклали з ним письмовий договір (контракт) про взяті ними зобов'язання відпрацювати у платника податку після закінчення вищого та/або професійно-технічного навчального закладу і отримання спеціальності (кваліфікації) не менше трьох років;</p> <p>витрати на організацію навчально-виробничої практики за профілем осовної діяльності платника податку або в структурних підрозділах, що забезпечують його господарську діяльність, осіб, які навчаються у вищих та професійно-технічних навчальних закладах.</p>	5.4.2, абз. 3 (в ПКУ видозмінено норму)	Включаються	По дебету рахунків витрат (виробництва, загальнови-робничих, адміністрати-вних, інших витрат)	Постійна
----------	---	---	-------------	---	----------

Продовження табл. 7

№ пункту статті	Вид витрат	Кореспондуючий підпункт пункту 5.4. ЗУ № 344	Включається/не включається до складу витрат у бухгалтерському обліку	Порядок відображення на рахунках бухгалтерського обліку	Характер податкової різниці
1	2	3	4	5	6
	<p>У разі розірвання письмового договору (контракту), зазначеного в абзаці другого цього підпункту, платник податку зобов'язаний збільшити дохід у сумі фактично здійснених ним витрат на навчання та/або професійну підготовку, які були включені до складу його витрат. Наслідок такого збільшення доходу нараховується додаткове податкове зобов'язання та пеня в розмірі 120 відсотків облікової ставки Національного банку України, що діяла на день виникнення податкового зобов'язання з податку, яке мав би сплатити платник податку у встановлений строк у разі, коли б він не користувався податковою пільгою, встановленою цим підпунктом, обчислені до суми такого податкового зобов'язання та розраховані за кожен день недоплати, закінчуючи днем збільшення доходу. Сума відшкодованих платнику податку збитків за такою угодою (договором, контрактом) не є об'єктом оподаткування в частині, що не перевищує суми, на які збільшено дохід, сплати додаткового податкового зобов'язання та пені, зазначених цим абзацом.</p>				

	<p>Обов'язки з доведення зв'язку витрат на цілі, обумовлені цим підпунктом, з господарською діяльністю платника податку покладаються на такого платника податку.</p> <p>У разі виникнення розбіжностей між органом державної податкової служби та платником податку стосовно зв'язку витрат на цілі, обумовлені цим підпунктом, з основною діяльністю платника податку, такий орган державної податкової служби зобов'язаний звернутися до центрального органу виконавчої влади у галузі освіти, експертний висновок якого є підставою для прийняття рішення органом державної податкової служби.</p> <p>Оскарження рішень органів державної податкової служби, прийнятих на підставі експертних висновків центрального органу виконавчої влади у галузі освіти, здійснюється платниками податку в загальному порядку.</p>				
140.1.4.	<p>Будь-які витрати на гарантійний ремонт (обслуговування) або гарантійні заміни товарів, проданих платником податку, вартість яких не компенсується за рахунок покупців таких товарів, але не більше ніж сума, яка відповідає рівню гарантійних замін, прийнятих/оприлюднених платником податку.</p> <p>У разі здійснення гарантійних замін товарів платник податку зобов'язаний вести окремий облік бракованих товарів, повернутих покупцями, а також облік</p>	5.4.3, абз. 1, (в ПКУ знято обмеження у 10 % від вартості проданих товарів)	Включаються	По дебету рахунку «Витрати на збут»	Постійна

Продовження табл. 7

№ пункту статті	Вид витрат	Кореспондуючий підпункт пункту 5.4. ЗУ № 344	Включається/не включається до складу витрат у бухгалтерському обліку	Порядок відображення на рахунках бухгалтерського обліку	Характер податкової різниці
1	2	3	4	5	6
	<p>покупців, що отримали таку заміну або послуги з ремонту (обслуговування), у порядку, встановленому центральним органом державної податкової служби. Здійснення заміни товару без зворотного отримання бракованого товару або без належного ведення зазначеного обліку не дає права на збільшення витрат продавця такого товару на вартість замін.</p> <p>Порядок гарантійного ремонту (обслуговування) або гарантійних замін, а також перелік товарів, на які встановлюється гарантійне обслуговування, визначаються Кабінетом Міністрів України на підставі норм законодавства з питань захисту прав споживачів.</p> <p>Термін «оприлюднення» означає розповсюджене в рекламі, технічній документації, договорі або іншому документі зобов'язання продавця щодо умов та строків гарантійного обслуговування</p>				
140.1.5.	Витрати платника податку на проведення реклами	5.4.4, абз. 1	Включаються	По дебету рахунку «Витрати на збут»	Постійна або тимчасова

140.1.6.	<p>Будь-які витрати із страхування ризиків загибелі врожаю, транспортування продукції платника податку; цивільної відповідальності пов'язані з експлуатацією транспортних засобів, що перебувають у складі основних засобів платника податку; будь-які витрати із страхування ризиків, пов'язаних із виробництвом національних фільмів (у розмірі не більше 10 відсотків вартості виробництва національного фільму) екологічної та ядерної школи, що може бути завдана платником податку іншим особам майна платника податку; об'єкта фінансового лізингу; фінансових, інших ризиків платника податку, пов'язаних з провадженням ним господарської діяльності, у межах звичайної ціни страхового тарифу відповідного виду страхування, що діє на момент укладення такого страхового договору, за винятком страхування життя, здоров'я або інших ризиків, пов'язаних з діяльністю фізичних осіб, що перебувають у трудових відносинах з платником податку, обов'язковість якого не передбачена законодавством, або будь-яких витрат із страхування сторонніх фізичних чи юридичних осіб.</p> <p>Якщо умови страхування передбачають виплату страхового відшкодування на користь платника податку-страхувальника, то застраховані збитки, яких зазнав такий платник податку у зв'язку з веденням господарської діяльності, включаються до його витрат за податковий період, в якому він зазнав збитків, а будь-які суми страхового відшкодування зазначених збитків включаються до доходів такого платника податку за податковий період їх отримання</p>	5.4.6 (в ПКУ знято обмеження у 5 % витрат за звичайний податковий період)	Включаються	По дебету рахунків витрат (виробництва, загальнови-робничих, адміністрати-вних, інших витрат)	Постійна або тимчасова
----------	---	---	-------------	---	------------------------

Продовження табл. 7

№ пункту статті	Вид витрат	Кореспондуючий підпункт пункту 5.4. ЗУ № 344	Включається/не включається до складу витрат у бухгалтерському обліку	Порядок відображення на рахунках бухгалтерського обліку	Характер податкової різниці
1	2	3	4	5	6
140.1.7.	<p>Витрати на відрядження фізичних осіб, які перебувають у трудових відносинах із таким платником податку або є членами керівних органів платника податку, у межах фактичних витрат особи, яка відряджена, на проїзд (у тому числі перевезення багажу) як до місця відрядження і назад, так і за місцем відрядження (у тому числі на орендованому транспорті), оплату вартості проживання у готелях (мотелях), а також включених до таких рахунків витрат на харчування чи побутові послуги (прання, чищення, лагодження та прасування одягу, взуття чи білизни), на найм інших жилих приміщень, оплату телефонних розмов, оформлення закордонних паспортів, дозволів на в'їзд (ввіз), обов'язкове страхування, інші документально оформлені витрати, пов'язані з правилами в'їзду та перебування у місці відрядження, у тому числі будь-які збори і податки, що підлягають сплаті у зв'язку із здійсненням таких витрат.</p>	5.4.8	Включаються	По дебету рахунків витрат (виробництва, загальнови-робничих, адміністративних, інших витрат)	Постійна або тимчасова

	<p>Зазначені в частині першій цього підпункту витрати можуть бути включені до складу витрат платника податку лише за наявності підтвердних документів, що засвідчують вартість цих витрат у вигляді транспортних квитків або транспортних рахунків (багажних квитанцій), у тому числі електронних квитків за наявності посадкового талону та документа про сплату за всіма видами транспорту, в тому числі чартерних рейсів, рахунків, отриманих із тотелів (мотелів) або від інших осіб, що надають послуги з розміщення та проживання фізичної особи, у тому числі бронювання місць у місцях проживання, страхових полісів тощо.</p> <p>Не дозволяється включати до складу витрат на харчування вартість алкогольних напоїв і потюнових виробів, суми «чайових», за винятком випадків, коли суми таких «чайових» включаються до рахунку згідно із законами країни перебування, а також плату за видовищні заходи.</p> <p>Додатково до витрат, визначених абзацом першим цього підпункту, відносять не підтверджені документально витрати на харчування та фінансування інших власних потреб фізичної особи (добові витрати), понесені у зв'язку з відрядженням, а також суми, що спрямовуються на харчування членів екіпажів замість добових у межах території України, але не більше як 0,2 розміру місячного прожиткового мінімуму, що діяв для працездатної особи на 1 січня звітного податкового</p>				
--	--	--	--	--	--

Продовження табл. 7

№ пункту статті	Вид витрат	Кореспондуючий підпункт пункту 5.4. ЗУ № 344	Включається/не включається до складу витрат у бухгалтерському обліку	Порядок відображення на рахунках бухгалтерського обліку	Характер податкової різниці
1	2	3	4	5	6
	<p>року, в розрахунку на добу, а для відряджень за кордон — не вище 0,75 розміру місячного прожиткового мінімуму, що діяв для працездатної особи на 1 січня звітного податкового року, в розрахунку на добу.</p> <p>Кабінетом Міністрів України окремо визначаються граничні норми добових для відрядження членів екіпажів суден/інших транспортних засобів або суми, що спрямовуються на харчування таких членів екіпажів замість добових, якщо такі судна (інші транспортні засоби):</p> <ul style="list-style-type: none"> проводять комерційну, промислову, науково-пошукову чи риболовецьку діяльність за межами територіальних вод України; виконують міжнародні рейси для провадження навігаційної діяльності чи перевезення пасажирів або вантажів за плату за межами повітряного або митного кордону України; використовуються для проведення аварійно-рятувальних та пошуково-рятувальних робіт за межами митного кордону або територіальних вод України. 				

	<p>Суми та склад витрат на відрядження державних службовців, а також інших осіб, що направляються у відрядження підприємствами, установами та організаціями, які повністю або частково утримуються (фінансуються) за рахунок бюджетних коштів, визначаються Кабінетом Міністрів України. Сума добових для таких категорій фізичних осіб не може перевищувати суму, встановлену абзацом четвертим цього підпункту.</p> <p>Сума добових визначається у разі відрядження:</p> <ul style="list-style-type: none"> — у межах України та країн, в'їзд громадян України на територію яких не потребує наявності візи (дозволу на в'їзд), — згідно з наказом про відрядження та відповідними первинними документами; — до країн, в'їзд громадян України на територію яких здійснюється за наявності візи (дозволу на в'їзд), — згідно з наказом про відрядження та відмітками уповноваженої службової особи Державної прикордонної служби України в закордонному паспорті або документі, що його замінює. <p>За відсутності зазначених відповідних підтверджувальних документів, наказу або відміток уповноваженої службової особи державної прикордонної служби України у паспорті або документі, що його замінює сума добових не включається до складу витрат платника податку.</p>				
--	---	--	--	--	--

Продовження табл. 7

№ пункту статті	Вид витрат	Кореспондуючий підпункт пункту 5.4. ЗУ № 344	Включається/не включається до складу витрат у бухгалтерському обліку	Порядок відображення на рахунках бухгалтерського обліку	Характер податкової різниці
1	2	3	4	5	6
	<p>Будь-які витрати на відрядження можуть бути включені до складу витрат платника податку за наявності документів, що підтверджують зв'язок такого відрядження з діяльністю такого платника податку, зокрема (але не виключно) таких: запрошень сторони, що приймає, діяльність якої збігається з діяльністю платника податку; укладеного договору чи контракту; інших документів, які встановлюють або засвідчують бажання встановити цивільно-правові відносини; документів, що засвідчують участь відряженої особи в переговорах, конференціях або симпозіумах, які проводяться за тематикою, що збігається з діяльністю платника податку.</p> <p>Якщо згідно із законами країни відрядження або крайн, територією яких здійснюється транзитний рух до країни відрядження, необхідно здійснити обов'язкове страхування життя або здоров'я відряженої особи чи її цивільної відповідальності (при використанні транспортних засобів), то витрати на таке страхування включаються до складу витрат платника податку, що відряджає таку особу.</p>				

140.1.8.	<p>За запитом представника органу державної податкової служби платник податку забезпечує за власний рахунок переклад підтвердних документів, виданих іноземною мовою</p>		5.4.9	Включаються	По дебету субрахунку 949 «Інші операційні витрати»	Постійна або тимчасова
	<p>Витрати платника податку (крім капітальних, які підлягають амортизації) на утримання та експлуатацію таких об'єктів, що перебували на балансі та утримувалися за рахунок платника податку станом на 1 липня 1997 року, але не використовуються з метою отримання доходу:</p> <ul style="list-style-type: none"> — дитячих ясел або садків; — закладів середньої і середньої професійно-технічної освіти та закладів підвищення кваліфікації працівників такого платника податку; — дитячих, музичних і художніх шкіл, шкіл мистецтв; — спортивних комплексів, залів і майданчиків, що використовуються для фізичного оздоровлення та психологічної реабілітації працівників платника податку, клубів і будинків культури; — приміщень, що використовуються платником податку для організації харчування працівників такого платника податку; — багатоквартирного житлового фонду, у тому числі гуртожитки, одноквартирного житлового фонду в сільській місцевості та об'єктів житлово-комунального господарства; — дитячих таборів відпочинку і оздоровлення; — установи соціального захисту громадян (будинки-інтернати, будинки для престарілих). 					

Закінчення табл. 7

№ пункту статті	Вид витрат	Кореспондуючий підпункт пункту 5.4. ЗУ № 344	Включається/не включається до складу витрат у бухгалтерському обліку	Порядок відображення на рахунках бухгалтерського обліку	Характер податкової різниці
1	2	3	4	5	6
140.2.	<p>У разі коли після продажу товарів, виконання робіт, надання послуг здійснюється будь-яка зміна суми компенсації їх вартості, у тому числі перерахунок у випадках повернення проданих товарів чи права власності на такі товари (результати робіт, послуг) продавцю, платник податку-продавець та платник податку-покупель здійснюють відповідний перерахунок доходів або витрат (балансової вартості основних засобів) у звітному періоді, в якому сталася така зміна суми компенсації. Перерахунок доходів та витрат (балансової вартості основних засобів) також проводиться сторонами:</p> <ul style="list-style-type: none"> — у звітному періоді (періодах), в якому витрати та доходи (балансова вартість основних засобів) за правочинном, визнанням недійсним, були враховані у податковому обліку сторони правочину — у разі визнання правочину недійсним як такого, що порушує публічний порядок, є фіктивним; — у звітному періоді, в якому рішення суду про визнання правочину недійсним набуло законної сили — у разі визнання правочину недійсним із інших підстав. 	Не передбачено	Включаються частково	По дебету рахунків витрат і кредиту рахунків запозичень, кредитових методів «сторно»	Постійна або тимчасова

	Цей пункт не регулює правила визначення та коригування витрат та доходів внаслідок проведення процедур урегулювання сумнівної або безнадійної заборгованості чи визнання боргу покупця безнадійним, що визначаються статтею 159 цього розділу					
140.3.	До витрат не включається сума фактичних витрат товарів, крім витрат у межах норм природного убутку чи технічних (виробничих) витрат та витрат із розбалансування природного газу в газорозподільних мережах , що не перевищують розмір, визначений Кабінетом Міністрів України або уповноваженим ним центральним органом виконавчої влади, або іншим органом, визначеним законодавством України	Не передбачено	Включаються	По дебету субрахунку 947 «Нестачі і втрати від псування цінностей»	Постійна	
140.4.	Платник податку проводить оцінку виходу запасів за методами , встановленими відповідним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку. Для всіх одиниць запасів, що мають однакове призначення та однакові умови використання, застосовується лише один із дозволених методів оцінки їх виходу	Частково застосовувалася у нормі п. 5.9 закону	Включаються	По дебету рахунків витрат і кредиту рахунку «Запаси»	Не виникає	
140.5.	Установлення додаткових обмежень щодо складу витрат платника податку, крім тих, що зазначені в цьому розділі, не дозволяється	Не передбачено	х	х	х	

✓ суми витрат, не віднесені до складу витрат минулих звітних податкових періодів у зв'язку з втратою, знищенням або зіпсуттям документів, що підтверджують здійснення витрат, установлених цим розділом, та підтверджених такими документами у звітному податковому періоді.

✓ суми витрат, не враховані в минулих податкових періодах у зв'язку з допущенням помилок та виявлені у звітному податковому періоді в розрахунку податкового зобов'язання.

Згідно Податкового кодексу України серед з метою визначення об'єкта оподаткування виділяють витрати, які не включаються до їх складу (табл. 6) та витрати подвійного призначення (табл. 7).

5. Облік амортизаційних відрахувань в податковому обліку, класифікація основних засобів з метою нарахування амортизації, визначення балансової вартості основних засобів, норми амортизації, порядок визначення амортизаційних відрахувань

Основні засоби — матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин наданих у користування ділянок надр (крім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких не перевищує **2500 гривень**, невиробничих основних засобів і нематеріальних активів), що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку, вартість яких перевищує **2500 гривень** і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом та очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік).

Нематеріальні активи — право власності на результати інтелектуальної діяльності, в тому числі промислової власності, право користування майном та майновими правами платника податку в установленому законодавством порядку, у тому числі набуті права користування природними ресурсами, майном та майновими правами (1 розділ, 14.1.120. ПКУ).

Для **нематеріальних активів** рекомендовано враховувати такі економічні і правові фактори:

✓ очікуваний спосіб використання об'єкта нематеріальних активів підприємством і спроможність управлінського персоналу ефективно управляти цим об'єктом;

✓ період життєвого циклу товару, для ідентифікації якого використовується об'єкт нематеріальних активів, та строки корисного використання подібних об'єктів нематеріальних активів;

✓ передбачуване моральне старіння об'єкта нематеріальних активів;

✓ стабільність галузі, в якій функціонує підприємство, та зміни ринкового попиту на продукти чи послуги, які є результатом експлуатації;

✓ тенденції розвитку конкуренції на ринку;

✓ рівень витрат на обслуговування, необхідний для отримання очікуваних майбутніх економічних вигод від об'єкта нематеріальних активів, та здатність і намір підприємства досягти такого рівня;

✓ період контролю об'єкта нематеріальних активів та юридичні або інші обмеження його використання;

✓ залежність строку корисного використання нематеріальних активів від строку корисного використання інших активів підприємства.

У п. 144.1 Податкового кодексу зазначено, що **амортизації підлягають** наступні витрати платника податку на:

✓ витрати на придбання основних засобів, нематеріальних активів та довгострокових біологічних активів для використання в господарській діяльності;

✓ витрати на самостійне виготовлення основних засобів виробництва довгострокових біологічних активів для використання в господарській діяльності, в тому числі витрати на оплату заробітної плати працівникам, які були зайняті на виготовленні таких основних засобів;

✓ витрати на проведення ремонту, реконструкції, модернізації та інших видів поліпшення основних засобів, що перевищують 10 відсотків сукупної балансової вартості всіх груп основних засобів, що підлягають амортизації, на початок звітного року;

✓ витрати на капітальне поліпшення землі, не пов'язане з будівництвом, а саме іригацію, осушення та інше подібне капітальне поліпшення землі;

✓ капітальні інвестиції, отримані платником податку з бюджету, у вигляді цільового фінансування на придбання об'єкта інвестування (основного засобу, нематеріального активу) за умови визнання доходів пропорційно сумі нарахованої амортизації по такому;

✓ сума переоцінки вартості основних засобів;

✓ вартість безоплатно отриманих об'єктів енергопостачання, газо- і теплозабезпечення, водопостачання, каналізаційних мереж, побудованих споживачами на вимогу спеціалізованих експлуатуую-

чих підприємств згідно з технічними умовами на приєднання до вказаних мереж або об'єктів.

Не підлягають амортизації та повністю відносяться до складу витрат за звітний період витрати платника податку на:

- ✓ утримання основних засобів, що знаходяться на консервації;
- ✓ ліквідацію основних засобів.
- ✓ придбання (виготовлення) сценічно-постановочних предметів вартістю до 5 тисяч гривень театральньо-видовищними підприємствами — платниками податку;
- ✓ витрати на виробництво національного фільму та придбання майнових прав інтелектуальної власності на національний фільм.
- ✓ витрати бюджетів на будівництво та утримання споруд благоустрою та житлових будинків, придбання і збереження бібліотечних і архівних фондів;
- ✓ витрати бюджетів на будівництво та утримання автомобільних доріг загального користування;
- ✓ витрати на придбання та збереження Національного архівного фонду України, а також бібліотечного фонду, що формується та утримується за рахунок бюджетів;
- ✓ вартість гудвілу;
- ✓ витрати на придбання/самостійне виготовлення та ремонт, а також на реконструкцію, модернізацію або інші поліпшення неробочих основних засобів.

Класифікація груп основних засобів та інших необоротних активів і мінімально допустимих строків їх корисного використання наведено в табл. 8.

Необхідно враховувати, що визначення строків корисного використання об'єктів необоротних активів, що вводяться в експлуатацію, в кожному конкретному випадку є компетенцією підприємства і має бути оформлене відповідно до законодавства.

Таблиця 8

**КЛАСИФІКАЦІЯ ГРУП ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ
ТА ІНШИХ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ І МІНІМАЛЬНО
ДОПУСТИМИХ СТРОКІВ ЇХ КОРИСНОГО ВИКОРИСТАННЯ**

Групи	Строки викор., років
група 1 — земельні ділянки	
група 2 — капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом	15
група 3 — будівлі,	20

Закінчення табл. 8

Групи	Строки викор., років
споруди,	15
передавальні пристрої	10
група 4 — машини та обладнання	5
з них:	
електронно-обчислювальні машини, інші машини для автоматичного оброблення інформації, пов'язані з ними засоби зчитування або друку інформації, пов'язані з ними комп'ютерні програми (крім програм, витрати на придбання яких визнаються роялті, та/або програм, які визнаються нематеріальним активом), інші інформаційні системи, комутатори, маршрутизатори, модулі, модеми, джерела безперебійного живлення та засоби їх підключення до телекомунікаційних мереж, телефони (в тому числі стільникові), мікрофони і рації, вартість яких перевищує 2500 гривень	2
група 5 — транспортні засоби	5
група 6 — інструменти, прилади, інвентар (меблі)	4
група 7 — тварини	6
група 8 — багаторічні насадження	10
група 9 — інші основні засоби	12
група 10 — бібліотечні фонди	
група 11 — малоцінні необоротні матеріальні активи	
група 12 — тимчасові (нетитульні) споруди	5
група 13 — природні ресурси	
група 14 — інвентарна тара	6
група 15 — предмети прокату	5
група 16 — довгострокові біологічні активи	7

У даному випадку Податковим кодексом встановлено такі **ви-
моги**:

1) порядок визначення строку корисного використання необоротних активів має бути визначено в розпорядчому документі підприємства, яким визначено облікову політику підприємства (наказ про облікову політику);

2) у кожному конкретному випадку строк корисного використання (експлуатації) об'єкта має оформлюватися рішенням керівника підприємства, тобто наказом;

3) введення в експлуатацію необоротних активів має бути оформлено первинними документами відповідно до законодавства. Для нематеріальних активів це має бути «Акт введення в господарський оборот об'єкта права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів № ____». Формою цього документа передбачена графа 6 «Строк корисного використання». Для основних засобів це має бути «Акт приймання-передачі внутрішнього переміщення основних засобів». Цією типовою формою окремої графи для визначення строку корисного використання об'єкта не передбачено, проте доцільно все ж вказувати інформацію зазначити в Акті, наприклад у розділі «Коротка характеристика об'єкта».

Нарахування амортизації нематеріальних активів здійснюється із застосуванням методів, протягом таких строків:

Таблиця 9

КЛАСИФІКАЦІЯ ГРУП НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ І МІНІМАЛЬНО ДОПУСТИМИХ СТРОКІВ ЇХ КОРИСНОГО ВИКОРИСТАННЯ

Групи	Строк дії права користування
група 2 — права користування майном (право користування земельною ділянкою, право користування будівлею, право на оренду приміщень тощо);	відповідно до правостановляючого документа
група 3 — права на комерційні позначення (права на торговельні марки (знаки для товарів і послуг), комерційні (фірмові) найменування тощо), крім тих, витрати на придбання яких визнаються роялті;	відповідно до правостановляючого документа
група 4 — права на об'єкти промислової власності (право на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, сорти рослин, породи тварин, компонування (топографії) інтегральних мікросхем, комерційні таємниці, ноу-хау, захист від недобросовісної конкуренції тощо) крім тих, витрати на придбання яких визнаються роялті;	відповідно до правостановляючого документа але не менш як 5 років
група 5 — авторське право та суміжні з ним права (право на літературні, художні, музичні твори, комп'ютерні програми, програми для ЕОМ, компіляції даних (бази даних), фонограми, відеограми, передачі (програми) організацій мовлення тощо) крім тих, витрати на придбання яких визнаються роялті;	відповідно до правостановляючого документа але не менш як 2 роки
група 6 — інші нематеріальні активи (право на ведення діяльності, використання економічних та інших привілеїв тощо)	відповідно до правостановляючого документа

Облік вартості, яка амортизується, нематеріальних активів ведеться за кожним з об'єктів, що входить до складу окремої групи.

Нарахування амортизації здійснюється протягом строку корисного використання (експлуатації) об'єкта, який встановлюється наказом по підприємству при визнанні цього об'єкта активом (при зарахуванні на баланс), і призупиняється на період його виводу з експлуатації (для реконструкції, модернізації, добудови, дообладнання, консервації та інших причин) на підставі документів, які свідчать про виведення таких основних засобів з експлуатації).

При визначенні строку корисного використання (експлуатації) **слід ураховувати:**

очікуване використання об'єкта підприємством з урахуванням його потужності або продуктивності;

фізичний та моральний знос, що передбачається;

правові або інші обмеження щодо строків використання об'єкта та інші фактори.

Амортизація основних засобів провадиться до досягнення залишкової вартості об'єктом його ліквідаційної вартості.

Облік груп основних засобів та інших необоротних активів та їх порівняння в фінансовому та податковому обліку наведено в табл. 10.

Амортизація основних засобів нараховується із застосуванням таких методів: **прямолінійного, зменшення залишкової вартості, прискореного зменшення залишкової вартості, кумулятивного, виробничого.**

Відмінність цих методів полягає в різному рівні нарахованих амортизаційних відрахувань, а також у способі їх розподілу. Залежно від виду основних засобів, умов експлуатації, морального зносу підприємство на власний розсуд застосовує найбільш економічно доцільний метод амортизації, який зазначається в наказі про облікову політику. При цьому кожен із методів має як певні переваги, так і недоліки.

Прямолінійний метод нарахування амортизації — один з найпростіших. Прямолінійний метод набув найбільшого поширення у світі. Суттєвою характеристикою є його рівномірність, тобто щороку амортизується однакова частина вартості основних засобів. При застосуванні цього методу річна норма амортизації залежить тільки від строку служби об'єкта.

Перевагами цього методу є простота та можливість легкого коригування нормативів. У тому разі коли немає суттєвих ознак зростання витрат на ремонт основних засобів, пов'язаного із збільшенням строку їх використання, і відсутні дані про можливість швидкого морального зносу необоротних активів або є ускладнення із визначенням обсягу виробничої потужності за весь строк корисного використання основних засобів, застосування цього методу повністю виправдано.

ОБЛІК ГРУП ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТА ІНШИХ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ

Відповідно до п. 145.1 статті 145 ПКУ		Відповідно до Плану рахунків бухгалтерського обліку підприємств і організацій України			
№ групи	Назва групи	Мінімально допустимий строк корисного використання	Код субрахунку	Назва групи	Мінімально або максимально допустимий строк корисного використання
Рахунок 10 «Основні засоби»					
1	Земельні ділянки	–	101	Земельні ділянки	Необмежений
2	Капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані із будівництвом*	15	102	Капітальні витрати на поліпшення земель	Необмежений
3	Будівлі	20	103	<i>Будівлі та споруди</i>	Необмежений
	споруди	15			
	<i>передавальні пристрої</i>	10			
4	Машини та обладнання з них: <i>група обчислювальної техніки та зв'язку</i>	5 2	104	Машини та обладнання	Необмежений
5	Транспортні засоби	5	105	Транспортні засоби	Необмежений
6	Інструменти, прилади, інвентар (меблі)	4	106	Інструменти, прилади, інвентар	Необмежений

7	<i>Тварини</i>	6	107	Робоча та продуктивна худоба	Необмежений
8	Багаторічні насадження	10	108	Багаторічні насадження	Необмежений
9	Інші основні засоби	12	109	Інші основні засоби	Необмежений
Рахунок 11 «Інші необоротні матеріальні активи»					
10	Бібліотечні фонди	–	111	Бібліотечні фонди	Необмежений
11	Малоцінні необоротні матеріальні активи	–	112	Малоцінні необоротні матеріальні активи	Необмежений
12	Тимчасові (нетитульні) споруди	5	113	Тимчасові (нетитульні) споруди	Необмежений
13	Природні ресурси	–	114	Природні ресурси	Необмежений
14	Інвентарна тара	6	115	Інвентарна тара	Необмежений
15	Предмети прокату	6	116	Предмети прокату	Необмежений
16	<i>Довгострокові біологічні активи</i>	7	117	Інші необоротні матеріальні активи	Необмежений

* — курсивом виділено відмінності у назві об'єктів в ПКУ і в Плані рахунків бухгалтерського обліку підприємств і організації України

Недоліком методу є те, що він не враховує морального зносу, розбіжностей у використанні виробничої потужності основних засобів у різні роки їхньої експлуатації і необхідності збільшення витрат на ремонт в останні роки служби.

Доцільніше застосування цього методу для пасивної частини таких основних засобів, як будівлі, споруди, меблі, окремі типи обладнання довготривалого користування тощо.

Застосування **методу зменшення залишкової вартості** передбачає використання фіксованої (у відсотках) норми річної амортизації. Його побудовано на припущенні, що новий об'єкт основних засобів дасть найбільшу віддачу в перший рік його експлуатації. Після цього віддача (продуктивність) з року в рік зменшується. Відповідно в перший рік експлуатації об'єкта буде отримано більше економічних прибутків, ніж у кожному наступному. Отже, при цьому методі економічно доцільним є нарахування більшої суми амортизації в першому році використання об'єкта і поступове її зменшення надалі.

Оскільки при застосуванні цього методу сума амортизації нараховується нерівномірно, нерівномірно також накопичується сума зносу і зменшується залишкова вартість. В останньому році експлуатації об'єкта залишкова вартість наближається до ліквідаційної. Цей метод можливий до використання лише у випадку, якщо ліквідаційна вартість об'єкта основних засобів відмінна від 0.

Метод прискореного зменшення залишкової вартості не має аналогів у світі. Прискореними вважають два методи:

- зменшення залишку;
- кумулятивний.

При цьому методі річна норма амортизації являє собою фіксовану (у відсотках) величину і застосовується до залишкової вартості об'єктів основних засобів. Причому в перший рік експлуатації об'єкта основних засобів нараховується найбільша сума амортизації, потім вона щороку зменшується.

Очікувана ліквідаційна вартість не враховується при розрахунку річної норми амортизації. Тому в останній рік експлуатації об'єкта річну суму амортизації слід розраховувати не за формулою, а як різницю між залишковою вартістю об'єкта на початок року і його ліквідаційною вартістю.

При використанні цього методу амортизаційні відрахування в перші роки експлуатації, коли об'єкт основних засобів експлуатується найбільш інтенсивно, досить високі, але з часом знижуються. У результаті цього значна частина вартості основних засобів буде амортизуватися вже в перші роки експлуатації об'єкта.

Те саме стосується й **кумулятивного методу**. За цим методом більшість нарахованої амортизації лягає тягарем на собівартість продукції (робіт, послуг), виробленої (наданих) протягом першої половини строку експлуатації. У свою чергу, залишкова вартість цього об'єкта, пропрацювавши лише половину встановленого строку, досягає ліквідаційної вартості, хоча насправді до неї ще далеко. Висновком є те, що цей метод доцільно застосовувати до тих об'єктів основних засобів, які швидко морально старіють (насамперед, це інформаційне обладнання). Саме тому Податковий кодекс визначив, що цей метод може застосовуватись до найбільш високотехнологічних груп основних засобів, які найбільш перебувають під впливом розвитку науки, тобто групи 4,5 із класифікації основних засобів, наведеної у п. 145.1 ПКУ.

Кумулятивний метод належить до прискорених методів нарахування амортизації. За своєю сутністю він подібний до методу зменшення залишкової вартості й відрізняється лише процедурою обчислення.

Суть наведеного методу полягає в тому, що найбільша частка амортизаційних відрахувань припадає на перші роки експлуатації, оскільки деякі види об'єктів основних засобів (активна частина, зокрема машини, механізми, верстати, інше виробниче обладнання) працюють ефективніше саме в перші роки експлуатації, оскільки їх корисність і виробнича потужність у цей час є значно вищими. Це означає, що в перші роки експлуатації вони більше зношуються порівняно з наступними, отже, потребують більшої суми амортизаційних відрахувань. У свою чергу, витрати на ремонт і експлуатацію таких основних засобів, як правило, більші в кінці строку служби, ніж на початку. Отже, цей метод, як і метод зменшення залишкової вартості, передбачає рівномірний розподіл корисності протягом усього строку експлуатації.

Незручність цього методу в тому, що для кожного року експлуатації необхідно визначати свою норму амортизації (кумулятивний коефіцієнт).

Виробничий метод нарахування амортизації ґрунтується на тому, що амортизація не є наслідком тривалості експлуатації об'єкта основних засобів, а залежить тільки від ефективності їх використання. Цей метод, який також називають методом суми одиниць продукції, найчастіше доцільно застосовувати тоді, коли знос активу безпосередньо пов'язаний із частотою його використання.

Виробничий метод має на меті змусити керівництво підприємства дбати про те, щоб виробничі об'єкти постійно експлуатувалися і відповідно амортизувалися, оскільки знос цих засобів прямо залежить від фізичних одиниць роботи або використання.

Цей метод ефективний тоді, коли виробничу віддачу того чи іншого об'єкта основних засобів можна вірогідно визначити. У разі, якщо фактичний обсяг наданих послуг відрізняється від попередньо очікуваного, підприємство має проблеми з його застосуванням.

Зокрема, наведений метод ефективний для використання у галузях економіки, де основним видом діяльності є виготовлення окремих видів продукції і можна здійснити розподіл обсягу виробленої продукції на кожний окремий об'єкт основних засобів.

Розглянемо на прикладі вантажного автомобіля розрахунок та проведення на рахунках бухгалтерського обліку суми амортизації виробничим методом.

Приклад. Автомобіль вантажний ГАЗ 5303: первісна вартість (ПВ) — 83 500 грн; знос (З) — 37 800 грн; залишкова вартість (ЗВ) — 45 700 грн; ліквідаційна вартість (ЛВ) — 2000 грн; вартість, що амортизується, (АВ) — 81 500 грн.; плановий обсяг перевезень за весь термін експлуатації автомобіля — 10 років (ПО) — 500 000 т. км. З метою визначення об'єкта оподаткування з податку на прибуток встановлено термін експлуатації 5 років. Фактичний місячний обсяг перевезень (ФМОП): 1 місяць — 3000 т. км; 2 місяць — 1700 т. км; 3 місяць — 2600 т. км.

За виробничим методом місячна сума амортизації визначається як добуток фактичного місячного обсягу продукції (робіт, послуг) і виробничої ставки амортизації. Виробнича ставка амортизації обчислюється розподілом вартості, що амортизується, на загальний обсяг продукції (робіт, послуг), який підприємство очікує виробити (виконати) з використанням автомобіля за весь термін експлуатації. При цьому робиться поправка на термін 5 років. Отже, $500\,000 \text{ т. км} / 10 \times 5 = 250\,000 \text{ т. км}$ — показник виконуваної роботи з метою визначення об'єкта оподаткування з податку на прибуток.

Виробнича ставка амортизації розраховується за формулою: $VCA = AV / PO$, де VCA — виробнича ставка амортизації; AV — вартість, що амортизується; PO — плановий обсяг перевезень (т. км).

Розрахунок: $VCA = 81\,500 \text{ грн} / 2\,500\,000 \text{ т. км} = 0,326 \text{ грн на } 1 \text{ т. км.}$

Здійснимо щомісячний розрахунок амортизації з урахуванням фактичних даних про перевезення за формулою: $CA = \text{ФМОП} \times VCA$, де: ФМОП — фактичний місячний обсяг послуг.

Отже, за 1 квартал сума амортизації за виробничим методом становила з метою бухгалтерського обліку — 1189,90 грн, а з метою визначення об'єкта оподаткування з податку на прибуток — 2379,80 грн. Отже, в даному прикладі в податковому обліку сума

амортизації є більшою від аналогічного показника в бухгалтерському обліку за рахунок того, що кількість років експлуатації зменшена і відповідно ставка амортизації збільшена. Якщо з метою бухгалтерського обліку і в цілях визначення об'єкта оподаткування з податку на прибуток, терміни експлуатації однакові, то і суми амортизації в них будуть збігатися. Щомісяця в бухгалтерському обліку складається проведення по дебету субрахунку 231 «Вантажні перевезення» і кредиту субрахунку 1311 «Знос автотранспорту».

Місяць	ФМОП, ткм	З метою бухгалтерського обліку		З метою визначення об'єкта оподаткування з податку на прибуток		Різниця (кол. 6 – кол. 4), грн
		ВСА	Сума амортизації, грн	ВСА	Сума амортизації, грн	
1	2	3	4	5	6	7
1	3000	0,163	489,00	0,326	978,00	489,00
2	1700	0,163	277,10	0,326	554,20	277,10
3	2600	0,163	423,80	0,326	847,60	423,80
Разом:			1189,90		2379,80	1189,90

Якщо об'єкт амортизації у будь-якому місяці не експлуатувався, то амортизація не нараховується.

На основні засоби груп 1 та 13 амортизація не нараховується.

В Податковому кодексі встановлено **особливості вибору методів амортизації** для окремих груп інших необоротних активів, а саме:

групи 9 «Інші основні засоби», 12 «Тимчасові (нетитульні) споруди», 14 «Інвентарна тара» та 15 «Предмети прокату», визначені у порядку згідно з п. 145.1 ПКУ, мають амортизуватися за прямолінійним або виробничим методом. Ці вимоги подібні до вимог п. 27 П(С)БО 7 «Основні засоби». Єдина відмінність при цьому, що до складу групи «Інші основні засоби» буде входити і субрахунок 109 «Інші основні засоби»;

групи «Малоцінні необоротні матеріальні активи» та «Бібліотечні фонди» платник податку має право амортизувати:

1) у першому місяці використання об'єкта в **розмірі 50 відсотків його вартості, яка амортизується, та решта 50 відсотків вартості, яка амортизується**, у місяці їх вилучення з активів (списання з балансу) внаслідок невідповідності критеріям визнання активом;

2) у першому місяці використання об'єкта **100 відсотків** його вартості.

Також для окремих груп об'єктів встановлено обмеження на застосування методів амортизації. Зокрема:

Група об'єктів основних засобів	Дозволений метод амортизації
Група 9 — інші основні засоби	Прямолінійний; виробничий
Група 12 — тимчасові (нетитульні) споруди	Прямолінійний; виробничий
Група 14 — інвентарна тара	Прямолінійний; виробничий
Група 15 — предмети прокату	Прямолінійний; виробничий

Облік вартості, яка амортизується, ведеться за кожним об'єктом, що входить до складу окремої групи основних засобів, у тому числі вартість ремонту, поліпшення таких засобів, отриманих безоплатно або наданих в оперативний лізинг (оренду), як окремих об'єктів амортизації.

Амортизація об'єкта основних засобів нараховується протягом строку корисного використання (експлуатації) об'єкта, установленого платником податку, але не менше мінімально допустимого строку, помісячно, починаючи з місяця, що настає за місяцем введення об'єкта основних засобів в експлуатацію і зупиняється на період його реконструкції, модернізації, добудови, дообладнання, консервації та інших видів поліпшення та консервації.

Амортизаційні відрахування розрахункового кварталу за кожним об'єктом основних засобів визначаються як сума амортизаційних відрахувань за три місяці розрахункового кварталу, обчислених із застосуванням обраного платником податку методу нарахування амортизації відповідно до кожної групи основних засобів.

Придбані (самостійно виготовлені) основні засоби зараховуються на баланс платника податку за **первісною вартістю**.

Нагадаємо, що згідно з П(С)БО 7 «Основні засоби» **первісна вартість** — це історична (фактична) собівартість необоротних активів у сумі грошових коштів або справедливої вартості інших активів, сплачених (переданих), витрачених для придбання (створення) необоротних активів.

Первісна вартість об'єкта основних засобів складається з таких витрат:

✓ суми, що сплачуються постачальникам активів та підрядникам за виконання будівельно-монтажних робіт (без непрямих податків);

✓ реєстраційні збори, державне мито та аналогічні платежі, що здійснюються у зв'язку з придбанням/отриманням прав на об'єкт основних засобів;

✓ суми ввізного мита;

✓ суми непрямих податків у зв'язку з придбанням (створенням) основних засобів (якщо вони не відшкодовуються платнику);

✓ витрати на страхування ризиків доставки основних засобів;

✓ витрати на транспортування, устанавлення, монтаж, налагодження основних засобів;

✓ фінансові витрати, включення яких до собівартості кваліфікаційних активів передбачено положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку;

✓ інші витрати, безпосередньо пов'язані з доведенням основних засобів до стану, в якому вони придатні для використання із запланованою метою.

Ліквідаційна вартість — це сума коштів або вартість інших активів, яку підприємство очікує отримати від реалізації (ліквідації) необоротних активів після закінчення строку їх корисного використання (експлуатації), за вирахуванням витрат, пов'язаних з продажем (ліквідацією). Законодавством конкретної процедури визначення ліквідаційної вартості не визначено, тому підприємство має самостійно визначати це, виходячи з власних потреб та особливостей, у наказі про облікову політику. Рекомендуються до застосування такі методи розрахунку ліквідаційної вартості:

✓ встановлення ліквідаційної вартості на рівні 0;

✓ за базу визначення ліквідаційної вартості беруть ліквідаційну вартість подібного активу, який досяг кінця свого строку корисної експлуатації та використовувався в умовах, подібних до тих, у яких передбачається використовувати придбаний об'єкт;

✓ залученням фахівців-експертів, які, виходячи з власного досвіду та становища на ринку, будуть вносити пропозиції щодо встановлення розміру ліквідаційної вартості;

✓ за основу беруть вартість матеріальних цінностей, утворених та оприбуткованих у результаті ліквідації основного засобу.

Платники податку всіх форм власності мають право проводити **не-реоцінку** об'єктів основних засобів, застосовуючи щорічну індексацію вартості основних засобів, що амортизується, та суми накопиченої амортизації на коефіцієнт індексації, який визначається за формулою:

$$K_i = [I_{(a-1)} - 10] : 100,$$

де $I_{(a-1)}$ — індекс інфляції року, за результатами якого проводиться індексація. Якщо значення K_i не перевищує одиниці, індексація не проводиться.

Збільшення вартості об'єктів основних засобів, що амортизується, здійснюється станом на кінець року (дату балансу) за результатами якого проводиться переоцінка та використовується для розрахунку амортизації з першого дня наступного року.

Важливим чинником, що впливає на розрахунок норми амортизації підприємством, крім строку корисного використання (експлуатації) та ліквідаційної вартості, є вартість, що амортизується. Згідно з П(С)БО 7 «Основні засоби» вартість, яка амортизується, — це первинна або переоцінена вартість необоротних активів за вирахуванням їх ліквідаційної вартості.

Аналітичні рахунки відкриваються платником податку з таких позицій:

- ✓ кожний об'єкт, що входить до складу окремої групи;
- ✓ вартість ремонтів та поліпшень основних засобів;
- ✓ об'єкт, отриманий безоплатно;
- ✓ об'єкт, наданий в оперативний лізинг (оренду).

Отже, в цілях визначення об'єкта оподаткування з податку на прибуток, необхідно виділити зазначені позиції амортизації. Наприклад, в аналітичному обліку по автотранспорту групу 5 можна розділити на підгрупи, класи і об'єкти таким чином:

Група	Підгрупа	Клас	Назва об'єкта амортизації
5	5.1. Вантажні автомобілі	5.1.1. Самосвали 5.1.2. Сідельні тягачі 5.1.3. Бортові автомобілі	5.1.1.1. Автомобіль «Івеко», № 13–25 тощо
	5.2. Легкові автомобілі	5.2.1. Автомобілі підрозділу 1 5.2.2. Автомобілі підрозділу 2	5.2.1.1. Автомобіль «Шкода» № 44-98 тощо
	5.3. Вартість ремонтів та поліпшень	5.3.1. Автомобілі вантажні 5.3.2. Автомобілі легкові	5.3.1.1. Витрати з ремонтів та поліпшень вантажних автомобілів 5.3.1.2. Витрати з ремонтів та поліпшень легкових автомобілів тощо
	5.4. Автомобілі, отримані безоплатно	5.4.1. Автомобілі вантажні 5.4.2. Автомобілі легкові	відсутній
	5.5. Автомобілі, надані в операційну оренду		5.5.1.1. Вантажний автомобіль «Татра» № 23–67 тощо

Розрахунковим періодом, за який подається Декларація з податку на прибуток, є квартал. У п. 146.2 статті 146 ПКУ встановлено, що як і в бухгалтерському обліку амортизація нараховується на кожен об'єкт основних засобів **щомісячно**.

Наприклад, по групі 4 «Машини та обладнання» за січень нараховано амортизації 2300,00; за лютий — 2400,00; за березень — 2100,00 грн. Отже, сума амортизації за перший квартал по групі становить 6800,00 (2300 + 2400 + 2100) грн; по групі 5 «Транспортні засоби» за січень нараховано амортизації 1200,00; за лютий — 1400,00; за березень — 1100,00 грн. Отже, сума амортизації за перший квартал по групі становить 4700, 00 (1200 + 1400 + 1100) грн. По інших групах основних засобів амортизація не нараховувалася. Разом по всіх групах сума амортизації для включення до декларації становить 11 500 (6800 + 4700) грн.

Основним принципом, за яким формується первісна вартість об'єкта, є **принцип нарахування та відповідності доходів і витрат**. Згідно із цим принципом «...витрати відображаються в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності в момент їх виникнення, незалежно від дати... сплати грошових коштів». У зв'язку з цим не включаються до складу первісної вартості об'єктів у бухгалтерському обліку суми витрат, які виникають не у момент придбання, а пізніше, зокрема відсотки, сплачені за користування кредитом, залученим для придбання основних засобів, а також курсові різниці по заборгованості в іноземній валюті, якщо основні засоби придбано у нерезидента.

6. Порядок складання та подання декларації з податку на прибуток (характеристика декларації з податку на прибуток, періодичність та порядок її подання, методика складання)

Податкова декларація, розрахунок — складові податкової звітності. **Декларація** у розумінні податкового кодексу — це документ, що подається до відповідного державного органу із зазначенням відомостей, на підставі яких він виконує дії (операції, процедури, функції), що належать до його компетенції.

Декларація з податку на прибуток може бути складена у звичайному (паперовому) вигляді та надіслана поштою або в електронній формі.

Форма податкової декларації повинна містити необхідні обов'язкові реквізити і відповідати нормам та змісту податку на прибуток.

Обов'язкові реквізити — це інформація, яку повинна містити форма податкової декларації та за відсутності якої документ втрачає визначений Кодексом статус із настанням передбачених законом юридичних наслідків.

Податкова декларація з податку на прибуток повинна містити такі **обов'язкові реквізити**:

- ✓ тип документа (звітний, уточнюючий, звітний новий);
- ✓ звітний (податковий) період, за який подається податкова декларація;
- ✓ звітний (податковий) період, що уточнюється (для уточнюючого розрахунку);
- ✓ повне найменування (прізвище, ім'я, по батькові) платника податків згідно з реєстраційними документами;
- ✓ код платника податків згідно з Єдиним державним реєстром підприємств та організацій України або податковий номер;
- ✓ реєстраційний номер облікової картки платника податків або серію та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний орган державної податкової служби і мають відмітку у паспорті);
- ✓ місцезнаходження (місце проживання) платника податків;
- ✓ найменування органу державної податкової служби, до якого подається звітність;
- ✓ дата подання звіту (або дата заповнення — залежно від форми);
- ✓ ініціали, прізвища та реєстраційні номери облікових карток посадових осіб платника податків;
- ✓ підписи платника податку, засвідчені печаткою платника податку (за наявності).

Податкова декларація з податку на прибуток повинна бути підписана керівником платника податків або уповноваженою особою, а також особою, яка відповідає за ведення бухгалтерського обліку та подання податкової декларації до органу державної податкової служби.

Декларація з податку на прибуток підприємства та додатки до неї подаються платником незалежно від того, чи виникло у звітному періоді в платника податкове зобов'язання чи ні. Декларація заповнюється в тисячах гривень з одним десятковим знаком.

Платники податку на прибуток (крім малих підприємств) подають разом з відповідною податковою декларацією квартальну або річну фінансову звітність. У фінансовій звітності платник податків зазначає **тимчасові та постійні податкові різниці**.

Податкова різниця — це різниця, яка виникає між оцінкою і критеріями визнання доходів, витрат, активів, зобов'язань за національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку або міжнародними стандартами фінансової звітності та доходами і витратами, визначеними згідно з розділом «Податок на прибуток підприємств».

Тимчасова податкова різниця — це податкова різниця, яка виникає у звітному періоді та анулюється в наступних звітних податкових періодах. Постійна податкова різниця — податкова різниця, яка виникає у звітному періоді та не анулюється в наступних звітних податкових періодах.

Враховуючи наявність пільгового порядку оподаткування прибутку суб'єктів малого бізнесу, встановлено, що платники податку на прибуток підприємств, які оподатковуються за ставкою нуль відсотків, подають **декларації з податку на прибуток за спрощеною формою**. Таким рішенням одночасно досягається дві мети:

- ✓ забезпечення контролю за дотриманням граничних обсягів оборотів, за умови неперевищення яких платник має право користуватися пільгою;

- ✓ спрощення фіскально-адміністративних процедур для суб'єктів малого бізнесу — юридичних осіб.

Платнику надається право обирати **один з трьох способів подання Декларації з податку на прибуток**:

- ✓ особисто або через уповноважену особу;

- ✓ поштою з повідомленням про вручення та з описом вкладення;

- ✓ засобами електронного зв'язку в електронній формі (з дотриманням умови щодо реєстрації електронного підпису підзвітних осіб).

Дане право обмежується для великих і середніх підприємств, які зобов'язані подавати податкові декларації в електронній формі. Таке рішення спрямоване на покращання адміністрування податків шляхом оптимізації документообігу та враховує наявність технічних можливостей у відповідних платників щодо його реалізації.

У випадку подання звітності поштою відправлення здійснюється платником не пізніше ніж **за десять днів** до закінчення граничного строку звітування.

Податкова декларація з податку на прибуток, надана платником **вважається прийнятою** за наявності однієї з таких умов:

- ✓ відмітки (штампу) органу державної податкової служби, яким отримана податкова декларація, із зазначенням дати її отримання (на всіх аркушах, з яких складається податкова декларація та, за бажанням платника податків, на її копії);

- ✓ квитанції про отримання податкової декларації (у разі її подання засобами електронного зв'язку);
- ✓ поштового повідомлення з відміткою про вручення органу державної податкової служби (у разі надсилання податкової декларації поштою);
- ✓ відсутності повідомлення про відмову у прийнятті податкової декларації у встановлений строк.

Пунктом 49.17. статті 49 для ефективного забезпечення процедури подання електронної податкової звітності передбачається створення **автоматизованої системи «Єдине вікно подання електронної звітності»**. Основним розробником та адміністратором даної системи визначено центральний орган виконавчої влади, відповідальний за процеси інформатизації в Україні. Передбачається, що електронна звітність буде направлятися через Інтернет до контролюючих органів, фондів загальнообов'язкового державного страхування, відповідних державних органів тощо. За допомогою даної системи спрощується порядок передачі електронної звітності та уніфікується процедура подачі такої звітності.

Автоматизована система самостійно визначає та перенаправляє відповідні електронні звіти до того чи іншого державного органу відповідно до їх компетенції та порядку, визначеного чинним законодавством.

Всі вимоги до заповнення електронної податкової звітності, електронної звітності інших державних органів, опис форматів (стандартів), структура електронного документа, розміщуються на інформаційних ресурсах Міністерства фінансів України та відповідних державних органів. Дані інформаційні ресурси для користувачів надаються на безоплатній основі. Сама автоматизована система «Єдине вікно подання електронної звітності» та всі її компоненти є державною власністю.

Терміни подання Декларації з податку на прибуток:

якщо базовий звітний період дорівнює календарному **місяцю**, то звітність подається протягом **20 календарних днів**, що настають за останнім календарним днем звітного (податкового) місяця;

якщо базовий звітний період дорівнює календарному **кварталу** або півріччю, то звітність подається протягом **40 календарних днів**, що настають за останнім календарним днем звітного (податкового) кварталу (півріччя);

якщо базовий звітний період дорівнює календарному **року**, то звітність подається протягом **60 календарних днів**, що настають за останнім календарним днем звітного (податкового) року.

Якщо останній день строку подання податкової декларації припадає на вихідний або святковий день, то останнім днем строку вважається наступний за вихідним або святковим робочий день.

7. Облік податку на додану вартість

Податок на додану вартість — це непрямий податок, який включається в ціну товарів, робіт, послуг, відповідно сплачується до бюджету за рахунок коштів покупця.

Платниками ПДВ визнано:

✓ осіб, що провадять господарську діяльність та добровільно реєструються як платники ПДВ (обсяг оподатковуваних операцій — 300 тис. грн. без ПДВ);

✓ осіб, що ввозять товари на митну територію України в обсягах, що підлягають оподаткуванню,

✓ осіб-управителів майна, які ведуть окремий податковий облік з ПДВ відносно господарських операцій, пов'язаних із використанням майна, отриманого в управління за договорами управління майном;

✓ осіб, що провадять операції з постачання знахідок, скарбів, майна, визнаного безхазяйним, майна, за яким не звернувся власник до кінця строку зберігання, та майна, що за правом успадкування чи на інших законних підставах переходить у власність держави.

Для реєстрації платниками ПДВ суб'єктами підприємницької діяльності подається в органи ДПС реєстраційна заява:

✓ при обов'язковій реєстрації (обсяг оподатковуваних операцій — 300 тис. грн. без ПДВ) — **до 10 числа місяця**, що настає за місяцем коли досягнуто зазначену суму оподатковуваних операцій;

✓ при добровільній реєстрації платниками ПДВ — **за 20 календарних днів** до початку податкового періоду з якого особа вважається платником ПДВ.

Об'єктом оподаткування ПДВ є операції платників податку з:

✓ постачання товарів та послуг, місце постачання яких розташоване на митній території України;

✓ ввезення товарів (супутніх послуг) на митну територію України в митному режимі імпорту або реімпорту;

✓ вивезення товарів (супутніх послуг) у митному режимі експорту або реекспорту;

✓ постачання послуг з міжнародних перевезень пасажирів і багажу та вантажів залізничним, автомобільним, морським і річковим та авіаційним транспортом.

Ставка податку — **20 %**, з 1 січня 2014 року становитиме — **17 %**. Встановлена ставка відповідає вимогам ст. 197 Директиви Ради 2006/112/ЄС, згідно з якими з 1 січня 2006 р. до 31 грудня 2010 р. стандартна (основна) ставка податку у країнах-членах ЄС не може бути меншою від 15 %.

Операції, що оподатковуються **за нульовою ставкою**, включають у себе три види операцій:

- ✓ операції з експорту товарів (супутніх послуг);
- ✓ операції з постачання товарів для заправки або забезпечення морських і повітряних суден, що виконують міжнародні рейси, перевезення пасажирів і вантажів, риболовецьку та іншу господарську діяльність, що провадиться за межами територіальних вод України, космічних кораблів, космічних ракетних носіїв або супутників землі, для заправки (дозаправки) або забезпечення наземного військового транспорту чи іншого спеціального контингенту Збройних Сил України, що бере участь у миротворчих акціях за кордоном України, постачання товарів/послуг підприємствами роздрібною торгівлі, розташованими на території України в зонах митного контролю (магазинах безмитної торгівлі);

- ✓ постачання послуг, зокрема міжнародні перевезення пасажирів і багажу та вантажів всіма видами транспорту в обох напрямках (за межі митної території України та із-за меж митної території України), послуги, що передбачають роботи з рухомим майном, послуги з обслуговування повітряних суден, що виконують міжнародні рейси. Усі ці операції у країнах ЄС звільняються від оподаткування з відшкодуванням.

Звільняються від оподаткування операції з:

- ✓ постачання продуктів дитячого харчування та товарів дитячого асортименту для немовлят;

- ✓ постачання послуг із здобуття вищої, середньої, професійно-технічної та дошкільної освіти навчальними закладами, у тому числі навчання аспірантів і докторантів, навчальними закладами, що мають ліцензію на постачання таких послуг, а також послуг з виховання та навчання дітей у будинках культури,

- ✓ постачання послуг із доставки пенсій, страхових виплат та грошової допомоги населенню;

- ✓ постачання послуг з охорони здоров'я закладами охорони здоров'я;

- ✓ постачання послуг з перевезення пасажирів міським пасажирським транспортом (крім таксі), тарифи на які регулюються в установленому законом порядку.

- ✓ постачання релігійними організаціями культових послуг та предметів культового призначення: (хрещення, укладення церковного шлюбу, похорони, молебень, панахида, освячення);

- ✓ постачання послуг з поховання та постачання ритуальних товарів державними та комунальними службами;

- ✓ надання послуг з реєстрації актів громадянського стану державними органами, уповноваженими здійснювати таку реєстрацію згідно із законодавством;

✓ постачання лікарських засобів, дозволених для виробництва і застосування в Україні та внесених до Державного реєстру лікарських засобів (у тому числі аптечними закладами), а також виробів медичного призначення за переліком, затвердженим Кабінетом Міністрів України тощо.

Кодексом встановлено, що **звітним (податковим) періодом є один календарний місяць**. В окремих, дуже обмежених випадках, звітний (податковий) період може становити календарний квартал.

Податкова накладна є важливим елементом податкового обліку ПДВ. **Податкова накладна є податковим документом** і одночасно відображається у податкових зобов'язаннях і реєстрі виданих податкових накладних продавця та реєстрі отриманих податкових накладних покупця. У податковій накладній зазначаються в окремих рядках:

- а) порядковий номер податкової накладної;
- б) дата виписування податкової накладної;
- в) повна або скорочена назва, зазначена у статутних документах юридичної особи або прізвище, ім'я та по батькові фізичної особи, зареєстрованої як платник податку на додану вартість, — продавця товарів/послуг;
- г) податковий номер платника податку (продавця та покупця);
- г) місцезнаходження юридичної особи-продавця або податкова адреса фізичної особи — продавця, зареєстрованої як платник податку;
- д) повна або скорочена назва, зазначена у статутних документах юридичної особи або прізвище, ім'я та по батькові фізичної особи, зареєстрованої як платник податку на додану вартість, — покупця (отримувача) товарів/послуг;
- е) опис (номенклатура) товарів/послуг та їх кількість, обсяг;
- є) ціна постачання без урахування податку;
- ж) ставка податку та відповідна сума податку в цифровому значенні;
- з) загальна сума коштів, що підлягають сплаті з урахуванням податку;
- и) вид цивільно-правового договору.

Стаття 201 ПКУ регулює норми щодо порядку заповнення податкових накладних та ведення **Єдиного реєстру податкових накладних**.

Під **Єдиним реєстром розуміється реєстр відомостей** щодо податкових накладних і розрахунків коригування, який ведеться центральним органом державної податкової служби у електронному вигляді згідно з наданими платниками податку на додану вартість — продавцями, електронними документами.

Відсутність факту реєстрації платником податку — продавцем податкових накладних, в **Єдиному реєстрі податкових накладних** та порядку заповнення податкової накладної **не дає права покупцю на включення сум податку на додану вартість до податкового кредиту** та не звільняє продавця від обов'язку включення суми податку на додану вартість, вказаної в податковій накладній, до суми податкових зобов'язань за відповідний звітний період.

Податкова накладна складається у день виникнення податкових зобов'язань у двох примірниках, при цьому оригінал видається покупцю, копія залишається у продавця товарів/послуг.

До існуючої у законодавстві норми, що податкова накладна є податковим документом, додано регулятивну норму — **податкова накладна одночасно відображається у податкових зобов'язаннях і реєстрі виданих податкових накладних продавця та реєстрі отриманих податкових накладних покупця.**

Необхідно зазначити, що реєстри виданих та отриманих податкових накладних подаються платниками податку разом із декларацією за відповідний звітний період до органів ДПС в електронному вигляді з метою виявлення розбіжностей з даними контрагентів, про що орган ДПС зобов'язаний повідомити платника податку.

Платник податку протягом 10 днів з моменту отримання такого повідомлення має право уточнити податкові зобов'язання без застосування штрафних санкцій.

Реєстрація податкових накладних платниками податку — продавцями, в Єдиному реєстрі податкових накладних запроваджується для платників податку на додану вартість, у яких **сума податку на додану вартість в одній податковій накладній становить:**

понад 1 мільйон гривень — з 1 січня 2011 року;

понад 500 тисяч гривень — з 1 квітня 2011 року;

понад 100 тисяч гривень — з 1 липня 2011 року;

понад 10 тисяч гривень — з 1 січня 2012 року.

Податкова накладна, в якій сума податку на додану вартість не перевищує 10 тисяч гривень, не підлягає включенню до Єдиного реєстру податкових накладних.

Платники податку щомісяця у передбачені для місячної звітності терміни подають органу державної податкової служби в електронному вигляді копії записів у реєстрах виданих і отриманих податкових накладних за такий період. Орган ДПС розробляє та розміщує на своєму офіційному веб-сайті програму ведення обліку записів у Реєстрах виданих та отриманих податкових накладних в електронному вигляді та забезпечує її безкоштовне розповсюдження. Ці положення необхідні для забезпечення ефективного контролю

лю за правильністю нарахування податку (запобігання порушенням податкового законодавства).

За даними Реєстру виданих та отриманих податкових накладних складається **Декларація з ПДВ**.

У бухгалтерському обліку для відображення ПДВ використовується субрахунок **641 «Розрахунки за податками»**, а операції з обліку ПДВ відображаються такими бухгалтерськими записами:

а) Відвантажено товари покупцеві:

Дт 361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями»;

Кт 702 «Дохід виручка від реалізації товарів».

Відображено ПДВ:

Дт 702 «Дохід виручка від реалізації товарів»;

Кт 641 «Розрахунки за податками / ПДВ».

б) Отримано товар від постачальника:

Дт 281 «Товари»

Кт 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»

Відображено ПДВ:

Дт 641 «Розрахунки за податками / ПДВ «;

Кт 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками».

8. Облік податкових зобов'язань з ПДВ (сутність податкових зобов'язань з ПДВ, дата збільшення податкових зобов'язань з ПДВ, порядок заповнення податкових накладних та їх реєстрація, відображення податкових зобов'язань з ПДВ на рахунках обліку)

Податкове зобов'язання — сума коштів, яку платник податків, у тому числі податковий агент, повинен сплатити до відповідного бюджету як податок або збір на підставі, в порядку та строки, визначені податковим законодавством (у тому числі сума коштів, визначена платником податків у податковому векселі та не сплачена в установленій законом строк).

Важливим елементом у механізмі сплати ПДВ є дата виникнення податкових зобов'язань і право платника на податковий кредит.

Датою виникнення податкових зобов'язань з постачання товарів/послуг вважається дата, яка припадає на податковий період, протягом якого відбувається будь-яка з подій, що сталася раніше:

а) дата зарахування коштів від покупця/замовника на банківський рахунок платника податку як оплата товарів/послуг, що підлягають постачанню, а в разі постачання товарів/послуг за готівку — дата оприбуткування коштів у касі платника податку, а в разі відсу-

тності такої — дата інкасації готівки у банківській установі, що обслуговує платника податку;

б) дата відвантаження товарів, а в разі експорту товарів — дата оформлення митної декларації, що засвідчує факт перетинання митного кордону України, оформлена відповідно до вимог митного законодавства, а для послуг — дата оформлення документа, що засвідчує факт постачання послуг платником податку.

У разі **постачання товарів або послуг з використанням торговельних автоматів** вважається дата **виймання з таких торговельних апаратів** або подібного устаткування грошової виручки. Правила інкасації зазначеної виручки встановлюються Національним банком України.

У разі **постачання товарів за договорами товарного кредиту** (товарної позики, розстрочки), умови яких передбачають сплату (нарахування) відсотків, датою збільшення податкових зобов'язань у частині таких відсотків вважається **дата їх нарахування** згідно з умовами відповідного договору.

У разі якщо постачання товарів/послуг через **торговельні автомати здійснюється з використанням жетонів, карток** або інших замінників національної валюти, датою збільшення податкових зобов'язань вважається **дата постачання таких жетонів, карток** або інших замінників національної валюти.

У разі якщо постачання товарів/послуг здійснюється з використанням **кредитних або дебетових карток**, дорожніх, комерційних, іменних або інших чеків, датою збільшення податкових зобов'язань вважається **дата, що засвідчує факт постачання платником податку товарів/послуг покупцю**, оформлена податковою накладною, або дата виписування відповідного рахунка (товарного чека), залежно від того, яка подія відбулася раніше.

Датою виникнення податкових зобов'язань **орендодавця (лізингодавця) для операцій фінансової оренди (лізингу)** є **дата фактичної передачі об'єкта фінансової оренди (лізингу)** у користування орендарю (лізингоотримувачу).

Датою виникнення податкових зобов'язань у разі **постачання товарів/послуг з оплатою за рахунок бюджетних коштів** є **дата зарахування таких коштів на банківський рахунок платника податку** або дата отримання відповідної компенсації у будь-якій іншій формі, включаючи зменшення заборгованості такого платника податку за його зобов'язаннями перед бюджетом.

Датою виникнення податкових зобов'язань у разі **ввезення товарів на митну територію України** є **дата подання митної декларації** для митного оформлення.

Датою виникнення податкових зобов'язань за операціями з **постачання послуг нерезидентами**, місцем надання яких є митна те-

риторія України, є дата списання коштів з банківського рахунка платника податку в оплату послуг або дата оформлення документа, що засвідчує факт постачання послуг нерезидентом, залежно від того, яка з подій відбулася раніше.

Датою виникнення податкових зобов'язань виконавця довгострокових договорів (контрактів) є дата фактичної передачі виконавцем результатів робіт за такими договорами (контрактами).

Довгостроковий договір (контракт) — це будь-який договір на виготовлення товарів, виконання робіт, надання послуг з довготривалим (більше одного року) технологічним циклом виробництва та якщо договорами, які укладені на виробництво таких товарів, виконання робіт, надання послуг, не передбачено поетапного їх здавання.

Первинним документом податкового обліку, який дає право на визнання податкових зобов'язань є **податкова накладна**.

Податкову накладну видає продавець покупцеві за умови їхньої реєстрації як платників ПДВ. Вона є документом, що дає **право**:

- ✓ продавцю на визначення податкових зобов'язань;
- ✓ покупцю на зменшення податкових зобов'язань протягом звітного періоду на суму ПДВ, сплаченого у зв'язку з придбанням товарів, вартість яких відносять до валових витрат (податковий кредит).

Податкову накладну складають у двох примірниках (оригінал і копія) у момент виникнення податкових зобов'язань продавця, тобто на дату здійснення будь-якої з подій, що сталася раніше.

Оригінал податкової накладної надають покупцю товарів (робіт, послуг) на його вимогу.

Всі податкові накладні заносяться до Реєстру виданих та отриманих податкових накладних, а потім — до Декларації з ПДВ.

У бухгалтерському обліку для відображення податкового зобов'язання використовується субрахунок **643 «Податкові зобов'язання»**, який є транзитним і сума ПДВ на ньому відображається тимчасово — до проведення взаєморозрахунків з покупцями і замовниками.

9. Облік податкового кредиту з ПДВ (сутність податкового кредиту з ПДВ, дата збільшення податкового кредиту з ПДВ, порядок заповнення податкових накладних та їх реєстрація, відображення податкового кредиту з ПДВ на рахунках бухгалтерського обліку)

Податковий кредит — це сума, на яку платник ПДВ має право зменшити податкове зобов'язання звітного (податкового) періоду.

Датою виникнення права платника на податковий кредит є:

✓ при використанні кредитних чи дебетових карток, чеків: дата списання коштів із банківського рахунка підприємства в оплату товарів або дата оформлення податкової накладної;

✓ для операцій із ввезення товарів (робіт, послуг) — дата сплати рахунка за податковими зобов'язаннями при оформленні ввізної митної декларації;

✓ для бартерних (товарообмінних) операцій — дата здійснення заключної (балансуючої) операції, що відбулася після першої з подій: дати відвантаження товарів або дата їхнього оприбуткування.

Право на віднесення сум податку до податкового кредиту виникає у разі здійснення операцій з:

✓ придбання або виготовлення товарів (у тому числі в разі їх ввезення на митну територію України) та послуг;

✓ придбання (будівництво, спорудження, створення) необоротних активів, у тому числі при їх ввезенні на митну територію України (у тому числі у зв'язку з придбанням та/або ввезенням таких активів як внесок до статутного фонду та/або при передачі таких активів на баланс платника податку, уповноваженого вести облік результатів спільної діяльності);

✓ отримання послуг, наданих нерезидентом на митній території України, та в разі отримання послуг, місцем постачання яких є митна територія України;

✓ ввезення необоротних активів на митну територію України за договорами оперативного або фінансового лізингу.

Отже, основною умовою віднесення сум ПДВ, сплачених (нарахованих) у зв'язку з придбанням товарів, послуг та основних фондів, до податкового кредиту, є їх використання в оподатковуваних операціях у межах господарської діяльності платника податку.

Датою виникнення права платника податку на віднесення сум податку до податкового кредиту вважається:

✓ дата тієї події, що відбулася раніше:

✓ дата списання коштів з банківського рахунка платника податку на оплату товарів/послуг;

✓ дата отримання платником податку товарів/послуг, що підтверджено податковою накладною.

Податковий кредит звітного періоду визначається виходячи з договірної (контрактної) вартості товарів/послуг, але не вище рівня звичайних цін та складається з сум податків, нарахованих (сплачених) платником податку за основною або нульовою ставкою, протягом такого звітного періоду у зв'язку з:

✓ придбанням або виготовленням товарів (у тому числі при їх імпорті) та послуг з метою їх подальшого використання в оподат-

ковуваних операціях у межах господарської діяльності платника податку;

✓ придбанням (будівництвом, спорудженням) основних фондів (основних засобів, у тому числі інших необоротних матеріальних активів та незавершених капітальних інвестицій у необоротні капітальні активи), у тому числі при їх імпорті, з метою подальшого використання в оподатковуваних операціях у межах господарської діяльності платника податку.

Не відносяться до податкового кредиту суми податку, сплаченого (нарахованого) у зв'язку з придбанням товарів/послуг, не підтверджені податковими накладними або оформлені з порушенням вимог чи не підтверджені митними деклараціями (іншими подібними документами).

У разі якщо на момент перевірки платника податку органом державної податкової служби суми податку, які попередньо віднесені до податкового кредиту, залишаються не підтвердженими зазначеними цим пунктом документами, платник податку несе відповідальність відповідно до закону.

У разі якщо платник податку не включив у відповідному звітному періоді до податкового кредиту суму податку на додану вартість на підставі отриманих податкових накладних, таке право зберігається за ним протягом 365 календарних днів з дати виписки податкової накладної.

Платники податку, що застосовували касовий метод до набрання чинності Кодексу або застосовують касовий метод, мають право на включення до податкового кредиту сум податку на підставі податкових накладних, отриманих протягом 60 календарних днів з дати списання коштів з банківського рахунка платника податку.

Первинним документом податкового обліку, який дає право на визнання податкового кредиту є **податкова накладна**.

У бухгалтерському обліку для відображення податкового кредиту використовується субрахунок **644 «Податковий кредит»**, який є транзитним і сума ПДВ на ньому відображається тимчасово — до проведення взаєморозрахунків з постачальниками і підрядниками.

10. Порядок складання та подання податкової декларації з ПДВ (характеристика податкової декларації з ПДВ, періодичність та порядок її подання, методика складання)

Згідно з Податковим кодексом України підприємства (платники податку) зобов'язані подавати податковому органу за місцем свого знаходження **податкову декларацію**.

Податкова декларація — це документ, що подається платником ПДВ контролюючому органу протягом 20 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного (податкового) місяця. Додатки до податкової декларації є її невід’ємною частиною.

Податкову декларацію з податку на додану вартість подають за базовий податковий (звітний) період, що дорівнює:

календарному місяцю — протягом 20-ти календарних днів, наступних за останнім календарним днем звітного (податкового) місяця;

календарному кварталу — протягом 40-ка календарних днів, наступних за останнім календарним днем звітного (податкового) кварталу.

Декларацію з податку на додану вартість подають за двома формами: повною і скороченою.

Декларацію за повною формою подає підприємство до податкового органу за місцем його реєстрації. Подання ксерокопії не дозволяється.

Декларацію подають незалежно від того, було у звітному періоді в підприємства податкове зобов’язання, чи ні, тобто незалежно від стану його фінансово-господарської діяльності.

Декларація з ПДВ заповнюється на основі Реєстру виданих та отриманих податкових накладних, в які заносяться дані з усіх податкових накладних.

Підприємство самостійно обчислює суму податкового зобов’язання, зазначеного в Декларації. Дані, наведені в декларації, мають відповідати даним фінансового обліку та даним Реєстру виданих та отриманих податкових накладних, достовірність даних підтверджують: підписом платника, якщо платник — фізична особа, в інших випадках (особа, визначена як платник податку на додану вартість, крім фізичних осіб) — підписами відповідальних посадових осіб (директора, головного бухгалтера) та печаткою, а у разі подання декларації в електронній формі — електронним підписом підзвітних осіб, зареєстрованих у порядку, визначеному законодавством. До декларації вносяться дані податкового обліку платника окремо за кожний звітний період без зростаючого підсумку.

11. Облік акцизного податку (сутність акцизного податку, платники податку, об’єкти та база оподаткування, порядок його нарахування та відображення в обліку. Порядок складання та строки подання звітності по акцизному податку.

Акцизний податок — непрямий податок на споживання окремих видів товарів (продукції), визначених Кодексом як підакцизні, що включається до ціни таких товарів (продукції) (14.1.4. ПКУ).

Платниками акцизного податку є:

✓ юридичні та фізичні особи, що виробляють, у тому числі з давальницької сировини підакцизні товари (продукцію) на митній території України.

Виробництво **спирту етилового**, спирту етилового ректифікованого виноградного, спирту етилового ректифікованого плодового може здійснюватися лише на **державних підприємствах, а біоетанолу** — на підприємствах **усіх форм власності** за наявності у них ліцензій. Виробництво **алкогольних напоїв та тютюнових виробів** здійснюється суб'єктами господарювання незалежно від форм власності за умови одержання ліцензії.

✓ особи-суб'єкти господарювання, які ввозять підакцизні товари (продукцію) на митну територію України.

✓ фізичні особи (резидентів чи не резидентів), які ввозять підакцизні товари (продукцію) на митну територію України в обсягах, які кількісно перевищують величину (на одну особу), визначену митним законодавством України.

✓ особи, які здійснюють операції з конфіскованими, безхазяйними підакцизними товарами, такими, які за правом успадкування чи на інших підставах переходять у власність держави.

✓ особи, які реалізують або передають іншим особам для подальшого використання підакцизні товари (продукцію), що були ввезені на митну територію України без сплати акцизного податку.

✓ особи, на яких покладено виконання вимог щодо звільнення від оподаткування в частині дотримання таких вимог: митних режимів; цільового використання підакцизних товарів для виробництва інших підакцизних товарів, на які встановлено нульову ставку податку; звільнених від оподаткування, або які не підлягають оподаткуванню акцизним податком, за умови порушення відповідних норм.

Об'єктом оподаткування акцизним податком визначаються операції з:

✓ реалізації вироблених в Україні товарів.

✓ реалізації (передачі) підакцизних товарів (продукції) з метою власного споживання, промислової переробки (за виключенням використання такої продукції для подальшого виробництва підакцизної продукції), здійснення внесків до статутного капіталу, а також працівникам підприємства-виробника підакцизних товарів (продукції).

✓ ввезення на митну територію України підакцизних товарів (продукції). Сплата податку здійснюється під час митного оформлення таких товарів, за винятком алкогольних напоїв та тютюнових виробів.

✓ реалізації конфіскованих та інших товарів, які перейшли у власність держави.

✓ реалізації або передачі підакцизних товарів (продукції), що були звільнені від сплати податку, у разі порушення умов звільнення.

✓ обсяги та вартість втрачених підакцизних товарів (продукції) понад встановлені нормативи.

Не підлягають оподаткуванню акцизним податком:

✓ операції з реалізації підакцизних товарів (продукції) на експорт (право на таке звільнення мають лише виробники такої продукції, а також її власники, якщо продукція була виготовлена з давальницької сировини). **Акцизний податок не нараховується** за умови документального підтвердження здійснення експортної операції, а саме — оригіналом п'ятого аркуша («примірник для декларанта») вантажної митної декларації форми МД-2 (МД-3), що є її складовою частиною, виданого митним органом під час здійснення митного оформлення експорту підакцизної продукції.

✓ придбання за кошти державного та місцевого бюджетів легкових автомобілів спеціального призначення для інвалідів (у т. ч. для дітей-інвалідів) та легкових автомобілів спеціального призначення для МОЗ та МЧС України.

✓ ввезення підакцизних товарів (продукції), які призначені для офіційного використання дипломатичними та консульськими службами іноземних держав, а також особистого використання їх працівниками.

✓ розміщення ввезених підакцизних товарів у митний режим: транзиту, митного складу, магазину безмитної торгівлі, тимчасового ввезення, переробки на митній території України. Такі операції можуть бути віднесені до об'єкта оподаткування у разі недотримання вимог зазначених митних режимів.

✓ операції щодо знищення підакцизних товарів (продукції) відповідно до Порядку утилізації або знищення неякісних чи небезпечних алкогольних напоїв та тютюнових виробів;

✓ реалізація вироблених підакцизних товарів (продукції), що використовуються як сировина для виробництва підакцизних товарів або ввезення виробником підакцизних товарів (за умови пред'явлення ліцензії на право виробництва).

✓ ввезення підакцизних товарів фізичними особами в межах норм, визначених митним законодавством для безмитного ввезення).

✓ реалізація підакцизних товарів (виготовлених вітчизняними виробниками) магазинам безмитної торгівлі.

Для оподаткування акцизним податком Кодексом (ст. 215 Кодексу) встановлено **ставки в твердих сумах** з одиниці товару (про-

дукції) — гривнях та євро — *специфічні*, а також у **процентах** до обороту реалізації (ввезення) товару (продукції) — *адвалорні*.

Датою виникнення податкових зобов'язань зі сплати акцизного податку щодо підакцизних товарів, **вироблених на митній території України**, визначено дату реалізації таких товарів (продукції), за винятком випадків відтермінування сплати податку за податковим векселем на строк 90 або 180 днів.

Датою виникнення податкового зобов'язання **при імпорті** підакцизних товарів (продукції) є дата подання митному органу вантажно-митної декларації для відповідного митного оформлення. Крім того, у разі встановлення порушень митних режимів, згідно з якими при митному оформленні податок не сплачувався, датою виникнення податкового зобов'язання є дата встановлення такого порушення. При цьому сума податку розраховується за ставками податку, які діяли на момент митного оформлення підакцизних товарів (продукції) у такому митному режимі без сплати податку.

Датою виникнення податкового зобов'язання **при виробництві** підакцизних товарів (продукції) з давальницької сировини є дата відвантаження такої продукції замовнику або, за його дорученням, — іншій особі.

Датою виникнення податкових зобов'язань з підакцизними товарами (продукцією), які були **використані для власних виробничих потреб**, вважається дата, яка припадає на податковий період, протягом якого відбулася передача зазначених товарів у використання у виробничому процесі. Виключенням з цієї норми є випадки, коли підакцизні товари (сировина, продукція) використовуються як сировина для виробництва підакцизних товарів.

Суми акцизного податку **перераховуються до бюджету** виробниками підакцизних товарів (продукції) протягом 10 календарних днів, що настають за останнім днем відповідного граничного строку за місячний податковий період.

Суми податку з алкогольних напоїв, для виробництва яких використовується спирт етиловий неденатурований, сплачуються при придбанні марок акцизного податку.

Дані відображаються у **декларації з акцизного податку**. Форма та порядок заповнення такої декларації затверджується центральним органом державної податкової служби. До декларації додається також і розшифровка оборотів, які не підлягають оподаткуванню.

Граничний термін подання декларації визначений із врахуванням податкового періоду в один календарний місяць. Таким чином, декларація повинна бути подана до органу державної податкової служби за місцем реєстрації платника податків не пізніше 20 числа календарного місяця, наступного за звітним.

У бухгалтерському обліку для відображення акцизного податку використовується субрахунок **641 «Розрахунки за податками»**

а) Відвантажено підакцизну продукцію покупцеві:

Дт 361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями»;

Кт 701 «Дохід виручка від реалізації продукції».

Відображено акцизний податок:

Дт 701 «Дохід виручка від реалізації продукції»;

Кт 641 «Розрахунки за податками / Акцизний податок».

б) Отримано підакцизні товари від іноземного постачальника (імпорт товарів):

Дт 281 «Товари»

Кт 632 «Розрахунки з іноземними постачальниками»

Відображено акцизний податок:

Дт 281 «Товари»;

Кт 641 «Розрахунки за податками / Акцизний податок».

в) Перераховано акцизний податок до бюджету:

Дт 641 «Розрахунки за податками / Акцизний податок»;

Кт 311 «Поточний рахунок в національній валюті».

12. Облік податку на доходи фізичних осіб (сутність податку, об'єкт оподаткування, податкові соціальні пільги, ставка податку, відображення в обліку податку на доходи фізичних осіб, порядок звітування перед податковими органами)

Платниками податку на доходи фізичних осіб є:

фізична особа — резидент, яка отримує доходи як з джерела їх походження в Україні, так і іноземні доходи;

фізична особа — нерезидент, яка отримує доходи з джерела їх походження в Україні;

податковий агент.

Не є платником податку нерезидент, який отримує доходи з джерела їх походження в Україні і має дипломатичні привілеї та імунітет, встановлені чинним міжнародним договором України, щодо доходів, які він отримує безпосередньо від провадження дипломатичної чи прирівняної до неї таким міжнародним договором діяльності.

Об'єктом оподаткування резидента є:

✓ загальний місячний (річний) оподатковуваний дохід;

✓ доходи з джерела їх походження в Україні, які остаточно оподатковуються під час їх нарахування (виплати, надання);

✓ іноземні доходи — доходи (прибуток), отримані з джерел за межами України.

Об'єктом оподаткування нерезидента є:

✓ загальний місячний (річний) оподатковуваний дохід з джерела його походження в Україні;

✓ доходи з джерела їх походження в Україні, які остаточно оподатковуються під час їх нарахування (виплати, надання).

✓ Базою оподаткування є: загальний оподатковуваний дохід — будь-який дохід, який підлягає оподаткуванню, нарахований (виплачений, наданий) на користь платника податку протягом звітного податкового періоду.

До загального місячного (річного) оподатковуваного доходу платника податку включаються:

✓ доходи у вигляді заробітної плати, нараховані (виплачені) платнику податку відповідно до умов трудового договору (контракту);

✓ суми винагород та інших виплат, нарахованих (виплачених) платнику податку відповідно до умов цивільно-правового договору;

✓ доходи від продажу об'єктів майнових і немайнових прав, зокрема інтелектуальної (промислової) власності, та прирівняні до них права, доходи у вигляді сум авторської винагороди, іншої плати за надання права на користування або розпорядження іншим особам нематеріальним активом (творами науки, мистецтва, літератури або іншими нематеріальними активами), об'єкти права інтелектуальної промислової власності та прирівняні до них права (роялті), у тому числі отримані спадкоємцями власника такого нематеріального активу;

✓ дохід від надання майна в лізинг, оренду або суборенду (строкове володіння та/або користування);

✓ оподатковуваний дохід (прибуток), не включений до розрахунку загальних оподатковуваних доходів минулих податкових періодів та самостійно виявлений у звітному періоді платником податку або нарахований органом державної податкової служби;

✓ дохід у вигляді дивідендів, вигащів, призів, процентів (крім процентів, а також вигащів та призів у державну грошову лотерею);

✓ інвестиційний прибуток від проведення платником податку операцій з цінними паперами, деривативами та корпоративними правами, випущеними в інших, ніж цінні папери;

✓ дохід у вигляді вартості успадкованого чи отриманого у дарунок майна;

✓ сума надміру витрачених коштів, отриманих платником податку на відрядження або під звіт та не повернутих у встановлені законодавством строки тощо.

Під час нарахування (надання) доходів у будь-якій негрошовій формі базою оподаткування є вартість такого доходу, розрахована за звичайними цінами, помножена на коефіцієнт, який обчислюється за такою формулою:

$$K = 100 : (100 - Cп),$$

де К — коефіцієнт;

Сп — ставка податку, встановлена для таких доходів на момент їх нарахування.

Під час нарахування доходів у формі заробітної плати база оподаткування визначається як нарахована заробітна плата, зменшена на суму єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, страхових внесків до Накопичувального фонду, а у випадках, передбачених законом, — обов'язкових страхових внесків до недержавного пенсійного фонду, які відповідно до закону сплачуються за рахунок заробітної плати працівника, а також на суму податкової соціальної пільги за її наявності.

Податковим кодексом України встановлено **помірно-прогресивну шкалу ставок податку** з доходів фізичних осіб:

для сум доходу, що не перевищує 10-кратний розмір мінімальної заробітної плати на 1 січня звітного податкового року -15 % від бази оподаткування;

для сум доходу, що перевищує зазначену межу — 17 % (в 2011 р. понад 9400 грн).

Ставка податку становить 15 відсотків бази оподаткування щодо доходів, одержаних у формі заробітної плати, інших заохочувальних та компенсаційних виплат або інших виплат і винагород, які виплачуються (надаються) платнику у зв'язку з трудовими відносинами та за цивільно-правовими договорами.

Ставка податку становить **5 відсотків** бази оподаткування щодо доходу, нарахованого як:

✓ процент на поточний або депозитний (вкладний) банківський рахунок;

✓ процентний або дисконтний дохід за іменним ощадним (депозитним) сертифікатом;

✓ процент на вклад (депозит) члена кредитної спілки у кредитній спілці;

✓ дохід, який виплачується компанії, що управляє активами інституту спільного інвестування, на розміщені активи відповідно до закону;

✓ дохід за іпотечними цінними паперами (іпотечними облігаціями та сертифікатами) відповідно до закону;

- ✓ дохід у вигляді відсотків (дисконту), отриманий власником облігації, від їх емітента відповідно до закону;
- ✓ дохід за сертифікатом фонду операцій з нерухомістю та дохід, отриманий платником податку внаслідок викупу (погашення) управителем сертифікатів фонду операцій з нерухомістю в порядку, визначеному в проспекті емісії сертифікатів;
- ✓ доходи у вигляді дивідендів.

Ставка податку становить **30 відсотків** бази оподаткування щодо доходів, нарахованих як виграш чи приз (крім у державній та недержавній грошовій лотереї та виграшу гравця (учасника), отриманого від організатора азартної гри) на користь резидентів або нерезидентів;

Ставка податку становить **10 відсотків** бази оподаткування щодо доходу у формі заробітної плати шахтарів — працівників, які видобувають вугілля, залізну руду, руди кольорових і рідкісних металів, марганцеві та уранові руди, працівників шахтобудівних підприємств, які зайняті на підземних роботах повний робочий день та 50 відсотків і більше робочого часу на рік, а також працівників державних воєнізованих аварійно-рятувальних служб (формувань), у тому числі спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань цивільного захисту, у вугільній промисловості, — за Списком № 1 виробництв, робіт, професій, посад і показників на підземних роботах, на роботах з особливо шкідливими і особливо важкими умовами праці, зайнятість в яких повний робочий день дає право на пенсію за віком на пільгових умовах, затвердженим Кабінетом Міністрів України.

Податок сплачується (перераховується) до бюджету під час виплати оподаткованого доходу єдиним платіжним документом. Банки приймають платіжні документи на виплату доходу лише за умови одночасного подання розрахункового документу на перерахування цього податку до бюджету.

Перелік податкових соціальних пільг:

у розмірі, що дорівнює **100 відсоткам** (до 01.01.2015 р. — **50 %**) розміру прожиткового мінімуму для працездатної особи (у розрахунку на місяць), встановленому законом на 1 січня звітного податкового року, — для будь-якого платника податку (для осіб у яких СОД не перевищує в 2011 р. — 1320 грн.)

у розмірі, що дорівнює **100 відсоткам** (до 01.01.2015 р. — **50 %**) суми пільги, визначеної для платника податку, який утримує **двох чи більше дітей віком до 18 років**, — у розрахунку на кожну таку дитину.

Розміри податкових соціальних пільг в 2011 р., які утримують **двох чи більше дітей віком до 18 років** наведено в табл. 11.

РОЗМІРИ ПОДАТКОВИХ СОЦІАЛЬНИХ ПІЛЬГ НА ДІТЕЙ В 2011 Р.

№ з/п	Норма ПКУ	Вид пільги	Розмір (у % до розміру основної ПСП)	Розмір у грн.
1	Пп. 169.1.1 ст. 169	основна	100 (до 01.01.2015-50 % прожиткового мінімуму)	470,50
2	Пп. 169.1.2 ст. 169	підвищена	100 * N	470,50*N
3	Пп. 169.1.3 ст. 169	підвищена	150	705,75
4	Пп. 169.1.4 ст. 169	підвищена	200	941,00
N-кількість дітей до 18 років, що перебувають на утриманні платника				

Приклад. Працівник має 2 дітей віком до 18 років, з яких одна дитина інвалід, отримав за січень 2011 р. заробітну плату у сумі 2600 грн. Граничний розмір доходу для застосування ПСП для працівника 2640 грн. (1320 грн. X 2 дітей).

Загальна сума ПСП за січень працівника складає 1646,75 грн. (470,50 грн. + 470,50 грн. + 705,75 грн.). Тобто, платник отримує на кожну дитину 50 % відповідно до пп. 169.1.2 ст. 169 та одну пільгу 150 % відповідно до пп. 169.1.3 ст. 169.

Об'єкт оподаткування з урахуванням ПСП та суми ЄВСС складає 859,65 грн. (2600 грн. – 1646,75 грн. – 2600 грн. x 3,6 %)

у розмірі, що дорівнює **150 відсоткам** суми пільги, визначеної для такого платника податку, який:

✓ є одинокою матір'ю (батьком), вдовою (вдівцем), або опікуном, піклувальником — у розрахунку на кожну дитину віком до 18 років;

✓ утримує дитину-інваліда — у розрахунку на кожну таку дитину віком до 18 років;

✓ є особою, віднесеною законом до першої або другої категорій осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, включаючи осіб, нагороджених грамотами Президії Верховної Ради УРСР у зв'язку з їх участю в ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи;

✓ є учнем, студентом, аспірантом, ординатором, ад'юнктом;

✓ є інвалідом I або II групи, у тому числі з дитинства;

✓ є особою, якій присуджено довічну стипендію як громадянину, що зазнав переслідувань за правозахисну діяльність, включаючи журналістів;

✓ учасником бойових дій на території інших країн у період після Другої світової війни на якого поширюється дія Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»;

у розмірі, що дорівнює **200 відсоткам** суми пільги, визначеної для такого платника податку, який є:

✓ Героєм України, Героєм Радянського Союзу, Героєм Соціалістичної Праці або повним кавалером ордена Слави чи ордена Трудової Слави, особою, нагородженою чотирма і більше медалями «За відвагу»;

✓ учасником бойових дій під час Другої світової війни або особою, яка у той час працювала в тилу, та інвалідом I і II групи, з числа учасників бойових дій на території інших країн у період після Другої світової війни, на яких поширюється дія Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»;

✓ колишнім в'язнем концтаборів, гетто та інших місць примусового утримання під час Другої світової війни або особою, визнаною репресованою чи реабілітованою;

✓ особою, яка була насильно вивезена з території колишнього СРСР під час Другої світової війни на територію держав, що перебували у стані війни з колишнім СРСР або були окуповані фашистською Німеччиною та її союзниками;

✓ особою, яка перебувала на блокадній території колишнього Ленінграда (Санкт-Петербург, Російська Федерація) у період з 8 вересня 1941 року по 27 січня 1944 року.

Податкова соціальна пільга застосовується до нарахованого платнику податку місячного доходу у вигляді заробітної плати тільки за одним місцем його нарахування (виплати).

Особою, відповідальною за нарахування, утримання та сплату (перерахування) до бюджету податку з доходів у вигляді заробітної плати, є роботодавець, який виплачує такі доходи на користь платника податку.

Особою, відповідальною за нарахування, утримання та сплату (перерахування) до бюджету податку з інших доходів, є:

а) податковий агент — для оподатковуваних доходів з джерела їх походження в Україні;

б) платник податку — для іноземних доходів та доходів, джерело виплати яких належить особам, звільненим від обов'язків нарахування, утримання або сплати (перерахування) податку до бюджету.

Банки не мають права приймати платіжні документи на виплату доходів, якщо ті не передбачають перерахування податку до бюджету.

У тому разі, коли оподатковуваний доход нараховується, але не виплачується, податок, що підлягає сплаті з такого доходу, повинен

бути сплачений до бюджету в терміни, встановлені Законом України «Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами й державними цільовими фондами» від 21.12.2000 р. № 2181-111, тобто до 30 числа (включно) наступного місяця.

Якщо ж заробітна плата виплачується в натуральній формі або готівкою з каси, то податок з доходів фізичних осіб повинен бути сплачений протягом одного банківського дня, що йде за днем такої виплати.

Щомісячно та шоквартально органам ДПС подають звітність про суми доходів, нарахованих (сплачених) на користь фізичних осіб, а також суми утриманого та сплаченого податку.

Крім того, платники податку зобов'язані подавати **річну декларацію** про майновий стан і доходи (податкову декларацію).

Утримання податку з доходів фізичних осіб відображається по дебету субрахунку **661 «Розрахунки по заробітній платі»** із кредиту субрахунку **641 «Розрахунки по податках»**, субрахунок другого порядку або аналітичний рахунок «Розрахунки по податку з доходів фізичних осіб».

Податок з доходів фізичних осіб перераховується до бюджету при виплаті оподаткованого доходу єдиним платіжним документом:

Дт 641 «Розрахунки по податках», субрахунок другого порядку або аналітичний рахунок «Розрахунки по податку з доходів фізичних осіб»

Кт 311 «Поточні рахунки в національній валюті».

13. Облік плати за землю (методика розрахунку плати за землю, відображення в обліку плати за землю, порядок звітування перед податковими органами та граничні терміни сплати)

Плата за землю — загальнодержавний податок, який справляється у формі земельного податку та орендної плати за земельні ділянки державної і комунальної власності (ст. 14 ПК України).

Земельний податок — обов'язковий платіж, що справляється з власників земельних ділянок та земельних часток (паїв), а також постійних землекористувачів.

Орендна плата за земельні ділянки державної і комунальної власності — обов'язковий платіж, який орендар вносить орендодавцеві за користування земельною ділянкою.

Платники плати за землю є суб'єктами податкових правовідносин, це **фізичні та юридичні особи**, які постійно користуються

земельною ділянкою у зв'язку з набуттям права власності на неї або використовують на підставі укладеного договору оренди земельну ділянку, яка перебуває в державній або комунальній формі власності.

Документами, що посвідчують право власності на земельну частку (пай), також є:

- ✓ свідоцтво про право на спадщину;
- ✓ засвідчені у встановленому законом порядку договори купівлі-продажу, дарування, міни, до яких додається сертифікат на право на земельну частку (пай);
- ✓ рішення суду про визнання права на земельну частку (пай).

Документом, що посвідчує право на отримання земельної частки (паю) громадянами України, є трудова книжка члена колективного або іншого сільськогосподарського підприємства чи нотаріально засвідчена виписка з неї.

Право користування землею — це право володіння і користування земельною ділянкою. Право користування землею включає право постійного користування земельною ділянкою, право оренди та право концесії земельної ділянки. Користування наданою земельною ділянкою — не тільки право, а й обов'язок землекористувача, який повинен забезпечувати використання землі за цільовим призначенням.

Об'єктом плати за землю є земельна ділянка (частина земної поверхні з установленими межами, певним місцем розташування, цільовим (господарським) призначенням та з визначеними щодо неї правами), а також земельна частка (пай), що перебуває у власності чи користуванні, у тому числі на умовах оренди.

Розмір орендної плати, як і податку на землю, не залежить від наслідків господарської діяльності орендаря, а обчислення розміру орендної плати здійснюється з урахуванням індексації **нормативної грошової оцінки земель**.

Нормативна грошова оцінка земельних ділянок — це капіталізований рентний дохід із земельної ділянки, визначений відповідно до законодавства центральним органом виконавчої влади з питань земельних ресурсів.

Ставка податку — це законодавчо визначений річний розмір плати за одиницю площі оподаткованої земельної ділянки.

Ставки податку за один гектар **сільськогосподарських угідь** встановлюються у відсотках від їх нормативної грошової оцінки.

ПКУ встановлює два види ставок земельного податку залежно від типу сільського господарського угіддя: для ріллі, сіножатей та пасовищ — **0,1 %** та для багаторічних насаджень — **0,03 %**.

Ставка податку за земельні ділянки, нормативну грошову оцінку яких проведено, встановлюється у розмірі 1 відсотка від їх нормативної грошової оцінки.

Ставки податку за земельні ділянки, нормативну грошову оцінку яких не проведено, встановлюються у таких розмірах:

Групи населених пунктів з чисельністю населення, тис. осіб	Ставки податку, гривень за 1 кв. метр	Коефіцієнт, що застосовується у містах Києві, Сімферополі, Севастополі та містах обласного значення
до 3	0,24	
від 3 до 10	0,48	
від 10 до 20	0,77	
від 20 до 50	1,2	1,2
від 50 до 100	1,44	1,4
від 100 до 250	1,68	1,6
від 250 до 500	1,92	2,0
від 500 до 1000	2,4	2,5
від 1000 і більше	3,36	3,0

Розмір земельного податку = Об'єкт справляння (площа земельної ділянки) • Грошову оцінку земельної ділянки (за 1 га) • Ставка земельного податку

Від сплати податку звільняються фізичні особи:

- ✓ інваліди першої і другої групи;
- ✓ фізичні особи, які виховують трьох і більше дітей віком до 18 років;
- ✓ пенсіонери (за віком);
- ✓ ветерани війни;
- ✓ фізичні особи, визнані законом особами, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи.

Звільнення від сплати податку за земельні ділянки, передбачене для відповідної категорії **фізичних осіб** поширюється на одну земельну ділянку у межах граничних норм:

- ✓ для ведення особистого селянського господарства — у розмірі не більш як 2 гектари;
- ✓ для будівництва та обслуговування житлового будинку, господарських будівель і споруд (присадибна ділянка): у селах — не більш як 0,25 гектара, в селищах — не більш як 0,15 гектара, в містах — не більш як 0,10 гектара;

✓ для індивідуального дачного будівництва — не більш як 0,10 гектара;

✓ для будівництва індивідуальних гаражів — не більш як 0,01 гектара;

✓ для ведення садівництва — не більш як 0,12 гектара.

Від сплати податку звільняються юридичні особи:

✓ заповідники, у тому числі історико-культурні, національні природні парки, заказники, парки державної та комунальної власності, регіональні ландшафтні парки, ботанічні сади, дендрологічні і зоологічні парки;

✓ дослідні господарства науково-дослідних установ і навчальних закладів сільськогосподарського профілю та професійно-технічних училищ;

✓ органи державної влади та органи місцевого самоврядування, які повністю утримуються за рахунок коштів державного або місцевих бюджетів;

✓ санаторно-курортні та оздоровчі заклади громадських організацій інвалідів;

✓ дитячі санаторно-курортні та оздоровчі заклади України;

✓ релігійні організації України;

✓ дошкільні та загальноосвітні навчальні заклади, заклади культури, науки, освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, фізичної культури та спорту, які повністю утримуються за рахунок коштів державного або місцевих бюджетів;

✓ підприємства, установи, організації, громадські організації фізкультурно-спортивної спрямованості;

✓ землекористувачі за умови передачі земельних ділянок та земельних часток (паїв) в оренду платнику фіксованого сільськогосподарського податку;

✓ новостворені фермерські господарства протягом трьох років, а в труднедостатніх населених пунктах — протягом п'яти років з часу передачі їм земельної ділянки у власність.

Податковим кодексом передбачено два **можливих варіанти обчислення суми податку платником** — юридичною особою (щорічний та щомісячний). При цьому обрання тієї чи іншої моделі та безпосередньо нарахування плати за землю він здійснює самостійно. Сплачується податок протягом 30 календарних днів, що настають за останнім днем календарного місяця. Заповнення та подання **декларації** покладено на платника податкового платежу, до його обов'язків також віднесено надання довідки (витягу) про розмір нормативної грошової оцінки земельної ділянки.

У разі коли платником податку виступає **фізична особа**, нарахування плати за землю та видача повідомлення — рішення про

внесення податку здійснюється податковими органами. Сплачується податок протягом 60 днів з дні вручення повідомлення.

Базовий податковий (звітний) рік починається 1 січня і закінчується 31 грудня.

Підставою для нарахування земельного податку є дані державного земельного кадастру.

Державний земельний кадастр — це особлива державна облікова система, яка встановлює процедуру визнання факту виникнення або припинення права власності (користування) земельними ділянками та містить сукупність відомостей і документів про місце розташування та правовий режим цих ділянок, їх оцінку, класифікацію земель, кількісну та якісну характеристику, розподіл серед власників землі (землекористувачів).

Державний земельний кадастр включає кадастрове зонування та зйомки, бонітування ґрунтів, економічну та грошову оцінку земель, державну реєстрацію земельних ділянок, облік кількості та якості земель.

Податок на землю перераховується до місцевих бюджетів у розмірах:

100 відсотків до бюджетів міст Києва та Севастополя;

75 відсотків плати за землю — для бюджетів міст республіканського Автономної Республіки Крим та міст обласного значення;

60 відсотків плати за землю — для бюджетів сіл, селищ, міст районного значення та їх об'єднань

Облік податку на землю ведеться на рахунку **641 «Розрахунки по податках»**, на якому відкривається субрахунок другого порядку або аналітичний рахунок «Розрахунок по податку на землю».

а) Нархований земельний податок:

Дт 92 «Адміністративні витрати»; 84 «Інші операційні витрати»

Кт 641 «Розрахунки по податках» субрахунок другого порядку або аналітичний рахунок «Розрахунок по податку на землю».

б) Перерахований податок до бюджету:

Дт 641 «Розрахунки по податках» субрахунок другого порядку або аналітичний рахунок «Розрахунок по податку на землю»

Кт 311 «Поточні рахунки в національній валюті».

3) В кінці звітного періоду віднесені витрати по сплаті земельного податку на фінансові результати від звичайної діяльності:

Дт 791 «Результат основної діяльності»

Кт 92 «Адміністративні витрати»; 84 «Інші операційні витрати».

14. Облік екологічного податку (сутність екологічного податку, платники, об'єкти, база та ставку оподаткування, порядок обчислення податку та відображення в обліку, порядок подання звітності та строки сплати)

Екологічний податок — загальнодержавний обов'язковий платіж, що справляється з фактичних обсягів викидів у атмосферне повітря, скидів у водні об'єкти забруднюючих речовин, розміщення відходів, фактичного обсягу радіоактивних відходів, що тимчасово зберігаються їх виробниками, фактичного обсягу утворених радіоактивних відходів та з фактичного обсягу радіоактивних відходів, накопичених до 1 квітня 2009 року(1 розділ, 14.1.57. ПКУ)

Платниками податку є:

- ✓ суб'єкти господарювання;
- ✓ юридичні особи, що не провадять господарську (підприємницьку) діяльність;
- ✓ бюджетні установи;
- ✓ громадські та інші підприємства, установи та організації;
- ✓ постійні представництва нерезидентів.

Об'єктом оподаткування екологічним податком є:

- ✓ викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення;
- ✓ скиди забруднюючих речовин безпосередньо у водні об'єкти;
- ✓ розміщення відходів у спеціально відведених для цього місцях чи на об'єктах, крім розміщення окремих видів відходів як вторинної сировини;
- ✓ утворення радіоактивних відходів (включаючи вже накопичені);
- ✓ тимчасове зберігання радіоактивних відходів їх виробниками понад установлений особливими умовами ліцензії строк.
- ✓ викиди забруднюючих речовин в атмосферу пересувними джерелами забруднення у разі використання ними палива.

Розрахунок екологічного податку здійснюється самостійно платниками щокварталу (крім тих, які визначені пунктом 240.2 ПК України) на основі:

- ✓ фактичних обсягів викидів забруднюючих речовин у тоннах (т);
- ✓ обсягів скиду забруднюючих речовин у тоннах (т);
- ✓ обсягів відходів у тоннах (т);
- ✓ обсягів відходів в одиницях обладнання та приладів (од.).
- ✓ обсягів відходів у вигляді джерел іонізуючого випромінювання у сантиметрах кубічних (см³);

✓ обсягів відходів у вигляді радіоактивних відходів (крім відходів, поданих у вигляді джерел іонізуючого випромінювання) у метрах кубічних (m^3);

✓ обсягів електричної енергії, виробленої експлуатуючими організаціями ядерних установок (атомних електростанцій) у кВт/год (кВт/год);

✓ вартості (без урахування податку на додану вартість) джерел іонізуючого випромінювання у гривнях з копійками;

✓ ставок податку за одиницю бази оподаткування (у гривнях з копійками з округленням до двох десяткових знаків);

✓ коригуючих коефіцієнтів.

Дані, на основі яких розраховується податкове зобов'язання, мають бути підтвердженими первинними документами бухгалтерського обліку.

Податкові агенти здійснюють обрахунок **самостійно** щокварталу, виходячи із фактичних обсягів реалізованого палива та відповідних ставок податку в поточному році.

Для цілей визначення податкового зобов'язання щодо екологічного податку платники зобов'язані визначати суму податку **окремо за кожним видом забруднення** та за кожним видом забруднюючої речовини. Для інших цілей загальна сума екологічного податку — ЕП (у гривнях), яка підлягає сплаті визначається платниками екологічного податку за формулою:

$$EP = P_{вс} + P_{с} + P_{рв} + AEC + S,$$

де $P_{вс}$ — сума податку за викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення (у гривнях);

$P_{с}$ — сума податку за скиди забруднюючих речовин безпосередньо у водні об'єкти (у гривнях);

$P_{рв}$ — сума податку за розміщення відходів (у гривнях);

AEC — сума податку, який справляється за утворення радіоактивних відходів (включаючи вже накопичені) (у гривнях);

S — сума податку, який справляється за тимчасове зберігання радіоактивних відходів їх виробниками понад установлений особливими умовами ліцензії строк (у гривнях).

Платниками до уваги беруться лише ті види забруднень, що є наявними/характерними відповідно до специфіки їх господарської діяльності.

Дані про фактичні обсяги викидів забруднюючих речовин вказуються на основі даних первинної документації бухгалтерського обліку:

журналів обліку за формами ПОД-1 «Журнал обліку стаціонарних джерел забруднення та їх характеристик», ПОД-2 «Журнал об-

ліку виконання заходів з метою охорони атмосферного повітря», ПОД-3 «Журнал обліку роботи газоочисних та пиловловлюючих установок».

журналів обліку за формами ПОД-11 «Журнал обліку водоспоживання (водовідведення) водовимірювальними приладами та обладнаннями», ПОД-12 «Журнал обліку водоспоживання (водовідведення) побічними методами», ПОД-13 «Журнал обліку якості зворотних вод, що скидаються».

даних типової форми № 1-Т «Облік відходів та пакувальних матеріалів та тари» тощо.

Базовим податковим (звітним) періодом для екологічного податку є квартал.

Формою звітності з екологічного податку є **Декларація**.

Органи Держказначейства здійснюють розподіл коштів щодо екологічного податку відповідно до Бюджетного кодексу:

30 відсотків коштів зараховуються до Держбюджету;

70 відсотків зараховується до місцевих бюджетів (крім податку, що справляється за утворення радіоактивних відходів (включаючи вже накопичені) та тимчасове зберігання радіоактивних відходів їх виробниками), в тому числі: до сільських, селищних, міських бюджетів — 50 відсотків, обласних бюджетів та бюджету Автономної Республіки Крим — 20 відсотків, бюджетів міст Києва та Севастополя — 70 відсотків.

15. Збір за першу реєстрацію транспортного засобу (платники збору, об'єкти та база оподаткування, ставки збору, методика розрахунку збору та порядок відображення в обліку нарахування податку, порядок звітування перед податковими органами).

Збір за першу реєстрацію транспортного засобу — загальнодержавний збір, який справляється за першу реєстрацію в Україні транспортних засобів, визначених розділом VII цього Кодексу (14.1.169.ПКУ)

Платниками збору є фізичні і юридичні особи при здійсненні першої реєстрації в Україні транспортних засобів.

Державній реєстрації та обліку підлягають призначені для експлуатації на вулично-дорожній мережі загального користування транспортні засоби усіх типів: автомобілі, автобуси, мотоцикли всіх типів, марок і моделей, самохідні машини, причепа та напівпричепа до них, мотоколяски, інші прирівняні до них транспортні

засоби та мопеди, що використовуються на автомобільних дорогах державного значення.

Механізм розрахунку суми податку в основному залишається тим самим. Визначення **об'єкта обкладення збором** за першу реєстрацію транспортного засобу істотно спростилося, а список оподатковуваних транспортних засобів розширився. Так, наприклад, крім автомобілів, суден тощо збором обкладатимуться літаки і вертольоти (абз. 6 п. 1 р. XIX ПК).

Не є об'єктами оподаткування збором, належать: машини і механізми для сільгоспробіт, транспортні засоби швидкої медичної допомоги, а також причепи (напівпричепи), мопеди і велосипеди.

Базою оподаткування може бути фізичний, вартісний чи інший характерний вираз об'єкта оподаткування. Оскільки транспортні засоби з метою оподаткування поділяються на колісні, судна, літаки і вертольоти, то й об'єкти оподаткування кожного з них різні.

У свою чергу, колісні транспортні засоби можуть бути обладнані двигунами внутрішнього згорання та електродвигунами.

Двигун внутрішнього згорання — це тип двигуна, теплова машина, в якій хімічна енергія палива (звичайно застосовується рідке або газоподібне вуглеводневе паливо), що згоряє в робочій зоні, перетворюється в механічну роботу.

Робочий об'єм двигуна (літраж двигуна) складається з робочих обсягів усіх циліндрів. Тобто це величина робочого об'єму одного циліндра помножена на кількість циліндрів.

Робочий об'єм циліндра — це простір, який звільняє поршень при переміщенні з верхньої мертвої точки до нижньої мертвої точки. Об'єм циліндрів двигуна визначається у сантиметрах кубічних. Саме **об'єм циліндрів двигуна і є об'єктом оподаткування збором** за першу реєстрацію транспортного засобу, обладнаного двигуном внутрішнього згорання.

Електродвигун — це електрична машина, двигун, що перетворює електричну енергію в механічну.

Потужність електродвигуна — це найбільша корисна потужність, яку електродвигун здатний віддавати, при обумовленому режимі роботи, без перегріву обмотки вище норми, що допускається класом нагрівостійкості електроізоляції. Потужність електродвигунів вимірюється у кіловатах (кВт). Заводи-виробники обов'язково зазначають потужність двигунів у технічних характеристиках цих пристроїв. **Потужність електродвигуна, виміряна в кіловатах, є базою оподаткування** для легкових автомобілів, обладнаних електродвигуном, та суден, обладнаних двигуном.

Для літаків і вертольотів **базою оподаткування збором є максимальна злітна маса** повітряного судна. Максимальною злітною

масою повітряного судна вважається його власна маса, куди включаються всі і все, що знаходиться на борту на початок розбігу. Максимальна злітна маса зазначається у технічних характеристиках літака.

Ставки збору для колісних транспортних засобів (для мотоциклів):

Група	Об'єм циліндрів двигуна, куб. сантиметрів		Ставка збору, гривень за 100 куб. сантиметрів об'єму циліндрів двигуна
	від	до (включно)	
1	до 500		3
2	501	800	5
3	понад 800		10

для легкових автомобілів (крім автомобілів, обладнаних електродвигуном):

Група	Об'єм циліндрів двигуна, куб. сантиметрів		Ставка збору, гривень за 100 куб. сантиметрів об'єму циліндрів двигуна
	від	до (включно)	
1	до 1000		3
2	1001	1500	5
3	1501	1800	7
4	1801	2500	10
5	2501	3500	25
6	3501	4500	40
7	4501	5500	45
8	5501	6500	55
9	понад 6500		60

для легкових автомобілів, обладнаних електродвигуном, — 0,5 гривні за 1 кВт потужності двигуна;

для автобусів, у тому числі мікроавтобусів, — 5 гривень за 100 куб. сантиметрів об'єму циліндрів двигуна;

для тракторів — 2,5 гривні за 100 куб. сантиметрів об'єму циліндрів двигуна;

для вантажних автомобілів:

Група	Об'єм циліндрів двигуна, куб. сантиметрів		Ставка збору, гривень за 100 куб. сантиметрів об'єму циліндрів двигуна
	від	до (включно)	
1	до 8200		15
2	8201	15 000	20
3	понад 15 000		25

Збір за першу реєстрацію транспортного засобу для вантажо-пасажи́рських автомобілів сплачується у розмірах, установлених для вантажних автомобілів;

для сідельних тягачів — 15 гривень за 100 куб. сантиметрів об'єму циліндрів двигуна;

для автомобілів спеціального призначення — 5 гривень за 100 куб. сантиметрів об'єму циліндрів двигуна.

для суден:

для суден, оснащених стаціонарним або підвісним двигуном (двигунами):

Група	Потужність двигуна, кВт	Ставка збору, гривень за 1 кВт потужності двигуна
1	до 55 (включно)	2,5
2	понад 55	3

для суден, не оснащених двигуном:

Група	Довжина корпусу судна, метрів	Ставка збору, гривень за 100 сантиметрів довжини корпусу судна
1	до 7,5 (включно)	7
2	понад 7,5	14

для літаків і вертольотів:

для літаків — 1 гривня за кожен кілограм максимальної злітної маси;

для вертольотів — 1 гривня за кожен кілограм максимальної злітної маси.

Ставки збору застосовуються:

для нових транспортних засобів — з коефіцієнтом 1;

для транспортних засобів, які використовувалися до 8 років, — з коефіцієнтом 2;

для транспортних засобів, які використовувалися понад 8 років, — з коефіцієнтом 3;

Звільняються від сплати збору за першу реєстрацію транспортного засобу: будинки-інтернати для громадян похилого віку та інвалідів, дитячі будинки-інтернати, пансіонати для ветеранів війни і праці, геріатричні пансіонати (для людей похилого віку), реабілітаційні установи для інвалідів та дітей-інвалідів, що фінансуються з державного та місцевого бюджетів. Тобто ті державні організації, які надають соціальні послуги найменш захищеним чи постраждалим від певних подій групам населення.

Усі легкові транспортні засоби для інвалідів, об'єм циліндрів двигуна яких менше 1500 куб. сантиметрів і які придбані за бюджетні кошти та/або на безкоштовній основі передані у користування цим організаціям, звільняються від сплати збору за першу реєстрацію транспортного засобу.

Сплата збору відбувається безпосередньо перед процесом першої реєстрації транспортного збору. Сплачувати збір повинні уповноважені набувачі права власності на транспортний засіб (власники), які вперше реєструють даний транспортний засіб на території України..

Збір за першу реєстрацію транспортного засобу, згідно з Податковим кодексом, **розраховується** як добуток бази оподаткування, ставки збору та відповідного коефіцієнта, який залежить від виду та терміну, протягом якого використовувався транспортний засіб до моменту його першої реєстрації в Україні.

Юридичні особи зобов'язані впродовж десяти днів після першої реєстрації в Україні транспортних засобів подати до органів ДПС за місцем свого знаходження та за місцем реєстрації транспортного засобу **розрахунок суми збору**.

Разом з розрахунком збору за першу реєстрацію транспортного засобу платник цього збору обов'язково повинен подати **копію Свідоцтва про реєстрацію транспортного засобу**, завіреного відповідним уповноваженим державним органом України, який проводив таку реєстрацію.

Під час реєстрації в Україні платники повинні пред'явити квитанції або платіжні доручення про сплату збору з відміткою банку про дату виконання платіжного доручення. А платники, звільнені від сплати збору — відповідний документ, що дає право на користування такими пільгами.

16. Облік місцевих податків (сутність місцевих податків, їх бази, методика нарахування та відображення в обліку, порядок звітування перед податковими органами).

Відповідно до статті 265 Податкового кодексу встановлено, що до місцевих податків належить:

Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки.

Платниками податку є фізичні та юридичні особи, в тому числі нерезиденти, які є власниками об'єктів житлової нерухомості.

Визначення платників податку в разі перебування об'єктів житлової нерухомості у спільній частковій або спільній сумісній власності кількох осіб:

✓ якщо об'єкт житлової нерухомості перебуває в спільній частковій власності кількох осіб платником податку є кожна з цих осіб, за належну їй частку;

✓ якщо об'єкт житлової нерухомості перебуває у спільній сумісній власності кількох осіб, але не поділений в натурі, платником податку є одна з таких осіб-власників, визначена за їх згодою, якщо інше не встановлено судом;

✓ якщо об'єкт житлової нерухомості перебуває у спільній сумісній власності кількох осіб і поділений між ними в натурі, платником податку є кожна з цих осіб за належну їй частку.

Об'єктом оподаткування є об'єкт житлової нерухомості.

Не є об'єктом оподаткування:

✓ об'єкти житлової нерухомості, які перебувають у власності держави або територіальних громад (їх спільній власності);

✓ об'єкти житлової нерухомості, які розташовані в зонах відчуження та безумовного (обов'язкового) відселення, визначені законом;

✓ будівлі дитячих будинків сімейного типу;

✓ садовий або дачний будинок, але не більше одного такого об'єкту на одного платника податку.

✓ об'єкти житлової нерухомості, які належать багатодітним сім'ям та прийомним сім'ям, у яких виховується троє та більше дітей, але не більше одного такого об'єкта на сім'ю;

✓ гуртожитки.

Базою оподаткування є житлова площа об'єкта житлової нерухомості.

База оподаткування об'єктів житлової нерухомості, які перебувають у власності фізичних осіб, обчислюється органом державної податкової служби на підставі даних Державного реєстру речових прав на нерухоме майно, що безоплатно надаються органами державної реєстрації прав на нерухоме майно.

База оподаткування об'єктів житлової нерухомості, що перебувають у власності юридичних осіб, обчислюється такими особами самостійно виходячи з житлової площі об'єкта оподаткування на підставі документів, що підтверджують право власності на такий об'єкт.

У разі наявності у платника податку кількох об'єктів оподаткування база оподаткування обчислюється окремо за кожним з таких об'єктів.

База оподаткування об'єкта житлової нерухомості, що перебуває у власності фізичної особи-платника податку, **зменшується:**

- ✓ для квартири — на 120 кв. метрів;
- ✓ для житлового будинку — на 250 кв. метрів.

Таке зменшення надається один раз за базовий податковий (звітний) період і застосовується до об'єкта житлової нерухомості, у якій фізична особа-платник податку зареєстрована в установленому законом порядку, або, за вибором такого платника, до будь-якого іншого об'єкта житлової нерухомості, який перебуває в його власності.

Ставки податку встановлюються сільською, селищною або міською радою в таких розмірах за 1 кв. метр житлової площі об'єкта житлової нерухомості:

✓ для квартир, житлова площа яких не перевищує 240 кв. метрів, та житлових будинків, житлова площа яких не перевищує 500 кв. метрів, ставки податку не можуть перевищувати 1 відсоток розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного (податкового) року;

✓ для квартир, житлова площа яких перевищує 240 кв. метрів, та житлових будинків, житлова площа яких перевищує 500 кв. метрів, ставка податку становить 2,7 відсотка розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного (податкового) року.

Базовий податковий (звітний) період дорівнює календарному року.

Обчислення суми податку з об'єктів житлової нерухомості, які знаходяться у власності фізичних осіб, проводиться органом державної податкової служби за місцезнаходженням об'єкта житлової нерухомості.

Платники податку на підставі документів, що підтверджують їх право власності на об'єкт оподаткування та місце проживання (реєстрації), мають право звернутися до органів державної податкової служби для звірки даних щодо житлової площі житлової нерухомості, пільги зі сплати податку, ставки податку та нарахованої суми податку.

Орган державної податкової служби проводить перерахунок суми податку і надсилає податкове повідомлення-рішення зазначеному власнику відповідно до цього пункту.

Органи державної реєстрації прав на нерухоме майно, а також органи, що здійснюють реєстрацію місця проживання фізичних осіб, зобов'язані **до 15 квітня року**, в якому набрала чинності ця стаття, а у наступні роки щоквартально, у **15-денний строк** після закінчення податкового (звітного) кварталу, подавати органам державної податкової служби відомості, необхідні для розрахунку податку, за місцем розташування такого об'єкта нерухомого майна, станом на перше число відповідного кварталу в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Платники податку-юридичні особи самостійно обчислюють суму податку станом **на 1 січня** звітного року і до **1 лютого** цього ж року подають органу державної податкової служби за місцезнаходженням об'єкта оподаткування декларацію за формою, встановленою у порядку, передбаченому статтею 46 Податкового Кодексу, з розбивкою річної суми рівними частками **поквартально**.

Податок **сплачується** за місцем розташування об'єкта оподаткування і зараховується до відповідного бюджету згідно з положеннями Бюджетного кодексу України.

Податкове зобов'язання за звітний рік з податку **сплачується**:

- ✓ фізичними особами — протягом 60 днів з дня вручення податкового повідомлення-рішення;
- ✓ юридичними особами — авансовими внесками щокварталу до 30 числа місяця, що настає за звітним кварталом, які відображаються в річній податковій декларації.

17. Облік місцевих зборів: збору за місця для паркування транспортного засобу, збору за проведення деяких видів підприємницької діяльності, туристичного збору (сутність місцевих зборів, платники, ставки, база оподаткування, методи нарахування та відображення в обліку)

1) Збір за місця для паркування транспортних засобів

Платниками збору є юридичні особи, їх філії (відділення, представництва), фізичні особи-підприємці, які згідно з рішенням сільської, селищної або міської ради організують та провадять діяльність із забезпечення паркування транспортних засобів на майданчиках для платного паркування та спеціально відведених автостоянках.

Об'єктом оподаткування є земельна ділянка, яка згідно з рішенням сільської, селищної або міської влади спеціально відведена

для забезпечення паркування транспортних засобів на автомобільних дорогах загального користування, тротуарах або інших місцях, а також комунальні гаражі, стоянки, паркінги (будівлі, споруди, їх частини), які побудовані за рахунок коштів місцевого бюджету за винятком площі земельної ділянки, яка відведена для безоплатного паркування транспортних засобів, передбачених статтею 30 Закону України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні».

Базою оподаткування є площа земельної ділянки, відведена для паркування, а також площа комунальних гаражів, стоянок, паркінгів (будівель, споруд, їх частин), які побудовані за рахунок коштів місцевого бюджету.

Ставки збору встановлюються за кожний день провадження діяльності із забезпечення паркування транспортних засобів у гривнях за **1 квадратний метр площі земельної ділянки**, відведеної для організації та провадження такої діяльності, у розмірі **від 0,03 до 0,15 відсотка мінімальної заробітної плати**, установлені законом на 1 січня податкового (звітного) року.

Збір сплачується до місцевих бюджетів авансовими внесками до 30 числа (включно) кожного місяця (у лютому до 28 (29) включно) за місцем розташування спеціально відведеного місця для паркування транспортних засобів. Остаточна сума збору, обчислена відповідно до податкової декларації за податковий (звітний) квартал (з урахуванням фактично внесених авансових платежів), сплачується у строки, визначені для квартального податкового періоду.

Базовий податковий (звітний) період дорівнює календарному кварталу.

2) Збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності

Збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності для цілей — сума коштів, яка сплачується за придбання та використання торгового патенту(1 розділ, 14.1.68. ПКУ)

Платниками збору є суб'єкти господарювання (юридичні особи та фізичні особи-підприємці), їх відокремлені підрозділи, які отримують в установленому цією статтею порядку торгові патенти та провадять такі види підприємницької діяльності:

- ✓ торговельна діяльність у пунктах продажу товарів;
- ✓ діяльність з надання платних побутових послуг за переліком, визначеним Кабінетом Міністрів України;
- ✓ торгівля валютними цінностями у пунктах обміну іноземної валюти;
- ✓ діяльність у сфері розваг (крім проведення державних грошових лотерей).

Не є платниками збору за провадження торговельної діяльності та діяльності з надання платних послуг такі суб'єкти господарювання:

- ✓ аптеки, що перебувають у державній та комунальній власності;
- ✓ розташовані у селах, селищах і містах районного значення підприємства та організації споживчої кооперації та торгово-виробничі державні підприємства робітничого постачання;

- ✓ фізичні особи-підприємці, які провадять торговельну діяльність у межах ринків усіх форм власності;

- ✓ фізичні особи-підприємці, які здійснюють продаж вирощених в особистому підсобному господарстві, на присадибній, дачній, садовій і городній ділянках продукції рослинництва і тваринництва, свійської худоби та птиці (як у живому вигляді, так і продукції забою в сирому вигляді та у вигляді первинної переробки), продукції власного бджільництва;

- ✓ фізичні особи-підприємці, які сплачують державне мито за нотаріальне посвідчення договорів про відчуження власного майна, якщо товари кожної окремої категорії відчужуються не частіше одного разу на календарний рік;

- ✓ суб'єкти господарювання, утворені громадськими організаціями інвалідів, які мають податкові пільги згідно із законодавством та здійснюють торгівлю виключно продовольчими товарами вітчизняного виробництва та продукцією, виготовленою на підприємствах «Українське товариство сліпих», «Українське товариство глухих», а також фізичними особами-інвалідами, зареєстрованими відповідно до закону як підприємці.

- ✓ суб'єкти господарювання, які провадять торговельну діяльність виключно з використанням таких видів товарів вітчизняного виробництва: хліб і хлібобулочні вироби; борошно пшеничне та житне; сіль, цукор, олія соняшникова і кукурудзяна; молоко і молочна продукція, крім молока і вершків згущених із домішками і без них; продукти дитячого харчування; безалкогольні напої; морозиво; яловичина та свинина; свійська птиця; яйця; риба; ягоди і фрукти; мед та інші продукти бджільництва, бджолоінвентар і засоби захисту бджіл; картопля і плодоовочева продукція; комбікорм для продажу населенню;

- ✓ суб'єкти господарювання, що реалізують продукцію власного виробництва фізичним особам, які перебувають з ними у трудових відносинах, через пункти продажу товарів, вбудовані у виробничі або адміністративні приміщення, що належать такому суб'єкту;

- ✓ суб'єкти господарювання, які провадять діяльність із закупівлі у населення продукції (заготівельна діяльність), якщо подальша реалізація такої продукції відбувається за розрахунками у безготів-

ковій формі (пункти приймання склотари, макулатури, відходів паперових, картонних і ганчіркових; заготівля сільськогосподарської продукції та продуктів її переробки);

✓ підприємства, установи та організації, які провадять діяльність у торговельно-виробничій сфері (ресторанне господарство), у тому числі навчальних закладах, із обслуговування виключно працівників таких підприємств, установ та організацій, а також учнів і студентів у навчальних закладах.

Не є платниками збору за провадження діяльності у сфері розваг суб'єкти господарювання, які провадять комп'ютерні та відеоігри.

При здійсненні продажу товарів платники збору можуть одночасно здійснювати продаж супутньої продукції (незалежно від країни їх походження): ручки, олівці, інструменти для креслення, пензлі, мастихіни, мольберти, фарби, лаки, розчинники та закріплювачі для малювання та живопису, полотна, багети, рамки та підрамники для картин, швидкозшивачі, інші канцелярські прилади та конторське приладдя, крім виготовлених з дорогоцінних і напівдорогоцінних металів.

Ставка збору за провадження торговельної діяльності та діяльності з надання платних послуг встановлюється сільськими, селищними та міськими радами з розрахунку на календарний місяць у відповідному розмірі від мінімальної заробітної плати, установлені законом на 1 січня календарного року, з урахуванням місцезнаходження пункту продажу товарів та асортименту товарів, пункту з надання платних послуг та виду платних послуг.

Ставка збору за провадження торговельної діяльності (крім провадження торговельної діяльності нафтопродуктами, скраплеваним та стиснутим газом із застосуванням пістолетних паливно-роздавальних колонок на стаціонарних, малогабаритних і пересувних автозаправних станціях, заправних пунктах) та діяльності з надання платних послуг встановлюється в таких межах:

✓ на території м. Києва та обласних центрів — від 0,08 до 0,4 розміру мінімальної заробітної плати;

✓ на території м. Севастополя, міст обласного значення (крім обласних центрів) і районних центрів — від 0,04 до 0,2 розміру мінімальної заробітної плати;

✓ на території інших населених пунктів — до 0,1 розміру мінімальної заробітної плати.

У разі якщо пункти продажу товарів (надання послуг) розташовані в курортній місцевості або на території, прилеглій до митниці, інших пунктів переміщення через митний кордон, органи місцевого самоврядування, до бюджетів яких спрямовуються кошти від спла-

ти збору, можуть прийняти рішення щодо збільшення ставки збору, але не більш як 0,4 розміру мінімальної заробітної плати.

Ставка збору за провадження торговельної діяльності нафто-продуктами, скрапленням та стиснутим газом на стаціонарних, малогабаритних і пересувних автозаправних станціях, заправних пунктах встановлюється в межах від 0,08 до 0,4 розміру мінімальної заробітної плати, залежно від місця розташування таких пунктів продажу.

Ставка збору за здійснення торгівлі валютними цінностями на календарний місяць становить 1,2 розміру мінімальної заробітної плати.

Ставка збору за здійснення діяльності у сфері розваг на квартал становить:

✓ для використання грального автомата (грального автомата «кран-машина», грального автомата, на якому проводяться дитячі ігри, іншого грального автомата, призначеного для проведення платних розважальних ігор) — розмір мінімальної заробітної плати;

✓ для використання гральних жолобів (доріжок) кегельбану, боулінгу, що вводяться в дію за допомогою жетона, монети або без них, — розмір мінімальної заробітної плати, збільшений у 2 рази, за кожний гральний жолоб (доріжку);

✓ для використання столів для більярду, що вводяться в дію за допомогою жетона, монети або без них, крім столів для більярду, що використовуються для спортивних аматорських змагань, — розмір мінімальної заробітної плати за кожний стіл для більярду;

✓ для проведення інших оплатних розважальних ігор — розмір мінімальної заробітної плати за кожне окреме гральне місце.

Ставки збору, визначені відповідно до цієї статті, округляються (менш як 50 копійок відкидається, а 50 копійок і більше округляється до однієї гривні).

Порядок сплати збору платниками збору:

✓ платниками збору, які провадять торговельну діяльність або надають платні послуги (крім пересувної торговельної мережі) збір сплачується за місцезнаходженням пункту продажу товарів або пункту з надання платних послуг;

✓ платниками збору, які здійснюють торгівлю валютними цінностями, — за місцезнаходженням пункту обміну іноземної валюти;

✓ платниками збору, що здійснюють діяльність у сфері розваг, — за місцезнаходженням пункту надання послуг у сфері розваг;

✓ платниками збору, що здійснюють торгівлю через пересувну торговельну мережу, — за місцем реєстрації таких платників;

✓ платниками збору, що здійснюють торгівлю на ярмарках, виставках-продажах та інших короткотермінових заходах, пов'язаних з демонстрацією та продажем товарів, — за місцем провадження такої діяльності.

Строки сплати збору:

✓ за провадження торговельної діяльності з придбанням короткотермінового торгового патенту — не пізніше як за один календарний день до початку провадження такої діяльності;

✓ за провадження торговельної діяльності (крім торговельної діяльності з придбанням короткотермінового торгового патенту), діяльності з надання платних послуг, здійснення торгівлі валютними цінностями — щомісяця не пізніше 15 числа, який передує звітному місяцю;

✓ за здійснення діяльності у сфері розваг — щоквартально не пізніше 15 числа місяця, який передує звітному кварталу.

Під час придбання торгового патенту суб'єкт господарювання вносить суму збору за один місяць (квартал). На суму збору, сплачену під час придбання торгового патенту, зменшується сума збору, яка підлягає внесенню в останній місяць (квартал) його дії.

Платники збору можуть здійснити сплату збору авансовим внеском до кінця календарного року.

У разі невнесення суб'єктом господарювання збору у встановлений цією статтею строк, дія такого патенту анулюється з першого числа місяця, що настає за місяцем, у якому відбулося таке порушення.

Суб'єкт господарювання, що припинив діяльність, яка відповідно до цього Кодексу підлягає патентуванню, **до 15 числа місяця**, що передує звітному, письмово повідомляє про це відповідному органу державної податкової служби. При цьому торговий патент підлягає поверненню органу державної податкової служби, який його видав, а суб'єкту господарювання повертається надмірно сплачена сума збору.

3) Туристичний збір

Туристичний збір — це місцевий збір, кошти від якого зараховуються до місцевого бюджету.

Платниками збору є громадяни України, іноземці, а також особи без громадянства, які прибувають на територію адміністративно-територіальної одиниці, на якій діє рішення сільської, селищної та міської ради про встановлення туристичного збору, та отримують (споживають) послуги з тимчасового проживання (ночівлі) із зобов'язанням залишити місце перебування в зазначений строк.

Платниками збору не можуть бути особи, які:

- ✓ постійно проживають, у тому числі на умовах договорів найму, у селі, селищі або місті, радами яких встановлено такий збір;
- ✓ особи, які прибули у відрядження;
- ✓ інваліди, діти-інваліди та особи, що супроводжують інвалідів I групи або дітей-інвалідів (не більше одного супроводжуючого);
- ✓ ветерани війни;
- ✓ учасники ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС;
- ✓ особи, які прибули за путівками та курсовками в санаторії та пансіонати.

Ставка встановлюється у розмірі від 0,5 до 1 відсотка до бази справляння збору.

Базою справляння є вартість усього періоду проживання (ночівлі) за вирахуванням податку на додану вартість.

До вартості проживання не включаються витрати на харчування чи побутові послуги (прання, чистка, лагодження та прасування одягу, взуття чи білизни), телефонні рахунки, оформлення закордонних паспортів, дозволів на в'їзд (віз), обов'язкове страхування, витрати на усний та письмовий переклади, інші документально оформлені витрати, пов'язані з правилами в'їзду.

Згідно з рішенням сільської, селищної та міської ради **справляння збору може здійснюватися:**

- ✓ адміністраціями готелів, кемпінгів, мотелів, гуртожитків для приїжджих та іншими закладами готельного типу, санаторно-курортними закладами;

- ✓ квартирно-посередницькими організаціями, які направляють неорганізованих осіб на поселення у будинки (квартири), що належать фізичним особам на праві власності або на праві користування за договором найму;

- ✓ юридичними особами або фізичними особами-підприємцями, які уповноважуються сільською, селищною або міською радою справляти збір на умовах договору, укладеного з відповідною радою.

Податкові агенти справляють збір під час надання послуг, пов'язаних з тимчасовим проживанням (ночівлею), і зазначають суму сплаченого збору окремим рядком у рахунок (квитанції) на проживання.

Збір сплачується до місцевих бюджетів авансовими внесками до 30 числа (включно) кожного місяця (у лютому до 28 (29) включно). Суми нарахованих щомісячних авансових внесків відображаються у квартальній податковій декларації. Остаточна сума збору, обчислена відповідно до **податкової декларації за звітний (податковий) квартал (з урахуванням фактично внесених авансових пла-**

тежів), сплачується у строки, визначені для квартального податкового періоду.

Базовий податковий (звітний) період дорівнює календарному кварталу.

18. Облік торгових патентів (поняття про торгові патенти, їх види, діяльність суб'єктів господарювання, що підлягає патентуванню, порядок видачі та повернення торгових патентів та їх податковий облік)

Торговий патент — державне свідоцтво з обмеженим строком дії на провадження певного виду підприємницької діяльності та користування яким передбачає своєчасне внесення до бюджету відповідного збору.

Для провадження підприємницької діяльності суб'єкт господарювання подає до органу державної податкової служби за місцем сплати збору заявку на придбання **торгового патенту**, яка повинна містити такі відомості:

- ✓ найменування суб'єкта господарювання, код за ЄДРПОУ (для юридичної особи) та прізвище, ім'я, по батькові суб'єкта господарювання, реєстраційний номер облікової картки платника податків (для фізичної особи);

- ✓ юридична адреса (місцезнаходження) суб'єкта господарювання, а у разі якщо патент придбається для відокремленого підрозділу, — місцезнаходження такого відокремленого підрозділу згідно з документом, що засвідчує право власності (оренди);

- ✓ вид підприємницької діяльності, для провадження якої придбається торговий патент;

- ✓ вид торгового патенту;

- ✓ найменування документа про повну або часткову сплату збору;

- ✓ назва та фактична адреса (місцезнаходження) пункту продажу товарів, пункту з надання платних послуг, пункту обміну іноземної валюти, грального місця, позначення «війзна торгівля»;

- ✓ назва, дата, номер документа, що засвідчує право власності (оренди);

- ✓ період, на який придбається торговий патент.

Підставою для придбання торгового патенту є заявка, оформлена відповідно до ПКУ. Встановлення будь-яких додаткових умов щодо придбання торгового патенту не дозволяється.

Торговий патент видається особисто фізичній особі-підприємцю або особі уповноваженій юридичною особою під підпис у триден-

ний термін з дня подання заявки. Датою придбання торгового патенту є зазначена в ньому дата.

Бланк торгового патенту є документом суворого обліку.

У разі втрати або зіпсування торгового патенту платнику збору видається дублікат торгового патенту в порядку, установленому цим пунктом.

Види діяльності, які провадяться з придбанням пільгового торгового патенту:

З придбанням пільгового торгового патенту провадиться торговельна діяльність виключно з використанням таких товарів (незалежно від країни їх походження):

✓ товари повсякденного вжитку, продукти харчування, вироби медичного призначення для індивідуального користування, технічні та інші засоби реабілітації через торговельні установи, утворені з цією метою громадськими організаціями інвалідів;

✓ товарів військової атрибутики та повсякденного вжитку для військовослужбовців на території військових частин і військових навчальних закладів;

✓ насіння та посадкового матеріалу овочевих, баштанних, кормових та квіткових культур, кормових коренеплодів та картоплі;

✓ сірників;

✓ термометрів та індивідуальних діагностичних приладів.

З придбанням пільгового торгового патенту провадиться торговельна діяльність виключно з використанням таких товарів вітчизняного виробництва:

✓ поштові марки, листівки, вітальні листівки і конверти непогашені, ящики, коробки, мішки, сумки та інша тара, виготовлена з дерева, паперу та картону, яка використовується для поштових відправлень підприємствами, що належать до сфери управління центрального органу виконавчої влади у галузі транспорту та зв'язку, і фурнітура до них;

✓ товари народних промислів, крім антикварних та тих, що становлять культурну цінність згідно з переліком, затвердженим центральним органом виконавчої влади у сфері культури;

✓ готові лікарські засоби (лікарські препарати, ліки, медикаменти, предмети догляду, перев'язувальні матеріали та інше медичне приладдя), вітаміни для населення, тампони, інші види санітарно-гігієнічних виробів із целюлози або її замінників, ветеринарні препарати, вироби медичного призначення для індивідуального користування інвалідами, технічні та інші засоби реабілітації інвалідів;

✓ зубні паста та порошки, косметичні серветки, дитячі пелюшки, папір туалетний, мило господарське;

✓ вугілля, вугільні брикети, паливо пічне побутове, гас освітлювальний, торф паливний кусковий, торф'яні брикети і дрова для продажу населенню, газ скраплений у балонах, що реалізується населенню за місцем проживання для використання у житлових та/або нежитлових приміщеннях;

- ✓ проїзні квитки;
- ✓ зошити.

З придбанням пільгового торгового патенту провадиться торговельна діяльність виключно з використанням періодичних видань друківаних засобів масової інформації вітчизняного виробництва, що мають реєстраційні свідоцтва, видані в установленому порядку, а також книг, брошур, альбомів, нотних видань, буклетів, плакатів, картографічної продукції, що видаються юридичними особами-резидентами України.

Ставка збору за провадження торговельної діяльності із придбанням **пільгового торгового патенту** встановлюється в розмірі 0,05 розміру мінімальної заробітної плати за весь строк дії такого патенту.

Ставка збору за провадження торговельної діяльності із придбанням **короткотермінового торгового патенту** за один день становить 0,02 розміру мінімальної заробітної плати.

Оригінал торгового патенту повинен бути розміщений:

- ✓ на фронтальній вітрині магазину, а за її відсутності — біля реєстратора розрахункових операцій;
- ✓ на фронтальній вітрині малої архітектурної форми;
- ✓ на табличці — для автомагазинів, розвозок та інших видів пересувної торговельної мережі, а також для лотків, прилавків та інших видів торговельних точок, відкритих у відведених для торговельної діяльності місцях;
- ✓ у пунктах обміну іноземної валюти;
- ✓ у приміщеннях для надання платних послуг, а також у приміщеннях, у яких проводяться розважальні ігри.

Торговий патент повинен бути відкритий та доступний для огляду.

Для запобігання пошкодженню торгового патенту (вигорання на сонці, псування внаслідок затікання дощової води, псування сторонніми особами тощо) дозволяється розміщувати нотаріально засвідчені копії торгових патентів у визначених цією частиною місцях. При цьому оригінал такого патенту повинен зберігатися у відповідальній особи суб'єкта господарювання або відповідальній особи відокремленого підрозділу, яка зобов'язана надавати його для огляду уповноваженим законом особам.

Торгові патенти видаються органами державної податкової служби України з визначеним, у межах максимально дозволених

часових проміжках, який залежить від виду підприємницької діяльності, **строком їх дії:**

60 календарних місяців — на здійснення операцій з надання послуг у сфері **гравального бізнесу;**

8 календарних кварталів — на здійснення операцій у **сфері розваг;**

36 календарних місяців — на здійснення операцій з **торгівлі валютними цінностями;**

12 календарних місяців — на здійснення торговельної діяльності, крім короткотермінового торгового патенту та діяльності з надання побутових послуг;

від 1 до 15 днів — короткотерміновий торговий патент на здійснення торговельної діяльності.

19. Облік фіксованого сільськогосподарського податку (суть фіксованого сільськогосподарського податку, методика розрахунку податку, відображення в обліку фіксованого сільськогосподарського податку, порядок звітування перед податковими органами та терміни сплати)

З метою стимулювання розвитку сільськогосподарського виробництва передбачено функціонування спеціального податкового режиму у формі фіксованого сільськогосподарського податку

Спеціальний податковий режим — це система заходів, що визначає особливий порядок оподаткування окремих категорій господарюючих суб'єктів. Спеціальний податковий режим може передбачати особливий порядок визначення елементів податку та збору, звільнення від сплати окремих податків та зборів.

Фіксований сільськогосподарський податок — це податок, який справляється з одиниці земельної площі у відсотках від її нормативної оцінки та сплата якого замінює сплату окремих податків і зборів. Згідно із п.п. 9.1.14 ст. 9 ПК фіксований сільськогосподарський податок належить до загальнодержавних податків, тобто таких, що є обов'язковими до сплати на усій території України.

Платниками податку є юридичні особи, незалежно від організаційно-правової форми, яка займається виробництвом сільськогосподарської продукції та розведенням, вирощуванням та виловом риби у внутрішніх водоймах (озерах, ставках та водосховищах) та її переробкою на власних чи орендованих потужностях, у тому числі власновиробленої сировини на давальницьких умовах, та здійснює операції з її постачання. Відповідно, платниками ФСП можуть бути

також суб'єкти, які займаються виловом риби у внутрішніх водах (рибгоспи).

Мінімальна величина частки сільськогосподарського товаровиробництва (**75 %**), що дає право на застосування спеціального режиму, та встановлено період, за який вона повинна розраховуватися (попередній рік).

Не є платниками податку:

суб'єкти, у яких понад 50 % доходів від продажу сільськогосподарської продукції власного виробництва займає виручка від реалізації декоративних рослин, диких тварин і птахів, хутра та хутряних виробів, а також які виробляють і реалізують підакцизні товари (крім виноградних виноматеріалів, що в подальшому використовуються іншими суб'єктами для виробництва готової продукції;

суб'єкти, що мають на дату подачі заяви про набуття статусу платника ФСП податковий борг (за винятком безнадійного боргу, що виник внаслідок дії форс-мажорних обставин).

Об'єктом оподаткування ФСП є площа сільськогосподарських угідь, що перебуває у власності товаровиробника або надана йому у користування, в тому числі й на умовах оренди.

Землі сільськогосподарського призначення — це землі, надані для виробництва сільськогосподарської продукції, здійснення сільськогосподарської науково-дослідної та навчальної діяльності, розміщення відповідної виробничої інфраструктури, у тому числі інфраструктури оптових ринків сільськогосподарської продукції, або призначені для цих цілей.

При цьому, згідно з нормами Земельного кодексу, **до земель сільськогосподарського призначення належать** як безпосередньо сільськогосподарські (рілля, багаторічні насадження, сіножаті, пасовища та перелоги), так і несільськогосподарські угіддя (господарські шляхи і прогони, полезахисні лісові смуги та інші захисні насадження, крім тих, що віднесені до земель лісогосподарського призначення, землі під господарськими будівлями і дворами, землі під інфраструктурою оптових ринків сільськогосподарської продукції, землі тимчасової консервації тощо).

Об'єктом оподаткування податком для сільськогосподарських товаровиробників є також **землі водного фонду** (внутрішніх вод, озер, ставків, водосховищ), що перебувають у власності сільськогосподарського товаровиробника або надана йому у користування, у тому числі на умовах оренди.

Базою оподаткування ФСП є **нормативна грошова оцінка земельних ділянок** — це капіталізований рентний дохід із земельної ділянки, визначений, відповідно до законодавства, центральним органом виконавчої влади з питань земельних ресурсів.

Грошова оцінка земельних ділянок визначається на рентній основі. Причому залежно від призначення та порядку проведення грошова оцінка земельних ділянок може бути **нормативною й експертною**.

Нормативна грошова оцінка використовується для цілей оподаткування, тоді як експертна — при здійсненні цивільно-правових угод щодо земельних ділянок. Грошова оцінка земельних ділянок проводиться за методикою, яка затверджується Кабміном.

Залежно від мети та методів проведення оцінка земель поділяється на **такі види**: бонітування ґрунтів; економічна оцінка земель; грошова оцінка земельних ділянок.

Дані **бонітування ґрунтів** є складовою державного земельного кадастру та є основою проведення економічної оцінки сільськогосподарських угідь і враховуються при визначенні екологічної придатності ґрунтів для вирощування сільськогосподарських культур, а також втрат сільськогосподарського та лісгосподарського виробництва.

Дані з **економічної оцінки земель** є основою при проведенні нормативної грошової оцінки земельних ділянок, аналізі ефективності використання земель порівняно з іншими природними ресурсами та визначенні економічної придатності земель сільськогосподарського призначення для вирощування сільськогосподарських культур.

Економічна оцінка земель проводиться відповідно до державних стандартів, норм і правил, а також інших нормативно-правових актів на землях сільськогосподарського призначення, незалежно від форм власності. Економічна оцінка земель сільськогосподарського призначення проводиться не рідше як один раз у 5-7 років юридичними особами, які отримали ліцензії на проведення робіт із землеустрою.

Інформаційною базою для нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення є матеріали державного земельного кадастру (кількісна і якісна характеристика земель, бонітування ґрунтів, економічна оцінка земель), матеріали внутрігосподарського землевпорядкування.

Нормативна грошова оцінка земель сільськогосподарського призначення провадиться окремо по орних землях, землях під багаторічними насадженнями, природними сіножатями і пасовищами за рентним доходом, який формується залежно від якості, місцерозташування та економічної оцінки земель.

Ставки ФСП з одного гектара сільськогосподарських угідь диференціюються залежно від:

✓ категорії (типу) земель (за багаторічні насадження ставки є нижчими);

✓ розташування земель (для гірських зон та поліських територій ставки є нижчими);

✓ спеціалізації товаровиробника (тепличні комбінати сплачують податок за підвищеними ставками).

Ставки встановлені у відсотках від їх грошової оцінки, тобто є **адвалерними**, що не передбачає необхідності їх перегляду (уточнюватися повинна податкова база) (табл. 12).

Таблиця 12

СТАВКИ ФІКСОВАНОГО СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПОДАТКУ

Категорія (тип земель)	Ставка податку
Рілля, сіножаті, пасовища	0,15
Рілля, сіножаті, пасовища, розташовані в гірських районах та на поліських територіях	0,09
Багаторічні насадження (крім насаджень розташованих у гірських районах)	0,09
Багаторічні насадження розташовані у гірських районах та у поліських територіях	0,03
Землі водного фонду	0,45
Рілля, сіножаті, пасовища, що перебувають у власності с/г виробників, які спеціалізуються на виробництві та переробці продукції рослинництва на закритому ґрунті	1,0

Стосовно співвідношення ставок ФСП із ставками земельного податку, то номінально перші є у 1,5 рази вищими, водночас реально, враховуючи індексацію бази земельного податку, ставки ФСП є більше ніж вдвічі нижчими ставок земельного податку за відповідні площі угідь.

Нововведенням ПК є передбачення застосування вищих ставок для окремих категорій товаровиробників, а саме сільськогосподарських підприємств, які спеціалізуються на виробництві (виращуванні) та переробці продукції рослинництва на закритому ґрунті (для цієї категорії товаровиробників ставки ФСП є у 6,7 рази вищими, ніж для інших платників).

Базовим податковим (звітним) періодом для податку є календарний рік.

Базовий податковий (звітний) рік починається з 1 січня і закінчується 31 грудня того ж року.

Сільськогосподарські товаровиробники **самостійно обчислюють суму податку щороку** станом на 1 січня і до 1 лютого поточного року подають відповідному органу державної податкової слу-

жби за місцезнаходженням платника податку та місцем розташування земельної ділянки **податкову декларацію** на поточний рік.

Податкові декларації подаються:

✓ органу ДПС за місцем знаходження платника податку — на основі загальних площ сільськогосподарських угідь чи земель водного фонду, що перебувають у власності або користуванні (в тому числі на умовах оренди) платника податку;

✓ органу ДПС за місцем розташування земельної ділянки — стосовно земельних ділянок, розташованих у межах території відповідного органу місцевого самоврядування.

Сплата податку проводиться щомісяця, протягом **30 календарних днів**, що настають за останнім календарним днем податкового (звітного) місяця.

Щомісячний платіж визначається у розмірі третини суми податку, визначеної на кожний квартал від річної суми податку.

Щомісячна сума сплати = $\frac{1}{3}$ • (ставка • базу оподаткування • % квартал)

Поквартальна розбивка річної суми податку відображає специфіку сільськогосподарського виробництва: у I та II кварталах — по 10 %; у III кварталі — 50 %; у IV кварталі — 30 %.

ФСП сплачується на відповідний рахунок місцевого бюджету за місцем розташування земельної ділянки (а не місця знаходження платника податку).

20. Оподаткування фізичних осіб — суб'єктів підприємницької діяльності (податковий облік при спрощеній системі оподаткування)

Платниками єдиного податку з урахуванням є фізичні особи — підприємці, які протягом календарного року, що передуює періоду переходу на спрощену систему оподаткування, відповідають сукупності таких **критеріїв**:

✓ кількість осіб, що перебувають з ними у трудових відносинах, одночасно не перевищує 4 особи (8 осіб для діяльності у сфері ресторанного господарства) (включаючи членів сімей таких фізичних осіб);

✓ обсяг доходу не перевищує 600 000 гривень за умови застосування при здійсненні розрахункових операцій у готівковій або безготівковій формі зареєстрованих, опломбованих у встановленому порядку та переведених у фіскальний режим роботи реєстраторів розрахункових операцій або 300 000 гривень без застосування таких реєстраторів розрахункових операцій.

Спрощена система оподаткування не поширюється на фізичних осіб — підприємців, які здійснюють:

- ✓ діяльність з організації та проведення азартних ігор;
- ✓ виробництво та роздрібний продаж підакцизних товарів (крім діяльності фізичних осіб, пов'язаної з роздрібним продажем пива та столових вин);
- ✓ виробництво та роздрібний продаж пально-мастильних матеріалів;
- ✓ видобуток, виробництво та інші види діяльності з дорогоцінними металами і дорогоцінним камінням, в тому числі органогенного утворення, що підлягають ліцензуванню відповідно до Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності»;
- ✓ видобуток та реалізацію корисних копалин;
- ✓ фінансову діяльність;
- ✓ операції з нерухомим майном, у тому числі з надання в оренду/суборенду торгових місць та інших послуг на ринках та/або у торговельних об'єктах;
- ✓ оптової торгівлі і посередництва в оптовій торгівлі;
- ✓ діяльність у сфері наземного, водного, авіаційного транспорту, надання додаткових транспортних послуг та допоміжних операцій (крім діяльності таксі, діяльності нерегулярного пасажирського транспорту та діяльності автомобільного вантажного транспорту);
- ✓ зовнішньоекономічну діяльність, крім експорту програмного забезпечення і послуг з віддаленої підтримки програм та обладнання, розробки постачання та оновлення програмного забезпечення, надання послуг у сфері інформатизації;
- ✓ діяльність з надання послуг пошти та зв'язку;
- ✓ діяльність з проведення розслідувань та забезпечення безпеки;
- ✓ діяльність у сфері права;
- ✓ діяльність у сфері бухгалтерського обліку та аудиту;
- ✓ діяльність з консультування з питань комерційної діяльності та управління;
- ✓ діяльність з управління підприємствами, допоміжна діяльність у сфері державного управління;
- ✓ рекламну діяльність;
- ✓ підбір та забезпечення персоналом;
- ✓ діяльність з перепродажу предметів мистецтва, колекціонування та антикваріату, діяльність з організації торгів (аукціонів) виробами мистецтва, предметами колекціонування або антикваріату;
- ✓ роздрібну торгівлю виробами з дорогоцінних металів та дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утво-

рення, напівдорогоцінного каміння, обробленим та необробленим дорогоцінним камінням;

✓ роздрібну торгівлю через мережу Інтернет.

Платники податку не є платниками таких податків і зборів:

✓ податку на доходи фізичних осіб у частині доходів (об'єкта оподаткування), що отримані в результаті господарської діяльності фізичної особи та оподатковані згідно з цією главою;

✓ податку на додану вартість з операцій з постачання товарів та послуг, місце надання яких розташоване на митній території України;

✓ збору за провадження деяких видів підприємницької діяльності.

Рішення про перехід до сплати податків за спрощеною системою оподаткування може бути прийняте суб'єктом господарювання один раз протягом календарного року шляхом подання відповідної письмової заяви до органу державної податкової служби за місцем державної реєстрації суб'єкта господарювання не пізніше ніж за 15 календарних днів до початку наступного податкового (звітного) періоду.

Об'єктом оподаткування є дохід платника податку.

При визначенні граничної суми доходу, сума доходу зменшується на такі суми, що надійшли у звітному періоді, зокрема на:

✓ суму кредитів, фінансової допомоги, наданої на поворотній основі, отриманої та поверненої протягом 12 календарних місяців з моменту її отримання;

✓ суму коштів цільового призначення, що надійшли від Пенсійного фонду та фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування, з бюджетів або державних цільових фондів (в межах державних програм);

✓ суму коштів (зокрема аванс, передплата), які повертаються покупцю — платнику податку внаслідок повернення ним товару або розірвання договору, а також суму коштів, які повертаються платником податку покупцю внаслідок повернення таким покупцем товару (в розмірі, який не перевищує суми, сплаченої за товар);

✓ суму коштів, що надійшли як оплата товарів (робіт, послуг), які реалізовані в період перебування платником податку на загальній системі оподаткування та вартість яких була включена до загального оподаткованого доходу фізичної особи;

✓ суму коштів у частині надмірно сплачених податків, зборів (обов'язкових платежів), що повертаються платнику податку з бюджетів або державних цільових фондів.

Датою отримання доходу є дата надходження коштів на поточний рахунок (у касу) платника податку, дата списання кредиторської заборгованості, за якою минув строк позовної давності, дата фактичного отримання платником податку безоплатно одержаних матеріальних і нематеріальних цінностей (активів).

Базою обкладення податком є виражений у гривнях дохід платника податку, дохід, виражений в іноземній валюті, перераховується у гривні за офіційним курсом гривні до іноземної валюти, встановленим Національним банком України на дату отримання таких доходів; дохід у вигляді безоплатно отриманих товарів, робіт, послуг визначається за звичайними цінами у порядку, встановленому ПКУ.

Ставки податку встановлюються щороку сільськими, селищними та міськими радами (далі у цій статті — органи місцевого самоврядування) залежно від виду господарської діяльності з розрахунку на календарний місяць у **межах**:

✓ на території населених пунктів з чисельністю населення понад 500 тис. осіб — **від 20 до 600 гривень**;

✓ на території населених пунктів з чисельністю населення від 150 до 500 тис. осіб — **від 20 до 400 гривень**;

✓ на території інших населених пунктів — **від 20 до 200 гривень**.

Фізичні особи, які провадять **кілька видів господарської діяльності**, для яких встановлено різні ставки податку, отримують одне свідоцтво платника податку і сплачують податок за більшою ставкою.

Фізичні особи, які провадять господарську діяльність за місцем державної реєстрації та в іншому населеному пункті України, отримують одне свідоцтво платника податку і сплачують податок за **ставкою 600 гривень** з розрахунку на календарний місяць.

За використання в підприємницькій діяльності праці найманих працівників або членів їх сімей ставка єдиного податку збільшується на **50 %** за кожну особу.

Отримані суми єдиного податку відділення ДКУ перераховують у таких пропорціях:

до місцевого бюджету — **43 %**;

до Пенсійного фонду України (як частина суми ЄВСС) — **57 %**.

Мінімальна сума ЄВСС незалежно від обраної системи оподаткування становить **34,7 % (страхування на випадок безробіття і пенсійне страхування)**.

Максимальна сума ЄВСС при реєстрації за всіма видами ЗДСС — **38,11 %**.

Розмір єдиного соціального внеску для **найманих працівників** знаходиться у межах — **36,76 %—49,7 %**.

Приклад. Підприємець здійснював свою діяльність з двома членами сім'ї без оформлення трудового договору і двома найманими працівниками на умовах трудового договору. Заробітна плата найманого працівника на місяць — 3000 грн.

Ставка єдиного податку 200 грн. В базовому періоді підприємець за себе та за членів сім'ї перерахував кошти до соціальних фондів єдиний соціальний внесок — 38,11 %.

Для найманих працівників встановими розмір єдиного внеску 36,76 % (перший клас професійного ризику виробництва).

Упродовж місяця суми платежів підприємця становили:

єдиний податок за себе-86 грн. (200 грн. x 43 %);

єдиний податок за членів сім'ї та найманих працівників — 172 грн. (200 грн. x 50 % x 43 % x 4 особи);

єдиний соціальний внесок за себе та членів сім'ї — 1075,85 грн. (941 грн. x 3 особи x 38,11 %);

єдиний соціальний внесок за найманих працівників — 2202,6 грн. (3000 грн. x 2 ос. x 36,76 %).

Разом загальна сума платежів — 3536,45 грн.

Податковим (звітним) періодом для платників податку є календарний квартал.

Фізичні особи сплачують податок шляхом здійснення попереднього (авансового) платежу щомісяця **до 20 числа (включно)** до початку місяця, за який здійснюється сплата податку.

Для визначення результатів господарської діяльності на підставі первинних документів платники податку ведуть книгу обліку доходів і витрат шляхом відображення у хронологічній послідовності здійснених господарських і фінансових операцій.

За результатами господарської діяльності протягом податкового (звітного) періоду платники податку подають до органу державної податкової служби **декларацію суб'єкта малого підприємництва-платника** податку в строк, встановлений для квартального податкового (звітного) періоду.

21. Види штрафних санкцій за порушення податкового законодавства, порядок їх нарахування та відображення в обліку

Штрафна санкція (фінансова санкція, штраф) — плата у вигляді фіксованої суми та/або відсотків, що справляється з платника податків у зв'язку з порушенням ним вимог податкового законодавства та іншого законодавства, контроль за дотриманням яких покладено на контролюючі органи, а також штрафні санкції за порушення у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Неподання у строки заяв або документів для взяття на облік у органі ДПС, реєстрації змін місцезнаходження чи внесення інших змін до своїх облікових даних, неподання виправлених документів для взяття на облік чи внесення змін, подання з помилками чи у неповному обсязі, неподання відомостей стосовно осіб, відповідальних за ведення бухгалтерського обліку та складення податкової зві-

тності: тягнуть за собою накладення штрафу на самозайнятих осіб у розмірі **170 гривень**, на юридичних осіб, відокремлені підрозділи юридичної особи чи юридичну особу, відповідальну за нарахування та сплату податків до бюджету під час виконання договору про спільну діяльність, — **510 гривень**.

У разі **неусунення таких порушень** або за ті самі дії, вчинені протягом року особою, до якої були застосовані штрафи за таке порушення, — тягнуть за собою накладення штрафу на самозайнятих осіб у розмірі **340 гривень**, на юридичних осіб, відокремлені підрозділи юридичної особи чи юридичну особу, відповідальну за нарахування та сплату податків до бюджету під час виконання договору про спільну діяльність, — **1020 гривень**.

Порушення платником податків, що виробляють спирт етиловий (коньячний, плодovий), алкогольні напої та тютюнові вироби, вимог щодо обов'язкової **реєстрації як платника акцизного податку** органами державної податкової служби за місцем державної реєстрації таких суб'єктів у п'ятиденний строк з дня отримання ліцензії на виробництво тягне за собою накладення штрафу в розмірі **1700 гривень**.

Неподання банками або іншими фінансовими установами відповідним органам державної податкової служби в установленій статтею 69 цього Кодексу строк **повідомлення про відкриття або закриття рахунків** платників податків тягне за собою накладення штрафу у розмірі **340 гривень** за кожний випадок неподання або затримки.

Неподання або порушення порядку подання платником податків інформації для формування та ведення **Державного реєстру фізичних осіб** — платників податків тягнуть за собою накладення штрафу у розмірі **85 гривень**.

Неподання, подання з порушенням встановлених строків, подання не у повному обсязі, з недостовірними відомостями або з помилками **податкової звітності** про суми доходів, нарахованих (сплачених) на користь платника податків, суми утриманого з них податку тягнуть за собою накладення штрафу у розмірі **510 гривень**.

Оформлення документів, які містять інформацію про об'єкти оподаткування фізичних осіб або про сплату податків **без зазначення реєстраційного номера** облікової картки платника податків, або з використанням недостовірного реєстраційного номера облікової картки платника податків тягне за собою накладення штрафу у розмірі **170 гривень**.

Неподання або несвоєчасне подання платником податків або іншими особами, зобов'язаними нараховувати та сплачувати податки, збори податкових **декларацій (розрахунків)** тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі **170 гривень**, за кожне таке неподання або несвоєчасне подання.

Неподання платником податків — фізичною особою декларації чи включення до неї перекручених (недостовірних) даних про суми одержаних доходів, понесених витрат та якщо такі дії платника призвели до заниження суми оподатковуваного доходу тягнуть за собою накладення на платника податків — фізичну особу штрафу у розмірі 25 відсотків від різниці між заниженою сумою податкового зобов'язання і сумою, визначеною податковим органом.

Несплата (неперерахування) платником податків — фізичною особою сум **єдиного податку** в порядку та у строки, визначені законодавчим актом, тягне за собою накладення штрафу у розмірі **50 відсотків ставок податку**, встановлених для фізичних осіб — платників єдиного податку.

У разі якщо платник податків **не сплачує суми самостійно** визначеного грошового зобов'язання протягом певних строків, такий платник податків притягується до відповідальності у вигляді штрафу у таких розмірах:

при затримці до **30 календарних днів** включно, наступних за останнім днем строку сплати суми грошового зобов'язання, — у розмірі **10 відсотків** погашеної суми податкового боргу;

при затримці більше **30 календарних днів**, наступних за останнім днем строку сплати суми грошового зобов'язання, — у розмірі **20 відсотків** погашеної суми податкового боргу.

Ненарахування, неутримання та несплата (неперерахування) податків платником податків, у тому числі податковим агентом, до або під час виплати доходу на користь іншого платника податків тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі 25 відсотків суми податку, що підлягає нарахуванню та/або сплаті до бюджету.

Ті самі дії, вчинені повторно протягом **1095 днів** тягнуть за собою накладення штрафу у розмірі **50 відсотків** суми податку, що підлягає нарахуванню та/або сплаті до бюджету.

Дії, вчинені протягом **1095 днів втретє** та більше тягнуть за собою накладення штрафу у розмірі **75 відсотків** суми податку, що підлягає нарахуванню та сплаті до бюджету.

Пеня — це сума коштів у вигляді відсотків, нарахованих на суми грошових зобов'язань, не сплачених у встановлені законодавством строки.

Пеня в податковому обліку має дискусійну природу. З одного боку, пеня вважається способом забезпечення виконання обов'язку по сплаті податків і зборів, оскільки стимулює платника податків до належної поведінки. З іншого боку, вона відповідає ознакам фінансової санкції, адже формальною підставою її нарахування є порушення строків погашення податкових зобов'язань.

Пеня нараховується після закінчення встановлених Податковим кодексом України строків погашення узгодженого грошового зобов'язання на суму податкового боргу нараховується пеня.

Нарахування пені розпочинається:

✓ при самостійному нарахуванні суми грошового зобов'язання платником податків — від першого робочого дня, наступного за останнім днем граничного строку сплати грошового зобов'язання, визначеного цим Кодексом;

✓ при нарахуванні суми грошового зобов'язання контролюючими органами — від першого робочого дня, наступного за останнім днем граничного строку сплати грошового зобов'язання, визначеного у податковому повідомленні-рішенні згідно із нормами цього Кодексу.

✓ у день настання строку погашення податкового зобов'язання, нарахованого контролюючим органом або платником податків у разі виявлення його заниження на суму такого заниження та за весь період заниження (у тому числі за період адміністративного та/або судового оскарження);

✓ у день настання строку погашення податкового зобов'язання, визначеного податковим агентом при виплаті (нарахуванні) доходів на користь платників податків — фізичних осіб та контролюючим органом під час перевірки такого податкового агента.

Нарахування пені закінчується:

✓ у день зарахування коштів на відповідний рахунок Державного казначейства України та/або в інших випадках погашення податкового боргу та/або грошових зобов'язань;

✓ у день проведення взаєморозрахунків непогашених зустрічних грошових зобов'язань відповідного бюджету перед таким платником податків;

✓ у день запровадження мораторію на задоволення вимог кредиторів (при винесенні відповідної ухвали суду у справі про банкрутство або прийнятті відповідного рішення Національним банком України);

✓ при прийнятті рішення щодо скасування або списання суми податкового боргу (його частини).

У разі часткового погашення податкового боргу сума такої частки визначається з урахуванням пені, нарахованої на таку частку.

Пеня нараховується на суму податкового боргу (включаючи суму штрафних санкцій за їх наявності та без урахування суми пені) із розрахунку **120 відсотків** річних облікової ставки Національного банку України, діючої на день виникнення такого податкового боргу або на день його (його частини) погашення, залежно від того, яка з величин таких ставок є більшою, за кожний календарний день прострочення у його сплаті.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Податкове зобов'язання — це:

- а) сума коштів, яку сплачує платник податків;
- б) сума коштів, яку сплачує податковий агент;
- в) сума коштів, визначена податковим законодавством;
- г) сума коштів, визначена платником податків у податковому векселі та не сплачена в установленний законом строк;
- д) все з названого.

2. Великий платник податків — юридична особа, обсяг доходу якої від усіх видів діяльності за останні чотири послідовні податкові (звітні) квартали перевищує:

- а) один мільйон гривень;
- б) сто мільйонів гривень;
- в) двісті мільйонів гривень;
- г) п'ятсот мільйонів гривень;
- д) один мільярд гривень.

3. Великий платник податків — юридична особа, визначена за ознакою обсягу її доходів від усіх видів діяльності за останні:

- а) два послідовні податкові (звітні) квартали;
- б) календарний рік (1.01—31.12);
- в) чотири послідовні податкові (звітні) квартали;
- г) шість послідовних податкових (звітних) кварталів;
- д) дванадцять послідовних податкових (звітних) кварталів.

4. Грошове зобов'язання платника податків — це:

- а) сума коштів, яку платник податків повинен сплатити до відповідного бюджету;
  - б) сума коштів, яку платник податків повинен сплатити як податкове зобов'язання;
  - в) сума коштів, яку платник податків повинен сплатити як штрафну (фінансову) санкцію;
  - г) сума коштів, яку платник податків повинен сплатити як санкцію за порушення законодавства в сфері зовнішньоекономічної діяльності;
  - д) пропущено одну із ознак грошового зобов'язання платника податків;
- не пропущено одну із ознак грошового зобов'язання платника податків?

5. Що таке податкова декларація?

а) документ, що подається платником податків до контролюючого органу у чинним законодавством строки та за встановленою формою, на підставі якого здійснюються нарахування та сплата податку;

б) зобов'язання платника податків сплатити до бюджетів або державних цільових фондів відповідну суму коштів у порядку та у строки, визначені чинним законодавством;

в) письмове повідомлення контролюючого органу про обов'язок платника податків сплатити визначену суму податкового зобов'язання;

г) документ, що подається платником податків (у тому числі відокремленим підрозділом у випадках, визначених цим Кодексом) контролюючому органу у строки, встановлені законом, на підставі якого здійснюється нарахування та/або сплата податкового зобов'язання, чи документ, що свідчить про суми доходу, нарахованого (виплаченого) на користь платників податків-фізичних осіб, суми утриманого та/або сплаченого податку.

6. Які органи відповідно до Податкового кодексу України є контролюючими?

а) КМУ, органи СБУ, Державний комітет підприємництва України, органи ДПСУ;

б) органи ДПСУ, Міністерство фінансів України, Державна митна служба, Державний комітет статистики України;

в) КМУ, Міністерство фінансів України, Державне казначейство України, органи ДПСУ, Міністерство економіки України;

г) органи ДПСУ, митні органи.

7. Коли нараховується пеня?

а) після повідомлення контролюючого органу про обов'язок платника податків сплатити визначену суму податкового зобов'язання;

б) у день зарахування коштів на відповідний рахунок Державного казначейства України та/або в інших випадках погашення податкового боргу та/або грошових зобов'язань;

в) у день проведення взаєморозрахунків непогашених зустрічних грошових зобов'язань відповідного бюджету перед таким платником податків;

г) після закінчення встановлених цим Кодексом строків погашення узгодженого грошового зобов'язання на суму податкового боргу нараховується пеня.

8. Яку відповідальність несуть платники податків за порушення законів з питань оподаткування?

а) дисциплінарну, фінансову, кримінальну;

б) адміністративну, кримінальну;

в) адміністративну, кримінальну, фінансову;

г) кримінальну, фінансову.

9. Який розмір штрафу передбачено за неподання або несвоєчасне подання платником податків податкових декларацій (розрахунків)?

- а) 170 гривень;
- б) 340 гривень;
- в) 510 гривень;
- г) 1020 гривень.

10. Який розмір штрафу передбачено за неподання платником податків — фізичною особою декларації чи включення до неї переключених (недостовірних) даних про суми одержаних доходів, понесених витрат та якщо такі дії платника призвели до заниження суми оподаткованого доходу?

- а) 10 відсотків від різниці між заниженою сумою податкового зобов'язання і сумою, визначеною податковим органом;
- б) 20 відсотків від різниці між заниженою сумою податкового зобов'язання і сумою, визначеною податковим органом;
- в) 25 відсотків від різниці між заниженою сумою податкового зобов'язання і сумою, визначеною податковим органом;
- г) 50 відсотків від різниці між заниженою сумою податкового зобов'язання і сумою, визначеною податковим органом.

11. Який розмір штрафу передбачено за незабезпечення платником податків зберігання первинних документів облікових та інших реєстрів, бухгалтерської та статистичної звітності, інших документів з питань обчислення і сплати податків та зборів протягом установлених строків їх зберігання та/або ненадання платником податків контролюючим органам оригіналів документів чи їх копій при здійсненні податкового контролю?

- а) 170 гривень;
- б) 340 гривень;
- в) 510 гривень;
- г) 1020 гривень.

12. Який розмір штрафу передбачено за несплату (неперерахування) платником податку — фізичною особою сум єдиного податку в порядку та у строки, визначені Кодексом?

- а) 10 відсотків від різниці між заниженою сумою податкового зобов'язання і сумою, визначеною податковим органом;
- б) 20 відсотків від різниці між заниженою сумою податкового зобов'язання і сумою, визначеною податковим органом;
- в) 25 відсотків від різниці між заниженою сумою податкового зобов'язання і сумою, визначеною податковим органом;
- г) 50 відсотків від різниці між заниженою сумою податкового зобов'язання і сумою, визначеною податковим органом.

13. Що є об'єктом оподаткування податку на прибуток підприємств:

а) прибуток, який визначається шляхом зменшення суми валових доходів звітного періоду на суму валових витрат звітного податкового періоду та амортизаційних відрахувань;

б) дохід, який визначається шляхом зменшення суми операційних витрат на суму загальновиробничих витрат звітного податкового періоду;

в) прибуток, який визначається шляхом зменшення суми доходів звітного періоду на собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг та суму інших витрат звітного податкового періоду;

г) прибуток, який визначається шляхом збільшення суми доходів звітного періоду на собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг та суму інших витрат звітного податкового періоду.

14. Що є підставою для визначення доходу платника податку на прибуток підприємств?

а) дані фінансової звітності;

б) дані податкової звітності;

в) дані податкових реєстрів;

г) дані первинних документів.

15. Суми отриманого платником податку емісійного доходу включаються до...

а) доходів від операційної діяльності;

б) доходів від адміністративної діяльності;

в) доходів, що не враховуються при визначенні об'єкта оподаткування;

г) інших доходів.

16. Витрати на проведення ремонту, реконструкції, модернізації та інших видів поліпшення основних засобів підлягають амортизації у розмірі, що ...

а) перевищують 10 відсотків сукупної балансової вартості відповідної групи основних засобів;

б) перевищують 10 відсотків сукупної балансової вартості всіх груп основних засобів;

в) не перевищують 10 відсотків сукупної балансової вартості відповідної групи основних засобів;

г) не перевищують 10 відсотків сукупної балансової вартості всіх груп основних засобів.

17. Чи підлягають амортизації витрати на капітальне поліпшення землі, не пов'язане з будівництвом?

а) підлягають в повному розмірі;

б) підлягають лише 80 % даних витрат;

в) не підлягають;

г) підлягають лише 10 % даних витрат.

18. Чи підлягають амортизації витрати на ліквідацію основних засобів?

- а) підлягають в повному розмірі;
- б) підлягають лише 80 % даних витрат;
- в) не підлягають;
- г) підлягають лише 50 % даних витрат.

19. За яким методом амортизація основних засобів визначається як добуток фактичного місячного обсягу продукції (робіт, послуг) та виробничої ставки амортизації?

- а) прискореного зменшення залишкової вартості;
- б) виробничий;
- в) кумулятивний;
- г) зменшення залишкової вартості.

20. За яким методом амортизація основних засобів визначається як добуток вартості, яка амортизується, та кумулятивного коефіцієнта?

- а) прискореного зменшення залишкової вартості;
- б) виробничий;
- в) кумулятивний;
- г) зменшення залишкової вартості.

21. За яким методом амортизація основних засобів визначається як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітного року або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації, яка обчислюється відповідно до строку корисного використання об'єкта і подвоюється?

- а) прискореного зменшення залишкової вартості;
- б) прямолінійний;
- в) кумулятивний;
- г) зменшення залишкової вартості.

22. За яким методом амортизація основних засобів нараховується як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітного року або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації?

- а) прискореного зменшення залишкової вартості;
- б) прямолінійний;
- в) кумулятивний;
- г) зменшення залишкової вартості.

23. За яким методом амортизація основних засобів нараховується шляхом ділення вартості, яка амортизується, на строк корисного використання об'єкта основних засобів?

- а) прискореного зменшення залишкової вартості;
- б) прямолінійний;
- в) кумулятивний;
- г) зменшення залишкової вартості.

24. Податковою базою для цілей оподаткування прибутку підприємств визнається ...

- а) грошове вираження доходу як об'єкта оподаткування;
- б) натуральне вираження прибутку як об'єкта оподаткування;
- в) грошове вираження прибутку як об'єкта оподаткування;
- г) прибуток як об'єкт оподаткування.

25. Основна ставка податку на прибуток підприємств становить...

- а) 25 %
- б) 20 %;
- в) 16 %;
- г) 30 %.

26. Від якого виду діяльності прибуток підлягає оподаткуванню за ставкою 0 %?

- а) страхової діяльності;
- б) комерційної діяльності;
- в) банківської діяльності;
- г) сільськогосподарської діяльності.

27. Хто здійснює нарахування податку на прибуток?

- а) працівник податкової служби;
- б) платник податку самостійно;
- в) податковий агент;
- г) податковий аудитор.

28. Чи залежить від дати надходження або сплати коштів нарахування доходів і витрат?

- а) не залежить;
- б) частково залежить;
- в) залежить;
- г) правильної відповіді немає.

29. Вкажіть, які податкові періоди використовуються при сплаті податку на прибуток підприємств:

- а) календарний місяць;
- б) календарний місяць та календарний квартал;
- в) календарний квартал;
- г) календарні квартал, півріччя, три квартали, рік.

30. Базою оподаткування для податку на доходи фізичних осіб є:

- а) загальний оподатковуваний дохід;
- б) чистий річний оподатковуваний дохід;
- в) доходи з джерелом їх походження в Україні;
- г) заробітна плата.

31. Якщо фізична особа — платник податку на доходи фізичних осіб отримує оподатковувані доходи всередині податкового періоду, то перший податковий період розпочинається:

- а) у наступному місяці, що настає за місяцем, в якому вперше отримано доходи;
- б) з дня отримання таких доходів;
- в) з першого дня місяця, в якому відбувається фактична виплата таких доходів;
- г) з дня, який платник податку визначає за власним бажанням.

32. До складу місячного оподаткованого доходу платника податку в обов'язковому включаються:

- а) суми, що за рішенням суду спрямовуються на відшкодування збитків, завданих платнику податку внаслідок заподіяння йому матеріальної шкоди, а також шкоди життю та здоров'ю;
- б) суми відсотків, отриманих від боржника внаслідок прострочення виконання ним договірних зобов'язань;
- в) суми пені, що сплачується на користь платника податку за рахунок бюджету (цільового страхового фонду) внаслідок несвоечасного повернення надміру сплачених грошових зобов'язань або інших сум бюджетно-відшкодування;
- г) немає правильної відповіді.

33. Ставка податку щодо доходів, нарахованих як вигреш чи приз, крім спортивних змагань, становить:

- а) 5 % бази оподаткування;
- б) 30 % бази оподаткування;
- в) 10 % бази оподаткування;
- г) 17 % бази оподаткування.

34. Якщо загальна сума отриманих платником податку у звітному податковому місяці доходів перевищує десятикратний розмір мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного податкового року, ставка податку становить:

- а) 17 % суми перевищення;
- б) 15 % суми перевищення;
- в) 10 % суми перевищення;
- г) 5 % суми перевищення.

35. Якщо фізична особа є податковим агентом, то податок на доходи фізичних осіб вона сплачує до відповідного бюджету:

- а) за її податковою адресою;
- б) за фактичним місцезнаходженням;
- в) за місцем реєстрації в органах державної податкової служби;
- г) за місцем проживання найманої особи.

36. Якщо оподатковуваний дохід виплачується готівкою з каси податкового агента, податок до бюджету сплачується:

- а) до кінця місяця, в якому надано (нараховано, виплачено) дохід;
- б) у день надання (нарахування, виплати) доходу;
- в) протягом банківського дня, що настає за днем такого нарахування (виплати, надання).
- г) у загальному порядку.

37. Розмір податкової соціальної пільги для одинокої матері у розрахунку на кожну дитину віком до 18 років дорівнює:

- а) 100 % розміру прожиткового мінімуму для працездатної особи;
- б) 200 % розміру прожиткового мінімуму для працездатної особи;
- в) 150 % розміру прожиткового мінімуму для працездатної особи;
- г) 200 % розміру прожиткового мінімуму для непрацездатної особи;

38. До переліку витрат, дозволених до включення до податкової знижки, включаються такі суми коштів на користь закладів охорони здоров'я для компенсації вартості платних послуг з лікування:

- а) лікування тютюнової чи алкогольної залежності;
- б) протезування зубів з використанням гальванопластики;
- в) операцій зі зміни статі;
- г) немає правильної відповіді.

39. Податкова декларація для платників податку на доходи фізичних осіб подається:

- а) до 1 травня року, що настає за звітним;
- б) до 1 квітня року, що настає за звітним;
- в) протягом 40 календарних днів, що настають за останнім днем звітного року;
- г) немає правильної відповіді.

40. Платник податку з підакцизних товарів (продукції), вироблених на митній території України, та імпортер алкогольних напоїв та тютюнових виробів подає декларацію акцизного податку:

- а) щомісяця не пізніше 20 числа наступного періоду;
- б) щомісяця не пізніше 15 числа наступного періоду;
- в) щоквартально не пізніше 40 числа наступного періоду;
- г) щоквартально не пізніше 20 числа наступного періоду.

41. Власник готової продукції, виробленої з давальницької сировини, сплачує акцизний податок виробнику такої продукції:

- а) протягом 10 календарних днів, наступних за останнім днем подання податкової декларації;
- б) не пізніше дати відвантаження готової продукції;
- в) протягом 120 календарних днів придбання марок акцизного податку;
- г) протягом 90 календарних днів при придбанні марок акцизного податку.

42. Марка акцизного збору — це спеціальний знак, яким маркуються:

- а) алкогольні напої, пиво, тютюнові вироби, спирт етиловий;
- б) алкогольні напої та тютюнові вироби;
- в) алкогольні напої, пиво, паливно-мастильні матеріали;
- г) алкогольні напої, тютюнові вироби, транспортні засоби.

43. Відповідно до Податкового кодексу в Україні підакцизними товарами є:

- а) алкогольні напої, тютюнові вироби, пиво, транспортні засоби, нафтопродукти, енергоресурси;
- б) алкогольні напої, тютюнові вироби, транспортні засоби;
- в) алкогольні напої, тютюнові вироби, пиво, кава, шкіряні вироби, цукор, паливно-мастильні матеріали;
- г) спирт етиловий та інші спиртові дистиляти, алкогольні напої, пиво, тютюнові вироби, тютюн та промислові замінники тютюну, нафтопродукти, скраплений газ, автомобілі легкові, кузови до них, причепа та напівпричепа, мотоцикли.

44. Для визначення сум акцизного податку застосовують такі види ставок:

- а) пропорційні, прогресивні, регресивні;
- б) адвалорні;
- в) специфічні, адвалорні, змішані (адвалорні та специфічні одночасно);
- г) інтуїтивні, емпіричні.

45. Операції з підакцизними товарами, які звільняються від оподаткування акцизним податком:

- а) реалізації підакцизних товарів (продукції), крім нафтопродуктів, вироблених на митній території України, що використовуються як сировина для виробництва підакцизних товарів (продукції);
- б) реалізації вироблених в Україні підакцизних товарів шляхом продажу, обміну їх на інші товари, безплатної передачі або з частковою оплатою їх;
- в) придбання імпортованих товарів за іноземну валюту або в порядку обміну чи безкоштовної передачі;
- г) реалізації товарів для власного споживання, промислової переробки (крім оборотів з реалізації для виробництва підакцизних товарів), а також для своїх працівників.

46. У разі обчислення акцизного податку із застосуванням адвалорних ставок базою оподаткування:

- а) величина підакцизного товару (продукції), визначена в одиницях виміру ваги, об'єму, кількості товару (продукції), об'єму циліндрів двигуна автомобіля або в інших натуральних показниках;
- б) договірна або контрактна вартість реалізованого підакцизного товару (продукції);

в) вартість реалізованого підакцизного товару (продукції), виробленого на митній території України, за встановленими виробником максимальними роздрібними цінами без ПДВ та з урахуванням акцизного податку;

г) вартість реалізованого підакцизного товару (продукції), виробленого на митній території України, з урахуванням ПДВ та акцизного податку.

47. При визначенні бази оподаткування з імпортованих підакцизних товарів, на які ставки встановлено в євро, перерахунок іноземної валюти на національну валюту здійснюється за:

а) офіційним курсом гривні до іноземної валюти (євро), встановленим Національним банком України на перший день кварталу, в якому здійснюється ввезення такої продукції на митну територію України;

б) офіційним курсом гривні до іноземної валюти (євро), встановленим Національним банком України та діє на дату подання декларації акцизного податку;

в) офіційним курсом гривні до іноземної валюти (євро), встановленим Національним банком України та діє на дату подання до органу державної митної служби митної декларації для митного оформлення;

г) офіційним курсом гривні до іноземної валюти (євро), встановленим Національним банком України та діє на дату отримання марок акцизного податку.

48. Продаж марок акцизного податку вітчизняним виробникам алкогольних напоїв (у виробництві яких використовується спирт етиловий неденатурований), провадиться на підставі:

а) заявки-розрахунку, звіту про використані марки та платіжного документа, що підтверджує сплату коштів за такі марки;

б) звіту про використані марки, заявки-розрахунку, довідки про сплату суми податку;

в) заявки-розрахунку, звіту про використані марки, довідки про сплату суми податку та платіжного документа, що підтверджує сплату коштів за такі марки;

г) заявки-розрахунку, звіту про використані марки, довідки про сплату суми податку, ліцензії на виробництво алкогольних напоїв, наряду на отримання спирту етилового зі акцизного складу та платіжного документу, що підтверджує сплату коштів за такі марки.

49. Сплата акцизного податку здійснюється:

а) грошовими коштами шляхом взаємних заліків, податковими векселями;

б) податковими векселями, грошовими коштами, зарахуванням зустрічних зобов'язань;

в) грошовими коштами;

г) шляхом взаємних заліків, податковими векселями.

50. Корегування суми податкового векселя здійснюється виходячи з фактично втраченої кількості спирту при:

- а) виробництві продукції та її транспортуванні споживачу;
- б) зберіганні, виробництві готової продукції, а також її перевантаженні та транспортуванні споживачу;
- в) транспортуванні, зберіганні, виробництві готової продукції, а також фактично повернутого невиправного браку (у межах затверджених норм);
- г) транспортуванні, зберіганні, виробництві готової продукції, а також фактично повернутого невиправного браку.

51. Видача податкового векселя з акцизного податку дозволяється:

- а) будь-яким суб'єктам підприємницької діяльності, що імпортують на митну територію України підакцизні товари;
- б) виробникам лікарських засобів;
- в) резидентам або нерезидентам, які ввозять підакцизні речі або предмети на митну територію України у вигляді супроводжувального або несупроводжувального багажу;
- г) експортерам підакцизних товарів (продукції).

52. Оподаткування акцизним податком тютюнових виробів здійснюється з застосуванням:

- а) адвалорних та специфічних ставок податку;
- б) адвалорних та специфічних ставок податку одночасно, а також величини мінімального акцизного податкового зобов'язання;
- в) адвалорних ставок податку, а також за використання показника максимальної роздрібної ціни на такі тютюнові вироби;
- г) адвалорних ставок податку одночасно, а також за використання показника максимальної роздрібної ціни на такі тютюнові вироби.

53. Не підлягають маркуванню марками акцизного податку:

- а) алкогольні напої і тютюнові вироби, які імпортуються в Україну;
- б) алкогольні напої і тютюнові вироби, які виробляються на митній території України;
- в) алкогольні напої і тютюнові вироби, які ввозяться в Україну і розміщуються у митному режимі магазину безмитної торгівлі;
- г) алкогольні напої із вмістом спирту етилового понад 8,5 відсотка об'ємних одиниць.

54. У які терміни оформлюється податковий вексель при отриманні спирту етилового денатурованого, спирту етилового денатурованого, біостанолу, що використовується для виробництва окремих видів продукції, та встановлено ставку податку 0 гривень за 1 літр 100-відсоткового спирту:

- а) після використання спирту за цільовим призначенням;
- б) після отримання спирту;
- в) до отримання з акцизного складу таких видів продукції за ставкою податку 0 гривень за 1 літр 100-відсоткового спирту;
- г) при оприбуткуванні таких видів продукції на підприємстві-виробнику.

55. Як сплачують акцизний податок підприємства, які виробляють вина виноградні з додаванням спирту, вермути, інші збродені напої з додаванням спирту:

- а) до виробництва продукції;
- б) при виробництві продукції;
- в) після реалізації продукції;
- г) при придбанні марок акцизного податку.

56. Виробники алкогольних напоїв, для виробництва яких використовується спирт етиловий неденатурований, сплачують акцизний податок до бюджету:

- а) протягом 10 календарних днів, наступних за останнім днем подачі податкової декларації;
- б) протягом 20 календарних днів, наступних за останнім днем подачі податкової декларації;
- в) протягом 90 календарних днів від дня отримання спирту етилового при придбанні марок акцизного податку;
- г) не пізніше дати відвантаження готової продукції.

57. Які органи здійснюють контроль за наявністю марок акцизного податку на алкогольних напоях та тютюнових виробках?

- а) контроль за наявністю марок акцизного податку здійснюють податкові органи;
- б) контроль за наявністю марок акцизного податку здійснюють митні органи з частковим залученням податкових органів у разі виявлення фактів втрати марок акцизного податку з вини суб'єктів господарювання;
- в) податкові органи — під час їх транспортування, зберігання та продажу, митні органи — під час ввезення на митну територію України.

58. Платниками збору за першу реєстрацію транспортного засобу є:

- а) юридичні особи, які здійснюють першу реєстрацію в Україні транспортних засобів;
- б) фізичні особи, які здійснюють першу реєстрацію в Україні транспортних засобів;
- в) юридичні та фізичні особи, які здійснюють першу реєстрацію в Україні транспортних засобів;
- г) юридичні та фізичні особи, які здійснюють реєстрацію нових транспортних засобів в Україні.

59. Які з зазначених транспортних засобів є об'єктом оподаткування збором за першу реєстрацію транспортного засобу?

- а) транспортні засоби та інші самохідні машини і механізми, що закріплені на праві оперативного управління за військовими частинами;
- б) судна, зареєстровані у Державному судовому реєстрі України або у Судновій книзі України;
- в) транспортні засоби на гусеничному ходу;
- г) транспортні засоби швидкої медичної допомоги;

д) літаки і вертольоти, зареєстровані у Державному реєстрі цивільних повітряних суден України або у Реєстрі державних повітряних суден України.

60. Які з зазначених транспортних засобів не є об'єктом оподаткування збором за першу реєстрацію транспортного засобу?

- а) колісні транспортні засоби;
- б) транспортні засоби на гусеничному ході;
- в) судна, зареєстровані у Державному судовому реєстрі України або у Судновій книзі України;
- г) літаки і вертольоти, зареєстровані у Державному реєстрі цивільних повітряних суден України або у Реєстрі державних повітряних суден України.

61. Вкажіть, що є базою оподаткування для колісних транспортних засобів?

- а) об'єм циліндрів двигуна в кубічних сантиметрах;
- б) довжина транспортного засобу;
- в) вантажопідйомність транспортного засобу;
- г) потужність двигуна в кВт;
- д) кількість місць для пасажирів.

62. Вкажіть, що є базою оподаткування для суден?

- а) об'єм циліндрів двигуна в кубічних сантиметрах;
- б) довжина корпусу судна в сантиметрах;
- в) вантажопідйомність судна;
- г) потужність двигуна в кВт;
- д) кількість місць для пасажирів.

63. Вкажіть, що є базою оподаткування для літаків і вертольотів?

- а) об'єм циліндрів двигунів повітряного судна в кубічних сантиметрах;
- б) довжина повітряного судна в сантиметрах;
- в) максимальна злітна маса;
- г) кількість посадочних місць для пасажирів.

64. Фізична особа хоче зареєструвати легковий автомобіль з об'ємом циліндрів двигуна 1800 см куб. Яка ставка буде застосовуватись при розрахунку збору за першу реєстрацію транспортного засобу?

- а) 3 грн. за 100 куб. сантиметрів об'єму циліндрів двигуна;
- б) 5 грн. за 100 куб. сантиметрів об'єму циліндрів двигуна;
- в) 7 грн. за 100 куб. сантиметрів об'єму циліндрів двигуна;
- г) 10 грн. за 100 куб. сантиметрів об'єму циліндрів двигуна.

65. Ставки збору за першу реєстрацію транспортного засобу для нових транспортних засобів застосовуються з коефіцієнтом:

- а) 0,5;
- б) 0,8;
- в) 1;
- г) 3.

66. Базовий податковий (звітний) період по збору за першу реєстрацію транспортного засобу дорівнює:

- а) календарному місяцю;
- б) календарному кварталу;
- в) календарному року;
- г) періоду проходження технічного огляду транспортного засобу.

67. Вкажіть строк сплати збору за першу реєстрацію транспортного засобу:

- а) збір сплачується у трьохденний термін після проведенням першої реєстрації в Україні транспортних засобів;
- б) збір сплачується у п'ятиденний термін після проведенням першої реєстрації в Україні транспортних засобів;
- в) збір сплачується перед проведенням першої реєстрації в Україні транспортних засобів;
- г) збір сплачується одночасно з проведенням першої реєстрації в Україні транспортних засобів.

68. Збір за першу реєстрацію транспортного засобу сплачується:

- а) за місцем експлуатації транспортних засобів;
- б) двічі: за місцем реєстрації транспортних засобів та місцем їх експлуатації;
- в) за місцем проходження технічного огляду;
- г) за місцем реєстрації транспортних засобів.

69. Протягом якого терміну після першої реєстрації в Україні транспортних засобів юридичні особи подають розрахунок суми збору за такі транспортні засоби?

- а) до 20-го числа місяця наступного за першою реєстрацією;
- б) у десятиденний строк після першої реєстрації;
- в) у двадцятиденний строк після першої реєстрації;
- г) у тридцятиденний строк після першої реєстрації.

70. Який суб'єкт є платником екологічного податку у випадку здійснення скидів промислових та інших стічних вод у системи каналізації населених пунктів:

- а) суб'єкт, який здійснює скиди забруднюючих речовин;
- б) водоканал.

71. Який суб'єкт є платником екологічного податку?

- а) у результаті діяльності якого утворюються відходи;
- б) який здійснює розміщення відходів у спеціально відведених для цього місцях чи на об'єктах.

72. Який суб'єкт є платником екологічного податку?

- а) у результаті діяльності якого утворюються радіоактивні відходи;
- б) який здійснює розміщення радіоактивних відходів.

73. Чи є платником екологічного податку суб'єкти господарювання, які провадять діяльність із збирання і заготівлі відходів як вторинної сировини, що розміщуються на власних об'єктах, та надають послуги у цій сфері?

- а) так;
- б) ні.

74. Ким утримується і сплачується до бюджету екологічний податок у частині викидів забруднюючих речовин пересувними джерелами?

- а) податковим агентом;
- б) власником або користувачем транспортного засобу.

75. Чи є податковим агентом і сплати екологічного податку АЗС, яке реалізує паливо, придбане у СПД, що здійснюють оптову торгівлю паливом:

- а) так;
- б) ні.

76. Який базовий податковий (звітний) період для екологічного податку?

- а) календарний рік;
- б) календарний квартал;
- в) календарний місяць.

77. Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами ВАТ «Дніпроспецсталь» в I кв. 2011 р. склали:

№ з/п	Назва забруднюючої речовини	Усього викидів, т
1	Сполуки азоту	262,206
2	Ангідрид сірчистий	48,624
3	Оксид вуглецю	646,895
4	Тверді речовини	32,849

Сума екологічного податку, який справляється за викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення, становитиме:

- а) 205 395,83;
- б) 410 791,65.

78. Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами ВАТ «Запорізький виробничий алюмінієвий комбінат» в I кв. 2011 р. склали:

№ з/п	Назва забруднюючої речовини	Всього викидів, т
1	Оксиди азоту	36,598
2	Сірчистий ангідрид	217,078
3	Оксид вуглецю	1791,392
4	Тверді речовини	840,735
5	Газоподібні фтористі сполуки	314,53

Сума екологічного податку, який справляється за викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення для підприємства, становитиме:

- а) 1 381 640,43;
- б) 690 820,21.

79. Скиди забруднюючих речовин у водні об'єкти ТзОВ «Свиспан-Лімітед» м. Костопіль в I кв. 2011 р. склали:

№ з/п	Назва забруднюючої речовини	Обсяг забруднюючих речовин, т
1	Органічні речовини (за показниками БСК 5)	3,7
2	Завислі речовини	4,2
3	Хлориди	9,4
4	Азот амонійний	0,3
5	Фосфати	0,248

Сума екологічного податку, який справляється за скиди забруднюючих речовин у водні об'єкти, становитиме:

- а) 1 900,07;
- б) 950,03.

80. Відходи ВАТ «Житомирський комбінат силікатних виробів», який знаходиться в м. Житомирі за I кв. 2011 р. склали:

№ з/п	Найменування відходу	Клас небезпеки	Фактично утворилось відходів на підприємстві, т	Примітка
1	Лампи люмінесцентні та відходи, які містять ртуть, інші зіпсовані або відпрацьовані	I	0,104	Передано на зберігання спеціалізованому підприємству
2	Батарей свинцеві зіпсовані або відпрацьовані	I	1,29	Передано на зберігання спеціалізованому підприємству
3	Масла та мастила моторні, трансмісійні інші, зіпсовані або відпрацьовані	II	18,9	Зберігаються на власній території
4	Матеріали фільтрувальні, відпрацьовані чи зіпсовані	II	0,056	Зберігаються на власній території
5	Шини зіпсовані перед початком експлуатації, відпрацьовані, пошкоджені чи забруднені під час експлуатації	III	5,95	Зберігаються на власній території

Сума екологічного податку, який справляється за розміщення відходів становитиме:

- а) 782,2;
- б) 1 564,4;
- в) 260,7;
- г) 2 245,9.

81. Викиди Комсомольського рудоуправління в I кв. 2011 р. забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами складають:

Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами при видобутку мінеральних руд:

№ з/п	Назва забруднюючої речовини	Усього викидів, т
1	Тверді речовини	0,231
2	Двоокис вуглецю	332,773
3	Оксиди азоту	1,571

№ з/п	Назва забруднюючої речовини	Усього викидів, т
4	Сірчистий ангідрид	3,365
5	Окис вуглецю	8,197
6	Вуглеводні	2,53
7	Газоподібні фтористі сполуки	0,007

Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря установки для опалювання ЖКГ:

№ з/п	Назва забруднюючої речовини	Усього викидів, т
1	Оксиди азоту	13,075
2	Окис вуглецю	5,003
3	Метан (відноситься до вуглеводнів)	0,079

Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря установки для опалювання промислових приміщень

№ з/п	Назва забруднюючої речовини	Усього викидів, т
1	Тверді речовини	0,044
2	Двоокис вуглецю	58,08
3	Оксиди азоту	26,767
4	Сірчистий ангідрид	63,894
5	Окис вуглецю	40,027
6	Метан (належить до вуглеводнів)	0,072

Споживання пального транспортними засобами

№ з/п	Вид пального	Обсяг споживання, т
1	Бензин	346,2
2	Дизельне пальне	6756,3

Скиди забруднюючих речовин у водні об'єкти складають:

№ з/п	Назва забруднюючої речовини	Обсяг забруднюючих речовин, т
1	Завислі речовини	114,959
2	Органічні речовини (за показниками БСК 5)	54,833
3	4-Аміно-3,5,6-трихлорпиколинат натрію (гранично допустима концентрація 10,0 мг / л)	258,764
4	Хлориди	4176,37
5	Сульфати	14503,18
6	Амоній (гранично допустима концентрація 0,5 мг / л)	2,687
7	Нітрати	185,699
8	Нітрити	0,72
9	Залізо (гранично допустима концентрація 0,05 мг/л)	1,826
10	Фосфати	32,611

Підприємством розміщено відходів:

№ з/п	Найменування відходу	Клас небезпеки	Фактично утворилося відходів на підприємстві, т	Примітка
1	Лампи люмінесцентні та відходи, які містять ртуть, інші зіпсовані або відпрацьовані	I	0,382	Передано на зберігання спеціалізованому підприємству
2	Батареї свинцеві, зіпсовані або відпрацьовані	I	2,450	Передано на зберігання спеціалізованому підприємству
3	Осад мийки автотранспорту	II	50	
4	Масла та мастила моторні, трансмісійні, інші, зіпсовані або відпрацьовані	II	2,444	
5	Шини зіпсовані перед початком експлуатації, відпрацьовані, пошкоджені чи забруднені під час експлуатації	III	7,586	

№ з/п	Найменування відходу	Клас небезпеки	Фактично утворилося відходів на підприємстві, т	Примітка
6	Шлам масловідокремлювачів	III	0,630	
7	Вироби електроізоляції зіпсовані	III	0,015	
8	Відходи Дробильно-збагачувальної фабрики № 1	IV	438,055	
9	Відходи Дробильно-збагачувальної фабрики № 1	IV	747187,5	

Сума екологічного податку для підприємства становитиме:

- а) 1480634,9;
- б) 854612,9;
- в) 613127,9;
- г) 82675108,4.

82. Платниками податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, є:

- а) юридичні особи;
- б) фізичні особи;
- в) податкові агенти;
- г) нерезиденти.

83. Не є об'єктом оподаткування податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки:

- а) квартири;
- б) гуртожитки;
- в) садові або дачні будинки;
- г) житлові будинки.

84. Ставки податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, встановлюють:

- а) Верховна Рада України;
- б) Верховна Рада Автономної Республіки Крим;
- в) сільські, селищні та міські ради;
- г) усі перерахувати органи.

85. База оподаткування об'єкта житлової нерухомості, що перебуває у власності фізичної особи — платника податку, зменшується:

- а) для квартири на 100 кв. метрів;
- б) для квартири на 120 кв. метрів;
- в) для квартири на 200 кв. метрів;
- г) для квартири на 240 кв. метрів.

86. Базовий податковий (звітний) період податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, дорівнює:

- а) календарному року;
- б) календарному кварталу;
- в) календарному місяцю;
- г) календарному дню.

87. Платниками збору за місця для паркування транспортних засобів є:

- а) юридичні особи;
- б) фізичні особи — підприємці;
- в) власники транспортних засобів;
- г) податкові агенти.

88. Перелік спеціальних земельних ділянок, відведених для організації та провадження діяльності із забезпечення паркування транспортних засобів, затверджується рішенням:

- а) обласної ради;
- б) районної ради;
- в) міської ради;
- г) селищної та сільської ради.

89. Об'єктом оподаткування збору за місця для паркування транспортних засобів є:

- а) площа земельної ділянки;
- б) земельна ділянка;
- в) місце для паркування;
- г) транспортний засіб.

90. Ставки збору за місця для паркування транспортних засобів встановлюються за кожний день провадження діяльності із забезпечення паркування транспортних засобів у розмірі:

- а) від 0,03 % до 0,15 % мінімальної заробітної плати;
- б) від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;
- в) до 50 % прожиткового мінімуму;
- г) до 20 % вартості паркування транспортних засобів.

91. Збір за місця для паркування транспортних засобів сплачується до місцевих бюджетів авансовими внесками:

- а) кожного робочого дня;
- б) до 30 числа кожного місяця;
- в) щоквартально;
- г) двічі на рік.

92. Види підприємницької діяльності, які потребують патентування та сплати відповідного збору:

- а) торговельна діяльність у пунктах продажу товарів;
- б) діяльність у сфері розваг;
- в) діяльність у торговельно-виробничій сфері (ресторанне господарство);
- г) торгівля валютними цінностями у пунктах обміну іноземної валюти.

93. Не є платниками збору за провадження торговельної діяльності та діяльності з надання платних послуг:

- а) суб'єкти господарювання, що утворені громадськими організаціями інвалідів та здійснюють торгівлю продовольчими товарами вітчизняного виробництва;
- б) аптеки, що перебувають у державній та комунальній власності;
- в) фізичні особи — підприємці, які провадять торговельну діяльність у пунктах продажу товарів;
- г) суб'єкти господарювання, які провадять діяльність із закупівлі у населення продукції.

94. Ставка збору за провадження торговельної діяльності та діяльності з надання платних послуг встановлюється в таких межах:

- а) на території міста Києва та обласних центрів — від 0,4 до 0,8 розміру мінімальної заробітної плати;
- б) на території міста Севастополя, міст обласного значення і районних центрів — від 0,04 до 0,2 розміру мінімальної заробітної плати;
- в) на території міст, селищ і сіл — від 0,08 до 0,2 розміру мінімальної заробітної плати;
- г) на території інших населених пунктів — до 0,04 розміру мінімальної заробітної плати.

95. Сплата збору за провадження торговельної діяльності з придбанням короткотермінового торгового патенту здійснюється:

- а) не пізніше як за один календарний день до початку провадження такої діяльності;
- б) щомісяця, не пізніше 15 числа, який передує звітному місяцю;
- в) щоквартально, не пізніше 15 числа місяця, який передує звітному кварталу;
- г) у день провадження такої діяльності.

96. Термін дії торгового патенту на здійснення діяльності у сфері розваг становить:

- а) від одного до п'ятнадцяти календарних днів;
- б) 60 календарних місяців;
- в) вісім календарних кварталів;
- г) один календарний рік.

97. Платниками туристичного збору є:

- а) інваліди та діти-інваліди;
- б) громадяни України й іноземці;
- в) особи, які прибули у відрядження;
- г) ветерани війни.

98. Ставка туристичного збору встановлюється у розмірі:

- а) від 0,5 % до 1 % до бази справляння збору;
- б) від 0,5 % до 1 % мінімальної заробітної плати;
- в) від 0,5 % до 1 % прожиткового мінімуму;
- г) від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

99. До вартості проживання при справлянні туристичного збору не включаються витрати на:

- а) харчування чи побутові послуги;
- б) оформлення закордонних паспортів;
- в) обов'язкове страхування;
- г) усі перераховані витрати.

100. Згідно з рішенням сільської, селищної та міської ради справляння туристичного збору може здійснюватися:

- а) юридичними особами або фізичними особами — підприємцями;
- б) квартирно-посередницькими організаціями;
- в) адміністраціями готелів, кемпінгів, мотелів і гуртожитків;
- г) усіма перерахованими суб'єктами.

101. Базовий податковий (звітний) період туристичного збору дорівнює:

- а) календарному року;
- б) календарному кварталу;
- в) календарному місяцю;
- г) календарному дню.

102. Ставка податку за один гектар ріллі, сіножатей та пасовищ становить:

- а) 0,1;
- б) 0,01;
- в) 0,3;
- г) 0,03.

103. Ставка податку за один гектар багаторічних насаджень становить:

- а) 0,1;
- б) 0,01;
- в) 0,3;
- г) 0,03.

104. Фізичні особи, які мають право щодо звільнення від сплати земельного податку:

- а) інваліди, пенсіонери, військовослужбовці;
- б) військовослужбовці, ветерани війни, постраждалі від ЧАЕС;
- в) ветерани війни, пенсіонери, постраждалі від ЧАЕС, інваліди;
- г) інваліди I і II групи, пенсіонери, ветерани війни, постраждалі від ЧАЕС.

105. Земельні ділянки, які не підлягають оподаткуванню земельним податком :

- а) земельні ділянки лікарень, фермерських господарств, бюджетних установ;
- б) земельні ділянки кладовищ, крематоріїв та колумбаріїв;
- в) земельні ділянки, які орендуються іноземцями;
- г) земельні ділянки сільськогосподарського призначення.

106. Податок на землю фізичними особами сплачується протягом:

- а) 60 днів з дня вручення податкового повідомлення;
- б) 40 днів з дня вручення податкового повідомлення;
- в) 20 днів з дня вручення податкового повідомлення;
- г) 10 днів з дня вручення податкового повідомлення;

107. З якого по який період платники податку за землю (крім фізичних осіб) самостійно обчислюють суму податку і подають декларацію?

- а) щомісячно;
- б) щоквартально з 1-15;
- в) до 31.03 поточного року;
- г) 01.01 по 01.02 поточного року.

108. Плата за землю зараховується до відповідних місцевих бюджетів у порядку, визначеному:

- а) Бюджетним кодексом України;
- б) Законом України «Про оренду землі» від 06.10.1998 р. № 161-XIV (у редакції Закону України від 02.10.2003 р. № 1211-IV);
- в) Законом України «Про плату за землю» від 03.07.1992 р. № 2535-XII (у редакції Закону України від 19.09.1996 р. № 378/96-ВР);
- г) Законом України «Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами» від 21.12.2000 р. № 2181-III.

109. Індексація нормативної грошової оцінки земель визначається за формулою:

- а) $K_i = [I + 10]:100$;
- б) $K_i = [I - 1]:100$;
- в) $K_i = [I - 10]:100$;
- г) $K_i = [I + 1]:100$.

110. Облік фізичних осіб — платників податку на землю і нарахування відповідних сум проводиться:

- а) щороку до 1 січня;
- б) щороку до 1 травня;
- в) щороку до 1 березня;
- г) щороку до 31 грудня.

111. Платники земельного податку, які користуються пільгами з цього податку і надають свої землі в оренду (за винятком бюджетних установ) сплачують податок:

- а) 50 % з урахуванням прибудинкової території;
- б) 25 % прибудинкової території;
- в) на загальних підставах, з урахуванням прибудинкової території;
- г) 10 % прибудинкової території.

112. Перешкодою для переходу юридичної особи на спрощену систему оподаткування, обліку та звітності (єдиний податок) є:

- а) обсяг виручки за попередній рік дорівнює 0,8 млн грн;
- б) на підприємстві працює 52 робітники;
- в) засновниками підприємства є виключно фізичні особи.

113. Чи може перейти на спрощену систему оподаткування відокремлений підрозділ працюючого на звичайній системі підприємства, який не повинний статусу юридичної особи?

- а) ні;
- б) так;
- в) може за наявності дозволу органу податкової служби.

114. Спрощена система оподаткування не може бути застосована для:

- а) підприємства, що бере участь у договорі про спільну діяльність;
- б) підприємства, яке уповноважене вести податковий та бухгалтерський облік за спільною діяльністю;
- в) спільної діяльності як суб'єкта оподаткування?

115. До бази оподаткування єдиним податком для юридичної особи відносять:

- а) безкоштовно отримані матеріальні цінності;
- б) кошти, отримані від Фонду соціального страхування на створення робочих місць;
- в) кошти, що надійшли в касу за реалізовану продукцію (товари, роботи, послуги);
- г) вартість сировини, отриману за бартерною угодою.

116. Доцільність вибору ставки єдиного податку юридичною особою залежить від:

- а) форми власності підприємства;
- б) матеріаломісткості виробництва;
- в) капіталомісткості виробництва;
- г) організаційно-правової форми підприємства;
- д) податкового статусу споживачів продукції (послуг) підприємства.

117. Зміна ставки єдиного податку (з 6 на 10 % і навпаки) можлива:

- а) з початку будь-якого місяця;
- б) з початку будь-якого кварталу;
- в) з початку календарного року;
- г) у будь-який час.

118. Платник у 2010 році працював на спрощеній системі оподаткування за ставкою 6 %. З 01.01.2011 р. він перейшов на ставку 10 %. Чи повинний такий платник право на бюджетне відшкодування ПДВ за 2010 рік?

- а) повинний;
- б) не повинний;
- в) повинний, якщо він зберіг Свідоцтво платника ПДВ.

119. Єдиний податок з юридичних осіб може бути класифікований як:

- а) розкладний;
- б) прогресивний;
- в) загальнодержавний;
- г) місцевий.

120. Який метод податкового обліку об'єкта оподаткування застосовується при спрощеній системі оподаткування юридичних осіб?

- а) метод першої події;
- б) метод останньої події;
- в) касовий метод;
- г) метод «за відвантаженням».

121. При продажу основних засобів юридичною особою — суб'єктом малого підприємництва — оподаткуванню єдиним податком підлягає:

- а) балансова вартість основних фондів;
- б) первісна вартість основних фондів;
- в) залишкова вартість основних фондів;
- г) виручка від продажу основних фондів;
- д) різниця між виручкою від продажу основних фондів та первісною їх вартістю;
- е) різниця між виручкою від продажу основних фондів та балансовою їх вартістю;
- є) різниця між виручкою від продажу основних фондів та відновною їх вартістю;
- ж) різниця між виручкою від продажу основних фондів та залишковою їх вартістю.

122. Ставка єдиного податку для фізичних осіб залежить від:

- а) обсягу прибутку;
- б) розміру виручки;
- в) обсягу доходу;
- г) виду діяльності.

123. Максимальний рівень ставки єдиного податку для фізичних осіб дорівнює:

- а) 10 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;
- б) 200 грн;
- в) 320 грн;
- г) встановлюється органами місцевого самоврядування без будь-яких обмежень.

124. У випадку здійснення підприємницької діяльності фізичною особою — платником єдиного податку — з використанням найманої праці ставка єдиного податку:

- а) залишається без змін;
- б) збільшується на 50 % за кожну особу;
- в) збільшується на 20 % за кожну особу;
- г) збільшується на 10 % за кожну особу.

125. Фізична особа — платник єдиного податку — в серпні порушив обмеження щодо обсягу виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг). З якої дати він повинний повернутися на звичайну систему оподаткування?

- а) з наступного за порушенням дня;
- б) з 1 вересня;
- в) з 1 жовтня.

126. Фізична особа — платник єдиного податку:

- а) не є платником ПДВ;
- б) є платником ПДВ;
- в) самостійно приймає рішення про статус платника ПДВ.

127. Приватний підприсмець — платник єдиного податку — не може здійснювати торгівлю таким товарами:

- а) продовольчі товари;
- б) електричні побутові прилади;
- в) тютюнові вироби;
- г) пиво;
- д) друкована продукція.

128. Платниками фіксованого сільськогосподарського податку, з урахуванням обмежень, встановлених Податковим кодексом, можуть бути сільськогосподарські товаровиробники, у яких частка сільськогосподарського товаровиробництва за попередній податковий (звітний) рік дорівнює або перевищує:

- а) 25 %;
- б) 50 %;
- в) 75 %;
- г) 66 %.

129. Не може бути зареєстрований як платник фіксованого сільськогосподарського податку суб'єкт господарювання, у якого понад 50 % доходу, отриманого від продажу сільськогосподарської продукції власного виробництва та продуктів її переробки, становить дохід від реалізації:

- а) зерна;
- б) рослинницької продукції;
- в) тваринницької продукції;
- г) декоративних рослин.

130. Об'єктом оподаткування фіксованим сільськогосподарським податком є:

- а) площа сільськогосподарських угідь;
- б) площа земель водного фонду;
- в) площа сільськогосподарських угідь та/або земель водного фонду;
- г) площа багаторічних насаджень.

131. Розмір ставок фіксованого сільськогосподарського податку з одного гектара земель водного фонду становить (у відсотках бази оподаткування):

- а) 1,0;
- б) 0,45;
- в) 0,09;
- г) 0,03.

132. Базовим податковим (звітним) періодом для фіксованого сільськогосподарського податку є:

- а) календарний рік;
- б) півріччя;
- в) квартал;
- г) місяць.

133. Платниками фіксованого сільськогосподарського податку не є платниками таких податків і зборів:

- а) податку на додану вартість;
- б) акцизного податку;
- в) екологічного податку;
- г) податку на прибуток підприємств.

134. У податковому (звітному) році частка сільськогосподарського товаровиробництва платника фіксованого сільськогосподарського податку становить менше 75 %. Як повинний сільськогосподарський товаровиробник сплачувати податки у наступному податковому році?

- а) сплачувати фіксований сільськогосподарський податок;
- б) перейти на спрощену систему оподаткування;
- в) на загальних підставах;
- г) звільняється від оподаткування.

135. Вкажіть, які операції суб'єктів підприємницької діяльності — резидентів України, що здійснюють видавничу діяльність, діяльність з виготовлення, розповсюдження книжкової продукції та виробництва паперу і картону, звільняються від оподаткування податком на додану вартість:

- а) з виконання робіт та постачання послуг;
- б) з імпорту;
- в) з експорту;
- г) поставки сировини та матеріалів.

136. Підприємство, що засноване громадською організацією інвалідів і є його власністю, з кількістю інвалідів, які мають там основне місце роботи, протягом попереднього звітного періоду 55 відсотків середньооблікової чисельності штатних працівників облікового складу та фондом оплати праці, що становить протягом звітного періоду 20 відсотків суми загальних витрат на оплату праці:

- а) повністю звільняється від оподаткування;
- б) не підлягає оподаткуванню за ставкою 0 %;
- в) підлягає частковому оподаткуванню за ставкою 0 %;
- г) підлягає оподаткуванню на загальних засадах.

137. Податкове зобов'язання виникло у платника з 1 березня 2014 року. Вкажіть, яку ставку йому необхідно застосовувати:

- а) 20 %;
- б) 17 %;
- в) 0 %;
- г) 25 %.

138. Сума податку на додану вартість в одній податковій накладній платника податку станом на 1 січня 2011 року становить 510 тис. грн. Чи зобов'язаний даний платник зареєструвати таку податкову накладну в Єдиному реєстрі податкових накладних?

- а) зобов'язаний;
- б) зобов'язаний після 01.04.2011 р.;
- в) не зобов'язаний;
- г) зобов'язаний не пізніше 10.03.2011 р.

139. На підприємстві суднобудування в поточному звітному періоді виникло від'ємне значення суми податку на додану вартість. Вкажіть, коли повинно бути здійснене відшкодування з бюджету даної суми:

- а) у податковому періоді, у якому виникло від'ємне сальдо податку;
- б) дана сума не підлягає відшкодуванню;
- в) через 12 календарних місяців після податкового періоду, у якому виникло від'ємне сальдо податку;
- г) у податковому періоді, наступному за звітним періодом, у якому виникло від'ємне сальдо податку.

140. Вкажіть за результатами яких звітних податкових періодів повинна подаватися декларація з податку на прибуток у 2011 році:

- а) четвертий квартал;
- б) другий, третій та четвертий квартали;
- в) другий квартал, другий і третій квартали та другий — четвертий квартали;
- г) за рік.

141. Податок на додану вартість — це:

- а) непрямий податок, що є частиною проданої продукції, утворюваної на кожному етапі виробництва або обігу, його сума входить до ціни продажу на товари (роботи, послуги), котру сплачує кінцевий споживач;
- б) непрямий податок, що є частиною новоствореної вартості, утворюваної на останньому етапі виробництва, його сума входить до ціни продажу на товари (роботи, послуги), котру сплачує кінцевий споживач;
- в) непрямий податок, що є частиною новоствореної вартості, утворюваної на кожному етапі виробництва або обігу, його сума входить до ціни продажу на товари (роботи, послуги), котру сплачує продавець;
- г) непрямий податок, що є частиною новоствореної вартості, утворюваної на кожному етапі виробництва або обігу, його сума входить до ціни продажу на товари (роботи, послуги), котру сплачує кінцевий споживач.

142. Податкова соціальна пільга застосовується до заробітної плати, якщо:

- а) її розмір не перевищує суми місячного прожиткового мінімуму, встановленого на 1 січня звітного податкового року, множеного на 1,4 та округленого до найближчих 10 грн.;
- б) її розмір не перевищує суми мінімальної заробітної плати, встановленої на 1 січня звітного податкового року;
- в) її розмір не перевищує 10 н.м.д.г.;
- г) її розмір не перевищує суми мінімальної заробітної плати, встановленої на звітний квартал, множеної на 1,4 та округленої до найближчих 10 грн.

143. Система податкового обліку — це:

- а) система, що надає інформацію державним податковим органам та керівництву підприємства про порядок нарахування та сплату податків;
- б) система, що надає інформацію про фінансовий стан підприємства його керівництву, власникам, інвесторам, державі та іншим зацікавленим користувачам;
- в) система, що надає інформацію керівництву підприємства про виробничий процес для оперативного управління та контролю за собівартістю.
- г) система, що надає інформацію про доходи, витрати та фінансові результати підприємства.

144. Звільнені від обкладання ПДВ операції з:

- а) експорту товарів;
- б) безкоштовної передачі товарів міській лікарні;
- в) сплати орендних платежів за умовами договору фінансової оренди;

- г) продажу товарів, робіт, послуг;
- д) перевезення пасажирів приміським автотранспортом;
- е) розрахунково-касове обслуговування підприємства у банку;
- є) продаж цінних паперів за кошти;
- ж) передача майна у статутний фонд в обмін на корпоративні права.

145. Застосування нульової ставки ПДВ забезпечує:

- а) часткове відшкодування ПДВ, що був сплачений постачальнику у зв'язку з придбанням товарів (робіт, послуг);
- б) повне відшкодування ПДВ, що був сплачений постачальнику у зв'язку з придбанням товарів (робіт, послуг);
- в) часткове відшкодування ПДВ, що був не сплачений постачальнику у зв'язку з придбанням товарів (робіт, послуг);
- г) повне відшкодування ПДВ, що був не сплачений постачальнику у зв'язку з придбанням товарів (робіт, послуг).

146. Дохід в податковому обліку — це:

- а) загальна сума доходу платника податку від деяких видів діяльності, отриманого (нарахованого) протягом звітного періоду в грошовій, матеріальній та нематеріальній формах як на території України, її континентальному шельфі, виключній (морській економічній зоні, так і за їх межами;
- б) загальна сума доходу платника податку від усіх видів діяльності, отриманого (нарахованого) протягом звітного періоду в грошовій, матеріальній та нематеріальній формах як на території України, її континентальному шельфі, виключній (морській, економічній зоні, так і за їх межами;
- в) грошові кошти, зараховані на банківські рахунки підприємства, оприбутковані в касах, матеріальні та нематеріальні активи, передані у власність або повне господарське володіння підприємства, передані результати робіт, одержані послуги;
- г) суми, які ще не отримані підприємством, але їх розмір вже відомий.

ПЕРЕЛІК КОНТРОЛЬНИХ ПИТАНЬ

1. Система оподаткування в Україні та її характеристика. Податкова система і податкова політика.

2. Сутність і види податків. Прямі і непрямі податки, їх сутність та об'єкти оподаткування.

3. Строки сплати і подання звітності по основних податках і зборах.

4. Організація роботи органів ДПС. Права та обов'язки платників податків. Порядок взяття на облік в органах ДПС платників податків.

5. Види обліку та їх характеристика. Сутність податкового обліку. Основні відмінності між бухгалтерським і податковим обліком.

6. Організація податкового обліку на об'єктах господарювання і його місце в системі оподаткування.

7. Поняття доходів, їх сутність і структура. Відмінність доходів, що відображаються в податковому обліку, від доходів, що обґрунтовуються в фінансовому обліку.

8. Доходи та джерела їх формування. Перелік доходів, які включаються, до складу доходів, та доходи, що не включаються до них та виключаються зі складу доходів.

9. Визначення доходів на підставі даних подвійного запису в облікових регістрах та облікової документації.

10. Аналітичний облік доходів.

11. Поняття витрат, їх сутність і структура. Види витрат та джерела їх формування.

12. Витрати, що включаються до складу витрат та не включаються до них. Витрати подвійного призначення.

13. Витрати в системі бухгалтерського обліку і їх визначення на підставі даних подвійного запису у облікових регістрах.

14. Поняття про основні засоби та нематеріальні активи.

15. Класифікація груп основних засобів та нематеріальних активів для нарахування амортизації, визначення вартості об'єктів амортизації.

16. Розрахунок амортизаційних відрахувань за різними методами.

17. Облік амортизаційних відрахувань.

18. Діюча нормативна — законодавча база для визначення і обчислення податку на прибуток та їх зміст.

19. Система пільг щодо сплати податку на прибуток.

20. Об'єкти та суб'єкти оподаткування, ставки податку та особливості оподаткування окремих видів доходів. Процес виконання податкового обов'язку з податку на прибуток підприємств.

21. Облік постійних та тимчасових різниць.
22. Декларація по податку на прибуток, її зміст та особливості складання. Зміст додатків до цієї декларації, порядок її оформлення та строки подання.
23. Об'єкти, суб'єкти та база оподаткування ПДВ. Система пільг з ПДВ та порядок їх застосування.
24. Порядок оподаткування окремих операцій на підприємствах та їх податковий облік.
25. Податкові зобов'язання, їх зміст та порядок виникнення. Облік податкових зобов'язань.
26. Виникнення та порядок відшкодування податкового кредиту та його облік. Корегування бази оподаткування з ПДВ.
27. Зміст податкової накладної та порядок її заповнення.
28. Порядок заповнення Реєстру виданих та отриманих податкових накладних та реєстрація даних реєстру в Єдиному реєстрі податкових накладних.
29. Зміст Декларації з податку на додану вартість. Зміст додатків до декларації з податку на додану вартість.
30. Порядок складання декларації з податку на додану вартість.
31. Податковий період, строки подання декларації з податку на додану вартість та порядок сплати ПДВ.
32. Сутність акцизного податку, платники податку, об'єкти та база оподаткування, порядок його нарахування та відображення в обліку. Ставки акцизного податку.
33. Порядок надання пільг з акцизного податку.
34. Методика складання та строки подання звітності по акцизному податку.
35. Оподаткування фізичних осіб — суб'єктів підприємницької діяльності. Умови переходу на спрощену систему оподаткування.
36. Об'єкти, суб'єкти та ставки оподаткування єдиним податком.
37. Податковий облік при спрощеній системі оподаткування.
38. Методика складання, порядок та строки подання звітності по єдиному податку.
39. Сутність податку на доходи фізичних осіб, платники, ставки податку, об'єкти оподаткування, соціальні податкові пільги.
40. Відображення в обліку податку на доходи з фізичних осіб, порядок звітування перед податковими органами.
41. Порядок утримання податку на доходи фізичних осіб та його облік. Доходи, що не оподатковуються податком та виплати, що не включаються до оподаткованого доходу.
42. Методика складання та строки подання звітності з податку на доходи фізичних осіб.
43. Сутність місцевих податків, платники, ставки, база оподаткування, методи нарахування та відображення в обліку.
44. Облік місцевих податків: податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, єдиного податку.
45. Сутність місцевих зборів, платники, ставки, база оподаткування, методи нарахування та відображення в обліку.

46. Облік місцевих зборів: збору за проведення деяких видів підприємницької діяльності, збору за місця для паркування транспортного засобу, туристичного збору.

47. Порядок та строки подання звітності по місцевих податках і зборах.

48. Облік плати за землю. Платники податку на землю та орендної плати. Об'єкти та база оподаткування, ставки.

49. Методика розрахунку плати за землю, відображення в обліку плати за землю, порядок звітування перед податковими органами та граничні терміни сплати.

50. Збір за першу реєстрацію транспортного засобу. Платники збору, об'єкти та база оподаткування, ставки збору.

51. Методика розрахунку збору за першу реєстрацію транспортного засобу та порядок відображення в обліку нарахування податку, порядок звітування перед податковими органами.

52. Облік екологічного податку.

53. Сутність екологічного податку, платники, об'єкти, база та ставку оподаткування.

54. Порядок обчислення екологічного податку та відображення в обліку, порядок подання звітності та строки сплати.

55. Порядок застосування штрафних санкцій за порушення Податкового законодавства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Атамас П. Й.* Бухгалтерський облік у галузях економіки. 2-ге вид. Навч. посіб. — К.: Центр учбової літератури, 2010. — 392 с.
2. *Атамас П. Й.* Управлінський облік: 2-ге вид. Навчальний посібник — К.: Центр учбової літератури, 2009. — 440 с.
3. *Бабіч В. В., Сагова С. В.* Фінансовий облік. КНЕУ — Київ, 2006 р. — 281 с.
4. *Бутинець Ф. Ф.* Бухгалтерський (фінансовий) облік. — Житомир: ПП «Рута», 2003. — 723 с.
5. *Бутинець Ф. Ф.* Теорія бухгалтерського обліку. Підручник для студентів. — Житомир: ЖІТІ, 2000. — 640 с.
6. *Бутинець Ф. Ф., Бородкін О. С., Кужельний М. В. і ін.* Фінансовий бухгалтерський облік. Підручник. — Житомир: ПП «Рута». 2000. — с. 607.
7. *Бутинець Ф. Ф., Малюга Н. М.* Бухгалтерський облік: облікова політика і план рахунків, стандарти і кореспонденція рахунків, звітність. Навчальний посібник. — Житомир: ЖІТІ, 2000. — 480 с.
8. *Бутинець Ф. Ф., Чижевська Л. В., Герасимчук М. О.* Бухгалтерський управлінський облік: Навчальний посібник для студентів спеціальності 7.050106 «Облік і аудит». — Житомир: ЖІТІ, 2000. — 448 с.
9. Бухгалтерський облік і фінансова звітність в Україні (за ред. Голова С.), Дніпропетровськ: ТОВ Баланс-Клуб, 2000. — 768 с.
10. Бухгалтерський облік: фінансовий та внутрішньогосподарський / За ред. проф., д-ра екон. наук В. В. Сопка та О. В. Бойка — К.: «Фенікс», 2003. — 468 с.
11. Бухгалтерський фінансовий облік: Підручник (за ред. проф. Ф. Ф. Бутинця). — Житомир: ЖІТІ, 2002 — 687 с.
12. Бухгалтерський фінансовий облік: Практикум (за ред. проф. Ф. Ф. Бутинця). — Житомир: ЖІТІ, 2001. — 512 с.
13. Бухгалтерський фінансовий облік: теорія та практика: Навчально-практичний посібник / Н. І. Верхоглядова, В. П. Шило, С. Б. Ільїна та ін. — К.: Центр учбової літератури, 2010. — 536 с.
14. *Вербицкая Л. В.* Организация бухгалтерского учета на предприятиях малого бизнеса в Украине: Учебное пособие. — К.: МАУП, 2000. — 116 с.
15. *Голов С. Ф.* Бухгалтерський облік і фінансова звітність в Україні. — Дніпропетровськ: ТОВ — «Баланс-Клуб», 2001. — 766 с.
16. *Голов С. Ф.* Управлінський облік. Підручник. — 3-тє вид. — К.: Лібра, 2006. — 704 с.
17. *Голов С. Ф., Костюченко В. М.* Бухгалтерський облік та фінансова звітність за міжнародними стандартами. Практичний посібник К.: Лібра, 2004. — 880 с.

18. *Грабова Н. М., Кривоносов Ю. Г.* Облік основних господарських операцій в бухгалтерських проводках: навчальний посібник: — 3-тє вид., допов. — К.: А.С.К., 2001. — 416 с.

19. *Давидов Г. М.* Аудит навч. посібник: збірник задач та практичних ситуацій: Київ. «Знання», 2001.-169 с.

20. *Давидов Г. М.* Аудит навч. посібник: Київ. «Знання», 2001. — 363 с.

21. *Єрмак О. І.* Фінансовий облік — I (облік активів). Навчальний посібник. — К.: Видавничий Дім «Слово», 2008. — 376 с.

22. *Завгородній В. П.* Бухгалтерский учет в Украине, — Киев: «А.С.К.», 2001, — 847 с.

23. Інструкція зі статистики заробітної плати, затв. Наказом Держкомстату України від 13.01.04 р. № 5

24. Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті: затв. постановою правління НБУ від 21.01.04 р. № 22, із змінами і доповненнями

25. Інструкція про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземній валюті. Затв. Постановою Правління НБУ № 492 від 12.11.03 р. // Збірник поточного законодавства, нормативних актів та судової політики. — 1999. — № 5—8. Зміни № 114 від 20.03.01 р.

26. Інструкція про порядок реєстрації виданих, повернутих і використаних довіреностей на одержання цінностей. Затверджена наказом Міністерства фінансів України № 99 від 16.05.96 р., зареєстрованим у Міністерства юстиції України № 293/1318 від 12.06.96 р. (із змінами і доповненнями).

27. Інструкція про службові відрядження в межах України та за кордон, затв. наказом МФУ від 13.03.1998 р. № 59.

28. Інструкція про службові відрядження в межах України та на території держав-учасниць СНД. Затверджено наказом Мінфіну України № 59 від 13.03.98 р. // Баланс. — 1998. — № 8.

29. Кодекс законів про працю України зі змінами та доповненнями № 1703-ІУ від 11.05.04 р.

30. Конституція України від 28.06.96 р. № 254к/96, із змінами і доповненнями

31. *Кузьмінський А. Н., Кузьмінський Ю. А.* Теорія бухгалтерського обліку: Підручник. — К.: «Все про бухгалтерський облік», 1999. — 288 с.

32. *Лень В. С.* Стандарти бухгалтерського обліку в Україні: Навч. пос. — К.: Центр учбової літератури, 2009. — 440 с.

33. *Лишillenко О. В.* Бухгалтерський облік: Підручник. — 3-тє вид., перероб. і доп. — Київ: Вид-во «Центр учбової літератури», 2011. — 670 с.

34. *Лишillenко О. В.* Бухгалтерський фінансовий облік, Підручник. — Київ ЦНЛ, 2005. — с. 527.

35. *Малюга Н. М.* Теорія бухгалтерського обліку: Збірник задач і вправ. Житомир: Рута, 2000. — 448 с.

36. Международные стандарты учета и аудита. Сб. с комментариями, № 5: Международные нормативы аудита. — К.: 1993. — 96 с.

37. Международные стандарты учета и аудита. Сб. с комментариями, № 6: Международные нормативы аудита и сопутствующих работ. — К.: 1993. — 96 с.

38. Международные стандарты учета и аудита. Сб. с комментариями, № 7: Международное положение аудита. — К.: 1993. — 84 с.

39. Наказ Міністерства статистики України від 11.03.96 р. № 67 «Про затвердження типових форм первинного обліку бланків суворой звітності».

40. Наказ Міністерства статистики України від 21.06.96 р. № 193 «Про затвердження типових форм первинних облікових документів з обліку сировини та матеріалів».

41. Наказ Міністерства статистики України від 22.05.96 р. «Про затвердження типових форм первинних облікових документів з обліку малоцінних та швидкозношуваних предметів».

42. Наказ Міністерства фінансів України, Служби безпеки України, міністерства внутрішніх справ України від 25.11.93 р. № 98, від 15.11.93 р. № 118, від 24.11.93 р. № 740 «Про затвердження Правил виготовлення бланків цінних паперів і документів суворого обліку», зареєстрований у Міністерства юстиції України 14.01.94 р. № 8/217.

43. Національні нормативи аудиту. Кодекс професійної етики аудиторів України. — Аудиторська палата України. — Київ: 1999. — 274 с.

44. Національні стандарти бухгалтерського обліку в Україні : Закон. Положення. Інструкції : Збір. норм. — прав. актів / Упоряд. Д. О. Горлов, І. В. Шпак. — К.: Юрінком Інтер, 2000. — 232 с.

45. Нашкєрська Г. В. Бухгалтерський облік. Навчальний посібник. — Київ, 2004. — 460 с.

46. Облік зовнішньоекономічної діяльності: Навч. посібник (для студ. вищ. навч. закл.) / (М. Ф. Огітчук, В. Г. Шандурська, М. І. Белєнкова та ін.); — К.: Алеута, 2009. — 332 с. Авт. Зазначено на звороті Тит. Арк. — Бібліогр. с. 326—327.

47. Організація бухгалтерського обліку. Вправи, ситуації, тести. Навчальний посібник для студентів (за ред. проф. Бутинця Ф.Ф.). — Житомир: ЖІТІ, 2001. — 288 с.

48. Організація бухгалтерського обліку. Колектив авторів за ред. проф. Ф. Ф. Бутинця. Навч. посібник для студентів вузів. Житомир. П. П. «Рута», 2000. — 480 с.

49. Організація бухгалтерського обліку. Навч. посібник для студентів вузів. Колектив авторів за ред. проф. Ф. Ф. Бутинця. — Житомир. ПП «Рута», 2000. — 480 с. 71.

50. *Партин Г. О.* Бухгалтерський облік: основи теорії та практики: Навч. посібник. — К.: Товариство «Знання» КОО, 2000, — 245 с.

51. Податковий кодекс України // Все про бухгалтерський облік № 1—3, — 2011. — 506 с.

52. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 31 березня 1999 року № 87.

53. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість». Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 8 жовтня 1999 року № 237.

54. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання». Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 31 січня 2000 року № 20.

55. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 12 «Фінансові інвестиції». Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 26 квітня 2000 року № 91.

56. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 14 «Оренда». Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 28 липня 2000 року № 181.

57. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід». Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 29 листопада 1999 року № 290.

58. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати». Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 31 грудня 1999 року № 318.

59. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 19 «Об'єднання підприємств». Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 7 липня 1999 року № 163.

60. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 «Баланс». Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 31 березня 1999 року № 87.

61. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 20 «Консолідована фінансова звітність». Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 30 липня 1999 року № 176.

62. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів». Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 10 серпня 2000 року № 193.

63. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 23 «Розкриття інформації щодо пов'язаних сторін». Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 18 червня 2001 року № 303.

64. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 24 «Прибуток на акцію». Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 16 липня 2001 року № 344.

65. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва». Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 30 вересня 1998 року № 196.

66. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 26 «Виплати працівникам». Затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 28.10.03 р. № 601.

67. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 3 «Звіт про фінансові результати». Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 31 березня 1999 року № 87.

68. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 4 «Звіт про рух грошових коштів». Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 31 березня 1999 року № 87.

69. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 5 «Звіт про власний капітал». Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 31 березня 1999 року № 87.

70. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах». Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 28 травня 1999 року № 13 7.

71. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби». Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 27 квітня 2000 року № 92.

72. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи». Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 18 жовтня 1999 року № 242.

73. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси». Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 20 жовтня 1999 року № 246.

74. Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні: Постанова Правління НБУ від 15.12.04 р. № 637, із змінами і доповненнями

75. Положення про порядок емісії платіжних карток і здійснення операцій з їх застосуванням, затв. постановою Правління НБУ від 19.05.2005 р. № 137, із змінами і доповненнями

76. Положенням про порядок продажу на аукціоні, за конкурсом основних засобів, що є державною власністю, затв. наказом Фонду державного майна України від 22.09.2000 р. № 1976.

77. Порядок обчислення середньої заробітної плати. Затверджено постановою КМУ № 100 від 08.02.95 р. // Все о бухгалтерском учете. — № 38-98.

78. Порядок подання податковим органам Повідомлення про відкриття (закриття) рахунків в установах банків. Затв. Наказом ДПАУ від 1.08.01. — № 306.

79. Порядок проведення індексації грошових доходів населення: Постанова КМУ від 17.07.03 р. № 1078, із змінами і доповненнями.

80. Порядок реєстрації одержувачів гуманітарної допомоги: Постанова КМУ від 22.03.00 р. № 543, із змінами і доповненнями.

81. Посреднические операции: бухгалтерский и налоговый учет: Метод. пособие — Харьков: Консульт, 2000. — 34 с.

82. Про аудиторську діяльність: Закон України, затв. Постановою ВРУ від 26.01.93.

83. Про аудиторську діяльність: Закон України, прийнятий Верховною Радою України 22 квітня 1993 р. № 23 //Відомості Верховної Ради України.-1993.-№ 23 (із змінами і доповненнями).

84. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України № 996-XIV, затв. Постановою ВР України від 16.07.99 р., із змінами і доповненнями.

85. Про визначення розміру збитків, завданих підприємству, установі, організації розкраданням, знищенням (псуванням), недостачею або втратою дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння та валютних цінностей: Закон України від 6.06.95 р. № 217/95-ВР, із змінами і доповненнями

86. Про відпустки: Закон України № 504/96, затв. Постановою ВР України від 15.11.96 р.

87. Про внесення змін до Закону України «Про систему оподаткування» № 77/97, затв. Постановою ВР України від 18.02.97 р.

88. Про встановлення граничної суми готівкового розрахунку. Постанова правління НБУ № 32 від 09.02.05 р.

89. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування»: Закон України № 2464-VI від 08.07.2010 р.

90. Про оплату праці: Закон України від 24.03.95 р. № 108/95-ВР , із змінами і доповненнями.

91. Про платіжні системи та переказ грошей в Україні: Закон України № 2346-ІІІ, затв. Постановою ВР України від 05.04.01 р.
92. *Пушкар М. С.* Фінансовий облік: Підручник. — Тернопіль: Карт-бланш, 2002. — 628 с.
93. *Романів М. В.* Державний фінансовий контроль і аудит: Навчально-методичний посібник. — Київ: ТОВ «НОС», 1998. — 224 с.
94. *Рудницький В. С.* Методологія і організація аудиту. — Тернопіль: «Економічна думка», 1998. — 192 с.
95. *Рыдня А.* Учет запасов в торговле. Харьков, ООО Центр «Консульт», 2000. — 155 с.
96. *Свірко С. В.* Організація бухгалтерського обліку в бюджетних установах: Навчальний посібник: Навч. видання. Вид. 2-ге без змін. — К.: КНЕУ 2006. — 380 с.
97. Сімейний кодекс України від 10.01.02 р. № 2947 — III, із змінами і доповненнями.
98. *Сопко В., Завгородній В.* Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу: Підручник. — К.: КНЕУ, 2000. — 260с.
99. *Сопко В. В.* Бухгалтерський облік на підприємстві. Київ: «Техніка», 2000. — 560 с.
100. Теоретичні основи та практика бухгалтерського обліку. Частина 1. Навч. посібник. — Х.: Одісей, 2001. — 496 с.
101. *Ткаченко Н. М.* Бухгалтерський облік на підприємствах з різними формами власності — К.: ВМОВ А.С.К., 2001.
102. *Ткаченко Н. М.* Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність: Підручник. 3-тє вид. допов. і перероб. — К.: Алерта, 2008. — 926 с.
103. *Ткаченко Н. М.* Бухгалтерський фінансовий облік: оподаткування і звітність — К.: Алерта, 2006. — 1079 с.
104. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-VI.
105. *Чацькіс Ю. Д., Геєр Е. С., Наумчук О. А., Власова І. О.* Організація бухгалтерського обліку. Навч. посіб. — К.: Центр учбової літератури, 2011. — 564 с.
106. *Черничук Л. В. Маніли М. І.* Облік у бюджетних установах: Навчальний посібник — Чернівці: Книги — XXI 2007. — 400 с.
107. *Швець В. Г.* Теорія бухгалтерського обліку: Підручник. — 3-тє вид., перероб. і доп. — К.: Знання, 2008. — 535 с.
108. *Шеломков В.* Бартер: налогообложение и бухгалтер по П(с)БУ. Харків: ООО Центр «Консульт», 2000. — 115 с.
109. *Юровський Б. С.* Основные средства: налоговый и бухгалтерский учет. В 2 ч. — Справочно-методическое пособие. — Хорьков: Консульт, 2000. — 206 с.
110. *Юровський Б. С.* Учет запасов предприятия: справочное пособие. — Харьков: ООО Центр «Консульт», 2000. — 160 с.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	3
Розділ I. ФІНАНСОВИЙ (БУХГАЛТЕРСЬКИЙ) ОБЛІК	4
1.1. Перелік тем з курсу «Фінансовий (бухгалтерський) облік»	4
1.2. Зміст дисципліни «Фінансовий (бухгалтерський) облік» за темами.	5
1.3. Перелік питань з курсу «Фінансовий (бухгалтерський) облік»	23
1.4. Відповіді на питання з курсу «Фінансовий (бухгалтерський) облік»	27
<i>ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ</i>	156
<i>ПЕРЕЛІК КОНТРОЛЬНИХ ПИТАНЬ</i>	236
Розділ II. ПОДАТКОВИЙ ОБЛІК	250
2.1. Перелік тем з курсу «Податковий облік»	250
2.2. Зміст дисципліни «Податковий облік» за темами	250
2.3. Перелік питань з курсу «Податковий облік»	253
<i>ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ</i>	382
<i>ПЕРЕЛІК КОНТРОЛЬНИХ ПИТАНЬ</i>	413
<i>СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ</i>	416

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Є. Ю. Шара, О. М. Андрієнко, Л. І. Жидеєва

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ФІНАНСОВИЙ ТА ПОДАТКОВИЙ ОБЛІК

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

Оригінал-макет підготовлено
ТОВ «Центр учбової літератури»

Керівник видавничих проєктів – Сладкевич Б. А.

Підписано до друку 30.05.2011. Формат 60x84 ^{1/16}
Друк офсетний. Папір офсетний. Гарнітура PetersburgCTT.
Умовн. друк. арк. 23,85. Наклад – 300 прим.

Видавництво «Центр учбової літератури»
вул. Електриків, 23 м. Київ 04176
тел./факс 044-425-01-34
тел.: 044-425-20-63; 425-04-47; 451-65-95
800-501-68-00 (безкоштовно в межах України)
e-mail: office@uabook.com
сайт: www.cul.com.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 2458 від 30.03.2006